

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

DISERTAČNÍ PRÁCE

2015

Alena Andruško

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Právnická fakulta

Alena Andruško

Vývoj a limity autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti
The Evolution and the Limits of the Copyright Protection in the Global Information Society

DISERTAČNÍ PRÁCE

Školitel: Prof. JUDr. Dr. iur. h. c. Jan Kříž, CSc.
Katedra/Ústav: Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního
Datum: 2015

Studijní obor: Občanské právo
Studijní program: Teoretické právní vědy

Prohlášení: *Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.*

V Praze, 30. října 2015

Alena Andruško

ANOTACE

Autorské právo je jedním z těch právních odvětví, které se v souvislosti s rozvojem Internetu dostalo do popředí zájmu celé globální informační společnosti. S rozvojem „Web 2.0“, někdy také nazývaného „participativní web“ a s ním uživatelsky generovaného obsahu (*user generated content* – UGC), s rozvojem *peer-to-peer* (P2P) sdílení souborů a v nedávné době také tzv. *cyberlockers*, se stala efektivita ochrany autorských práv online obtížně řešitelným problémem. Porušování autorských práv online je nicméně komplexním fenoménem, ke kterému přispívá celá řada rozličných faktorů. K pochopení toho, jaké jsou to faktory a jak ovlivňují porušování autorských práv online, však není dostačující pouhá znalost teritoriálních či mezinárodních právních pravidel ovládajících autorské právo, ale také znalost a pochopení ekosystému, ve kterém k online porušování autorských práv dochází. Pouze komplexní znalost celé problematiky, včetně znalosti historie, vývoje a technického fungování Internetu, umožňuje vidět ucelený obraz a také nakonec odhalit, proč je globální revize a reforma současného systému autorského práva naprosto nezbytná.

ABSTRACT

Copyright law is one of the branches of law that has become, with the development of the Internet, the center of interest for different types of stakeholders in the global information society. With the evolution of “Web 2.0”, sometimes called the “Participative Web”, represented by user-generated content (UGC), and also with the evolution of peer-to-peer (P2P) file sharing and recently cyberlockers, the effectiveness of copyright protection online has become a problem where solutions can be found only with difficulty. Online copyright infringement is a complex phenomenon with a multiplicity of contributing factors. To see and understand these factors one must not only know and understand the territorial and international legal rules governing copyright, but also know and understand the online ecosystem in which copyright infringement takes place, which is impossible without knowing the history, evolution and technical background of the Internet. Only a complex knowledge and understanding of the whole issue enables one to see the full picture and ultimately reveals why the current copyright system sorely needs global review and reform.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Internet, Internet Service Providers, ISP, Směrnice o elektronickém obchodu, Zákon o některých službách informační společnosti, poskytovatelé služeb informační společnosti, safe harbors, odpovědnost online zprostředkovatelů, autorské právo, peer-to-peer, P2P, UGC, reforma autorského práva, cyberlockers, sdílení souborů

KEY WORDS:

Internet, Internet Service Providers, ISP, Electronic Commerce Directive, Act on Certain Information Society Services, information society services providers, safe harbors, liability of online intermediaries, copyright, peer-to-peer, P2P, UGC, copyright reform, cyberlockers, file sharing

OBSAH

ANOTACE.....	V
ABSTRACT	V
KLÍČOVÁ SLOVA:.....	VI
KEY WORDS:.....	VI
OBSAH.....	VII
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	XI
1. ÚVOD	1
1.1 MYŠLENKA	1
1.2 STRUKTURA PRÁCE	5
1.3 METODOLOGIE A TERMINOLOGIE.....	6
2. GLOBÁLNÍ INFORMAČNÍ SPOLEČNOST	9
2.1 INTERNET, ZÁKLADNÍ ČINITEL GLOBÁLNÍ INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI	13
2.1.1 <i>Vznik a vývoj Internetu</i>	15
2.1.1.1 Vznik Internetu - ARPANET; NSFNET	15
2.1.1.2 Technická podstata Internetu - TCP/IP; e2e	19
(a) Princip přepojování okruhů (<i>circuit switching</i>)	19
(b) Přepojování paketů (<i>packet switching</i>)	20
(c) TCP/IP protokoly (e2e princip).....	22
2.1.1.3 World Wide Web	28
2.1.2 <i>Internet v České republice</i>	30
2.1.3 <i>Správa Internetu (Internet Governance)</i>	32
2.1.3.1 ICANN.....	35
2.1.3.2 Historické pozadí vzniku ICANN.....	36
2.1.3.3 Kompetence a právní postavení ICANN	41
2.1.3.4 ISOC	45
2.1.4 <i>Vznik, vývoj a správa Internetu - shrnutí</i>	46
2.2 NORMY GLOBÁLNÍ INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI - LEX INFORMATICA, KÓD	48
2.3 HODNOTOVÝ SYSTÉM INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI	55
2.3.1 <i>Od svobodného ke kontrolovanému Internetu</i>	55
2.3.2 <i>Síťová neutralita (net neutrality)</i>	59
2.4 AUTORITA STÁTU V INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI A ZPŮSOBY A MEZE JEJÍHO PROSAZOVÁNÍ	64
2.4.1 <i>Hranice kyberprostoru</i>	65
2.4.2 <i>Aplikace práva v kyberprostoru</i>	66
2.4.3 <i>Legitimita uplatňování státní moci v kyberprostoru</i>	71
2.4.4 <i>Způsoby uplatňování státní moci v kyberprostoru</i>	75
2.4.5 <i>Meze uplatňování státní moci v kyberprostoru</i>	77
2.4.5.1 Počítačová kriminalita	78
(a) Statistiky o kyberkriminalitě	79
(b) Vymezení kyberkriminality	82

(c)	Mezinárodní spolupráce k potírání kyberkriminality	83
(d)	Úmluva o počítačové kriminalitě (tzv. Budapešťská úmluva)	86
(e)	Public-Private Partnerships	89
(f)	Strategie kybernetické bezpečnosti EU	89
(g)	Kybernetická bezpečnost a kyberkriminalita v ČR	92
(h)	Nové trendy v kyberkriminalitě	94
2.4.5.2	Mezinárodní závazky	95
2.4.5.3	Jmenný a adresní systém Internetu	97
2.4.6	Autorita státu v informační společnosti - shrnutí	98
3.	VÝVOJ AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANY V KYBERPROSTORU	101
3.1	OCHRANA AUTORSKÉHO PRÁVA V KYBERPROSTORU	106
3.1.1	Mezinárodní právo	106
3.1.2	Právo EU	110
3.2	EKOSYSTÉM PORUŠOVÁNÍ AUTORSKÝCH PRÁV ONLINE	113
3.2.1	Individuální uživatelé	114
3.2.2	Poskytovatelé obsahu, který porušuje autorská práva	115
3.2.3	ISP, kteří umožňují porušování autorských práv online	116
3.2.4	Další faktory ovlivňující ekosystém porušování autorských práv online	117
3.2.4.1	Úroveň technologického vývoje	117
3.2.4.2	Nabídka legálních online služeb	120
3.3	RŮZNÉ PŘÍSTUPY K VYMÁHÁNÍ AUTORSKÝCH PRÁV ONLINE	122
3.4	ODPOVĚDNOST ISP ZA PORUŠOVÁNÍ AUTORSKÝCH PRÁV ONLINE	125
3.4.1	Vývoj odpovědnosti ISP v USA a EU obecně	130
3.4.2	Odpovědnost ISP v USA	132
3.4.2.1	Legislativní rámec odpovědnosti ISP v USA	132
3.4.2.2	Vymezení imunit (<i>safe harbors</i>) dle DMCA	134
(a)	<i>Mere Conduit</i>	134
(b)	<i>Caching</i>	135
(c)	<i>Hosting</i>	137
(d)	<i>Linking</i>	138
3.4.2.3	Dobrovolná ingerence ISP ve vztahu k ochraně autorských práv v USA	138
3.4.3	Odpovědnost ISP v EU	140
3.4.3.1	Legislativní rámec odpovědnosti ISP v EU	141
3.4.3.2	Vymezení ISP, resp. služby informační společnosti v EU	142
3.4.3.3	Vymezení imunit (<i>safe harbors</i>) dle Směrnice o elektronickém obchodu	146
(a)	<i>Mere conduit</i>	147
(b)	<i>Caching</i>	148
(c)	<i>Hosting</i>	151
(d)	<i>Linking</i>	158
3.4.3.4	„ <i>Notice and action</i> “ procedury	165
(a)	<i>Notice and Takedown</i> (NTD)	166
(b)	Graduovaná odpověď	169
(c)	Revize „ <i>notice and action</i> “ procedur	172
3.4.3.5	Rozsudky ESD	175

(a)	Kolize autorských práv s dalšími základními právy a svobodami	176
(b)	Odpovědnost ISP a ochrana osobních údajů	179
(c)	K povinnosti ISP preventivně filtrovat obsah	182
(d)	Streaming	184
(e)	Blokování přístupu	186
3.4.3.6	Rozsudky ESLP	188
(a)	Svoboda projevu a odpovědnost ISP za cizí obsah – jiný pohled	189
(b)	Práva duševního vlastnictví a blokování přístupu	192
3.4.4	Úprava odpovědnosti ISP v České republice	193
4.	LIMITY AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANY V KYBERPROSTORU	206
4.1	SPECIFIKA ONLINE PIRÁTSTVÍ - HRANICE KYBERPROSTORU A APLIKACE PRÁVA	209
4.2	MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE K VYMÁHÁNÍ PORUŠOVÁNÍ AUTORSKÉHO PRÁVA ONLINE..	210
4.3	<i>PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS</i>	212
4.4	P2P.....	212
4.4.1	<i>Vývoj P2P sítí</i>	213
4.4.2	<i>Technická podstata sdílení prostřednictvím P2P</i>	219
4.4.3	<i>Role ISP při P2P sdílení</i>	222
4.5	CYBERLOCKERS	223
4.6	PŘÍSTUP STÁTŮ K BOJI PROTI NELEGÁLNÍMU SDÍLENÍ.....	225
4.6.1	<i>Přístup soudů k P2P zprostředkovatelům a cyberlockers v USA</i>	225
4.6.2	<i>Přístup soudů k P2P zprostředkovatelům a cyberlockers v EU</i>	228
5.	REFORMA AUTORSKÉHO PRÁVA A ÚVAHY DE LEGE FERENDA.....	232
5.1	KROKY USA K REVIZI AUTORSKÉHO PRÁVA	235
5.2	KROKY EU K REVIZI AUTORSKÉHO PRÁVA	237
5.2.1	<i>Licence pro Evropu</i>	240
5.2.2	<i>Reforma autorského práva</i>	242
5.3	ÚVAHY DE LEGE FERENDA	254
5.3.1	<i>Jednotné evropské autorské právo</i>	256
5.3.2	<i>Jednotný evropský autorskoprávní titul</i>	259
5.3.3	<i>Odstranění geo-blockingu</i>	260
5.3.4	<i>Harmonizace výjimek a omezení autorského práva</i>	260
5.3.5	<i>Uvolnění pravidel pro lidovou tvořivost/amatérskou kulturu</i>	261
5.3.6	<i>Harmonizace NTD procedury</i>	261
6.	ZÁVĚR.....	264
	SHRNUTÍ.....	267
	SUMMARY	269
	VYBRANÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY.....	271
(I)	MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY A SMLOUVY A REGIONÁLNÍ DOHODY	271
(II)	PRÁVNÍ PŘEDPISY EVROPSKÉ UNIE	273
(III)	ČESKÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY	276
(IV)	JINÉ PŘEDPISY	277

PŘEHLED JUDIKATURY	279
(I) ROZHODNUTÍ SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE (ESD)	279
(II) ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA („ESLP“)	280
(III) ROZHODNUTÍ ČESKÝCH SOUDŮ	281
(IV) JINÁ ROZHODNUTÍ	281
SEZNAM LITERATURY	284
(I) KNIŽNÍ LITERATURA	284
(II) ODBORNÉ ČLÁNKY	285
(III) DALŠÍ ODBORNÁ LITERATURA	289
(IV) DOKUMENTY EU	290
(V) STUDIE, DOTAZNÍKY, VÝROČNÍ ZPRÁVY, STATISTIKY	294
(VI) JINÁ LITERATURA	297

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

U zkratek, které vznikly z cizojazyčných názvů organizací či dokumentů, jsou tyto pojmy uvedeny primárně v jazyce, ze kterých zkratka vychází. Český ekvivalent je doplněn pouze v případech, kdy se běžně užívá, popř. je doplněn o neoficiální překlad autorky této práce; v některých případech, pokud není obvyklé pro nezkrácenou verzi pojmu užívat český překlad, je tento uveden pouze v originálním jazyce.

ADSL	Asymetric Digital Subscriber Line – asymetrická digitální účastnická linka
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation - Asijsko-pacifické hospodářské společenství
ARPA či DARPA	Advanced Research Project Agency - Agentura pro pokročilé výzkumné projekty, či Defense Advanced Research Project Agency - Agentura pro pokročilé výzkumné projekty Ministerstva obrany
CARICOM	Caribbean Community – Karibská komunita
CAS	Copyright Alert System
CCI	Center for Copyright Information
CDA	Communication Decency Act
CEPOL	European Police College – Evropská policejní akademie
CERN	Conseil Européen pour la recherche nucléaire – Evropská organizace pro jaderný výzkum
CERT	Computer Emergency Response Team – Skupina k reakci na počítačové hrozby/incidenty
CESnet	Czech Educational and Scientific Network – Česká vzdělávací a vědecká síť
CIPA	Children’s Internet Protection Act – Zákon k ochraně dětí na Internetu

CIS	Commonwealth of Independent States – Společenství nezávislých států
COMESA	Common Market for Eastern and Southern Africa – Společný trh pro východní a jižní Afriku
CSIS	Center for Strategic and International Studies - Centrum pro strategické a mezinárodní studie
CTU	Caribbean Telecommunications Union – Karibská telekomunikační unie
ČR	Česká republika
(D)DoS	(Distributed) Denial of Service – (distribuované) odmítnutí služby
DMCA	Digital Millennium Copyright Act
DNS	Domain Name System
ECOWAS	Economic Community of West African States - Hospodářské společenství západoafrických států
ECS	European Copyright Society
EC3	European Cyber Crime Center – Evropské centrum pro boj proti kyberkriminalitě
EFF	Electronic Frontier Foundation
ENISA	European Network and Information Security Agency – Evropská agentura pro bezpečnost sítí a informací
ESD	Soudní dvůr Evropské unie (dříve Evropský soudní dvůr)
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EUROJUST	The European Union Judicial Cooperation Unit – Jednotka EU pro justiční spolupráci
E2E (e2e)	End-to-end
FCC	Federal Communications Commission – Federální komise pro komunikace USA

FESnet	Federal Educational and Scientific Network
FTP	File Transfer Protocol
GATS	General Agreement on Trade and Services – Všeobecná dohoda o obchodu a službách
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GPRPS	General Packet Radio Service – všeobecná paketová rádiová služba
G8	Group of Eight – Skupina států G8
HADOPI	Haute autorité pour la diffusion des oeures et la protection des droits d’auteur sur Internet
HTML	Hyper Text Markup Language
HTTP	Hyper Text Transfer Protocol
IAB	Internet Architecture Board – Rada pro architekturu Internetu
IANA	Internet Assigned Numbers Authority
IAP	Internet Access Providers – poskytovatelé přístupu k síti
ICANN	Internet Corporation for Assigned Names and Numbers
IESG	Internet Engineering Steering Group - Řídící výbor pro řešení technických úkolů na Internetu
IETF	Internet Engineering Task Force – Pracovní skupina/sbor pro řešení technických úkolů na Internetu
INRIA	Institut national de recherche en informatique et en automatique – Národní výzkumný institut pro informatiku a automatizaci
IP	Internet Protocol – internetový protokol
IPTO	Information Processing Techniques Office
IRSG	Internet Research Steering Group – Řídící výbor pro internetový výzkum

IRTF	Internet Research Task Force - Pracovní skupina/sbor pro internetový výzkum
ISDN	Integrated Services Digital Network – Digitální síť integrovaných služeb
ISO	International Organization for Standardization – Mezinárodní organizace pro normalizaci
ISOC	Internet Society – Internetová společnost
ISP	Internet Service Providers – poskytovatelé internetových služeb, terminologií Směrnice o elektronickém obchodu – poskytovatelé služeb informační společnosti
ITU	International Telecommunication Union – Mezinárodní telekomunikační unie
MIT	Massachusetts Institute of Technology – Massachusettský technologický institut
MPAA	Motion Picture Association of America
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NASA	National Aeronautics and Space Administration - Národní úřad pro letectví a kosmonautiku
NCP	Network Control Program (Protocol)
NOZ	Nový občanský zákoník, resp. zákon č. 89/2012 Sb. v platném znění
NPL	National Physical Laboratory
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
NSF	National Science Foundation - Národní vědecká nadace
NSFNET	National Science Foundation Network
NSI	Network Solutions Inc.
NTD	Notice and Takedown – zaslání upozornění a odstranění (stažení) obsahu

NTIA	National Telecommunications and Information Administration
OCILLA	Online Copyright Infringement Liability Limitation Act
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSI	Open System Interconnection – Propojení otevřených systémů
OSN	Organizace spojených národů
PIPA	Protect Intellectual Property Act – Zákon na ochranu práva duševního vlastnictví
P2P	Peer-to-Peer
RE	Rada Evropy – Council of Europe
RFC	Request for Comments – Žádost o připomínky
RIAA	Recording Industry Association of America
RÚB	Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl
SAnet	Slovak Academic Network – Slovenská akademická síť
Sb. m. s.	Sbírka mezinárodních smluv ČR
SCO	The Shanghai Cooperation Organization – Šanghajská organizace pro spolupráci
SMTP	Simple Mail Transfer Protocol
SOPA	Stop Online Piracy Act – Zákon na zastavení online pirátství
SRI	Stanford Research Institute - Stanfordský výzkumný institut
SZES	Smlouva o založení Evropského společenství
TCP/IP	Transmission Control Protocol/Internet Protocol
TRIPS	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
UCLA	University of California Los Angeles
UDP	User Datagram Protocol

UDRP	Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy – Jednotná pravidla pro řešení sporů z doménových jmen
UGC	User-Generated Content – obsah generovaný uživateli
URL	Uniform Resource Locator – jednotný lokátor zdrojů
USA	United States of America - Spojené státy americké
WCT	World Intellectual Property Organization Copyright Treaty – Smlouva světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském
WGIG	Working Group on Internet Governance
WIPO	World Intellectual Property Organization – Mezinárodní organizace duševního vlastnictví
WPPT	WIPO Performances and Phonograms Treaty – Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech
WTO	World Trade Organization – Světová obchodní organizace
WWW	World Wide Web
W3C	World Wide Web Consortium
Zákon č. [●] Sb.	Zákon číslo [●] Sbírky [zákonů] ČR
ZSIS	Zákon o některých službách informační společnosti

*“Change is the law of life.
And those who look only to the past or present are certain to miss the future.”*

John F. Kennedy¹

*„Změna je zákonem života.
A ti, kdo se dívají jen do minulosti nebo přítomnosti,
zcela určitě promarní budoucnost.“*

John F. Kennedy

1. ÚVOD

1.1 Myšlenka

Vývoj a limity autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti úzce souvisí s vývojem právní ochrany v globální informační společnosti obecně. Dnešní globální informační společnost je determinována vznikem a vývojem Internetu, i když o globální informační společnosti se hovořilo už s vynálezem telegrafu, telefonu, či přenosu obrazu. Každá z uvedených technologií určitým způsobem předefinovala způsob sociální interakce a dala vzniknout právním vztahům, pro které bylo potřeba v právu najít správnou kategorii. Internet, fenomén naší doby, vytvořil v historicky velmi krátké době nejen zcela nová průmyslová odvětví, ale též zcela změnil zažitě obchodní modely celé řady industrií.²

Dle zdroje Internet World Stats³ byl odhadovaný počet uživatelů Internetu na světě k 30. červnu 2015 více než tři a čtvrt miliardy, což představuje zhruba 45 procent světové populace, přičemž platí rovnice, že s kvalitou infrastruktury Internetu v daném regionu

¹ Kennedy, John F. *Address in the Assembly Hall at the Paulskirche in Frankfurt. June 25, 1963.* Peters, Gerhard; Woolley, John T. *The American Presidency Project.* Dostupné na: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=9303>.

² Andruško, Alena. *Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi.* Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014. *Viz také Andruško, Alena. Práce v rámci VIII. ročníku studentské vědecké odborné činnosti na téma: Srovnání různých přístupů k porušování autorského práva na Internetu.* 2015.

³ *Viz* <http://www.internetworldstats.com/>.

(kvalita, rychlost přenosu a penetrace) narůstá vliv nejen na legální, ale i nelegální využívání sítě. To se samozřejmě týká i práv duševního vlastnictví, včetně práv autorských. Dle Evropské komise (dále také jen „**Komise**“), průmyslová odvětví, která intenzivně využívají práv duševního vlastnictví, tvoří přibližně 39 procent hrubého domácího produktu Evropské unie (dále také jen „**EU**“), což představuje přibližně 4,7 bilionu EUR ročně a závisí na nich až 35 procent pracovních míst.⁴ V roce 2013 se přitom 11 procent společností mělo stát obětí porušování práv duševního vlastnictví.⁵

Obecně je téma vývoj a limity autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti nekonečně široké, kdy lze k tématu přistoupit z mnoha různých úhlů a podrobně analyzovat jakýkoli jeho aspekt od právně teoretického vymezení pojetí a role autorského práva v globální informační společnosti, přes rozbor a srovnání jednotlivých teritoriálních úprav autorského práva na světě, přístup jednotlivých států k vymáhání autorského práva v kyberprostoru, až po analýzu partikulárních oblastí, jako je šíření různého typu děl po Internetu, zkoumání kyberkriminality (online pirátství) apod.

Odborných prací na jednotlivá dílčí témata ve vztahu k ochraně autorských práv, které zahrnují aspekt Internetu, existuje v současné době nepřeberné množství, je ale velmi složité nalézt práci, která by tuto problematiku pojala komplexně. Je tak možné si přečíst podrobnou studii na téma odpovědnosti poskytovatelů internetových služeb (ISP – *Internet Service Providers*) (dále také jen „**ISP**“)⁴ za cizí obsah v jednotlivých státech i regionech, je možné si přečíst, jak se změnil způsob řešení sporů o doménová jména, je možné se seznámit s tím, jak státy postupují na mezinárodním i teritoriálním poli v boji s počítačovou kriminalitou, podrobně rozebrat jednotlivá ustanovení mezinárodních smluv

⁴ Viz Office for Harmonization in the Internal Market. *Intellectual Property Rights Intensive Industries: Contribution to Economic Performance and Employment in the European Union. Industry-Level Analysis Report*. Žáří 2013. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/intellectual-property/docs/joint-report-epo-ohim-final-version_en.pdf.

K tomu viz také Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru. Cesta k obnovenému konsensu o prosazování práv duševního vlastnictví: akční plán EU. 1. července 2014. COM(2014)392. Dostupné na: [www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0392_/com_com\(2014\)0392_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0392_/com_com(2014)0392_cs.pdf).

⁵ Tamtéž.

i vnitrostátních předpisů týajících se určitého typu právních vztahů zahrnující aspekt Internetu, nic z toho nám ale nepomůže pochopit základ a podstatu toho všeho, a to jak Internet vůbec funguje. Tyto práce tak „pouze“ popisují různé typy právních vztahů utvářených v kyberprostoru a legislativní, popř. judikatorní reakci na něj, ale už nevysvětlují, co a kdo takové chování umožňuje a ovlivňuje.

Jakékoli právní odvětví zabývající se právními vztahy, jejichž součástí je Internet, je ze své podstaty multidisciplinárním oborem. Také k pochopení vývoje autorskoprávní ochrany v kyberprostoru je potřeba mít nejenom znalost práva, ale také základních technikálií Internetu (kyberprostoru). Je nezbytné vědět nejen jaké právo se na konkrétní právní vztah uplatní, což může být samo o sobě v neohraničeném kyberprostoru složité, ale také jak Internet funguje a kdo jej řídí, kdo určuje pravidla jeho technických funkcí a jakými pravidly je naopak upraveno chování v kyberprostoru, kdo kontroluje klíčové technické aspekty Internetu, jaké hodnoty sdílejí tvůrci a uživatelé Internetu a zda se tyto hodnoty liší od těch v offline světě, jakým konkrétním způsobem mohou vlády jednotlivých států prosadit dodržování teritoriálně omezeného zákona v neohraničeném kyberprostoru, zda je možné účinně vymáhat právo v kyberprostoru, jak mohou mezinárodní závazky, které vznikly dlouho před vznikem Internetu ovlivnit tvorbu těch současných v kyberprostoru apod.

Odpovědi na všechny tyto otázky jsou zásadní k porozumění a pochopení prostředí Internetu a pravidel, kterými se různé aspekty jeho užívání řídí, a tím také k porozumění a pochopení toho, čím se liší právní vztahy tvořené v kyberprostoru, či dotčené Internetem, od těch v offline světě.

Stejně tak jako studenti práv začínají na právnické fakultě první léta svého studia historickým vývojem práva, jehož znalost je nezbytná k pochopení současného systému práva i jeho teritoriálních odlišností, začíná i tato práce výkladem toho, jak Internet vznikl, co jím vlastně je, jak se vyvíjel a jak začal postupně ovlivňovat chování celé globální informační společnosti v širokém chápání toho slova. Navíc znalost vývoje Internetu a pochopení toho, co Internetem, resp. kyberprostorem je, osvětluje, proč tvorba práva informačních technologií nenaráží jen na specifické problémy ve vztahu k aplikovatelnosti a vymahatelnosti práva (vzhledem k fyzické neomezenosti kyberprostoru), ale také ve vztahu k vlastní normotvorbě, kdy vzhledem k charakteru tohoto oboru práva, který

se zabývá pravidly užívání různých technologií, existuje značný tlak na technické fakticity.⁶

Teprve po seznámení se s technickou podstatou Internetu a tím, kdo jej kontroluje a rozhoduje o pravidlech, kterými se řídí, seznámení se s původním hodnotovým systémem kyberprostoru, který do něj vtělili jeho tvůrci a důvody, které vedly k jeho postupné změně, a seznámením se s vývojem prosazování autority státu v kyberprostoru a způsobech a mezích jejího uplatňování, je teprve možné přistoupit k výkladu, jak se v kyberprostoru vyvíjelo a jak a čím je limitováno autorské právo.

Pokud pak hovoříme o odpovědnosti za porušování autorského práva na Internetu, pak hovoříme především o odpovědnosti ISP, bez kterých se na Internetu neobejde žádná interakce. Zjednodušeně se dá říci, že ISP jsou subjekty – fyzickými nebo právníckými osobami, které umožňují komunikovat informace z jednoho elektronického zařízení do druhého.⁷ Mezi ISP tak patří např. poskytovatelé přístupu k síti, tzv. *Internet Access Providers* (dále také jen „**IAP**“) i další typy ISP, kteří provozují např. různé sociální sítě (Facebook, Twiter, Instagram atd.), diskusní fóra, blogy, agregátory, vyhledavače, aukční servery apod. Největší část práce se proto zabývá vývojem odpovědnosti za porušování autorských práv online právě těchto subjektů, a to zejména v USA, EU a České republice, ale neopomíjí ani popis snah o revizi stávajícího systému autorského práva tak, aby byl lépe použitelný v digitálním globálním světě dnešních dnů.

K pochopení toho, jak je možné do budoucna změnit chápání i podobu autorského práva, které je stále výsostně teritoriální, je potřeba poznat a pochopit jak funguje ekosystém porušování autorských práv online včetně vymezení hlavních aktérů, kteří se jej účastní. Je ale také potřeba se seznámit s rozličnými přístupy jednotlivých států k vymáhání autorských práv online včetně úspěšnosti jimi zvolených metod. Specifickou částí této problematiky je pak otázka kyberkriminality ve vztahu k autorskému právu online páchaná zejména prostřednictvím tzv. peer-to-peer (dále také jen „**P2P**“) sítí,

⁶ Polčák, R. Internet a proměny práva. Auditorium s.r.o. Praha 2012. Str. 56.

⁷ Viz Cotter, Thomas F. *Some Observations on the Law and Economics of Intermediaries*. Legal Studies Research Paper Series, Accepted Paper No. 2005 – 14. October 2005. Washington and Lee University School of Law. Michigan State Law Review Vol 2005:1. Dostupné na: poseidon01.ssrn.com.

či nověji tzv. *cyberlockers*. To vše má vliv na úvahy jednotlivých států o nezbytnosti globální reformy autorského práva i její podobě.

Reforma nefunkčního autorského práva se s rozvojem Internetu stala jednou z hlavních priorit prakticky všech vyspělých států. Co se však týká její konkrétní podoby, nezdá se, že bychom se s ohledem na značnou polaritu názorů účastníků informační společnosti jednajících zejména ve vleku svých ekonomických zájmů ve střednědobém a dokonce ani dlouhodobějším horizontu měli dočkat nějakých zásadních rozhodnutí a kroků.

Podrobná analýza úspěšných i neúspěšných snah ve výše uvedeném ohledu, zejména na poli evropském, ale také úvahy *de lege ferenda*, které uzavírají tuto práci, by mohla naznačit jak ideální směr, kterým by se změna autorského práva v globální informační společnosti měla vydat, tak reálné limity, které bude muset, aby mohla být úspěšná, v rámci této dlouhé cesty překonat.

1.2 Struktura práce

Práce je rozdělena, kromě krátké anotace v českém a anglickém jazyce, obsahu, seznamu použitých zkratk a úvodu, na čtyři hlavní obsahové části, jež jsou následovány krátkým závěrem, seznamy vybraných právních předpisů, použité judikatury a literatury a stručným shrnutím práce též v českém a anglickém jazyce. Úvod práce představuje hlavní myšlenku práce, její strukturu i použitou metodologii a terminologii.

Druhá část práce, která následuje po úvodu, se věnuje vymezení globální informační společnosti a tomu, co ji determinuje. V rámci této části práce se nachází popis vzniku, vývoje a správy Internetu, norem globální informační společnosti i hodnotového systému, na kterém stojí, včetně vymezení autority státu v kyberprostoru a způsobů a mezí jejího prosazování.

Třetí část práce pak podrobně popisuje, jak se v kyberprostoru vyvíjela ochrana autorského práva. Věnuje se popisu ekosystému porušování autorských práv včetně vymezení hlavních hráčů, kteří se porušování autorských práv účastní, nastínění různých přístupů k vymáhání autorských práv online jednotlivými státy a nakonec podrobnému legislativnímu vymezení odpovědnosti ISP, a to v USA, Evropské unii a České republice.

Na závěr této části jsou shrnuty některé zásadní rozsudky Soudního dvora Evropské unie (dříve Evropského soudního dvora) (dále také jen „**ESD**“) a Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen „**ESLP**“), které mají vliv na výklad relevantních právních ustanovení orgány, jež je aplikují.

Čtvrtá část práce se zabývá limity autorskoprávní ochrany v kyberprostoru, kterými jsou míněny především páchání přeshraniční kyberkriminality, a to zejména prostřednictvím P2P sítí a *cyberlockers*. Tato část práce nastiňuje specifika online pirátství, úroveň mezinárodní spolupráce při jeho potírání a vyzdvihuje také důležitost spolupráce se soukromým sektorem, bez které není možné úspěšně s online pirátstvím bojovat. Věnuje se ale také popisu vývoje P2P sítí, jejich technické podstatě i roli ISP, kterou sehrávají při nelegálním sdílení autorských děl jejich prostřednictvím a je uzavřena vymezením přístupu soudů k tomuto typu nelegálního jednání.

Pátá část práce se detailně zabývá chystanou reformou autorského práva v kyberprostoru, kdy se stručně dotýká vývoje v USA a podrobně popisuje aktivity v tomto směru na poli EU. V rámci této části práce jsou nakonec také uvedeny některé úvahy *de lege ferenda*.

1.3 Metodologie a terminologie

Téma disertační práce – Vývoj a limity autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti, bylo zvoleno s ohledem na dlouhodobé teoretické i praktické zaměření autorky na problematiku ochrany autorských práv v kyberprostoru, přičemž se jedná o téma vysoce aktuální s předpokládaným pozitivním přínosem nejen pro aplikační praxi, ale též akademickou sféru, a to zejména v důsledku uceleného pojetí zkoumané problematiky.

Tato práce si klade za cíl zvolené téma uchopit a zpracovat komplexně, tj. nejen popsat vývoj národních a mezinárodních právních pravidel, kterými se řídí ochrana autorského práva v globální společnosti determinované Internetem, ale také osvětlit vznik, vývoj a z toho plynoucí specifika kyberprostoru, v němž se jednotlivé právní vztahy, které jsou předmětem zkoumání této disertace, utvářejí. Dle autorky této práce totiž pouze komplexní znalost celé problematiky umožňuje pochopit výsledek zkoumání, a to proč

je nezbytná reforma současného systému autorského práva, včetně směru autorčinných úvah *de lege ferenda* uvedených v závěru práce.

V rámci zpracování a stavby disertační práce autorka použila analytické a syntetické způsoby zpracování tématu při využití standardních vědeckých metod jako je komparace, analogie, abstrakce apod. Při psaní byly použity obvyklé způsoby citování a bibliografických odkazů pro tento typ práce.

Druhá kapitola práce, která následuje po úvodu, s názvem Globální informační společnost, je především popisná a teoreticky orientovaná, přičemž v omezené míře používá také názorné zobrazení některých technických aspektů Internetu, jež jsou převzaty ze zahraniční literatury. Práce v této části referuje zejména k akademické literatuře z USA a zemí EU, popř. k akademické literatuře autorů z jiných anglicky mluvících zemí, zcela výjimečně k akademické literatuře psané v českém jazyce. Citace a informace získané z dostupné literatury na Internetu, tj. jak knižních publikací, tak článků, ale i různých vědeckých prací, statistických studií i webových stránek různých organizací, které jsou v první části práce zmiňovány, se vztahují k jejich obsahu dostupného k srpnu 2015.

Třetí kapitola práce, která se zabývá vývojem autorskoprávní ochrany na Internetu, pracuje zejména s deskriptivní analýzou příslušných zákonů i konkrétních zákonných ustanovení USA, EU a České republiky a rozbořem relevantních rozhodnutí především ESD a ESLP, jež mají vliv na právní výklad analyzovaných zákonných ustanovení. Co se týká čerpání poznatků z odborné literatury, je v této kapitole, stejně jako v první, referováno zejména k akademické literatuře z USA a zemí EU, popř. k akademické literatuře autorů z jiných anglicky mluvících zemí či publikujících v anglickém jazyce. I v této části práce je čerpáno z literatury dostupné zejména na Internetu, a to k srpnu 2015.

Čtvrtá kapitola práce (Limity autorskoprávní ochrany v kyberprostoru) je kombinací přístupu použitého ve druhé a třetí kapitole, tj. částečně je teoreticky a popisně pojatá, zejména při výkladu technické podstaty P2P systémů, a částečně se věnuje deskriptivní analýze zákonných ustanovení, které se na P2P sdílení aplikují při rozboru relevantní judikatury soudů ať už USA, či EU. Také v této části práce je čerpáno převážně z akademické literatury USA a anglicky mluvících zemí EU, popř. autorů jiných zemí EU,

kteří publikují v anglickém jazyce a jejich práce jsou dostupné na Internetu, a to k srpnu 2015.

Poslední obsahová kapitola s názvem Reforma autorského práva a úvahy *de lege ferenda* je stručným shrnutím dostupných informací k probíhající reformě autorského práva v USA a podrobným popisem kroků, které byly buď uskutečněny, nebo se chystají v rámci EU. Co se týká EU, částečně je tato kapitola deskriptivní analýzou některých z přijatých opatření orgány EU a částečně se soustředí na popis legislativních trendů a perspektivních aspektů chystané reformy. S ohledem na použitou literaturu a zdroje, stejně tak jako datum, ke kterému byly informace čerpány, lze odkázat na výše uvedené kapitoly.

Veškeré citace z použité literatury v této práci (včetně citací uvedených na úvod každé z kapitol), jejichž originálním jazykem nebyl český jazyk, jsou neoficiálním překladem autorky této práce. Co se týká použité terminologie, práce definuje určité termíny, se kterými je následně pracováno v dalším textu, a to většinou při jejich prvním použití. Definice je vždy vymezena v závorce za textem, který je definován a uvozena slovy „dále také jen“ po čemž následuje tučně označený definovaný termín, jako např.: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění (dále také jen „**NOZ**“). Některé z definovaných termínů, jako např. NOZ, jsou také obsaženy v seznamu zkratk, který se nachází za obsahem této práce.

Osoby, které disponují exkluzivními autorskými právy, jsou nazývány oprávněnými držiteli či nositeli autorských práv, či pouze držiteli či nositeli práv – v závislosti na kontextu. V tomto ohledu není rozlišováno ani blíže rozváděno, zda se jedná o autory, či pouze ty, kteří disponují majetkovými autorskými právy, ani to, zda se jedná o práva autorů k autorským dílům, či výkonných umělců k jejich výkonům apod., jelikož to není z hlediska tématu práce relevantní.

*"It is the framework which changes with each new technology
and not just the picture within the frame."*

Eric McLuhan⁸

*„Nejen obraz uvnitř rámu, ale i samotný rám, ve kterém je obraz zasazen
se mění s každou novou technologií.“*

Eric McLuhan

2. GLOBÁLNÍ INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

Pojem informační společnosti se zpravidla používá k označující společnosti, která si postupně uvědomuje důležitost informací a která ke zvýšení své informovanosti využívá možností daných moderními informačními a komunikačními technologiemi.⁹ Dnešní informační společnost je určena stále větší závislostí na informacích, která se bude do budoucna prohlubovat, a to v soukromém i pracovním životě každého z nás. Internet však nebyl první informační technologií, která měla všechno změnit. Z hlediska historické perspektivy můžeme o informační společnosti začít hovořit už s nástupem tisku, přičemž vynález každého dalšího masově užívaného informačního média jako telegraf, telefon, rádio, film, či televize, informační společnost rozvíjel, měnil a formoval.

Podle profesora Wu¹⁰ každá z nových informačních technologií začínala jako otevřené médium, které budilo velká očekávání, nicméně každá z nich se nakonec

⁸ McLuhan Eric. 1955. Citace je součástí kolekce *The Essential McLuhan*. Editováno E. McLuhaem a F. Zingronem. New York: Routledge. 1997. Str. 273.

⁹ Polčák, R. Internet a proměny práva. Auditorium s.r.o. Praha 2012. Str. 275.

¹⁰ Timothy („Tim“) Wu je profesorem práva na Columbia Law School a ředitelem Poliak Center for the study of First Amendment Issues na Columbia Journalism School. Wu se stal známým zejména vytvořením a rozvinutím teorie tzv. síťové neutrality (*net neutrality*), kterýžto pojem použil poprvé ve svém článku *Network Neutrality, Broadband Discrimination* uveřejněném v *Journal of Telecommunications and High Technology Law*, Vol. 2, p. 141, 2003 a dostupném na: <http://ssrn.com/abstract=388863> nebo <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.388866>. Wu je také pravidelným přispívajícím autorem do *NewYorker.com*. V roce 2013 byl Wu označen za jednoho ze 100 nejvlivnějších amerických právníků.

stala uzavřeným a plně kontrolovaným průmyslovým odvětvím.¹¹ Například Waldemar Kaempffert, editor Scientific American, populárního vědeckého časopisu, vydávaného v USA od roku 1845¹², po objevu rádia prohlásil: *“Všechna tato nepropojená společenství a domy budou sjednoceny prostřednictvím rádia tak, jak to telegraf ani telefon nikdy nedokázal.”*¹³ Nikola Tesla předpovídal v roce 1904 při svých pokusech s bezdrátovým přenosem elektrické energie, že: *„V okamžiku, kdy bude bezdrátový přenos plně aplikován, se celá zeměkoule přemění v obrovský mozek, který bude schopen reagovat každou svoji jednotlivou částí.”*¹⁴ D. W. Griffith pronesl v souvislosti s objevem filmu ve 20. letech minulého století, že *„Objev filmu znamená, že děti ve veřejných školách budou vzdělávány prakticky v každé oblasti pohyblivými obrázky. Bezpochyby se už nebudou nikdy povinny učit historii čtením“*.¹⁵

Wu dovozuje, že každá z informačních technologií v historii prošla obdobným vývojem, který Wu nazývá cyklem - od revoluční novosti a mladistvého utopismu k vysoce centralizovanému a integrovanému novému průmyslovému odvětví.¹⁶ Jak Wu uvádí, historie dokládá, že každá z informačních technologií byla nejdříve pouhým hobby svého objevitele, než se stala průmyslem, *„improvizovaně vyrobeným zařízením, než se stalo výrobním zázrakem, volně přístupným programem, než se stal striktně kontrolovaným jednou jedinou korporací nebo kartelem – otevřeným systémem, než se stal uzavřeným.”*¹⁷ Dle Wu je tento vývoj od otevřeného k uzavřenému systému tak běžný, že se zdá nevyhnutelný, což mj. dokládá také vývoj posledního desetiletí, který naznačuje,

¹¹ Wu, Tim. *The Master Switch: the Rise and Fall of Information of the Information Empires*. Alfred A. Knopf, divize Random House, Inc. New York. 2010. Zdroj: Kindle, loc. 95 z 6697.

¹² Viz <http://www.scientificamerican.com/pressroom/about-scientific-american/>.

¹³ Wu, Tim. *The Master Switch: the Rise and Fall of Information of the Information Empires*. Alfred A. Knopf, divize Random House, Inc. New York. 2010. Zdroj: Kindle, loc. 95 z 6697.

¹⁴ *„When wireless is fully applied the earth will be converted into a huge brain, capable of response in every one of its parts.”* Viz tamtéž. Úvod. Popř. Patric, Shean. *„Nikola Tesla: Imagination and the Man That Invented the 20th Century*. 1. Edice. 2013.

¹⁵ Tamtéž. Wu se v knize zabývá historií informačních technologií a změn, které způsobily ve společnosti zejména v USA. Kindle, loc. 87 z 6697.

¹⁶ Tamtéž. Loc. 87 z 6697.

¹⁷ Tamtéž. Loc. 111 z 6697.

že i současná informační společnost doznala ve své otevřenosti značných změn, které navíc zdaleka nejsou u konce.¹⁸

Z hlediska právní reflexe informační společnosti se vymezením pojmu informační společnost zabývá např. Radim Polčák ve své publikaci *Internet a proměny práva*¹⁹, který čerpá z vymezení informační společnosti anglickým sociologem Frankem Websterem.²⁰ Polčák tento pojem zpracovává ze dvou perspektiv, a to kvantitativní a kvalitativní.

Dle Polčáka, kvantitativní vymezení pojímá informační společnost jako společenství, v němž je technicky umožněna bezproblémová a neomezená tvorba, distribuce a výměna informací.²¹ Typické pro tento typ nazírání informační společnosti je používání kvantifikovatelných kritérií, jako např. datových objemů, počtu uživatelů, rychlosti strojového zpracování, propustnosti komunikačních linek apod.²² Jinými slovy, je to společenství, zaměřené na informační infrastrukturu, které si všímá na prvním místě rozvoje a dostupnosti technických prostředků tvorby, přenosu a zpracování informací a v němž je ideálně technicky umožněna bezproblémová a neomezená tvorba, distribuce a výměna informací.²³ Dle Polčáka je informační společnost v kvantitativním (infrastrukturním) smyslu ideální kategorií dokonalé vzájemné informovanosti, která je však nedosažitelná.²⁴

Kvalitativní nazírání na informační společnosti je dle Polčáka zaměřeno naopak na obsah a kvalitu přenášených informací.²⁵ Tento pohled na informační společnost se tak zaměřuje především na to, jak kvalitní je informační výměna a jaký je její následný

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Polčák, R. *Internet a proměny práva*. Auditorium s.r.o. Praha 2012. 388 stran.

²⁰ Tamtéž. Str. 277. Resp. Webster, F. *Theories of the Information Society*. 3. Vydání. New York: Routledge. 2006.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž. Str. 278.

²³ Tamtéž. Str. 277 a 288.

²⁴ Tamtéž. Str. 278.

²⁵ Tamtéž. Str. 279.

organizační efekt.²⁶ Za ideál informační společnosti pak Polčák považuje společnost, ve které její členové nejenže plně využívají dokonalé informační infrastruktury, ale ve které prostřednictvím této dokonalé infrastruktury komunikují skutečné informace.²⁷

Dle Polčáka jsou oba pohledy na informační společnost pro dosažení ideálu organizované společnosti (společenství s plnou mírou vnitřní informovanosti) srovnatelně relevantní.²⁸ Nelze tedy zaměřit pozornost veřejnosti a alokaci zdrojů pouze na budování infrastruktury bez toho, aby současně probíhal vývoj mechanismů k podpoře informačních aktivit a ochraně před balastem.²⁹ Jinými slovy, budování infrastruktury, kterým se zabývají zejména kvantitativní disciplíny jako ekonomie a informatika, je dle Polčáka stejně důležité jako vývoj regulačních mechanismů ve vztahu k obsahu přenášených informací, což je doménou kvalitativních disciplín jako právní věda, filozofie či sociologie, přičemž dosažení rovnováhy mezi nimi by mělo být ideálem informační společnosti.³⁰

Následující část práce se bude zabývat aspekty kvantitativního nazírání informační společnosti, v rámci kterého bude osvětlen také vznik a vývoj fenoménu Internetu, jako základního činitele globální informační společnosti, včetně správy jeho technologicky administrativních aspektů, přičemž neopomine ani vysvětlení jeho základních technických funkcí, resp. toho, jak výměna informací prostřednictvím Internetu probíhá. Byť může být tato část výkladu některými považována za nadbytečnou či zbytečně podrobnou, dle autorky této práce je pro pochopení prostředí Internetu a právních vztahů, které se v kyberprostoru utvářejí, stejně důležitou jako je znalost vzniku a historie práva v offline světě.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž. Str. 280.

2.1 Internet, základní činitel globální informační společnosti

Podle webové encyklopedie Wikipedia je Internetem³¹ globální systém navzájem propojených počítačových sítí („sít' sítí“), které mezi sebou komunikují pomocí tzv. rodiny internetových protokolů (viz kapitola 2.1.1.2 c) níže). Protokolem se v informatice rozumí konvence nebo standard³², podle kterého probíhá elektronická komunikace a přenos dat mezi dvěma koncovými body (např. počítači).

Počet uživatelů Internetu, stejně tak jako poskytovatelů internetových služeb (ISP) zažívá každoročně příkrý vzestup. Jak už bylo uvedeno v úvodu této práce, k 30. červnu 2015 přesáhl odhadovaný počet uživatelů Internetu ve světě více než tři a čtvrt miliardy, tj. zhruba 45 procent světové populace (v Evropě s penetrací 73,5 procent).³³ V České republice byl dle Českého statistického úřadu v roce 2014 podíl domácností vybavených počítačem a Internetem více než 70 procent, přičemž pouze 10 tisíc domácností s počítačem bylo bez připojení k Internetu.³⁴

Stejnou rychlostí jako narůstá počet uživatelů Internetu, se v důsledku neuvěřitelné rychlosti technologického vývoje mění i prostředí a možnosti Internetu. Někdy se v této souvislosti hovoří o tom, že Internet „dospívá“. Zároveň se kyberprostor stále více regionalizuje. Největší rozdíly mezi jednotlivými zeměmi existují v dostupnosti a kvalitě připojení (penetraci, rychlosti datového toku apod.). Internet se mezi jednotlivými státy a regiony liší ale také používaným jazykem, cílenou reklamou i službami, mírou státní

³¹ Zda psát Internet s malým nebo velkým počátečním písmenem je předmětem diskusí. Dle pravidel českého pravopisu by se tento pojem měl psát s malým „i“ pokud mluvíme obecně o (jakékoli) propojené počítačové síti a Internet s velkým „I“ pokud mluvíme o celosvětové informační a komunikační síti. Zdroj: <http://www.pravidla.cz/hledej.php?qr=Internet>. V této práci proto autorka užívá pojem Internet s velkým počátečním písmenem.

³² Standardem na Internetu (či kódem) se rozumí normativní specifikace pro technologie nebo metody aplikovatelné na Internetu. Internetové standardy jsou vytvářeny a publikovány tzv. *Internet Engineering Task Force* (IETF), prostřednictvím procedury zvané RFC (*Requests for Comments*) (k tomu viz dále kapitola 2.1.3.4).

Internetové standardy obecně zajišťují, aby mezi sebou hardware a software připojené k Internetu spolu byly schopny spolupracovat/komunikovat. Nejzásadnějšími standardy jsou pak ty, které definují internetové protokoly TCP/IP (tj. „*Transmission Control Protocol*“ (TCP) a „*Internet Protocol*“ (IP) (k tomu viz dále kapitola 2.1.1.2 c).

³³ Viz <http://www.internetworldstats.com/europa.htm#cz>.

³⁴ Viz <https://www.czso.cz/documents/10180/20568875/06200414a.pdf/785cc0b3-818e-4307-81c3-8773dce61c0b?version=1.0>.

cenzury v závislosti na kulturně geopolitických a/nebo náboženských preferencích či právní úpravou chování v kyberprostoru. Dalo by se dokonce říci, že některé země jako např. Čína fungují dokonce jako jakési obří kancelářské sítě, od základů centralizované, do nichž jsou na základě systému, který funguje podobně jako firewall, vpouštěny z globální sítě jen určité informace.³⁵ Nic jako jednotný Internet, či Internet bez hranic, tedy už dávno neexistuje.

Internet od svého vzniku před 46 lety, což je prismatem historického vývoje závratně krátká doba, prošel překotným vývojem - od svobodného média pro pár technicky zdatných nadšenců, „hovořícího“ výlučně anglicky, ke globálnímu, stále více kontrolovanému nástroji uskutečňování obrovského množství sociálních i obchodních interakcí. Internet se stal každodenní součástí našich životů, a to nejen v oblasti komunikace soukromé, ale i se státními autoritami a soudy. Stal se ale také nástrojem páchaní nelegální činnosti, teroristických útoků, špionáže i stalkingu.

Internet předefinoval či přeformoval veškerá tradiční komunikační média, resp. od základu změnil (či mění) jejich obchodní modely, vytvořil zcela nová průmyslová odvětví, ale také umožnil a akceleroval vznik nových komunikačních interakcí mezi lidmi např. prostřednictvím tzv. „*instant messaging*“, internetových fór, bloggů či sociálních sítí.³⁶ Elektronické obchodování, tzv. „*e-commerce*“, se začalo významnou měrou podílet na hrubém domácím produktu řady zemí, přičemž vytvořilo množství nových pracovních příležitostí. Finanční služby, které jsou prostřednictvím Internetu nabízeny, významně ovlivnily odběratelsko-dodavatelské řetězce napříč celými hospodářskými odvětvími.³⁷

Internet ale také významně zasáhl do světa autorů, resp. do jejich obchodních modelů budovaných po celá desetiletí. Zatímco ještě před 30 lety se člověk do kolize s autorskými právy nemohl dostat v příliš mnoho situacích, dnes je díky Internetu

³⁵ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 126.

³⁶ Viz <http://en.wikipedia.org/wiki/Internet>. Počet uživatelů sociální sítě Facebook ke konci druhého čtvrtletí 2015 činil 1,49 miliard aktivních uživatelů. Viz <http://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/>.

³⁷ Tamtéž.

s ochranou autorských práv (i možným pokusem je jednoduše porušit) konfrontován v zásadě pokaždé, když si zapne počítač, či použije svůj chytrý telefon ke sdělování, sdílení anebo vytváření jakéhokoli obsahu, ať už vlastního nebo cizího.

2.1.1 Vznik a vývoj Internetu

Znalost historického vývoje Internetu od jeho vzniku do dnešní doby je důležitá k pochopení hodnot, které sdíleli tvůrci Internetu a které reflektovali v jeho základní technické architektuře, a ozřejmuje důvody jeho fenomenálního úspěchu. Je ale také důležitá k porozumění způsobu, jak probíhá komunikace na Internetu, jak se utvářejí právní vztahy na Internetu (v kyberprostoru) i k pochopení toho, proč jsou klíčové technické aspekty Internetu včetně kořenových serverů pod kontrolou USA, co to přesně znamená, i proč se to v nejbližší době nejspíše nezmění, včetně toho, zda jsou silící hlasy, které na tuto skutečnost pohlížejí značně kriticky, odůvodněné. Zjednodušeně řečeno, vznik a vývoj Internetu není jen nesmírně zajímavou oblastí ke zkoumání, ale znalost těchto souvislostí je též z pohledu práva nezbytná k pochopení Internetu, resp. prostředí kyberprostoru, které Internet utváří.

2.1.1.1 Vznik Internetu - ARPANET; NSFNET

Za počátek a předchůdce Internetu je obecně považováno spuštění projektu ARPANET grantové agentury Ministerstva obrany USA s názvem *Defense Advanced Research Projects Agency*, zkráceně “DARPA” v roce 1969 (agentura se původně nazývala *Advanced Research Projects Agency*, tedy ARPA a odtud i název projektu³⁸).

Počátečním impulzem k vývoji Internetu, resp. tehdy ARPANETu, bylo vypuštění první umělé vesmírné družice Sputnik I. dne 4. října 1957 a měsíc poté Sputnik II. tehdejší Sovětským svazem.³⁹ Vypuštění Sputniků se pro mnohé v USA stalo důkazem schopnosti Sovětského svazu odpálit mezikontinentální balistické střely a tak vojensky ohrozit USA. Největší obavy panovaly zejména o zabezpečení velmi zranitelného analogového pozemního komunikačního systému (tzv. *Command and Control System*)

³⁸ Viz <http://www.darpa.mil/About/History/History.aspx>.

³⁹ Hafner, Katie; Lyon, Matthew. *Where Wizards Stay Up Late: The Origins of the Internet*, Simon & Schuster Paperback. 2006. Str. 15 a násl.

v případě potencionálního jaderného útoku. Co však vypuštění Sputniků znamenalo pro USA určitě, bylo zpochybnění jejich technologické nadřazenosti, což bylo v období studené války politicky nepřipustné. USA, jejichž prezidentem byl tehdy 34. prezident v pořadí - generál Dwight Eisenhower, jednoznačně pochopily, že pokud nezmobilizují síly na poli vědy, ztratí nejen vědecký, ale hlavně technologický náskok před tehdejším Sovětským svazem, což by mohlo mít do budoucna dalekosáhlé důsledky.⁴⁰

Po vypuštění Sputniků se tak v USA začaly dít věci. Bezprostředním důsledkem bylo přijetí zákonů v roce 1958, které vedly k založení NASA - Národního úřadu pro letectví a kosmonautiku (*National Aeronautics and Space Administration*) pro nevojenský vesmírný výzkum⁴¹ a právě agentury ARPA - Agentury pro pokročilé výzkumné projekty (*The Advanced Research Project Agency*), dnes DARPA (*The Defence Advanced Research Project Agency*), jako grantové agentury Ministerstva obrany USA, kde se naopak soustředil veškerý vojenský výzkum.⁴² V rámci ARPA byl pak zřízen Úřad pro technické postupy zpracovávání informací tzv. IPTO (*Information Processing Techniques Office*), dříve nazývaný *Command & Control Research Office*, v jehož vedení se vystřídala celá řada významných vědců počínaje J. C. R Lickliderem.⁴³ Právě IPTO dostalo na starosti vývoj nového komunikačního systému, který vyústil do vývoje ARPANETu, předchůdce Internetu.

Obecně zahájilo vypuštění Sputniků v USA zlatou éru rozvoje vědy a technologií, kdy se investice do vědy zdvihly z 5 miliard amerických dolarů (USD) v roce 1959 na 13 miliard ročně v roce 1964. V polovině 60. let dosahovaly investice do vědy 3 procenta hrubého domácího produktu USA, což je dodnes považováno za cíl mnoha světových ekonomik a symbol pokroku.⁴⁴

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ K tomu viz také: http://www.nasa.gov/exploration/whyweexplore/Why_We_29.HTML.

⁴² K tomu viz také: www.darpa.mil.

⁴³ K tomu viz více Hafner, Katie; Lyon, Matthew. *Where Wizards Stay Up Late: The Origins of the Internet*; Simon & Schuster Paperback. 2006.

⁴⁴ Tamtéž. Str. 20.

První zpráva byla zaslána přes ARPANET z laboratorního počítače prof. Leonarda Kleinrocka⁴⁵ na Kalifornské Univerzitě v Los Angeles (*University of California, Los Angeles*, zkráceně také UCLA) (dále jen „UCLA“) do druhého počítačového uzlu, který se nacházel ve Výzkumném institutu Stanfordské univerzity (*Stanford Research Institute*, zkráceně také SRI) (dále jen „SRI“) dne 29. října 1969 ve 22:30 hodin.⁴⁶ V prosinci 1969 pak síť čítala čtyři počítačové uzly, kdy se do ARPANET připojila i Univerzita v Utahu a Kalifornská univerzita v Santa Barbaře. Byť byl pokus vzdáleného připojení počítačů prostřednictvím ARPANETu jen částečně úspěšný, je tento okamžik považován za počátek informační revoluce způsobené Internetem.

Technickou podstatou ARPANETu, která je dodnes základem Internetu (viz kapitola 2.1.1.2. c) níže), bylo vytvoření matematické teorie tzv. „paketových“ sítí a její uvedení do provozu prof. Kleinrockem. Teorii paketových sítí vytvořil prof. Kleinrock mezi lety 1960 - 1962 v rámci studia na Massachusettském technologickém institutu (*Massachusetts Institute of Technology*, zkráceně také MIT) (dále také jen „MIT“), i když pro úplnost je potřeba dodat, že totožnou teorii vytvořili zhruba ve stejných letech nezávisle na něm také Paul Baran, americký inženýr polského původu pro RAND Corporation a fyzik Donald Watts Davis, tehdy pracující pro British National Physical Laboratory (NPL).⁴⁷

⁴⁵ Prof. Leonard Kleinrock je v současné době profesorem počítačových věd na UCLA. Prof. Kleinrock je považován za jednoho z „otců“ (tvůrců) Internetu vedle Johna Postela, Vintona Grey Cerfa, Roberta Kahna, Larryho Robertse, Dava Clarka atd.

⁴⁶ Gromov, Gregory. *Roads and Crossroads of the Internet History*. 1995. Dostupné na: http://www.netvalley.com/cgi-bin/intval/net_history.pl?chapter=1.

K tomu také viz video dostupné na: <http://www.youtube.com/watch?v=vuiBTJZfeo8>, kde prof. Kleinrock osobně popisuje první spojení přes ARPANET. K první zprávě prof. Kleinrock z UCLA uvedl, že se spojili se Stanfordským výzkumným institutem (SRI) telefonicky, aby mohli komunikovat, jak a zda se daří zalogování na jejich počítač, tj. potřebovali poslat na vzdálený počítač „LOG“. Poslali tedy písmeno „L“ a ve stejný okamžik telefonicky ověřili, zda je v SRI vidí na obrazovce. Stejný postup zopakovali s písmenem „O“. Posléze se pokusili zaslat další zprávu s písmenem „G“, ale počítačový systém na SRI spadl.

⁴⁷ Viz Hafner, Katie; Lyon, Matthew. *Where Wizards Stay Up Late: The Origins of the Internet*; Simon & Schuster Paperback. 2006. Str. 64 a násl.

Zpočátku používal ARPANET k přenosu informací tzv. *Network Control Program* (někdy se také užívá pojem *Network Control Protocol*) vyvinutý Vintonem Cerfem, než byl k 1. lednu 1983 nahrazen flexibilnějšími a efektivnějšími TCP/IP protokoly, čímž byla z technického pohledu započata zcela nová éra vývoje tohoto převratného způsobu komunikace.⁴⁸ Proč právě zavedení TCP/IP protokolů patřilo k jednomu z rozhodujících momentů, které učinily z Internetu to, čím je nyní, resp. umožnilo jeho raketový rozvoj, je vysvětleno níže v této práci.

Tato „vojenská éra“ Internetu (ARPANETu) však netrvala dlouho. V letech 1984 – 1986 byla za pomoci Národní vědecké nadace (*National Science Foundation*)⁴⁹ Ministerstva obchodu USA, která zafinancovala několik velmi výkonných serverů na různých amerických univerzitách, vyvinuta a uvedena do provozu síť známá jako *National Science Foundation Network*, zkráceně NSFNET. V této souvislosti je dobré připomenout, že počítače tehdy zabíraly včetně chlazení často několik místností a náklady na jejich pořízení byly enormní. Navíc zacházení s počítači a jejich programování bylo výsadou pouze několika málo osvěcených a vzdělaných univerzitních vědců. Proto nejen (D)ARPA využívala k vojenským účelům univerzitní počítače (na smluvním základě) včetně lidského potenciálu, ale také Ministerstvo obchodu USA v rámci svého projektu NSFNET.

V roce 1990, poté, co NSFNET přebíral roli páteřní sítě obstarávající největší část provozu ARPANETu, byl ARPANET oficiálně ukončen.⁵⁰ NSF poté začala postupně zmírňovat restriktce ve vztahu ke komerčnímu využívání NSFNETu, byť ovšem ani ona jej nemohla, vzhledem ke svému charakteru (NSFNET byl výzkumným projektem financovaným vládní agenturou NSF), uvolnit pro plné komerční využití. NSF se proto

⁴⁸ Tamtéž, popř. také Postel, J. *The General Plan. NCP/TCP transition plan*. 1981. Dostupné na: <https://tools.ietf.org/html/rfc801>.

⁴⁹ Národní vědecká nadace (*The National Science Foundation*, zkráceně NSF), je nezávislou vládní agenturou v USA zřízenou Kongresem v roce 1950, která je odpovědná za podporu vědeckého výzkumu s ročním rozpočtem např. pro rok 2014 ve výši 7,2 miliard amerických dolarů (USD). NSF poskytuje finanční podporu v objemu přibližně 24 procent veškerého federálně podporovaného výzkumu prováděného americkými vysokými školami; v mnoha oblastech jako je matematika, kybernetika a sociální vědy je NSF hlavním zdrojem federální podpory. Zdroj: <http://www.nsf.gov/about/glance.jsp>.

⁵⁰ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_Internet.

rozhodla NSFNET postupně odstavit s tím, že přenosovou kapacitu sítě postupně převezmou nově vznikající sítě v soukromých rukou, a tak komerčnímu využití sítě nebude už nic bránit. K ukončení této „akademické“ éry Internetu došlo spolu s odstavením NSFNETu dne 30. dubna 1995, kdy Internet zahájil svoji poslední - „komerční“ éru trvající dosud.

Plnému komerčnímu uvolnění Internetu předcházela nicméně ještě jeden zcela zlomový moment, který je pro využívání Internetu z našeho pohledu zcela zásadní, a to vývoj aplikací World Wide Webu v roce 1990, zejm. pak protokolů HTTP (*Hyper Text Transfer Protocol*) a HTML (*Hyper Text Markup Language* protokol) a jejich připojení do aplikační vrstvy sítě v roce 1993 (k tomu viz více kapitola 2.1.1.3 níže).

2.1.1.2 Technická podstata Internetu - TCP/IP; e2e

Obecně je jedním z úkolů telekomunikačních systémů přenos dat různými přenosovými cestami. Podstatou vývoje přenosových systémů je pak, z hlediska nejlepšího ekonomického zhodnocení, logicky snaha o co nejefektivnější využití přenosového prostředí, tzn. jejich vícenásobné využití.⁵¹ V rámci síťových technologií existují dva základní síťové principy, a to přepojování okruhů (*circuit switching*) a přepojování paketů (*packet switching*).⁵²

(a) Princip přepojování okruhů (*circuit switching*)

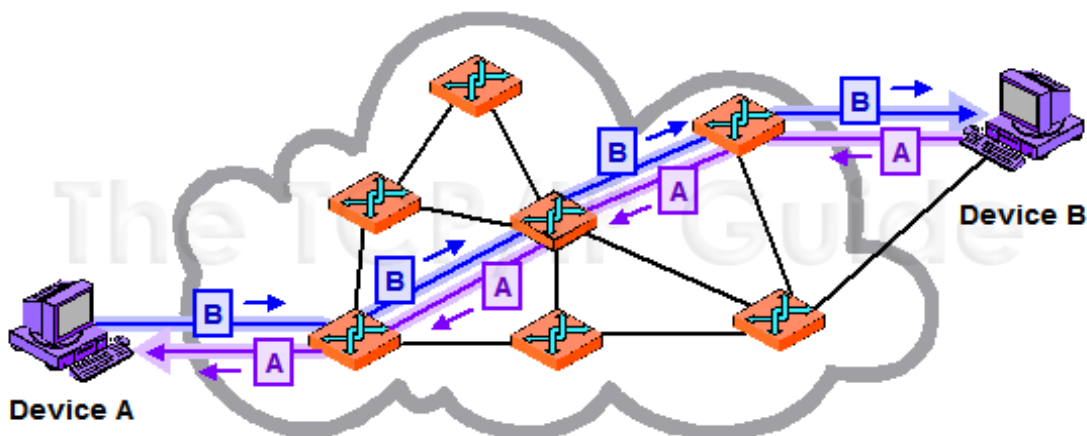
Princip přepojování okruhů (*circuit switching*), ve své klasické podobě, je velmi starou technologií používanou v komunikačních technologiích od počátku telegrafie a telefonie, a poté, s nástupem digitalizace, též v rámci tzv. ISDN (*Integrated Services Digital Network*).⁵³ Tento systém funguje tak, že reprezentuje kompletní přenosovou cestu od odesílatele po příjemce, resp. komunikace probíhá po předem sestaveném okruhu

⁵¹ Viz Pravda, Ivan, Ing. Bc. Metody multiplexování, přenosové systémy PDH a SDH. Dostupné na: http://fel.jahho.cz/5.semestr/pts/X32PTS-slidy/p%FDedn%A0%E7ka_03%20-%20Metody%20multiplexov%A0n%A1,%20p%FDenosov%82%20syst%82my%20PDH%20a%20SDH.pdf.

⁵² Viz Pužmanová, Rita, Ing., CSc., MBA. Věčné téma: přepojování okruhů či paketů (1). Dostupné na: <http://www.svetsiti.cz/clanek.asp?cid=Vecne-tema-prepojovani-okruhu-ci-paketu-1-1842006>.

⁵³ Tamtéž.

(spojení) mezi zdrojovou a cílovou destinací. To znamená, že všechna data sledují jednu předem danou cestu sítí a jsou doručena v pořadí, v jakém byly odeslány (komunikovány). Komunikace v těchto sítích probíhá vždy spolehlivě, s tzv. „spojením“ sestávajícím z vytvoření spojení, vlastní komunikace a zrušení spojení.⁵⁴ Typickým příkladem takového spojení je např. telefonická komunikace. Cesta od odesílatele k příjemci se v průběhu komunikace nemění a zůstává rezervovaná po celou dobu, po kterou je aktivní (vizuální příklad takové sítě viz obrázek níže).

Zdroj: http://www.tcpipguide.com/free/t_CircuitSwitchingandPacketSwitchingNetworks.htm.

Přepojování okruhů lze přirovnat k železnici: vlak může jet pouze tudy, kudy vedou koleje. Koleje se v některých železničních uzlech kříží a umožňují vlaku měnit směr (podobně jako ústředny v síti s přepojováním okruhů). Lokomotiva určuje cestu pro všechny vagóny za sebou; ty proto nepotřebují mít žádnou informaci potřebnou pro nalezení cesty.⁵⁵

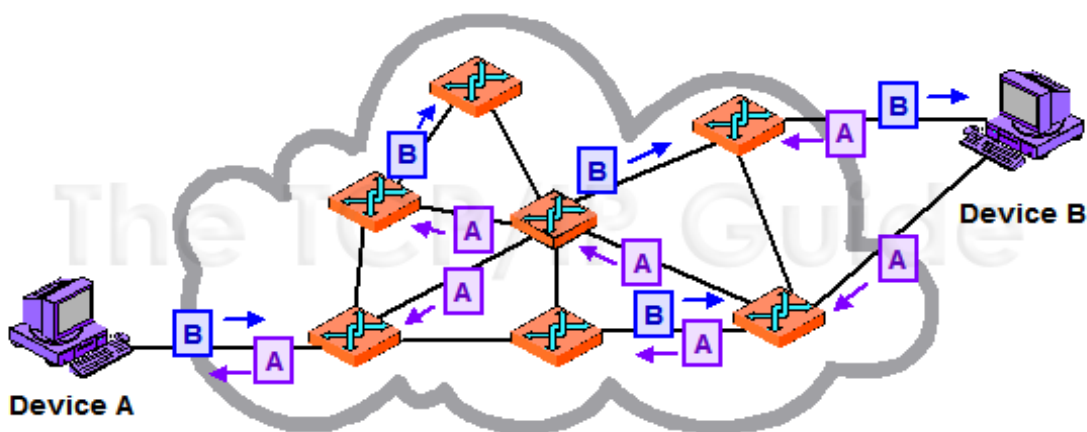
(b) Přepojování paketů (*packet switching*)

Síťový princip přepojování paketů (*packet switching*) funguje odlišným způsobem. Zjednodušeně řečeno, každá zpráva, která svým obsahem přesahuje definovanou maximální délku pro přenos sítí je rozdělena do menších jednotek (na menší

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Použité přirovnání viz tamtéž.

kusy), kterým se říká pakety.⁵⁶ Každý z paketů je pak sítí poslán individuálně - bez ohledu a závislosti na dalších paketech. Paket je odeslán bez předběžného zjištění, zda existuje cílový uzel, bez rezervace cesty a jeho sledování, zda k cíli dorazil.⁵⁷ Každý z paketů má proto ve svém záhlaví všechny potřebné informace nezbytné k přenosu do cílové destinace (cílovou adresu, tj. IP adresu i pořadí ve zprávě), přičemž jeho kopie lze přenášet na několik cílových adres (*multicast* či *broadcast*).⁵⁸ V tomto typu sítě tak neexistuje sestavený okruh mezi zdrojovou a cílovou destinací, namísto toho se každý mezilehlý uzel (směrovač - *router*) na cestě rozhoduje (na základě různých algoritmů), jakou cestou pošle daný paket dál.⁵⁹ Pakety nemusí sledovat stejnou cestu sítě a nemusí být doručeny k cíli v pořadí odeslání – cestují podle stavu topologie sítě, její průchodnosti a výpadků na trase, jelikož všechny tyto záležitosti ovlivňují volbu další cesty směrovači (*router*), které musí na každou změnu reagovat dynamicky: zjišťovat aktuální stav spojů ve svém okolí, metriku jednotlivých cest a podle toho budovat a upravovat svoje směrovací tabulky, aby co nejlépe odpovídaly v každém okamžiku situaci v síti (vizuální příklad takové sítě viz obrázek níže).⁶⁰

Zdroj: http://www.tcpipguide.com/free/t_CircuitSwitchingandPacketSwitchingNetworks.htm.

⁵⁶ Torlak, Murat, prof. *Switching & Transmission*. Dostupné na: <https://www.utdallas.edu/~torlak/courses/ee4367/lectures/packet.pdf>.

⁵⁷ Viz Pužmanová, Rita, Ing., CSc., MBA. Věčné téma: přepojování okruhů či paketů (1). Dostupné na: <http://www.svetsiti.cz/clanek.asp?cid=Vecne-tema-prepojovani-okruhu-ci-paketu-1-1842006>.

⁵⁸ Tamtéž. Stejně tak Torlak, Murat, prof. *Switching & Transmission*. Dostupné na: <https://www.utdallas.edu/~torlak/courses/ee4367/lectures/packet.pdf>.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

Doručení paketů v tomto typu sítě není spolehlivé, na rozdíl od sítě, která stojí na principu přepojování okruhů (*circuit switching viz výše*), a je tak vymezeno jako „*best effort performance*“, tzn., že síť sice vyvíjí maximální úsilí k doručení paketů, ale nezaručuje je.⁶¹ Přepojování paketů lze přirovnat k automobilové dopravě: auto může jet všude tam, kde vedou silnice. Každé auto ale veze pouze své malé množství pasažérů, proto musí mít všechny potřebné informace o cíli své cesty.⁶²

(c) TCP/IP protokoly (e2e princip)

Rodina TCP/IP protokolů vyvinutá Robertem Khanem a Vintonem Cerfem, jedněmi z otců Internetu, která k 1. lednu 1983 nahradila první program (NCP) na jehož základě fungoval ARPANET, obsahuje velké množství protokolů, které tvoří několik funkčních vrstev (většinou se uvádí tři až sedm vrstev⁶³), přičemž každá z vrstev reprezentuje prováděnou funkci při transferu informací (paketů) z jednoho koncového bodu do druhého.⁶⁴

⁶¹ Torlak, Murat, prof. *Switching & Transmission*. Dostupné na: <https://www.utdallas.edu/~torlak/courses/ee4367/lectures/packet.pdf>.

⁶² Použité přirovnání viz Pužmanová, Rita, Ing., CSc., MBA. Věčné téma: přepojování okruhů či paketů (1). Dostupné na: <http://www.svetsiti.cz/clanek.asp?cid=Vecne-tema-prepojovani-okruhu-ci-paketu-1-1842006>.

⁶³ Referenční model Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO) - *Open System Interconnect* (OSI) uvádí 7 vrstev (viz první sloupec tabulky níže), kterým v modelu TCP/IP odpovídají 4 vrstvy (viz druhý sloupec tabulky níže).

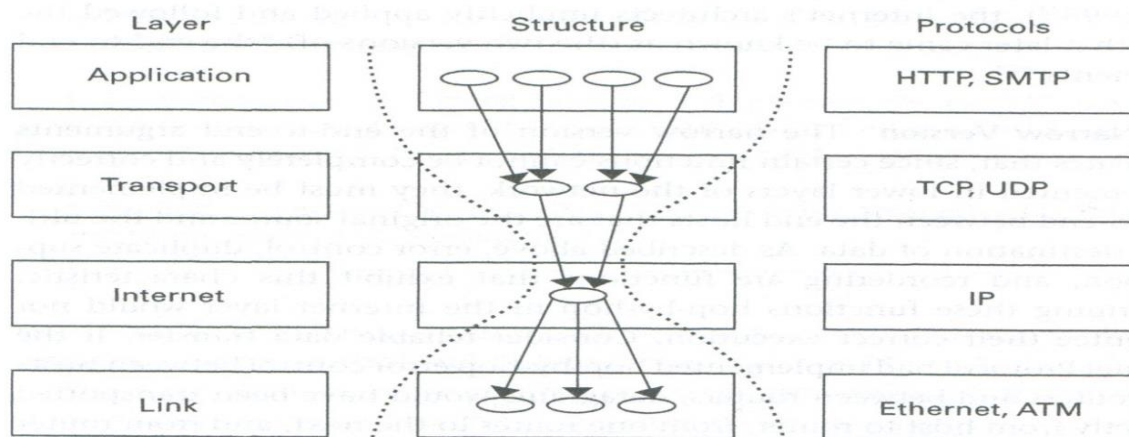
ISO/OSI	TCP/IP
Aplikační vrstva	Aplikační vrstva (<i>application layer</i>)
Prezentační vrstva	
Relační vrstva	
Transportní vrstva	Transportní vrstva (<i>transport layer</i>)
Síťová vrstva	Síťová (IP) vrstva (<i>network/Internet layer</i>)
Linková vrstva	Vrstva síťového rozhraní (<i>data link layer</i>)
Fyzická vrstva	

⁶⁴ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 144.

Pro účely této práce budu vycházet z vymezení funkcí internetových protokolů uvedeného mj. profesorem Lessigem⁶⁵, který popisuje čtyři vrstvy protokolů TCP/IP⁶⁶, a to:

- (i) vrstvu síťového rozhraní (*data link layer*),
- (ii) síťovou vrstvu (*network layer/Internet layer*),
- (iii) transportní vrstvu (*transport layer*); a
- (iv) aplikační vrstvu (*application layer*).

Níže viz názorné zobrazení výše uvedených vrstev (*layers*) TCP/IP, jejich struktury (*structure*) a protokolů (*protocols*), které v každé z vrstev pracují.

Zdroj: Van Schewick, Barbara. *Internet Architecture and Innovation*. First MIT Press paperback. 2012. Str. 89.

⁶⁵ Laurence Lessig je profesorem práva (*Roy L. Furman*) na Harvard Law School a zároveň ředitelem Centra pro etiku Edmonda J. Safra na Harvardské univerzitě. Před tím působil jako profesor práva na Stanford Law School, kde založil Centrum pro internet a společnost a také na Chicagské univerzitě. Má významný podíl na myšlence i uvedení do života online licencí Creative Commons, kde se angažuje dodnes. Obdržel celou řadu ocenění, mj. byl jmenován jako jeden z 50 nejvýznamnějších amerických vědeckých vizionářů.

⁶⁶ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 144.

První tři vrstvy tvoří podstatu (esenciální prvek) Internetu, která slouží k přenosu informací a funguje na tzv. end-to-end (dále jen „e2e“) modelu⁶⁷, kterému se někdy také říká „hloupá“ (minimální) síť (*dumb net*), a to proto, že její jádro umí v zásadě pouze (hloupě) přenášet informace z jednoho bodu do druhého.

Název „hloupá síť“ poprvé použil David Isenberg⁶⁸ v textu, ve kterém srovnával design Internetu jako „hloupé sítě“ s designem „inteligentní sítě“, na kterém jsou založeny např. konvenční telekomunikační sítě. Podle Isenberga na rozdíl od telefonní sítě, která je optimalizovaná pro jednu aplikaci (telefon), „hloupá síť“ taková není, což ji činí velmi flexibilní z hlediska různých druhů aplikací.⁶⁹ „Hloupá síť“ provádí pouze (hloupý) přenos informací, zatímco inteligence je koncentrována v koncových bodech sítě, které jsou pod kontrolou uživatelů. Podle Isenberga je hloupá síť charakterizovaná primárně následujícími třemi znaky:

- (i) uprostřed hloupou sítí, která umí pouze přenášet informace a inteligentními koncovými body pod kontrolou uživatelů;
- (ii) tím, že centrum sítě je založené na mohutné infrastruktuře, kterou tvoří levná šíře pásma (*bandwidth*) a směrovače (routery); a nakonec
- (iii) tím, že je přenos řízený potřebou dat, ne designovanými předpoklady sítě.⁷⁰

Je tomu tak zjednodušeně řečeno proto, že jednotlivé vrstvy sítě jsou od sebe striktně odděleny svojí funkcí, a to tak, že nižší vrstvy nemohou využívat funkcí vyšších

⁶⁷ End-to-end princip byl poprvé popsán Jeromem H. Salzerem, Davidem D. Clarkem a Davidem P. Reedem v roce 1981 v článku *End-to-End Arguments in System Design*. M.I.T. Laboratory for Computer Science. 1981. Dostupné na: <http://web.mit.edu/Saltzer/www/publications/endtoend/endtoend.pdf>.

⁶⁸ Viz Vzestup hloupé sítě (*Rise of the Stupid Network*), text původně vydaný v květnu 1997 Davidem S. Isenbergem, který byl tehdy zaměstnaný v AT&T Labs. Dostupné na: <http://www.isen.com/stupid.html>.

⁶⁹ Viz Van Schewick, Barbara. *Internet Architecture and Innovation*. First MIT Press paperback. 2012. Str. 108.

⁷⁰ Tamtéž.

vrstev.⁷¹ Jádro Internetu, tedy síťová a transportní vrstva pak v podstatě nedělají nic jiného, než že posílají pakety od jednoho koncového bodu ke druhému.

První z vrstev – vrstva síťového rozhraní (*data link layer*) obsahuje široké spektrum protokolů, které jsou odpovědné za přenos paketů do jakéhokoli počítače, který je připojený k fyzické síti (např. Ethernetu) nebo přes tzv. point-to-point spojení (např. Wi-Fi). Všechny počítače, které jsou připojené ke konkrétní fyzické síti, používají stejný síťový protokol, a proto také odpovídá soubor protokolů v této vrstvě technologiím fyzické sítě, či point-to-point technologiím, které mohou být připojeny ke globálnímu Internetu.⁷²

Ve druhé z vrstev - síťové vrstvě (*network/Internet layer*) pracuje jediný protokol. Tím je Internetový protokol (IP – *Internet Protocol*), který transportuje pakety informací od jednoho bodu (routeru) k jinému přes řadu vzájemně routery propojených sítí (tzv. subnetů). Internetový protokol umožňuje jakémukoli páru koncových bodů (tzn. počítačů nebo jiných zařízení připojených do sítě – tzv. *hosts*) vyměňovat pakety informací nezávisle na konkrétní fyzické síti, ke které jsou připojeni.⁷³ Ve vztahu k vyšším vrstvám provádí IP nespolehlivé, tzv. „*best-effort*“ doručení paketů informací od jednoho koncového bodu do druhého. Tyto datové pakety, které jsou ve specifickém formátu definovaném IP, jsou základní jednotkou dat, která je transferována skrz vzájemně propojené sítě (subnety), jež tvoří Internet. Každý z těchto datagramů (paketů) je zcela nezávislý na ostatních datagramech (paketech), což znamená, že dva pakety, které jsou posílány po sobě z jednoho koncového bodu do druhého, mohou v síti jít úplně jinými cestami. Služba IP je nespolehlivá, a proto doručení paketů nemůže být garantováno (k tomu viz také výše – přepojování paketů/*packet switching*). Jinými slovy, IP vynakládá „pouze“ maximální úsilí (*best-effort*) k tomu, aby byly pakety doručeny, ale neposkytuje žádné záruky ve vztahu ke zpoždění, šíři pásma, ztrátě, poškození, či duplikaci paketů.⁷⁴

⁷¹ Tamtéž. Str. 89.

⁷² Tamtéž. Str. 84.

⁷³ Tamtéž. Str. 85.

⁷⁴ Popis informační vrstvy viz tamtéž.

K tomu, aby IP mohl plnit výše popsanou funkci - doručování paketů, mu slouží adresní schéma – tzv. „IP adresy“, či adresy Internetového protokolu, které mu umožňují identifikovat veškeré koncové body (*hosts*) připojené k Internetu. Jak už bylo uvedeno výše, IP propojuje sítě (subnety) prostřednictvím routerů, které se nacházejí v jádru sítě. Routery spojují dvě nebo více fyzických sítí (subnetů), přičemž přeposílají přijaté datagramy (pakety) z jedné sítě do druhé. Typicky posílá odesílající *host* datagram nejbližšímu routeru. Pokud je adresát datagramu připojený k fyzické síti, kterou spojuje tentýž router, doručí router datagram přímo adresátovi. Pokud ne, router na základě určitého algoritmu vypočítá jakému dalšímu routeru po cestě do cílové destinace má datagram poslat, a učiní tak. Datagram tak cestuje sítí od routeru k routeru, dokud není doručen do cílové destinace.⁷⁵

Třetí z vrstev - transportní vrstva, resp. protokoly transportní vrstvy (*Transmission Control Protocol* - TCP, popř. méně spolehlivý *User Datagram Protocol* - UDP), jsou pak odpovědné za rozlišení jednotlivých zdrojů nebo cílových destinací, které náleží k jednomu koncovému bodu (*host*) a umožňují tak, aby mohlo více aplikací běžet z jednoho koncového bodu a využívat síť ve stejnou dobu. Transportní vrstva tak zaručuje, aby aplikace připojené k různým koncovým bodům (*hosts*) spolu mohly komunikovat. Zatímco je IP implementován na routery v jádru sítě, transportní vrstva je implementována ke koncovým bodům (*hosts*) a je tak nejnižší vrstvou, která uskutečňuje specifickou funkcionalitu aplikací.⁷⁶

Čtvrtá vrstva, aplikační, pak umožňuje, aby do ní byl připojen jakýkoli program, či jakákoli aplikace, za předpokladu použití TCP/IP protokolů. V aplikační vrstvě tak pracují všechny známé síťové protokoly jako protokoly webu - SMPT (*simple mail transport protocol*) k přenášení e-mailových zpráv, HTTP (*hyper text transfer protocol*), který umožňuje publikovat a číst hypertextové dokumenty, HTML (*hyper text markup language*) jazyk pro tvorbu hypertextových odkazů, nebo také FTP (*file transfer protocol*) k přenášení souborů, ale i internetové telefonní aplikace jako jsou např. Skype, aplikace ke sdílení souborů apod.

⁷⁵ Tamtéž. Str. 86.

⁷⁶ Popis transportní vrstvy tamtéž. Str. 87.

Aplikační protokol definuje pravidla a konvence, kterými se řídí interakce mezi různými částmi distribuované aplikace. Pokud aplikace komunikuje s aplikací připojenou v jiném koncovém bodě, vyměňují si data ve formátu a dle konvencí specifikovaných v protokolu aplikační vrstvy. Jako příklad protokolu aplikační vrstvy lze uvést pravidla, která řídí komunikaci mezi Skype programy spuštěnými na různých přístrojích. Skype tento protokol vlastní, tzn. pouze Skypem vyrobené implementace jsou spolu schopné komunikovat. Jiným případem jsou populární aplikace jako např. e-mail či přenášení souborů (*file transfer*), které byly standardizované Internet Engineering Task Force (IETF) (k IETF viz více v kapitole 2.1.3.4 níže), World Wide Web Consorciem (W3C) (k W3C viz více v kapitole 2.1.1.3 níže) nebo jiným standardizačním orgánem, který umožňuje vzájemnou komunikaci na základě standardizovaných protokolů bez ohledu na to, kdo je vyvinul. V důsledku toho může e-mailový program vyvinutý jedním výrobcem posílat e-maily e-mailovému programu jiného výrobce, pokud oba z těchto e-mailových programů vyhovují stejnému protokolu aplikační vrstvy (kterým je většinou SMTP).⁷⁷

V důsledku zavedení TCP/IP protokolů začaly velmi rychle vznikat nové sítě, které spolu byly schopny vzájemně komunikovat, přičemž právě souhrn všech těchto vzájemně propojených a spolupracujících sítí se nazývá Internetem. Jednoduchost jeho architektury umožňuje neuvěřitelné množství interakcí.⁷⁸

Dle profesorů Goldsmitha⁷⁹ a Wu dává architektura Internetu založená na TCP/IP protokolech, resp. e2e modelu, Internetu jeho nejdůležitější vlastnosti - otevřenost, minimalismus a neutralitu. Otevřenost proto, že struktura sítě umožňuje propojit počítač nebo síť téměř libovolného typu do jediné univerzální sítě sítí. Minimalismus z důvodu, že od počítačů, které se chtějí připojit, vyžaduje velmi málo. A konečně neutralitu ve vztahu k aplikacím (na rozdíl od např. telefonní sítě, která byla využitelná jen k jednomu účelu) tím, že nakládá s přenosem jakýchkoli informací (e-mailem, stahováním souborů atd.)

⁷⁷ Celý popis aplikační vrstvy tamtéž. Str. 88.

⁷⁸ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 145.

⁷⁹ Jack Goldsmith je profesorem práva (*Henry L. Shattuck Professor*) na *Harvard Law School*, seniorní člen *Hoover Institution* na *Stanford University*, a spoluzakladatel *Lawfareblog.com*.

na nejhlubší úrovni stejně.⁸⁰ Kombinace těchto tří vlastností Internetu umožnila, aby se vyvinuly nové a lepší aplikace (např. World Wide Web nebo sítě typu P2P) aniž by se musely dotknout samotné architektury Internetu.⁸¹ Význam tohoto přístupu, resp. systému propojení koncových bodů (e2e), byl nesmírný. Jak Wu příznačně poznamenal, jako univerzální jazyk se šířil způsobem, kterým se podle svých propagátorů mělo šířit Esperanto.⁸²

2.1.1.3 World Wide Web

Přestože se Internet často používá synonymně s tzv. World Wide Webem (dále také jen „web“), o synonyma se nejedná. Vznik World Wide Webu byl umožněn vytvořením protokolů HTTP (*hyper text transfer protokol*) a HTML (*hyper text markup language*) a jejich připojením do aplikační vrstvy sítě. Protokol HTML byl navržen v roce 1990 výzkumníky CERNu - Timothyem („Timem“) Bernersem-Lee a Robertem Cailiau v rámci snahy nalézt způsob, jak umožnit jednoduché hledání (link) dokumentů v rámci výzkumného ústavu, pro který pracovali – Evropské organizace pro jaderný výzkum se sídlem v Ženevě (*Conseil Européen pour la recherche nucléaire*) (dále jen „CERN“). Záhy však bylo zřejmé, že prostřednictvím těchto protokolů lze hledat dokumenty nejen v rámci CERNu, ale v celé internetové síti.⁸³ Barners-Lee a Cailiau, resp. CERN, pak 30. dubna 1993 poskytli protokoly HTTP a HTML do tzv. „public domain“⁸⁴, aby maximalizovali jejich šíření.⁸⁵ Uživatelé zpočátku používali protokol HTML opatrně, nicméně zanedlouho se stal nejrychleji rostoucím počítačovým jazykem v historii

⁸⁰ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 37, 38.

⁸¹ Tamtéž. Str. 38.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licenci creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 146.

⁸⁴ Viz <http://home.web.cern.ch/topics/birth-web>. Jako tzv. *public domain* bývají v oblasti angloamerické právní kultury nazývána díla, která z různých důvodů, i na základě rozhodnutí samotného nositele práv, nepodléhají ochraně autorským právem (copyrightu). V českém právním řádu nelze nalézt pro *public domain* přesný ekvivalent. Významově nejbližší jsou volná díla, na která se nevztahují majetková práva (např. uplyne doba jejich trvání dle § 28 Autorského zákona).

⁸⁵ Viz <http://home.web.cern.ch/topics/birth-web>.

computingu.⁸⁶ Protokol HTTP je dnes používán i pro přenos jiných dokumentů než jen souborů ve tvaru HTML a výraz World Wide Web se do značné míry pro laickou veřejnost stal synonymem pro veškeré internetové aplikace.

Co se týká technické podstaty webu, jedná se zjednodušeně řečeno o soustavu propojených hypertextových dokumentů, které jsou adresovány pomocí jednotného lokátoru zdrojů, tj. tzv. URL (*Uniform Resource Locator*), tj. řetězce znaků s definovanou strukturou, který slouží k přesné specifikaci umístění zdrojů informací na Internetu.⁸⁷ URL definuje doménovou adresu serveru, umístění zdroje na serveru a protokol, kterým je možné zdroj zpřístupnit. Název naprosté většiny těchto serverů začíná zkratkou www, i když je možné používat libovolný název vyhovující pravidlům URL.

V říjnu roku 1994 Berners-Lee založil World Wide Web Consortium, zkráceně W3C (dále jen „W3C“), jemuž sám předsedá a které, dle informací na svých webových stránkách, vyvíjí interoperabilní technologie (specifikace, směrnice, softwary a nástroje) k dosažení plného potenciálu webu.⁸⁸ Jednou z nejvýznamnějších funkcí W3C je bezpochyby tvorba standardů (doporučení) webu, které definují platformu otevřeného webu (*Open Web Platform*). Konkrétně vytváří W3C technické specifikace a směrnice v rámci procesu, který je založen na širokém konsenzu tak, aby si udržel podporu široké veřejnosti s cílem zajistit vysokou technickou a redakční kvalitu.⁸⁹

Jak už bylo uvedeno výše v této práci, teprve vytvoření World Wide Webu, který umožnil cílené procházení stále se zvětšujícím objemem informací na síti a tvorbu vzájemných odkazů mezi nimi umožnilo, aby se Internet změnil v revoluční informační technologii.⁹⁰ Před World Wide Webem totiž neexistoval žádný jednoduchý systém

⁸⁶ Viz Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 146.

⁸⁷ Viz http://cs.wikipedia.org/wiki/World_Wide_Web.

⁸⁸ Viz <http://www.w3.org/People/Berners-Lee/>.

⁸⁹ K tomu viz více na <http://www.w3.org/>.

⁹⁰ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 69.

křížových odkazů.⁹¹ Jak uvedl jeden pamětník: „Bylo to jako postupně procházet všemi uličkami v knihovně a listovat všemi knihami jen proto, abyste zjistili, co tam je vlastně uloženo, to vše navíc v šeru.“⁹²

2.1.2 Internet v České republice

První pokusy s připojením k Internetu se v tehdejší ČSFR objevují už v roce 1990. Z dokumentu „Projekt FESnet“ (*Federal Educational and Scientific NETWORK*, zkráceně FESnet) z 31. července 1991 vyplývá, že síť byla v ČSFR přístupná už v říjnu 1990 a v době podepsání dokumentu čítala 7 síťových uzlů, přičemž všechny byly lokalizované v Praze (4 na vysokých školách a 3 v tehdejší Československé akademii věd).⁹³ Počet registrovaných uživatelů v době podepsání dokumentu „Projekt FESnet“ přesahoval 1400 a spojení jednotlivých uzlů se navazovalo prostřednictvím telefonních linek. FESnet byl společným projektem české a slovenské akademické komunity a francouzského Národního institutu pro informatiku a automatizaci - INRIA (*Institut national de recherche en informatique et en automatique*).⁹⁴ Síť v té době umožňovala kromě využívání elektronické pošty také např. transfer souborů.⁹⁵

Zpočátku šlo o komutované napojení z Prahy (ČVÚT) na síťový uzel Internetu v rakouském Linzi.⁹⁶ Nejprve byla vybudována celostátní páteřní síť (tzv. *back bone*), která propojovala akademické instituce a ty následně rozváděly síť do jednotlivých metropolí. S rozdělením ČSFR se následně rozdělil Projekt FESnet, a to na CESnet (*Czech Educational and Scientific Network*) a SANet (*Slovak Academic Network*); CESnet v roce 1993 disponoval síťovými uzly v 11 českých městech a kromě linky do rakouského Lince zřídil také připojení do Amsterdamu a později Banské Bystrice.⁹⁷

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Viz Projekt FESnet dostupný na <http://www.muzeuminternetu.cz/docs/project%20fesnet.pdf>. Str. 2.

⁹⁴ Tamtéž. Str. 3.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Viz <http://ikaros.cz/20-let-internetu-v-ceske-republice>.

Ke slavnostnímu aktu formálního připojení Československa k Internetu pak došlo 13. února 1992 na ČVUT v Praze, mj. i za účasti představitelů agentury NSF. Slavnostní akt proběhl v posluchárně číslo 256 Fakulty elektrotechnické ČVUT v Praze-Dejvicích.⁹⁸ Stejně jako jinde na světě, zejm. pak v USA, byl i v České republice Internet před rokem 1995 prakticky výhradně akademický. Ke komerčnímu otevření Internetu došlo až po roce 1995, kdy 23. dubna 1996 začíná např. vycházet Neviditelný pes Ondřeje Neffa a 30. dubna 1996 rozesílá Ivo Lukačovič oznámení o spuštění portálu seznam.cz.⁹⁹

K 31. prosinci 2013 bylo v České republice, podle statistik Mezinárodní telekomunikační unie (dále jen „ITU“)¹⁰⁰, už 7 876 002 uživatelů Internetu s penetrací 74,1 procent a k 30. červnu 2014, podle statistik Interent World Stats, 8 322 168 uživatelů Internetu s penetrací 78,3 procent.¹⁰¹ Podle Českého statistického úřadu se počet domácností připojených k Internetu za posledních deset let více než ztrojnásobil, a to z 19,1 procent v roce 2005 na 72,2 procent v roce 2014; téměř všechny domácnosti jsou k Internetu připojeny vysokorychlostně.¹⁰²

V této souvislosti není bez zajímavosti, že podle operačního programu Ministerstva Průmyslu a obchodu ČR „Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014 - 2020 – Vysokorychlostní Internet“ deklarovala ČR, v souladu s článkem 9 bodu 2 a článkem 5 bodu 2a Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1301/2013 ze dne 17. prosince 2013 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, o zvláštních ustanoveních

⁹⁸ Viz <http://www.muzeuminternetu.cz/docs/>; či Kasík, Pavel. Český internet slaví 20. narozeniny, vzpomíná na skromné začátky. 13. únor 2012. Dostupné na: http://technet.idnes.cz/cesky-internet-slavi-20-narozneniny-vzpomina-na-skromne-zacatky-p7u-/sw_internet.aspx?c=A120213_000221_sw_internet_pka_atd.

⁹⁹ K tomu viz více např. na: <http://www.lupa.cz/clanky/20-vyroci-internetu-v-c-sf-r/>, <http://onas.seznam.cz/cz/o-firme/historie-firmy/1996/> nebo https://cs.wikipedia.org/wiki/Neviditeln%C3%BD_pes.

¹⁰⁰ Mezinárodní telekomunikační unie - ITU (*International Telecommunication Union*) je agenturou OSN, která se specializuje na informační a telekomunikační technologie; členy ITU je 193 zemí a více než 700 soukromých subjektů a akademických institucí. Zdroj: <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>.

¹⁰¹ Viz <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm#europe>.

¹⁰² Viz https://www.czso.cz/documents/10180/20541931/3201814_0803.pdf/6138f7db-3276-4c1e-ad95-d5c86e09d5ec?version=1.1. Další statistické informace o připojení a využívání Internetu v rámci EU viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Information_society_statistics/cs.

týkajících se cíle Investice pro růst a zaměstnanost a o zrušení nařízení ES č. 1080/2006, vizi zajistit, aby do roku 2020 měli všichni obyvatelé ČR vysokorychlostní přístup k Internetu (rychlejší než 30 Mbit/s), a aby nejméně polovina domácností měla internetové připojení rychlejší než 100 Mbit/s.¹⁰³

2.1.3 Správa Internetu (*Internet Governance*)

Pojem správa Internetu (*Internet Governance*) je chápán často různě. Např. pracovní skupina OSN zabývající se správou Internetu, tzv. *Working Group on Internet Governance* (dále jen „**WGIG**“)¹⁰⁴, vymezila pojem „správa Internetu“ ve své zprávě z června 2005 poměrně široce. Podle ní se správou Internetu rozumí „*vytváření a aplikace vzájemně sdílených principů, norem, pravidel, rozhodovacích procedur a postupů jednotlivých vlád, privátního sektoru i občanské společnosti, které formují rozvoj a užití Internetu.*“¹⁰⁵

Obecně není Internet v důsledku své architektury nijak centrálně řízen, ať už z hlediska technologické implementace, či pravidel pro jeho přístup a užívání, resp. v tomto ohledu se každá jednotlivá síť řídí vlastními pravidly v závislosti na smluvních podmínkách s provozovatelem sítě, resp. právním prostředí, které se na ně vztahuje s výjimkou nezbytnosti použití základních protokolů TCP/IP pro komunikaci v síti. V důsledku decentralizované struktury Internetu tak Internet není, a z logiky věci ani nemůže být, jednotně spravován ve smyslu korporátního řízení, ani nikým vlastněn - existují pouze konkrétní majitelé, popř. správci dílčích sítí připojených do Internetu.

Něco jiného je ovšem potřeba centrální koordinace některých klíčových aspektů technického fungování Internetu a související normativní a administrativní správy, jako je adresní a identifikační systém a systém domén, nebo standardizace IP protokolů. Pokud se

¹⁰³ Viz <http://www.czechinvest.org/data/files/text-programu-vysokorychlostni-internet-4548.pdf>.

¹⁰⁴ Viz <http://www.wgig.org/>.

¹⁰⁵ Ze zprávy WGIG: „*Internet governance is the development and application by Governments, the private sector and civil society, in their respective roles, of shared principles, norms, rules, decision-making procedures, and programs that shape the evolution and use of the Internet.*“ Dostupné na: <http://www.wgig.org/docs/WGIGREPORT.pdf>.

hovoří o správě Internetu, velmi často se tím myslí právě správa takto vymezené infrastruktury Internetu, tedy:

- (i) adresního a identifikačního systému Internetu a systému domén Internetovou společností pro přidělená jména a čísla (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*, zkráceně ICANN (dále jen „**ICANN**“); a
- (ii) pravidel pro technickou standardizaci internetových protokolů *Internet Engineering Task Force*, zkráceně IETF (dále jen „**IETF**“), který by se dal volně přeložit jako Pracovní skupina či sbor pro řešení technických úkolů na Internetu.

I když tedy pod pojem správa Internetu lze v širším smyslu podřadit prakticky jakýkoli aspekt Internetu, jako např. počítačovou bezpečnost (*cybersecurity*), počítačovou ekonomiku (*cybereconomy*), ochranu lidských práv na Internetu, ochranu osobních údajů na Internetu, ochranu autorských práv na Internetu, svobodu projevu na Internetu apod., v této práci se budu věnovat pouze správě technické infrastruktury Internetu ve výše uvedeném smyslu, tzn. činnosti ICANN a IETF.

Historie vzniku ICANN a IETF (dnes náležející pod *Internet Society viz dále*) je vcelku prozaická a logická. Na počátku 80. let začali zakladatelé Internetu pod vedením Vintona Cerfa usilovat o institucionalizaci toho, co považovali za svoji revoluci na poli komunikací.¹⁰⁶ Tyto snahy vedly k vytvoření řady institucí, jejichž pracovní metody byly navrženy tak, aby ochránily hodnoty těchto „otců“ zakladatelů.¹⁰⁷ Nejdůležitějšími z nich se stala IETF založená v roce 1986 jako ústřední standardizační orgán internetových protokolů (*viz dále*) a ICANN, resp. IANA (*Internet Assigned Numbers Authority*) (dále jen „**IANA**“) - jmenná autorita zpočátku personifikovaná v osobě jednoho z otců zakladatelů Jonathana Bruce („Jona“) Postela, který spravoval adresní a identifikační systém Internetu, a to už od dob ARPANETu (*viz dále*).

¹⁰⁶ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 38.

¹⁰⁷ Tamtéž.

Obě organizace stály stylem korporátní správy už od počátku své existence mimo národní vlády, což nejlépe odpovídalo představám zakladatelů Internetu. Pokud vyvstal nějaký problém, jeho řešení nevycházelo z podpory většiny (jako v případě hlasování) ani z jednostranného nařízení, ale z „funkčního“ resp. „uskutečnitelného“ konsensu mezi příslušnými odborníky po dlouhé diskusi a řadě praktických pokusů s alternativními řešeními.¹⁰⁸ Jednoduše se prosadí to, co v praxi funguje nejlépe.¹⁰⁹

Brzy byl styl řízení a rozhodování těchto organizací popisován jako předobraz nového druhu správy, který je znám pod pojmem „*multistakeholder*“ model správy řízení.¹¹⁰ Tento způsob řešení složitých veřejných problémů, který probíhal bez přispění státu, vedl mnohé dokonce k přesvědčení, že by se na obzoru mohla rýsovat zcela nová forma uspořádání lidských záležitostí vůbec.¹¹¹

Multistakeholder model správy řízení by se dal obecně vymezit tak, že označuje organizační rámec nebo strukturu společnosti, která uplatňuje proces řízení tzv. „zdola“ (*bottom-up*), na rozdíl od procesu řízení shora (*top-down*), zpravidla prostřednictvím orgánů společnosti. Ve společnosti, která uplatňuje multistakeholder model správy řízení se na tvorbě pravidel a rozhodnutí podílejí různé zájmové skupiny (ať už z podnikatelské sféry, občanské společnosti, i veřejné sféry - vlády, výzkumné instituce a nevládní organizace), často z celého světa, a to na základě volné (dobrovolné) účasti. Rozhodovací proces v rámci takové společnosti i implementace řešení společných problémů probíhá na základě vzájemného dialogu a v zájmu společných cílů.

¹⁰⁸ Taméž. Str. 39.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Stakeholderem se v tomto kontextu rozumí osoba, skupina nebo organizace, která má přímý nebo nepřímý zájem nebo podíl v určité organizaci a svými činy/jednáním má schopnost ovlivnit její jednání, rozhodovací procesy i tvorbu pravidel v zájmu dosahování společných cílů. K tomu viz také http://icannwiki.com/index.php/Multistakeholder_Model.

¹¹¹ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 38.

Jak je uvedeno výše, na multistakeholder modelu správy řízení stojí jak IETF¹¹² (jako součást *Internet Society* viz dále), tak ICANN¹¹³, který spravuje další z naprosto klíčových technickoadministrativních aspektů Internetu, a to systém přidělování jedinečných IP adres, jež jsou základní a nezbytnou podmínkou pro přístup do sítě. Historie vzniku ICANN je logická, byť poměrně netypická, a přestože proklamuje nezávislost na vládě USA (která prohlašuje totéž), popř. podnikatelském prostředí USA, je velmi často zpochybňována a dlužno říci, že z určitého úhlu pohledu částečně oprávněně.

2.1.3.1 ICANN¹¹⁴

Být v síti znamená mít počítač s adresou internetového protokolu. Pokud navíc chcete, abyste byli v síti snadno identifikovatelní, měli byste mít také název domény, jelikož IP adresa je tvořena řadou čísel, popř. jiných znaků, které nejsou pro běžného uživatele zapamatovatelné. V současné době jsou používány IP adresy v Internetovém protokolu verze 4 (IPv4) a postupně se přechází na IP adresy v Internetovém protokolu verze 6 (IPv6). Internetové adresy v IPv4 mají délku 32bitů, takže jsou schopny rozlišit přes 4 miliardy adres, což je v současné době nedostatečné a v IPv6 - 128bitů, tzn., že jsou schopny rozlišit $3,4 \times 10^{38}$ adres. Příkladem IP adresy v IPv4 může být: 192.168.40.1 a IPv6: 2001:cdba:0000:0000:0000:0000:3257:9652.

Kořenová autorita (IANA) pak musí k tomu, aby spolu počítače po celém světě mohly vzájemně komunikovat, spolehlivě provázat IP adresy s názvy domén a obě jednoznačně propojit s konkrétním počítačem. Dle Goldsmitha a Wu je tak kořenová autorita velmi blízko ke skutečné globální autoritě Internetu, jelikož jsou na ni všichni

¹¹² Viz <https://www.ietf.org/newcomers.HTML>.

¹¹³ Viz vymezení ICANN na webových stránkách této organizace: „*ICANN je mezinárodní neziskovou organizací, která přivádí dohromady fyzické osoby i zástupce průmyslových, nekomerčních a vládních subjektů, aby spolu diskutovali, debatovali a vytvářeli pravidla technické koordinace internetového doménového jmenného systému.*“ Zdroj: <https://www.icann.org/en/system/files/files/participating-08nov13-en.pdf>.

¹¹⁴ V celé této části práce týkající se ICANN, která se věnuje historii vzniku a fungování ICANN bylo čerpáno zejména z Goldsmith, Jack; Wu, Tim. *Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic.* Nakladatelství Dokořán a Argo. Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World.* Oxford University Press. 2006. Str. 47 - 64.

uživatelé Internetu závislí. Historicky byl nejvyšší autoritou pro přidělování IP adres, které jsou základní podmínkou pro přístup k Internetu, Jon Postel, a to až do své smrti v roce 1998. Jon Postel byl v podstatě personifikovanou jmennou a kořenovou autoritou IANA. Po jeho smrti převzal jeho roli jeho dlouholetý spolupracovník Joyce K. Reynolds, za kterého byly funkce IANA převedeny na ICANN.¹¹⁵ V současné době je tak IANA součástí ICANN.

2.1.3.2 Historické pozadí vzniku ICANN

Jon Postel byl mladý vědec na SRI, který se podílel na projektu ARPANET, plně financovaným vládní agenturou DARPA a na základě smlouvy s DARPA. V počátcích Internetu, resp. ARPANETu, byl jmenný a adresní systém poměrně jednoduchý – skládal se z jediného souboru s názvem *hosts.txt*. Nicméně se zvyšujícím se počtem připojených zařízení do sítě vyvstala potřeba jeho systematizace a správy. Tohoto úkolu se ujal v roce 1977 mladý vědec působící na SRI Jon Postel, který vytvořil a spravoval strukturu přidělování internetových jmen a adres osobně, a představoval tak doslova personifikovanou kořenovou jmennou a číselnou autoritu tzv. IANA (*Internet Assigned Numbers Authority*).¹¹⁶

Postel zavedl domény nejvyšší úrovně, jako je .com, .edu nebo .net, přičemž prvním zaregistrovaným názvem v doméně .com se 15. března 1985 stal „*symbolics.com*“, a to bezplatně (registrace byla bezplatná až do roku 1995, viz dále).¹¹⁷ Pro srovnání, v současné době se cena některých generických domén pohybuje v řádech jednotek až desítek miliónů amerických dolarů (USD).¹¹⁸

Význam IANA je pro fungování Internetu zásadní. IANA rozhoduje, kdo dostane jaká čísla (IP adresy) i kolik jich dostane, jaké domény nejvyšší úrovně budou existovat

¹¹⁵ Smlouva o převodu funkcí IANA na ICANN dostupná na: <http://www.ntia.doc.gov/files/ntia/publications/ianacontract.pdf>.

¹¹⁶ Celé čerpáno z Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 47 - 48.

¹¹⁷ Tamtéž. Str. 48.

¹¹⁸ Viz např. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_most_expensive_domain_names.

a kdo je bude spravovat.¹¹⁹ The Economist v roce 1997 dokonce napsal, že „*Pokud by síť měla Boha, byl by to nejspíš Jon Postel.*“¹²⁰ Ve skutečnosti však celý systém fungoval dlouhou dobu bez jasné představy o tom, kdo přesně disponuje nejvyšší mocí nad základním kořenem Internetu, ani proč tomu tak je.¹²¹

Generace zakladatelů Internetu (včetně Postela) se sice pokládala za ty, kdo mají jako jediní aktuální nárok řídit Internet, jelikož vytvořili jeho architekturu a měli každodenní moc nad většinou aspektů jejího provozu, nicméně jim chyběl jakýkoli právní podklad, o nějž by se mohli opřít.¹²² Vláda USA měla k nárokování si kontroly nad správou Internetu, zejm. pak jeho kořenem (IANA), pádnější právní argumenty. ARPANET byl projektem Ministerstva obrany, plně financovaným vládou USA, přičemž SRI, pro který Postel pracoval, provozoval adresní a jmenný systém Internetu v rámci smluvního projektu ARPANET.¹²³ Vláda USA toto konkrétní oprávnění - provozovat jmenný a adresní systém ARPANETu, což Jon Postel osobně činil již více než 10 let, navíc v roce 1988 formalizovala uzavřením smlouvy se SRI (Postelovým zaměstnavatelem).

Mezitím, v 80. letech, Ministerstvo obrany USA přijalo předpisy, které vyžadovaly otevření většiny těchto kontraktů nabídkám subjektů z komerční sféry.¹²⁴ Po vypršení smlouvy se SRI tak Ministerstvo obrany USA právě na základě těchto předpisů vypsaló výběrové řízení, v němž v roce 1990 zvítězila firma Government Systems Inc. Ta si vzápětí najala malou a do té doby neznámou firmu Network Solutions Inc. (NSI) a pověřila jí činností registrátora většiny nevojenských domén (.com, .net, .org a .edu).¹²⁵ Postelovi byla však i nadále ponechána kontrola nad koncepčními otázkami celé

¹¹⁹ Tamtéž. Str. 45.

¹²⁰ Tamtéž. Str. 43. Resp. „*Postel Disuptes*“, *The Economist*, 8. únor 1997; Michael Dillon „*Jon Postel's Legacy: A Keeper of Lists, An Internet Arbiter*“, *Internet World*, 26. říjen 1998; Roger Tylor, „*Internet Founder Postel Dies*“, *Financial Times*, 19. říjen 1998.

¹²¹ Tamtéž. Str. 46.

¹²² Tamtéž. Str. 47.

¹²³ Tamtéž. Str. 58. Jak řekl Ira Magaziner, představitel postoje USA a jakýsi zmocněnec americké vlády pro Internet v interview: „*USA za Internet zaplatily, síť byla vytvořena pod jejich záštitou a co je nejdůležitější, všechno, co udělal Jon [Postel] i Network Solutions, bylo provedeno na základě státních kontraktů.*“

¹²⁴ Tamtéž. Str. 50.

¹²⁵ Tamtéž.

architektury domén a měl i nadále pravomoc rozhodovat o počtu a obsahu domén nejvyšší úrovni.¹²⁶

Tento v celku korektní vztah NSI a Postela se změnil po roce 1995, kdy NSI získala právo na vybírání poplatků za registraci názvů domén od jednotlivých žadatelů – 100 amerických dolarů (USD) za první dva roky registrace a 50 amerických dolarů (USD) za každý další rok, čímž se z přidělování domén nejvyšší úrovni stal velmi výnosný byznys.¹²⁷ Koncem devadesátých let byly registrovány miliony názvů domén a příjmy NSI každoročně rostly o více než 110 procent.¹²⁸ Původní zásady Internetu tak byly v očích otců zakladatelů ohroženy.¹²⁹

V důsledku těchto skutečností oznámil v roce 1991 Vinc Cerf v dánské Kodani plány na založení tzv. Internetové společnosti (*Internet Society – ISOC*).¹³⁰ Dle profesorů Goldsmitha a Wu byla ISOC vytvořena k tomu, aby poskytla správní strukturu, institucionalizaci a zdroj financování nezávisle na Ministerstvu obrany USA a v širším měřítku i na vládě USA. V roce 1997, rok před vypršením kontraktu vlády USA s NSI, provedla ISOC svůj nejtěžší pokus o konkretizaci své autority a připravila plán na převedení plné autority v otázkách správy Internetu na sebe a spřátelené organizace.¹³¹ Mezinárodní akční výbor (*International Ad-Hoc Committee*) Internetové společnosti, kterého se účastnili významní hráči na trhu, jako např. zástupci WTO, Mezinárodní asociace ochranných známek, včetně zástupců NSF nadace vlády USA atd., dostal za úkol připravit budoucí podobu jmenné a adresní autority.¹³² Výbor připravil mezistátní právní dokument – memorandum o porozumění s názvem *Generic Top-Level Domain Memorandum of Understanding*, jehož podstatou bylo eliminovat monopol NSI a současně

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž. Str. 50 a 51.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž. Str. 51.

¹³⁰ Tamtéž. Str. 52.

¹³¹ Tamtéž. Str. 53.

¹³² Tamtéž.

přejít k celkové nezávislosti Internetu na vládě USA.¹³³ Většinu autority měla americká vláda podle těchto představ svěřit organizaci jménem CORE (*International Council of Registrars*) - švýcarské korporaci, která byla z větší části pod kontrolou ISOC.¹³⁴ Úmluva by jako první krok přidala sedm nových domén nejvyšší úrovně (např. včetně .shop a .nom), které měly být spravovány registrátory CORE.¹³⁵ Tento dalece rozpracovaný plán však pro odpor vlády USA selhal.¹³⁶

Vláda USA poté, co si ověřila svoji autoritu nad kořenem Internetu¹³⁷, pro mnohé překvapivě deklarovala 5. června 1998 v tzv. Bílé knize (*White Paper*)¹³⁸ svoji vůli uznat novou neziskovou korporaci vytvořenou různými zájmovými skupinami (*stakeholders*) ze soukromého sektoru k administraci pravidel pro internetový identifikační a adresní systém. Bílá kniha předpokládala převodní proces s cílem ukončení role vlády USA v internetovém identifikačním a adresním systému způsobem, který zajistí stabilitu Internetu.¹³⁹ Touto organizací byla právě ICANN.

Ministerstvo obchodu USA a ICANN uzavřeli 25. listopadu 1998 memorandum o porozumění (*Memorandum of Understanding*)¹⁴⁰, na základě kterého si Ministerstvo obchodu USA ponechalo kontrolní pravomoc nad kořenovým serverem Internetu. Platnost

¹³³ Návrh Memoranda o porozumění byl postaven na předpokladu, že má ISOC faktickou autoritu v otázkách základní správy Internetu, kterou však ve skutečnosti postrádal. Nepomohla ani nabídka ITU, že se stane oficiálním správcem úmluvy a tím jí propůjčí kredibilitu. Oficiální podpisový ceremoniál proběhl v Ženevě 1. května 1997 bez pozvání zástupců tradičních států, včetně USA, což dokreslovalo obraz plánované zcela novátorské podstaty budoucí správy Internetu. USA se však svých nároků na správu Internetu nevzdaly. Zdroj: tamtéž. Str. 54 – 64.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Konflikt mezi ženevským procesem a USA vyvrcholil v prosinci 1997, když zástupci USA dorazili do washingtonského hotelu Hilton na shromáždění IETF (pracovní skupiny Internetové společnosti). Na schůzkách, které na shromáždění proběhly, dali zástupci USA jasně najevo, že USA, nikoli Internetová společnost, CORE nebo Jon Postel, rozhodnou o budoucnosti internetového jmenného a adresního systému. NSI pak dostalo jasné pokyny ignorovat jakékoli příkazy, včetně těch od Jona Postela. 1. leden 1998 měl být prvním dnem nové správy Internetu, ale nic se nestalo. Od této chvíle kořenový soubor i kořenová autorita zůstaly bez výjimek v rukou vlády USA. Zdroj: tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž. Str. 200.

¹³⁸ Konkrétně se jednalo o "*Statement of Policy, Management of Internet Names and Addresses*," 63 Fed. Reg. 31741(1998).

¹³⁹ Viz <https://www.icann.org/resources/unthemed-pages/white-paper-2012-02-25-en>.

¹⁴⁰ Viz <https://www.icann.org/resources/unthemed-pages/icann-mou-1998-11-25-en>.

tohoto memoranda o porozumění byla několikrát dodatky prodloužena až do roku 2006. Jedním z důvodů, proč si vláda USA ponechala kontrolu nad Internetem i přes své původní deklarace a plány k jejímu převedení, byly bezpochyby teroristické útoky z 11. září 2001 na budovy Světového obchodního centra v New Yorku. ICANN se v důsledku toho stala zásadní z hlediska kyberbezpečnosti a tudíž bezpečnosti obecně. V roce 2006 pak byla mezi Ministerstvem obchodu USA a ICANN uzavřena nová smlouva - *Joined Project Agreement*.¹⁴¹

Svoji vůli k převedení funkcí IANA na novou multistakeholder organizaci Ministerstvo obchodu USA a ICANN znovu deklarovali v dokumentu z 30. září 2009 nazvaném Potvrzení závazku Ministerstva obchodu USA a ICANN (*Affirmation of Commitment of the United States Department of Commerce and the Internet Association for Assigned Names and Numbers*) (dále jen “**Potvrzení závazků**”).¹⁴²

Vláda USA vyvinula značnou snahu, aby Potvrzení závazků navodilo dojem, že ICANN představuje nový typ správy Internetu¹⁴³, který je zcela nezávislý na vládě jednotlivých států, resp. hlavně USA. K tomu viz např. článek 8. Potvrzení závazků, kde je mj. výslovně zdůrazněna nezávislost ICANN na státní správě USA: „*ICANN je soukromou organizací a nic v tomto dokumentu [Potvrzení závazků] nemůže být vyloženo jako*

¹⁴¹ Viz <https://www.icann.org/en/system/files/files/jpa-29sep06-en.pdf>.

¹⁴² Dostupné na: <https://www.icann.org/resources/pages/affirmation-of-commitments-2009-09-30-en>.

¹⁴³ Viz k tomu také článek 4. Potvrzení závazků: “*Ministerstvo obchodu potvrzuje závazek vytvořit multistakeholder model tvorby pravidel ve vztahu k technické koordinaci DNS („Domain Name System“) řízený soukromým sektorem, vycházející „ze spoda“ [bottom-up], který bude jednat ve prospěch všech internetových uživatelů. Soukromým sektorem koordinovaný proces, výsledky kterého budou odrážet veřejný zájem, je nejlépe schopný flexibilně uspokojovat měnící se potřeby Internetu a internetových uživatelů. ICANN a DOC [Ministerstvo obchodu USA] si uvědomují, že existuje skupina uživatelů, kteří se angažují na ICANN aktivitách ve větší míře než internetoví uživatelé obecně. K zajištění toho, aby rozhodnutí ICANN byla ve veřejném zájmu a ne jen v zájmu určitých zájmových skupin, se ICANN zavazuje dělat a zveřejňovat analýzy pozitivních a negativních dopadů jejich rozhodnutí na veřejnost, včetně jejich finančních dopadů na veřejnost a jejich případného pozitivního či negativního vlivu na systémovou bezpečnost.*

Viz <https://www.icann.org/en/system/files/files/affirmation-of-commitments-30sep09-en.pdf>.

kontrola jiným subjektem.“¹⁴⁴ I přes to se však USA obecné přesvědčení o závislosti ICANN na vládě USA rozptýlit nepodařilo.

Skutečnost, že je ICANN z právního hlediska smluvní organizací Ministerstva obchodu USA, přičemž fyzický kořen, tedy počítač obsahující kořenový zónový soubor, zůstal pod kontrolou a ve vlastnictví USA, nenechává nikoho na pochybách o tom, kdo skutečně vládne Internetu¹⁴⁵, a to i přes stále intenzivnější tlak ze stran jednotlivých států, kterým se nelíbí ani skutečnost, že je ICANN pod kontrolou USA, ani to, že je řízena na základě multistakeholder modelu správy.

2.1.3.3 Kompetence a právní postavení ICANN

ICANN sídlí v Marina Del Rey v Kalifornii USA a byla založena jako nezisková veřejně prospěšná společnost k dobročinným a veřejně prospěšným účelům podle práva státu Kalifornie, která stojí a je spravována na principu multistakeholder modelu.¹⁴⁶

Stanovy ICANN vymezují pravomoc ICANN následovně¹⁴⁷:

- (i) koordinace přidělování internetových technických parametrů dle potřeby k udržení konektivity Internetu;
- (ii) vykonávání funkcí a dohled nad funkcemi, které se vztahují ke koordinaci IP adresního prostoru;

¹⁴⁴ „ICANN is a private organization and nothing in this Affirmation should be construed as control by any one entity.“

Viz <https://www.icann.org/resources/unthemed-pages/icann-mou-1998-11-25-en>.

¹⁴⁵ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 200.

¹⁴⁶ Ze stanov ICANN: „Korporace [ICANN] bude fungovat ve prospěch internetové komunity jako celku, bude vykonávat svoji činnost konformně s relevantními principy mezinárodního práva a aplikovatelnými mezinárodními smlouvami a lokálním právem, v míře vhodné a konzistentní s těmito stanovami a dalšími aplikovatelnými předpisy, prostřednictvím otevřeného a transparentního procesu, který umožní soutěž a volný vstup na trhy navázané na Internet (Internet-related markets). K dosažení tohoto cíle bude ICANN spolupracovat ve vhodné míře s relevantními mezinárodními organizacemi.“

Viz <https://www.icann.org/resources/pages/articles-2012-02-25-en>.

¹⁴⁷ Viz <https://www.icann.org/resources/pages/articles-2012-02-25-en>.

- (iii) vykonávání funkcí a dohled nad funkcemi spojenými s koordinací internetového systému doménových jmen (*Internet Domain Name System* - DNS) (dále jen „DNS“) včetně vytváření pravidel k určení okolností, za kterých budou nové tzv. domény nejvyšší úrovně přidány do DNS kořenového systému (*DNS root system*);
- (iv) dohlížení nad chodem autoritativního internetového DNS kořenového systému; a
- (v) podílení se na jakékoli jiné s tím spojené právní aktivitě nápomocné k dosažení výše uvedeného.

Registraci a správu generických domén provádí ICANN prostřednictvím IANA¹⁴⁸ a zároveň zastřešuje regionální organizace, které provádějí registrace domén na jednotlivých kontinentech¹⁴⁹. Jak je uvedeno již výše, svoji nejdůležitější funkci, kterou do té doby zastávala vládou USA kontrolovaná IANA, získal ICANN na základě několika smluvních dokumentů (*Transition Agreements*) s Ministerstvem obchodu USA, resp. jeho agenturou s názvem *National Telecommunications and Information Administration*, zkráceně NTIA (dále jen „NTIA“).¹⁵⁰

Byť nebyl postup USA Evropou, která prosazovala vytvoření mezivládní organizace pro správu jmenného a adresního systému Internetu, přivítán vřele, nechala se dočasně uchlácholit tím, že ICANN svěřil hlavní úlohu při nalezení způsobu řešení sporů z doménových jmen na Mezinárodní organizaci duševního vlastnictví (WIPO) (dále jen

¹⁴⁸ Databáze domén, které IANA spravuje tzv. *Root-Zoon Database* je přístupná na <https://www.iana.org/domains/root/db>.

¹⁴⁹ Alokace jednotlivých jedinečných IP adres je ICANN (resp. IANA) delegována na regionální internetové registry, tzv. „*Regional Internet Registries*“, či zkráceně RIRs, které jsou zastřešené organizací *Number Resource Organization* (NRO), a to:

- (i) *African Network Information Center*, zkráceně AfriNIC, pro Afriku;
- (ii) *American Registry for Internet Numbers*, zkráceně ARIN, pro Severní Ameriku;
- (iii) *Asia-Pacific Network Information Centre*, zkráceně APNIC, pro Asii a pacifický region;
- (iv) *Latin American and Caribbean Internet Addresses Registry*, zkráceně LACNIC, pro Jižní Ameriku; a
- (v) *Réseaux IP Européens - Network Coordination Centre*, zkráceně RIPE NCC, pro Evropu, Střední Východ a centrální Asii.

¹⁵⁰ Více k *Transition Agreements* viz <https://www.icann.org/resources/pages/agreements-en>.

„WIPO“). Konkrétně ICANN akceptoval návrh WIPO na jednotný postup pro řešení sporů z doménových jmen (*Uniform Domain-Name Dispute-Resolution Policy*) (dále jen „UDRP“), který byl obsažen v kapitole 3 studie, o jejíž zpracování ICANN WIPO požádal.¹⁵¹

Svoji pozici pak vláda USA jasně vymezila v prohlášení nazvaném „Principy internetového adresního systému a systému doménových jmen“, které učinila 30. června 2005, kde oznámila, že neplánovala převést svou systémovou autoritu ovládání kořenového serveru na žádný jiný subjekt.¹⁵² V této souvislosti konkrétně uvedla, že „[...] má v úmyslu zachovat bezpečnost a stabilitu internetového adresního systému a systému doménových jmen (DNS). Vzhledem k významu Internetu pro světovou ekonomiku je zásadní, aby Internet, jehož základem je DNS, zůstal stabilní a v bezpečí. Proto jsou Spojené státy zavázány neučinit žádný krok, který by mohl mít potenciál negativně ovlivnit efektivní a účinnou správu DNS, a zachovají si proto svou historickou roli při schvalování změn nebo úprav v zónovém souboru autoritativního kořene.“¹⁵³

Tento projev americké nadvlády nad Internetem byl v rámci EU, ale i OSN, přijat s velkou nevolí, v důsledku čehož značně zesílily tlaky na přesunutí těžiště správy Internetu (funkcí ICANN, resp. IANA) na organizaci pod mezinárodní kontrolou. V rámci Světového summitu OSN k informační společnosti, který se odehrál ve dvou fázích v roce 2003 v Ženevě ve Švýcarsku a na podzim roku 2005 v Tunisku¹⁵⁴, předložila EU radikální návrh na přenos správy názvů domén z ICANN a Ministerstva obchodu USA na mezivládní skupinu podřízenou OSN. USA však na tento návrh reagovaly výrazně negativně. David Gross z Ministerstva zahraničí USA zopakoval, že USA nesouhlasí s tím,

¹⁵¹ Viz např. <http://www.wipo.int/amc/en/domains/guide/#h>, či <https://www.icann.org/resources/pages/udrp-2012-02-25-en>. Časová osa vzniku UDRP viz <https://www.icann.org/resources/pages/schedule-2012-02-25-en>.

¹⁵² Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 202.

K tomu viz také <http://www.ntia.doc.gov/other-publication/2005/us-principles-internets-domain-name-and-addressing-system>.

¹⁵³ Tamtéž. Str. 202. Resp. <http://www.ntia.doc.gov/other-publication/2005/us-principles-internets-domain-name-and-addressing-system>.

¹⁵⁴ Viz <http://www.itu.int/wsis/index.HTML>.

aby správu Internetu převzala OSN.¹⁵⁵ Jediný ústupek, který byly USA v tomto ohledu ochotny učinit, bylo vytvoření Fóra pro správu Internetu (*Internet Governance Forum*), ve kterém budou zástupci jednotlivých států diskutovat a navrhopvat doporučení v otázkách řízení Internetu, ovšem bez přímého vlivu na provoz sítě.¹⁵⁶

Ministerstvo obchodu USA, resp. NTIA, deklarovalo 14. března 2014 svůj záměr převést k 30. září 2015, tj. po vypršení smlouvy mezi ICANN a NTIA, klíčové funkce IANA na globální komunitu stojící na multistakeholder principu řízení a vyzvalo v této souvislosti Internetovou společnost (ISOC), aby svolala globální zájmové skupiny (stakeholders) k vytvoření vhodného návrhu takového přechodu.¹⁵⁷

17. srpna 2015 však Ministerstvo obchodu USA (resp. NTIA), nikoli překvapivě, oznámilo, že i přes to, že byl ve vztahu k převedení klíčových funkcí IANA odveden mezinárodní komunitou kus práce, celý proces, který se skládá z vyhotovení dokumentů k převodu, jejich předložení k veřejnému připomínkování a nakonec předložení ke schválení a implementaci vládou USA, není dosud ukončen a nebude minimálně další rok.¹⁵⁸ Proto byl termín k převedení funkcí IANA posunut k 30. září 2016 s možností i tento termín prodloužit o další tři roky.¹⁵⁹ Kam tento vývoj povede a zda skutečně dojde k ukončení role vlády USA při správě kořenové autority ve prospěch globální multistakeholder organizace tak ukáže až budoucnost. Byť si lze v tomto ohledu představit určitý posun, nedá se předpokládat, zejména s ohledem na současnou nestabilní geopolitickou situaci, že by byly USA ochotny se vzdát veškeré kontroly nad kořenem Internetu a dle autorky této práce by to nebylo ani žádoucí.

¹⁵⁵ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 203. Nebo také <http://www.worldsummit2003.de/en/web/736.htm> atd.

¹⁵⁶ Tamtéž. Str. 203.

¹⁵⁷ Viz <http://www.ntia.doc.gov/press-release/2014/ntia-announces-intent-transition-key-internet-domain-name-functions>.

¹⁵⁸ Viz <http://www.ntia.doc.gov/blog/2015/update-iana-transition>.

¹⁵⁹ Tamtéž.

2.1.3.4 ISOC

Existence dobře propracovaného a efektivně fungujícího mechanismu tvorby standardů a doporučení definujících fungování Internetu je neoddelitelnou a zcela přirozenou součástí evoluce Internetu. Nejvyšší odbornou autoritou je v tomto ohledu organizace Internetová společnost - *Internet Society*, či zkráceně ISOC (dále jen „**ISOC**“) (k tomu viz také výše).

ISOC je neziskovou organizací, která byla formálně založena v roce 1992 Vintonem Cerfem a Bobem Kahnem. ISOC má kanceláře blízko Washingtonu, DC v USA a v Ženevě ve Švýcarsku. V současné době má 100 poboček po celém světě (vytvářených ať už na geografickém základě nebo na základě odborného zaměření) a více než 65 tisíc členů a podporovatelů.¹⁶⁰

Také ISOC je založena a spravována na tzv. multistakeholder modelu, tj. otevřeném a dobrovolném členství každé zainteresované osoby, ať už se jedná o společnosti, organizace, vlády, či univerzity, přičemž poskytuje administrativní zázemí pro pracovní skupiny, které se zabývají rozvojem a správou Internetu, jako jsou:

- *Internet Engineering Task Force (IETF)* a *Internet Engineering Steering Group (IESG)*.

IETF je z hlediska historie Internetu (viz výše) nejvýznamnější a nejznámější součástí ISOC. IETF se zabývá provozními a technickými problémy Internetu, navrhuje jejich řešení a vytváří standardy (doporučení) pro svůj řídicí výbor IESG. Internetové standardy - normativní specifikace pro technologie nebo metody aplikovatelné na Internetu zjednodušeně řečeno zajišťují, aby mezi sebou hardwary a softwary připojené k Internetu spolu byly schopny spolupracovat/komunikovat. IETF vytváří standardy prostřednictvím procedury zvané R.F.C. (*Requests for Comments*) (dále jen „**RFC**“). Ne každý RFC však obsahuje internetové standardy. I když IETF

¹⁶⁰ Viz <http://www.internetsociety.org/who-we-are>.

standards formálně nevydává (vydává je IAB, viz níže), má rozhodně největší vliv na jejich tvorbu.¹⁶¹

První RFC byly psány na psacím stroji a cirkulovány ve fyzických kopiích mezi výzkumníky, kteří se zabývali vývojem ARPANETu. Zpočátku to byly i obsahově skutečně „žádosti o připomínky“, které tak byly pojmenovány, aby nezněly příliš deklarativně a naopak povzbudily diskusi. Obsahovaly otevřené otázky a byly psány v méně formálním jazyce.¹⁶² V prosinci 1969 začaly být RFC distribuovány prostřednictvím ARPANETu. První RFC, tedy RFC 1 s názvem „*Host Software*“ byl napsán Stevem Crockerem z UCLA na základě diskusí se Stevem Carrem a Jeffem Rulifsonem a publikován 7. dubna 1969. Od té doby se RFC stalo oficiálním dokumentem, který specifikuje komunikační protokoly Internetu, procedury atd.¹⁶³

- *Internet Research Task Force (IRTF)*; a *Internet Research Steering Group (IRSG)*.

Zabývají se výzkumem a vývojem Internetových technologií.

- *Internet Architecture Board (IAB)*.

IAB formálně vydává jednotlivé standardy a doporučení ohledně internetových protokolů vytvořené a připravené IETF.

2.1.4 Vznik, vývoj a správa Internetu - shrnutí

Tato část práce měla za cíl objasnit specifické okolnosti vývoje Internetu, které mají zásadní dopad na jeho současnou podobu i jeho správu. Celá historie Internetu,

¹⁶¹ K tomu viz <https://www.ietf.org/rfc.html> nebo <https://www.techopedia.com/definition/27929/request-for-comments-rfc>.

¹⁶² K tomu viz např. https://en.wikipedia.org/wiki/Request_for_Comments. nebo http://www.nytimes.com/2009/04/07/opinion/07crocker.HTML?_r=2&em&atd.

¹⁶³ Tamtéž.

hodnoty, na kterých stojí, i správa jejích klíčových technických aspektů je umístěná do USA. Cimrmanovsky řečeno, můžeme o tom diskutovat, můžeme o tom vést spory a můžeme s tím nesouhlasit, ale to je tak všechno, co proti tomu můžeme dělat. Jinými slovy, Internet je produkt USA původně vyvinutý pro účely Ministerstva obrany USA a vládou USA plně financovaný. Tendence USA zachovat si kontrolu nad jeho klíčovými technickými aspekty jsou proto naprosto legitimní i pochopitelné. Navíc, pod kontrolou USA a na základě liberálních hodnot jeho tvůrců se Internet vyvinul do současné podoby a nikdo na světě nemůže tvrdit, že se jedná o produkt neúspěšný, který neprosperuje.

Je proto otázkou, zda by stále silící hlasy, ať už z Evropy či jiných států, o převzetí kontroly nad správou Internetu (zejm. jeho kořenovou autoritou a jmenným a adresním systémem) měly být vyslyšeny. Argumenty, které tvrdí, že je převod správy Internetu pod mezinárodní kontrolu nezbytný ke stabilizaci (veskrze stabilního) systému řízení a kontroly klíčových technických aspektů fungování Internetu, lehce pokulhávají. Pokud by totiž došlo k převzetí kontroly nad správou Internetu např. OSN, resp. ITU, která zastupuje nekonečné množství nekonečně rozdílných zájmů jednotlivých států, vedlo by to spíše k destabilizaci, či ještě hůře ochromení či zkorumpování celého systému. Dle autorky této práce není OSN schopna zajistit takovou stabilitu systému jako USA, zejména v době současných politicko-kulturně náboženských turbulencí, které nevypadají, že by měly v rozumném horizontu ustát, spíše naopak.

Výklad v této části práce měl také nastínit v nejzákladnějším rozsahu technickou podstatu Internetu, která je naprosto zásadní v rámci jakýchkoli úvah o jednání subjektů na Internetu; ať už uživatelů, poskytovatelů služeb na Internetu, legislativců, kteří autoritativně stanoví pravidla chování na Internetu apod.

Další část práce se bude zabývat tím, jaké možnosti má stát při prosazování teritoriálního práva na Internetu, a že je tak schopen činit s velkou mírou efektivity. V tomto ohledu je na tom Evropa „hůře“ než liberální USA, přičemž opačným extrémem je např. Čína, Saúdská Arábie či např. Irán, ale i mnoho dalších, kde státní vlády kontrolují fyzické přenosové sítě, ISP (IAP, portály, vyhledavače atd.) a aplikují skrze ně velmi propracované a efektivní systémy ke kontrole a cenzuře informací plynoucích za jejich hranice. Kontrola a cenzura informací však probíhá ve všech státech, nejen těch nedemokratických, přičemž Evropa je v tomto ohledu restriktivnější než liberální USA

s širokým výkladem ústavně zakotvené svobody slova (např. propagace nacismu a prodej nacistických předmětů je v USA na rozdíl od většiny evropských států povolen).¹⁶⁴

Práce se nezabývá hodnocením, zda je tento trend zvyšující se kontroly a regionalizace Internetu dobrý či špatný, ale popisuje jej jako nevyhnutelnou skutečnost – logický cyklus, který se dal se znalostí minulých informačních revolucí (způsobených telegrafem, telefonem, rádiem, filmem, či televizí) do jisté míry předpokládat, a který dokládá, že romantické představy o novém uspořádání záležitostí lidí mimo hranice tradičních států se ukázaly jako utopické.¹⁶⁵

2.2 Normy globální informační společnosti - Lex Informatica, kód

Budování infrastruktury, resp. architektury Internetu, se ve skutečnosti do značné míry prolíná s tvorbou a aplikací regulačních mechanismů kyberprostoru. Technickou podstatu Internetu totiž tvoří architektura softwaru a hardwaru, který někdo konkrétní designuje a vtěluje tak do systému své hodnoty a volby. Tato síťová architektura pak logicky do určité míry determinuje, co je v kyberprostoru dovoleno a co ne, resp. tvůrci síťové architektury rozhodují o možnostech chování v kyberprostoru. Většina z nás tuto skutečnost vnímá jako „přírodní zákon“, nicméně nejedná se o vyšší moc, ale o rozhodnutí konkrétních osob – tvůrců síťového designu. Tvůrci architektury sítě tak mohou čistě technickými prostředky ovlivňovat to, čím kyberprostor je, včetně výsledné kvality přenášovaných informací. Kvantitativní a kvalitativní hlediska informační společnosti, jak je rozlišuje Polčák (viz kapitola 2. výše), se tak v tomto ohledu do značné míry stírají, či prolínají.

¹⁶⁴ Jonathan Zittrain a Ben Edelman v roce 2002 v této souvislosti zjistily, že Google ve Francii a v Německu (google.fr a google.de) blokuje více než stovku webů, které jsou z adresy google.com dostupné. Jinými slovy, francouzský a německý server filtrují a blokuje výsledky vyhledávání, jejichž obsah by mohl být v těchto zemích nelegální. Viz Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 95.

K míře filtrace obsahu v jednotlivých zemích viz také: Deibert, R.; Palfrey, J.; Rohozinski R.; Zittrain J., *Access Controlled: The Shaping of Power, Rights, and Rule in Cyberspace*. Massachusetts Institute of Technology. 2010.

¹⁶⁵ K tomu viz více Wu, Tim. *The Master Switch: the Rise and Fall of Information of the Information Empires*. Alfred A. Knopf, divize Random House, Inc. New York. 2010.

Lawrence Lessig nazývá ve své dnes už klasické knize „*Code: And Other Laws of Cyberspace*“ (přepřacované a znovu vydané v roce 2006 jako *Code 2.0*)¹⁶⁶ hardwarovou a softwarovou architekturu Internetu kódem, či zákonem, ale termín by se dal přeložit i jako kodex („*the code*“). V této práci budu používat termín „kód“. Právě tento kód pak dle Lessiga vytyčuje hranice možností jednání v kyberprostoru, když kodifikuje hodnoty, jež jsou výsledkem politických preferencí konkrétních osob – tvůrců síťové architektury.¹⁶⁷ Samotná podstata Internetu tak, dle Lessiga, stojí na regulaci, resp. to, zda kód vytvoří svobodný, či represivní (kyber)prostor, záleží na rozhodnutích a preferencích tvůrců jeho architektury.¹⁶⁸

O regulatorní síle technologií začal psát však už Joel Reidenberg, profesor na Fordham University School of Law na něhož posléze navázala celá řada dalších akademiků. Dle Reidenberga zákon, předpisy a standardy mohou a budou ovlivňovat podobu globální informační infrastruktury, vývoj i chování jejích účastníků.¹⁶⁹ Před nástupem Internetu reguloval zákon dle Reidenberga chování jasně vymezených subjektů v definovaných teritoriích, přičemž národní hranice států jasně formovaly paradigmatu suverenity regulační autority a její rozhodovací pravomoci.¹⁷⁰ Nicméně globální informační infrastruktura vytváří nové modely a zdroje pravidel, kde staré koncepty nemohou obstát. Dle Reidenberga je tak potřeba vytvořit nová paradigmatu, která budou respektovat komplexnost sítí a vytvoří konstruktivní vztahy mezi jejími různými účastníky (vládami, provozovateli systémů, poskytovateli informací, občany atd.).¹⁷¹

Jako příklad Reidenberg uvádí práva duševního vlastnictví a ochrany soukromí, která jsou pro informační společnost naprosto kritická a jež byla vytvořena jako velmi

¹⁶⁶ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. 410 stran.

¹⁶⁷ Tamtéž. Str. 78.

¹⁶⁸ Tamtéž. Str. 38.

¹⁶⁹ Reidenberg, Joel R. *Governing Networks and Rule-Making in Cyberspace*. 45 Emory L.J. 911. 1996. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/29. Str. 912.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž.

specifická odvětví práva. Autorské právo, patenty, ochranné známky či ochrana obchodního tajemství chrání specifické atributy informací a jejich ekonomickou hodnotu, zatímco právo na ochranu soukromí (osobních údajů) slouží k ochraně vymezených informací o jednotlivcích před způsobením specifické škody.¹⁷² Tradičně tato pravidla platila pouze na definovaném geografickém teritoriu, přičemž v ekonomické a sociální sféře existovalo pouze málo „transnacionálních“ práv, která byla předmětem mezinárodních či regionálních smluvních závazků, na jejichž základě došlo k určitému stupni harmonizace národních standardů namísto jediného „globálního“ práva.¹⁷³ Dle Reindenberga se však ve vztahu ke tvorbě pravidel tato klíčová paradigma teritoriálních hranic s nástupem Internetu rozpadla. Hranice sítě (Internetu) postupně nahrazují hranice států.¹⁷⁴ Pravidla globální informační infrastruktury jsou v síti tvořena tvůrci architektury sítě a ISP, přičemž každý z nich vytváří pravidla ve vztahu k vymezeným oblastem internetové infrastruktury, čímž získávají atributy držitelů tradiční teritoriální suverenity.¹⁷⁵

Dle Reindenberga se vztah mezi různými účastníky globální informační infrastruktury stal interaktivním - státy mají přímý zájem na vývoji informační společnosti, privátní sektor hraje zásadní roli při budování globální informační infrastruktury, technologové mají ústřední pozici při výběru a tvorbě technických pravidel fungování sítě a také samotní uživatelé mohou stanovovat svoje vlastní pravidla v rámci různých síťových komunit.¹⁷⁶ Státy, jako tvůrci právních pravidel se mezi těmito různými zájmy pak různě proplétají – např. volby technických řešení mohou omezovat nebo naopak podporovat různé státní zájmy apod.¹⁷⁷

Na správu globálních sítí by tak dle Reindenberga mělo být pohlíženo jako na komplexní mix obchodních, technických a občanských sil, přičemž pravidla chování

¹⁷² Tamtéž. Str. 913.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž. Str. 917

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž. Str. 926.

¹⁷⁷ Tamtéž.

v síti budou přicházet od každého z těchto zájmových center, jelikož překrývající se jurisdikce a rychlý vývoj informačních technologií se vzpírá tradičním formám státní kontroly.¹⁷⁸ V tomto rámci musí pak být dle Reindenberga privátní sektor hnací silou vývoje informační společnosti a jednotlivé vlády chránit veřejný zájem.¹⁷⁹ Ve stejný okamžik však tvůrci pravidel nemohou ignorovat technologický charakter sítě a pravidla, která jej určují.¹⁸⁰ Podle Reindenberga si nicméně teritoriální hranice zachovají důležitou roli při strukturování přesahů mezi hranicemi sítě a státní jurisdikcí.¹⁸¹

To, co Lessig nazývá kódem pak Reindenberg nazývá *lex informatica*, přičemž vývoj *lex informatica* srovnává se vznikem a vývojem *lex mercatoria*.¹⁸² Dle Reindenberga také středověkým obchodníkům kladla v příhraničním obchodě překážky rozdílnost lokálních, feudálních, královských a eklektických práv, a tak vytvořili kodex obecných principů a obyčejových norem, tzv. *lex mercatoria*, jehož uplatňování bylo nezávislé na lokálních svrchovaných pravidlech.¹⁸³

Jinými slovy, ISP i uživatelé jsou v neohrazeném kybernetickém prostoru vystaveni měnícím se národním právním i kolizním úpravám.¹⁸⁴ Proto principy, které řídí zacházení s digitálními informacemi (*lex informatica*), by měly dle Reindenberga nabídnout stabilitu a předvídatelnost tak, aby členové globální informační společnosti měli dostatečnou důvěru a jejich komunity tak mohly prospívat, stejně tak jako umožnila pravidla *lex mercatoria* vzkvétat obchodním komunitám ve středověku.¹⁸⁵ Podle Reidenberga nejsou v globální informační společnosti státy, resp. jejich vlády, jediným zdrojem tvorby závazných pravidel, ale jsou jimi také pravidla vtělená

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž. Str. 928.

¹⁸² Reidenberg, Joel R. *Lex Informatica. The Formulation of Information Policy Rules through Technology.* 76 *Texas Law Review.* 1997-1998. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/42.

¹⁸³ Tamtéž. Str. 553.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž. Str. 554.

do komunikačních technologií, které řídí tok informací.¹⁸⁶ Právě tento soubor pravidel stanovený technologiemi a komunikačními sítěmi formuje dle Reidengberga *lex informatica*, který musí tvůrci právních pravidel znát a rozumět mu.¹⁸⁷ Pro členy informační společnosti jsou pravidla uplatňovaná prostřednictvím nastavení informační infrastruktury (její architektury) stejně podstatná, jako byl *lex mercatoria* pro středověké obchodníky.¹⁸⁸ Na druhou stranu mají státy, i přes existenci *lex informatica*, značný regulační vliv a potenciál ovlivňovat chování v síti. Státy mohou např. vyvolat vytvoření síťových standardů, jako jsou různé filtry obsahu, mohou regulovat ISP i uživatele, kteří spadají pod jejich jurisdikci, apod.¹⁸⁹

Struktura kódu (*lex informatica*) se od normálního zákona s hypotézou, dispozicí a sankcí ale liší. Kód neumožňuje jeho adresátům možnost volby, zda se podle daného pravidla zachovají či nikoli. Kód má tak např. dle Polčáka z hlediska jeho tvůrce charakter formalizovaného chtění, ale z hlediska adresáta povahu v zásadě přírodního zákona, o jehož dodržení adresát nerozhoduje.¹⁹⁰ Jinými slovy, naplněním hypotézy normy dochází automaticky k realizaci její dispozice - norma nepotřebuje ke svému naplnění sankci.¹⁹¹ Na druhou stranu, odlišnost struktury normy neumožňuje zohlednit celou řadu aspektů offline aplikace práva, kterým je např. v autorském právu zemí *common law* doktrína *fair use* (USA), či *fair dealing* (země Commonwealthu), či např. v českém právu právo dílo užít pro osobní potřebu upravené v § 30 zákona č. 121/2000 Sb., Autorském zákoně, v platném znění (dále jen „**Autorský zákon**“), což často vede k narušení rovnováhy práv jednotlivých účastníků globální informační společnosti, ke kterému v offline světě nedochází.

O *Lex informatica*, či dle Lessiga kódu, pak můžeme hovořit ve dvou úrovních. Výchozí (defaultní) technickoadministrativní nastavení sítě, které je dané především

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž. Str. 555.

¹⁸⁸ Tamtéž. Str. 553.

¹⁸⁹ Reidenberg, Joel R. *Governing Networks and Rule-Making in Cyberspace*. 45 Emory L.J. 911. 1996. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/29. Str. 929.

¹⁹⁰ Viz Polčák, R. *Internet a proměny práva*. Auditorium s.r.o. Praha 2012. Str. 190.

¹⁹¹ Tamtéž.

standardy rodiny protokolů TCP/IP a identifikačním systémem (jmenný a adresní systém, a přidělování a správa domén nejvyšší úrovně) je v rukou IETF a ICANN. Tuto část kódu považuje Lessig za neměnnou – fixní, i když principiálně, fakticky, mohou být protokoly TCP/IP samozřejmě změněny a někteří takové řešení dokonce prosazují.¹⁹² Podle Lessiga však tvoří jádro a podstatu Internetu, což znamená, že pokud byste požadovali, aby byly jiné, zničili byste Internet.¹⁹³ To dle Lessiga ovšem neznamená, a v tom se shodne s Reidenbergem, že státy nemohou dosáhnout požadované regulace např. přidáním další vrstvy protokolů do TCP/IP (např. Lessigem zmiňovanou identifikační vrstvu, či vrstvu pro filtraci obsahu atd.) nebo právní úpravou aplikací, které se k jádru Internetu připojují, jako jsou browsery, operační systémy, kryptografické moduly, Java, e-mailové systémy, P2P, nebo cokoli jiného Vás napadne.¹⁹⁴

Druhou úroveň *lex informatica* pak vytvářejí ISP v rámci toho, co jim zákon, pod jehož jurisdikci spadají, v souvislosti s jejich zájmy a činnostmi dovoluje, nebo naopak ukládá (včetně autoritativních rozhodnutí orgánů veřejné moci na základě zákona). Reindeberg dává jako příklad takového opatření státu např. přijetí Zákona na ochranu dětí na Internetu (*Children's Internet Protection Act*, tzv. CIPA) v roce 2000 v USA.¹⁹⁵ Zákon ve snaze eliminovat přístup dětí k online pornografii zakázal činnost všech federálně dotovaných knihoven, které nepoužívaly filtry bránící přístupu dětí k pornografii. Jinými slovy, na základě CIPA musí každá federálně dotovaná knihovna zavést takový design počítačové infrastruktury, který zajistí vynucení státních pravidel k ochraně dětí proti škodlivému obsahu na Internetu.¹⁹⁶

¹⁹² Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 145.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ Viz Reidenberg, Joel R. *States and Internet Enforcement*. 2003. Dostupné na: <http://www.poseidon01.ssrn.com>. Str. 222.

¹⁹⁶ Viz také rozhodnutí ve věci *U.S. vs. American Library Association*, 123 S. Ct. 2297 (2003) Dostupné na: <http://supct.law.cornell.edu/supct/HTML/02-361.ZSHTML>. Rozsudek potvrdil ústavnost CIPA.

Tento příklad je však jen jeden z nekonečného množství způsobů, jak stát může dosáhnout požadované regulace určitého chování v kyberprostoru, jelikož ISP jsou v drtivé většině případů standardními osobami práva, které podléhají nějaké jurisdikci. Pokud tedy stát chce regulovat konkrétní chování na Internetu, může tak dosáhnout prostřednictvím regulace ISP – ať už přímé, či nepřímé.

Dle autorky této práce se za *lex informatica* svého druhu, či kvazi *lex informatica* dají ale také považovat samoregulační prostředky v rámci uživatelských komunit ISP (např. hodnotící systém na eBay¹⁹⁷), i když v tomto duchu Reidenberg o *lex informatica*, ani Lessig o kódu, nehovoří. Nicméně i v tomto případě jde o nástroje k regulaci chování v kyberprostoru v podobě kódu, jež musí být uživatelem dané služby akceptovány, resp. jimž se musí bez možnosti volby podřídit.

Hodnotící systém eBay je nástroj, který vymyslel a zavedl 26. února 1996 zakladatel tohoto aukčního serveru Pierre Omidyar jako reakci na zvyšující se počet incidentů na jeho stále úspěšnějším a raketově rostoucím aukčním serveru. Pierre Omidyar, velký zastánce samoregulace, začal 4. září 1995 v San José provozovat eBay (tehdy ještě pod názvem Auctionweb) jako svůj hobby produkt. S tím, jak se jeho aukční web rozrůstal, nicméně narůstal i počet různých útoků a podvodů v souvislosti s obchodováním na eBay. Podstatou samoregulačního nástroje, který Pierre Omidyar jako reakci na to zavedl, je systém hodnocení, který funguje tak, že samotná komunita eBay vytváří prostřednictvím tohoto systému hodnocení reputaci svých jednotlivých členů. Brzy poté doplnil Omidyar hodnotící systém také o první systém řešení sporů na eBay.

Zpočátku se tak sever eBay profiloval jako onen druh územně neohrazené virtuální komunity, o jakých psal John Perry Barlow (viz níže) během svých prvních průzkumů kyberprostoru – správa byla vykonávána členy vlastní komunity bez ohledu na to, kde se fyzicky nacházejí.¹⁹⁸ I když hodnotící systém jako samoregulační nástroj v rámci eBay komunity relativně dlouho a spolehlivě fungoval, s narůstajícím počtem

¹⁹⁷ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 158, 164.

¹⁹⁸ Tamtéž. Str. 159.

interakcí se ukázalo, že se bez hrozby donucení státní moci neobejde. Omidyar byl tak ve finále donucen k rozsáhlé spolupráci s represivními složkami státu - v roce 2004 prohlásil, že se jeho bezpečnostní tým „*skládá z bývalých příslušníků represivních složek z celého světa*“, a upozornil, že je eBay „*připraven spolupracovat s policií při vyšetřování trestných činů*“.¹⁹⁹ Pod tlakem reality, která přišla s rozvojem Internetu, musel rezignovat na filozofii čistě samosprávné internetové komunity a uznat důležitou roli státního donucení.²⁰⁰ Přes nepochybnou úspěšnost a účinnost výše popsaného samoregulačního mechanismu eBay, který tvoří dodnes páteř celého systému jeho obchodování, se nakonec ukázalo, že není samospásný.

2.3 Hodnotový systém informační společnosti

V době svých počátků, kdy byl Internet (resp. ARPANET, později NSFNET) výsadou pouze pár vyvolených vědců a akademiků, ke kterým o něco později přibýlo pár dalších technicky super zdatných a vysoce inteligentních nadšenců, se mu dařilo udržet vysokou úroveň komunikace v síti, která se pevně opírala o hodnotový systém tvůrců Internetu. Nicméně s tím, jak se komunikace po Internetu začala postupem času zjednodušovat a Internet se začal přetvářet do masového média – robustní globální síť dnešních dnů se všemi pozitivy i negativy, jež tento vývoj přinesl, se logicky začalo posouvat i chápání původních hodnot zakladatelů Internetu, které se staly neudržitelnými.

2.3.1 Od svobodného ke kontrolovanému Internetu

Vzhledem k okolnostem vzniku Internetu v USA, kolébce liberalismu, byla jedním ze základních hodnotových elementů vtělených do výchozí (původní) architektury Internetu (fungujícím na e2e principu) svoboda umožněná anonymitou, která tak do značné míry determinovala základní hodnotový aspekt tehdejší informační společnosti a jež také mj. umožnila její dramatický rozvoj.

¹⁹⁹ Tamtéž. Str. 162.

²⁰⁰ Tamtéž.

Podstatou této svobody bylo konkrétní rozhodnutí jejich tvůrců vtělené do technického designu (kódu), na základě kterého Internet funguje. Protokoly TCP/IP (e2e princip) totiž samy o sobě neumožňují ani identifikaci jednatelů, ani jejich jednání („nevidí“ obsah přenášených zpráv), a dokonce ani místa jednání (geografickou lokaci).²⁰¹ Lessig v této souvislosti použil citaci z rozhodnutí jednoho z amerických soudů z roku 1997²⁰²: „Internet je zcela nesenzitivní ve vztahu ke geografickým distinkcím. V prakticky každém případě uživatelé Internetu buď neznají informace o fyzické lokaci zdrojů, ke kterým přistupují, nebo jsou jim jedno (jsou k nim lhotejní). Internetové protokoly byly designované tak, aby geografickou lokaci ignorovaly, spíše než aby ji dokumentovaly. Zatímco počítače připojené v síti mají „adresy“, jsou tyto více logickými adresami, než geografickými adresami v reálném světě. Většina internetových adres neobsahuje žádnou informaci o umístění, a pokud náhodou ano, tak může být zavádějící.“²⁰³

Období před komerčním rozvojem Internetu bylo díky jeho architektuře popsané výše přímo výzvou pro liberální utopisty, kteří hlásali svobodu bez vlády států,²⁰⁴ přičemž řada lidí takto o Internetu (z neznalosti) smýšlí dodnes. Anonymita navíc činila jednání v kyberprostoru prakticky nepostižitelným, jelikož nebylo možné určit kdo, kde a co dělal (neplatilo to bezvýhradně, ale nebylo to jednoduché). Na tomto místě se hodí znovu připomenout, že počátky Internetu až do jeho komerčního rozvoje v roce 1995 byly

²⁰¹ K tomu viz Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 57.

²⁰² *American Library Association v. Pataki*, 969 F. Supp. 160 (S.D.N.Y.). Citaci soudu převzal Lessig od Michaela Geista, který ji použil v *Cyberlaw 2.0*, 44 *Boston College Law Review* 323, 326-27 (2003).

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ K tomu také Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 3.

doménou nemnoha technicky zdatných a zpravidla vysoce inteligentních a vzdělaných vědců, nadšenců a jiných osvícenců.²⁰⁵

Nejvýznamnějším a nejnámějším představitelem tehdejší síťové kultury, který hlásal v prvotní etapě nového média svobodný Internet bez vlád států, je bez pochyby John Perry Barlow. J. P. Barlow, který sám nebyl žádným počítačovým nadšencem, se stal velkým propagátorem kyberprostoru, a to zejména prostřednictvím svých článků v populárním časopise *Wired*²⁰⁶, kde popisoval vlastní zkušenosti s Internetem.²⁰⁷ Přestože příběhy, které popisoval, odrážely spíše jeho osobní zkušenosti než objektivní realitu, představoval v nich novou vizi, kterou s ním tehdy mnozí sdíleli – nové pomezí, ve kterém žijí lidé v míru a kde si sami vládnou, osvobození od omezení utlačující společnosti a mimo vměšování států.²⁰⁸

V rámci internetové komunity se Barlow proslavil především jako autor Deklarace nezávislosti kyberprostoru (dále také jen „**Deklarace nezávislosti**“)²⁰⁹, ve které zcela v souladu se svojí vizí dovozuje, mimo jiné, neexistenci společenské smlouvy

²⁰⁵ V roce 1971 měl ARPANET 15 síťových uzlů, v roce 1987 jich bylo připojeno (tehdy už k Internetu) 10 tisíc, o 2 roky později 100 tisíc a v roce 1992 (tj. stále ještě před WorldWideWebem) (pouhých) milion, to znamená zlomek procenta světové populace. Až v letech 1993 - 1995 začal počet uživatelů Internetu raketově narůstat. Viz Coffman K. G., Odlyzko A. M. *Growth of the Internet*. AT&T Labs. Preliminary version. Červenec 2001. Dostupné na: <http://www.dtc.umn.edu/~odlyzko/doc/oft.internet.growth.pdf>. Str. 14 – 15.

Datum	Počet uživatelů v mil.	Světová populace v %	Zdroj
prosinec 1995	16	0,4	IDC
prosinec 1997	70	1,7	IDC
prosinec 1998	147	3,6	C.I. Almanac
září 2003	677	10,6	Internet World Stats
prosinec 2014	3,079	42,4	Internet World Stats

Zdroj: <http://www.internetworldstats.com/emarketing.htm>.

²⁰⁶ Viz <http://www.wired.com>. Např. Barlow, J.P. *Economy of Ideas*. Březen 1994. Apod.

²⁰⁷ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 25.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Barlow, J. P. *A Declaration of the Independence of Cyberspace*. Publikovaná online ze švýcarského Davosu. 8. února 1996. Dostupné na: <https://projects.eff.org/~barlow/Declaration-Final.HTML>.

kyberkomunity ve vztahu k prosazování autority států v kyberprostoru. V této souvislosti Barrlow v Deklaraci nezávislosti např. uvádí: „[...] *Vlády průmyslového světa, vy unavení obři z masa a oceli [...] Přicházím z Kyberprostoru, nového domova Mysli. Ve jménu budoucnosti žádám vás, lidi z minulosti, abyste nás nechali na pokoji. Nejste mezi námi vítáni. V místech, kde se zdržujeme, nemáte žádnou moc. [...]. Sestavujeme svoji vlastní společenskou smlouvu. [...] Naše identity nemají žádná těla, takže na rozdíl od vás nemůžeme dosáhnout pořádku pomocí fyzického donucování. Jsme přesvědčeni, že naše správa vzejde z etiky, osvícených vlastních zájmů a společné vůle.*“

J. P. Barlow patří dodnes mezi nejznámější internetové politické aktivisty. V roce 1990 se stal jedním ze zakladatelů *Electronic Frontier Foundation* (EFF), neziskové mezinárodní organizace, která zasvětila svoji činnost ochraně „digitální svobody“. Byť je Barlow dodnes bojovníkem proti kontrolovanému Internetu, resp. proti zneužívání státní moci na Internetu (např. prostřednictvím činnosti EFF), dávno už není tím naivním utopistou, kterým byl v době, kdy byl komerční Internet v plenkách. V současné době je mj. členem Berkmanova centra pro Internet a společnost (*Berkman Center for Internet and Society*) na Harvard Law School.²¹⁰

Vize původních uživatelů Internetu, ještě před jeho komerčním rozvojem, reprezentovaných Deklarací nezávislosti v konfrontaci s vývojem a stavem kontroly kyberprostoru dnešních dnů dokládá, jak už bylo uvedeno výše v této práci, že původní hodnoty vtělené do architektury Internetu jejími tvůrci nejsou neměnným božím zákonem, ale výsledkem konkrétních rozhodnutí konkrétních lidí, které podléhají s vývojem Internetu změnám.

Jako extrémní příklad schopností států „přetvořit“ původní liberální hodnoty sítě do prakticky absolutně kontrolovaného média (velkého bratra), kde je svoboda pouhou chimérou, může sloužit Internet v Číně, Iránu, či Saudské Arábii, kde veškeré informace prochází přísnou cenzurou (jakýmsi státním firewallem na všech vstupních bodech do sítě).

²¹⁰ K tomu viz <https://www.eff.org/about> nebo např. rozhovor s J. P. Barlowem pro reason.com z roku 2004. Dostupné na: <http://reason.com/archives/2004/08/01/john-perry-barlow-20/3>.

Idealistickou (neměnnou) svobodu kybernetického prostoru tak mohou v současné době hlásat už jen ti, kteří jsou si nevědomi jeho technické podstaty nebo ti, kteří jsou natolik počítačově gramotní (hackeři apod.), že si mohou dovolit nastavení sítě ignorovat, jelikož je umí obejít. S rozvíjejícím se „Internetem všeho“ (*Internet of Everything*), či jak se někdy říká „Internetem věcí“ (*Internet of Things*), kdy se napojení na síť stává součástí automobilů, hodinek, televizí, ledniček apod. se dá naopak konstatovat, že Internet aspiruje na místo historicky bezprecedentní kontroly.²¹¹

2.3.2 Síťová neutralita (*net neutrality*)

Dalším z původních principů, vedle absolutní svobody kyberprostoru, která vzala po cestě růstu Internetu zasvé, a který též vychází z původní architektury sítě, resp. e2e principu, je princip síťové neutrality (*net neutrality*). Byť se princip síťové neutrality v posledních letech na evropském i americkém kontinentu stal předmětem velkých tlaků zejména ze strany silné lobby provozovatelů telekomunikačních sítí a nějakou chvíli to vypadalo, že se jej nepodaří obhájit, vzhledem k posledním legislativním krokům na obou kontinentech to naštěstí vypadá, že je toto nebezpečí zažehnáno (prozatím).

Termín „síťová neutralita“ (*net neutrality*) poprvé použil a rozvinul profesor Wu v roce 2003 ve svém článku „*Network Neutrality, Broadband Discrimination*” uveřejněném v *Journal on Telecommunication and High Technology Law*.²¹² Wu nazývá síťovou neutralitou princip vtělený do výchozí architektury Internetu (kódu), na základě kterého se s veškerým obsahem na síti zachází rovnocenně. Podle tohoto principu ISP (zejm. poskytovatelé přístupu k síti) zacházejí s veškerým obsahem sítě nediskriminačně, což mimo jiné znamená, že zpřístupnění a užívání sítě cenově nerozlišují v závislosti na typu obsahu nebo uživatele.

Tvůrci výchozí architektury Internetu nastavili mantinely pro působení v síti na nediskriminačním modelu prostřednictvím e2e principu – tedy modelu propojení koncových bodů, který poskytuje uživatelům právo připojit k síti jakýkoli neškodný

²¹¹ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupné také online pod licenci creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

²¹² Viz Wu, Tim. *Network Neutrality, Broadband Discrimination*, *Journal of Telecommunications and High Technology Law*. Vol. 2, p. 141. 2003. Dostupné na: papers.ssrn.com.

program nebo aplikaci a inovátorům odpovídající svobodu takové systémy dodat. Právě tato nediskriminační báze Internetu je nazývána síťovou neutralitou.²¹³ Propagace síťové neutrality má podle Wu zajistit Darwinovskou soutěž mezi jakýmkoli myslitelným užitím Internetu tak, aby přežil jen ten nejlepší. Dle Wu právě neutralita Internetu byla a je zásadní pro rozvoj inovací a zasloužila se o jeho neuvěřitelně rychlý rozvoj.²¹⁴

Zachování síťové neutrality má velké množství zastánců, ale i kritiků, a to nejen z řad poskytovatelů připojení k síti, či vlastníků fyzické infrastruktury, což je v rámci prosazování jejich ekonomických zájmů logické, ale překvapivě i mezi těmi, kteří se o vznik Internetu zasloužili. Mezi kritiky síťové neutrality tak patří například i Robert Kahn, jeden z „otců“ Internetu (spolutvůrce TCP/IP protokolů), zatímco např. Vinc Cerf je jejím zastáncem.²¹⁵

Mezi velmi důležité zastánce síťové neutrality patří kromě široké akademické i odborné obce také mnozí velcí hráči mezi poskytovateli internetových služeb (ISP), kteří nevlastní fyzickou infrastrukturu, a jejich vlastní existence tak může být narušením síťové neutrality ohrožena, jako např. Facebook, Amazon, eBay, Microsoft, či Google. Slabou stránkou všech těchto společností je totiž skutečnost, že jsou stejně tak jako jejich uživatelé závislé na připojení a využívání fyzické sítě, což ovšem také znamená, že jsou plně závislé na jejím poskytovateli²¹⁶. Kdokoli tedy kontroluje připojení k Internetu, může potencionálně blokovat Google, Amazon, nebo jiné webové stránky, různé typy obsahu nebo dokonce i samotné uživatele. Právě z těchto důvodů - k udržení otevřeného Internetu, na rozdíl od Internetu uzavřeného, tj. monopolizovaného, kde se k nám dostanou informace dle preferencí a vůle toho, kdo je kontroluje, považují zastánci síťové neutrality její legislativní zakotvení (často navrhované na úrovni ústavních zákonů) za stěžejní.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ K tomu viz např. http://www.theregister.co.uk/2007/01/18/kahn_net_neutrality_warning/.

²¹⁶ Wu, Tim. *The Master Switch: the Rise and Fall of Information of the Information Empires*. Alfred A. Knopf, divize Random House, Inc. New York. 2010. Zdroj Kindle, loc. 4948 z 6697.

Zastánci síťové neutrality měli zpočátku legislativní převahu v Evropské unii, kde tento princip došel v roce 2013 určitého, i když dosud nezávazného zakotvení. Na jaře 2013 vnesla Evropská Rada vůči Evropské Komisi požadavek vytvořit návrh k dosažení jednotného trhu na poli telekomunikací a 11. září 2013 přijala Evropská Komise legislativní balíček k „Propojenému kontinentu: vytvoření jednotného trhu telekomunikací“ (*Connected Continent: Building a Telecoms Single Market*), přičemž mezi základní principy, které mají vést k dosažení stanovených cílů, zařadili mj. princip síťové neutrality.²¹⁷

V návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví opatření týkající se jednotného evropského trhu elektronických komunikací a vytvoření propojeného kontinentu, a kterým se mění směrnice 2002/20/ES, 2002/21/ES a 2002/22/ES a nařízení (ES) č. 1211/2009 a (EU) č. 531/2012, je pojem „síťová neutralita“ definován jako zásada, podle které se s veškerým internetovým provozem nakládá rovnocenně, bez diskriminace, omezení nebo zásahů a bez ohledu na odesílatele, příjemce, typ, obsah, zařízení, službu nebo aplikaci.²¹⁸

O návrhu výše uvedeného nařízení hlasoval Evropský parlament v prvním čtení v dubnu 2014.²¹⁹ Téměř o rok později - 4. března 2015 získala Evropská Rada mandát k dalším jednáním s Evropským parlamentem, a to jak o podmínkách otevřeného Internetu,

²¹⁷ K tomu viz <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/eu-actions>.

²¹⁸ Návrh nařízení je uvozen zdůrazněním důležitosti digitální ekonomiky a vybudování jednotného digitálního trhu: „Evropa musí získat nové zdroje růstu, aby obnovila konkurenceschopnost, podpořila inovace a vytvořila nová pracovní místa. Celosvětové hospodářství směřuje k internetové ekonomice, a proto by informační a komunikační technologie měly být plně uznány jakožto zdroj inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění. Evropa si nemůže dovolit odmítnout výhody propojených technologií, které v posledních letech vedly k více než 50ti procentnímu nárůstu produktivity ve všech odvětvích. Tyto technologie pomáhají vytvořit na dvě ztracená pracovní místa pět nových, jsou hnacím motorem nových inovativních služeb a ty, budou-li moci růst, rychle dosáhnou celosvětového měřítka. Jestliže odstraníme překážky růstu, které souvisejí s přetrvávající fragmentací trhu, bude to klíčový prvek k tomu, aby Evropa z této krize vyšla posílena. Tuto skutečnost vzala plně na vědomí i Evropská rada na svém jarním zasedání v roce 2013. Rada ve svých závěrečných prohlášeních uvedla, že Komise by měla do října 2013 podat zprávu o zbývajících překážkách, které je třeba řešit, aby bylo zajištěno dotvoření plně funkčního jednotného digitálního trhu, včetně konkrétních opatření vedoucích ke zřízení jednotného trhu.“

Viz <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0627:FIN:CS:PDF>.

²¹⁹ Viz <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20140331IPR41232/HTML/Ensure-open-access-for-internet-service-suppliers-and-ban-roaming-fees-say-MEPs>.

tak zrušení roamingu.²²⁰ Poté, co byl Evropskou komisí 6. května 2015 přijat dokument - Strategie jednotného digitálního trhu (*Digital Single Market Strategy*), bylo odsouhlaseno, že je potřeba v rámci této strategie posílit též jednotný evropský trh na poli telekomunikací jako součásti Jednotného digitálního trhu (*Digital Single Market*).²²¹ Po 18 měsících jednání, 30. června 2015, dosáhly konečně Evropský parlament, Rada a Komise přelomové dohody ohledně dvou zásadních aspektů otevřeného Internetu, a to: (i) zrušení roamingu v rámci EU do června 2017; a (ii) předložení pravidel pro otevřený Internet v EU, který bude zaručovat síťovou neutralitu.²²²

Podle Komise je síťová neutralita naprosto zásadní pro uživatele i obchodníky, protože zaručuje, aby měli Evropané přístup k online obsahu a službám bez diskriminace nebo jiných zásahů poskytovatelů přístupu k Internetu, spočívajících např. v blokování obsahu nebo zpomalování datového toku (*blocking, throttling*). Síťová neutralita je dle Komise ale také důležitá pro začínající podnikatele na Internetu (tzv. *start-ups*), kteří potřebují být konkurenceschopní, což je možné jen pokud budou mít k obchodování zboží a služeb na Internetu stejné podmínky jako jejich zavedení konkurenti.

Komise dále uvádí, že do tohoto okamžiku neexistovala v rámci EU jasná pravidla týkající se síťové neutrality, přestože některé členské státy přijaly k ochraně síťové neutrality svá vlastní zákonná pravidla. Není však možné připustit, aby 28 členských zemí EU mělo 28 různých zákonných regulací síťové neutrality. Proto se Evropský parlament, Rada a Komise shodly, že zavedou ochranu síťové neutrality do evropského práva, tzn. zakáží ISP blokování (*blocking*), zpomalování datového toku (*throttling*), degradaci, či diskriminaci online obsahu, aplikací i služeb.²²³ Dosavadní evropské předpisy týkající se telekomunikací by měly být zrevidovány ve výše uvedeném duchu v roce 2016.²²⁴

²²⁰ Viz <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/03/150304-roaming-and-open-internet-council-ready-for-talks-with-ep/>.

²²¹ Viz http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5275_en.htm.

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Tamtéž.

Právní předpisy, které EU v roce 2016 přijme, by měly zaručit nejen, že každý Evropan bude mít přístup k otevřenému Internetu a všichni poskytovatelé obsahu a služeb na Internetu budou schopni poskytovat své služby v rámci otevřeného a vysoce kvalitního Internetu, ale také že s veškerým Internetovým provozem bude zacházeno rovnocenně; to například znamená, že nebude možné zavést placené upřednostňování (*prioritization*) provozu v rámci služeb poskytování přístupu k Internetu. Ve stejné chvíli umožní rovnocenné zacházení rozumné každodenní řízení provozu v závislosti na opodstatněných technických požadavcích, které musí být zcela nezávislé na původu nebo cílové destinaci provozu.²²⁵

Zatímco se tedy EU jednoznačně přiklonila k ochraně síťové neutrality, byť v tomto ohledu dosud nepřijala žádný závazný právní předpis, v USA zažívala až donedávna síťová neutralita horké chvíle své existence. V dubnu 2014 uveřejnila americká Federální komise pro komunikace - FCC (*Federal Communications Commission*) (dále jen „FCC“)²²⁶ návrh předpisu, který umožňoval, aby poskytovatelé připojení k Internetu (telekomunikační společnosti) mohli účtovat poskytovatelům obsahu (jako např. eBay, Disney, Google, Amazon) poplatky za rychlejší a spolehlivější přenos jejich dat.²²⁷ Návrh, který dle mnohých znamenal konec síťové neutrality, se stal předmětem velké kritiky a výrazného odporu z celého spektra společnosti, čemuž se FCC usilovně bránila. Nakonec však tlaku podlehla a 26. února 2015 přijala nové předpisy,

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ FCC je nezávislá agentura vlády USA, která byla zřízena statutem Kongresu USA (viz *Congressional statute* (47 U.S.C. § 151 and 47 U.S.C. § 154) k regulaci vnitrostátní a mezinárodní komunikace prostřednictvím rádia, televize i „po drátě“. FCC je řízena pěti zástupci jmenovanými přímo prezidentem USA na pětileté funkční období, jejichž výběr podléhá potvrzení Senátu USA, přičemž jednoho ze zástupců pověřuje prezident předsednictvím. Zástupci nesmějí mít žádný finanční zájem na jakémkoli podnikání, které souvisí s činností FCC a zároveň pouze tři ze zástupců smějí být ve stejné politické straně. FCC je pověřena regulací vnitrostátní a mezinárodní rádiové, televizní, „po drátě“, satelitní a kabelové komunikace. Zdroj: <http://www.fcc.gov/leadership>.

Mezi základní poslání FCC pro rok 2014 - 2018 patří např. též zaručení kompaktnosti sítě (*Guaranteeing the Network Compact*) – „Změny technologie mohou vyžadovat revizi stávajících pravidel, ale nemění práva uživatelů ani odpovědnost provozovatelů sítě. Tato civilní vazba mezi provozovatelem sítě a uživatelem měla vždy čtyři součásti: univerzální přístupnost, spolehlivé propojení, ochranu spotřebitele a veřejnou a národní bezpečnost.“ Viz <http://transition.fcc.gov/Reports/strategic-plan-2014-2018.pdf>.

²²⁷ K tomu viz <http://www.fcc.gov/guides/open-internet>.

kteře zaručují otevřený Internet a s ním též síťovou neutralitu; tyto předpisy nabyly účinnosti 12. června 2015.²²⁸

Také autorka této práce je zastáncem principu síťové neutrality a s povděkem kvituje vývoj v posledním roce jak v EU, tak v USA. I přes to však varuje před přílišným optimismem. Např. v USA bylo po přijetí předpisů k ochraně síťové neutrality zahájeno několik soudních sporů, ve kterých ISP jako USTelecom, National Cable and Telecommunications Association, and American Cable Association žalují FCC ve snaze pravidla síťové neutrality ve svůj prospěch prolomit.²²⁹ Parafráze: „situace na bojišti se mění každým okamžikem“ je proto v tomto ohledu zcela případná.

2.4 Autorita státu v informační společnosti a způsoby a meze jejího prosazování

V devadesátých letech minulého století mnozí věřili, že státy nebudou schopny kontrolovat lokální dopady nechtěné internetové komunikace, která má původ mimo jejich hranice, a nebudou tak schopny vymáhat národní právo ve vztahu ke svobodě slova, zločinu, autorskému právu ani jiným. Posledních 15 let však ukázalo, že národní vlády mají celé spektrum technik a prostředků, kterými mohou kontrolovat „off-shore“ internetovou komunikaci, a tak vymáhat právo v rámci svých hranic,²³⁰ i když efektivita a úspěšnost takového počínání je velmi různorodá v závislosti na mnoha aspektech. Nejhůře jsou na tom státy ve vztahu k potírání kyberkriminality, a to zejména vzhledem k rozdílnosti jednotlivých právních úprav, teritorialitě trestního práva, důkazní nestálosti v kyberprostoru a v souvislosti s tím - faktické obtížnosti vyšetřování takového typu zločinu.

²²⁸ Viz <https://www.fcc.gov/openinternet>.

²²⁹ K tomu viz více např. Williams, Lauren C. *The Battle Rages On: Internet Providers Sue FCC In Hopes Of Killing Net Neutrality*. 14. dubna 2015. *Thinkprogress.com*. Dostupné na: <http://thinkprogress.org/justice/2015/04/14/3646996/battle-rages-internet-providers-sue-fcc-hopes-killing-net-neutrality/>, či iniciativa <https://www.battleforthenet.com/> apod.

²³⁰ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. *Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic*. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 42.

2.4.1 Hranice kyberprostoru

Za jeden z nejzásadnějších problémů aplikace práva (státní regulace) na jednání v kyberprostoru byla od počátku existence Internetu považována neexistence hranic v kyberprostoru. Faktická delokalizace společenských vztahů je totiž přímo rozporná s jedním z nejtradičnějších konceptů práva a současně s jedním z nejstarších principů mezinárodního práva veřejného, tedy s konceptem místní působnosti ve spojení s principem státní suverenity.²³¹ Je-li místní působnost práva vztahem mezi fyzickou lokalitou a právním pravidlem, pak v situaci, kdy se fyzická lokalita stala irelevantním kritériem, pozbýval tento koncept význam²³².

Zpočátku, v raných dobách Internetu (konec 80. a začátek 90 let), kdy Internet ještě nebyl používán k nákupu zboží či rezervaci letenek, byla síť chápána jako systém oddělený od skutečného světa.²³³ V této vývojové éře Internetu se obecně věřilo, že kyberprostor může zlomit autoritu politického státu a dovést svět k nové společnosti, která nebude založena na územních základech.²³⁴ Ale i s postupující komercializací Internetu, od druhé poloviny 90. let, byl nepoměr mezi tím, co bylo jako právo státem formálně označeno, a tím, co z toho bylo možné v kyberprostoru fakticky realizovat, stále zřejmý.²³⁵ Původní Internet, vybudovaný na e2e principu, byl totiž zcela indiferentní k identifikaci uživatele, obsahu jím zasílaných zpráv, i geografické lokaci odesílatele a příjemce zpráv (k tomu viz kapitola 2.1.1.2 c) výše). S možností lokalizace vztahů v kyberprostoru a identifikace jednajících (viz níže) se sice schopnost států regulovat jednání v kyberprostoru výrazně zlepšila, ale plného potenciálu stále nedosáhla, což vzhledem ke globálnosti sítě a zároveň rozdílnosti právních úprav jednotlivých států nebylo, stále není, a v dohledné době ani nebude možné.

²³¹ Polčák, R. Internet a proměny práva. Auditorium s.r.o. Praha 2012. Str. 28.

²³² Tamtéž. Str. 103.

²³³ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 28.

²³⁴ Tamtéž. Str. 26.

²³⁵ Tamtéž. Str. 113.

Jako příklad dosud marného boje vymáhání práva na Internetu lze uvést nejen postihování počítačové kriminality, ale i prosazování a vymáhání práva autorského. Vzhledem k tomu, že jak právo autorské, tak právo trestní, zejména pak jeho procesněprávní aspekty, jsou striktně ovládnány principem teritoriality, je neohraničený Internet pro jednotlivé státy trvalou výzvou, se kterou se nejsou schopny uspokojivě vypořádat (viz dále výklad ke kyberkriminalitě).

2.4.2 Aplikace práva v kyberprostoru

Zásadní zlom pro anonymitu, ke které je referováno výše a která zaručovala absolutní svobodu v síti (a tím i beztrestnost) přineslo období komercializace Internetu po roce 1995. Poskytovatelé, či zprostředkovatelé služeb na Internetu (*Internet Service Providers - ISP*) „kdo a kde“ znát potřebovali, aby uspokojili očekávání uživatelů Internetu. Kde je pak vůle, najde se i cesta.

Velmi záhy po komerčním otevření Internetu začali ISP, díky designu Internetu (e2e), vyvíjet celou řadu programů a aplikací, které jsou schopny určit nejen geografickou lokaci uživatelů, ale i ověřit jejich identitu. Také však narůstající využívání bezdrátového připojení (Wi-Fi) zjednodušilo zeměpisné vysledování lidí pomocí radiových signálů a družic.²³⁶ Byť má tato skutečnost významný regulační potenciál obecně, zejména z hlediska možnosti aplikace státní regulace je potřeba zdůraznit, že hnacím motorem byly především soukromé zájmy ISP.

Ironií osudu se tak pro médium, které mělo zlikvidovat hranice, a které mělo být zcela svobodným svébytným prostorem pro jeho uživatele, ukázala zeměpisná poloha a identifikace uživatelů, jedněmi z významných faktorů pro jeho rozvoj, resp. nabídku smysluplných služeb²³⁷, protože, jednoduše, lidé chtějí být informováni v jazyce, kterému rozumějí a chtějí dostat nabídku služeb, které mohou využít. Celá řada společností jako např. Amazon nebo Google shromažďuje ve velké míře informace o svých uživateliích včetně jejich preferencí, které dále analyzují a na základě takto sebraných a vyhodnocených informací vytvářejí individuální personifikované cílené nabídky

²³⁶ Tamtéž. Str. 82.

²³⁷ Tamtéž. Str. 69.

(Amazon o nákupech – k jejich personifikované nabídce, Google o vyhledávání - k cílené reklamě apod.).²³⁸ Stále sofistikovanější lokalizace a identifikace uživatelů Internetu a získávání jejich identity se dokonce stalo rozvíjejícím se a vzkvétajícím průmyslem, ať už legálním, či nelegálním. Podle mnohých se dokonce osobní data uživatelů Internetu stala „ropou“ 21. století.

Obecné smýšlení o Internetu koncem devadesátých let, že samotná podstata Internetu ohrožuje autoritu státu, jelikož je anonymní a tak jej nelze regulovat, se tak velmi brzy ukázalo jako mylné. Mezi první případy, které rozbouraly původní představu o neexistenci hranic Internetu a nemožnosti státního vynucení *offline* pravidel, patří často citovaný spor LICRA - Ligy proti rasismu a antisemitismu a Unie židovských francouzských studentů (*Ligue contre le racisme et l'antisémitisme a Union des étudiants juifs de France*) se Sociétés Yahoo! France (dále jen „**LICRA vs. Yahoo!**“), který řešil francouzský soud (*Tribunal de grande instance*) v Paříži v roce 2000.

Francouzský žid Marc Knobel, bojovník proti neonacismu²³⁹, narazil při prohledávání aukčního serveru na webu www.yahoo.com na rozsáhlou sbírku nacistických předmětů dostupnou k zobrazení i prodeji ve Francii. Vyzval proto společnost Yahoo!, se sídlem v Kalifornii v USA, aby nabídka, která je dostupná i ve Francii, pro rozpor s francouzskými zákony zakazujícími propagaci nacismu, stáhla. Společnost Yahoo! žádosti nevyhověla, a tak Marc Knobel prostřednictvím LICRA zažaloval francouzskou pobočku Yahoo! u francouzského soudu.²⁴⁰

Argumentace Yahoo!, která byla přesvědčena, že francouzský soud nemůže ovlivňovat obsah počítače v USA, zdůrazňovala nedozírné následky, které by mělo, kdyby jednotlivé státy mohly kontrolovat obsah Internetu: „*Pokud by francouzské zákony platily pro web v Americe, stejně tak by měla platit i německá nebo japonská právní omezení, nemluvě o saúdských nebo čínských. Bylo by velmi obtížné podnikat, kdybyste se měli*

²³⁸ Tamtéž. Str. 70.

²³⁹ Tamtéž. Str. 13.

²⁴⁰ Shrnutí případu viz tamtéž. Str. 13 a násl. Popř. <http://caselaw.findlaw.com/us-9th-circuit/1144098.html>, či https://en.wikipedia.org/wiki/LICRA_v._Yahoo!.

každý den probouzet a říkat si: Tak které zákony pro mě dnes vlastně budou platit?“ prohlásila Heather Killenová, viceprezidentka Yahoo, a dodala: *“Existuje mnoho zemí a mnoho zákonů, ale jen jeden Internet.”*²⁴¹ Argumentace Yahoo! vycházela z předpokladů o původní architektuře Internetu, která sama o sobě neumožňuje vysledovat zeměpisnou polohu komunikujících zařízení v Internetu (IP adresy, domény ani e-mailové adresy neposkytují spolehlivé vodítko k určení geografické lokace).²⁴²

Právníci Yahoo! razili argumentaci, že technicky není možné identifikovat a odfiltrovat francouzské návštěvníky na webech jejich firmy umístěných v USA. Protistrana však přímo v soudní síni předvedla technologii zjišťující zeměpisnou polohu a usvědčila Yahoo!, že aukce ve Francii se ve skutečnosti nerealizují prostřednictvím serverů v USA, ale prostřednictvím zrcadlových serverů umístěných ve Švédsku.²⁴³ Z této skutečnosti pak dovozovala, že pokud Yahoo! dokáže obsluhovat své francouzské uživatele ze svých švédských serverů, dokáže také identifikovat uživatele podle jejich polohy, a pokud bude chtít, může je i zablokovat²⁴⁴. Francouzský soudce Jean Jacques Gomez následně mezitímním rozsudkem z 22. května 2000 potvrdil nezákonnou povahu prodeje nacistických předmětů v rozporu s francouzským právem a jmenoval znalce, a to nikoho jiného než Vintona Cerfa (jednoho z „otců Internetu“), Bena Laurieho, britského internetového odborníka a Francoise Wallona, francouzského odborníka na technologie, aby posoudili míru, do jaké může Yahoo! blokovat přenosy do Francie.²⁴⁵

Výsledek analýzy byl pro Yahoo! naprosto zničující.²⁴⁶ Posudek dospěl na základě stavu technologií ke konci roku 2000 k závěru, že by Yahoo! dokázala účinně odfiltrovat 90 procent francouzských uživatelů.²⁴⁷ K uvedenému závěru přispělo i zjištění, že francouzští uživatelé Yahoo! jsou ve skutečnosti obsluhováni ze zrcadlových serverů

²⁴¹ Tamtéž. Str. 14.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Tamtéž. Str. 20.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Tamtéž. Str. 21.

umístěných v Evropě, nikoli ze serverů v USA, přičemž své francouzské zákazníky vítá Yahoo! reklamami ve francouzštině.²⁴⁸ Soudce tak považoval za prokázané, že Yahoo! sestavuje obsah pro Francii, a tudíž dokáže do jisté míry rozeznat (a tedy i blokovat) uživatele na základě jejich geografického umístění, na základě čehož uzavřel, že má francouzský soud právní moc nad Yahoo! a jeho servery, protože firma podnikla vědomé kroky k tomu, aby zpřístupnila zakázané nacistické aukční stránky i do Francie.²⁴⁹ Zároveň stanovil, že pokud by firma rozsudek v termínu do února 2001 nesplnila, hrozí jí pokuta 100 000 francouzských franků denně.²⁵⁰

I když se Yahoo! zpočátku plnění rozsudku vzdírala (např. podala v USA trestní oznámení, kterým chtěla francouzský rozsudek zablokovat a činila prohlášení typu *„Doufáme, že americký soudce potvrdí, že soud mimo území USA nemá právní moc přikazovat americké společnosti, jak by měla pracovat“*²⁵¹), měla ve Francii majetek (příjmy ze své rozrůstající se francouzské pobočky) i bankovní účty, kterým hrozilo obstavení, a proto se 2. ledna 2001 rozsudku podřídila.²⁵² Odstranila nacistický materiál ze svých serverů a prohlásila, že nebude nabízet jakékoli zboží spojené se skupinami propagujícími nebo oslavujícími nenávist a násilí, a to i přes to, že se v odůvodnění takového kroku o rozsudku francouzského soudu ani nezmínila.

Definitivní konec iluzí pro všechny romantiky, kteří tehdy bojovali za představu svobodného a samoregulačního Internetu a jejichž sympatie tak byly v průběhu sporu logicky na straně Yahoo!, jelikož se domnívali, že spolu s Yahoo! bojují za svobodu na Internetu, pak znamenalo založení pobočky Yahoo China v roce 1999.²⁵³ V létě roku 2002 totiž Yahoo! přijala čínské požadavky na cenzuru informací podpisem dokumentu *„Veřejné prohlášení o sebedisciplíně pro čínský internetový průmysl“*, na základě kterého se mj. zavázala zkoumat a monitorovat informace na domácích i zahraničních webech

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Tamtéž. Str. 21, prohlášení učinil výkonný ředitel Yahoo! ve Francii Philippe Guillanton.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Tamtéž. Str. 22.

a filtrovat weby šířící škodlivé informace, a tím „chránit“ internetové uživatele v Číně před vlivem reakčních informací²⁵⁴ (zajímavé jsou v tomto ohledu statistiky např. *greatfire.org*, která cenzuru Internetu v Číně sleduje).

Po rozhodnutí *LICRA vs. Yahoo!* přišla řada dalších soudních rozhodnutí, jako např. rozhodnutí australského soudu (*High Court of Australia*) z roku 2002 ve věci *Dow Jones & Co. Inc. vs. Gutnick*²⁵⁵, která jednoznačně ukázala, že neexistence hranic kyberprostoru neznamena, že státy nebudou schopny aplikovat své teritoriální právo na vztahy v kyberprostoru, a to i vůči společnostem, které nespádají do jejich jurisdikce. Svobodný Internet, tak jak jej zamýšleli jeho tvůrci, tak zůstává další z nenaplněných iluzí, které provázely každou invenci masového komunikačního média v historii.

Pravdou nicméně zůstává, že vymáhání rozsudků vůči zahraničním společnostem podnikajícím na Internetu je složitější. Jak v případě *LICRA vs. Yahoo!*, tak v případě *Dow Jones & Co. Inc. vs. Gutnick*, se společnosti (se sídlem v USA) rozsudku soudu cizí jurisdikce dobrovolně podřídily, a to zejména z toho důvodu, že na území těchto států podnikaly a měly tam svůj majetek. Pokud by tomu tak však nebylo (pokud by nepodřícením se rozsudku neměly co ztratit) a dobrovolně rozsudek nevykonaly, neměla by Francie ani Austrálie žádné nástroje k tomu své právo vymoci. Jinými slovy, státy mohou, s několika výjimkami, použít své donucovací síly pouze na svém území a mohou ovládat internetové komunikace ze zahraničí pouze kontrolou nad místními prostředníky, místním majetkem a místními osobami.²⁵⁶

Na konci 90. let se zdálo, že Internet je snem, po němž firmy odedávna toužily – médiem umožňujícím neomezený a levný přístup ke spotřebitelům bez jakýchkoli právních omezení.²⁵⁷ Případy jako jsou *LICRA vs. Yahoo!* nebo *Dow Jones & Co. Inc. vs. Gutnick* však ukázaly konec tohoto snu – státy mohou a budou uplatňovat svou regulační autoritu

²⁵⁴ Tamtéž. Str. 23.

²⁵⁵ Tamtéž. Str. 184 a násl. Rozsudek dostupný na: [http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/civpro/Dow%20Jones%20%26%20Company%20Inc_%20v%20Gutnick%20%5B2002%5D%20HCA%2056%20\(10%20December%202002\).htm](http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/civpro/Dow%20Jones%20%26%20Company%20Inc_%20v%20Gutnick%20%5B2002%5D%20HCA%2056%20(10%20December%202002).htm).

²⁵⁶ Tamtéž. Str. 190.

²⁵⁷ Tamtéž. Str. 192.

na jakékoli jednání, které bude v rozporu s jejich zákony.²⁵⁸ Dle Wu tato skutečnost však neznamená, že globální internetová pravidla nemají žádný smysl. Naopak. Mnoho aspektů Internetu vyžaduje globální regulaci, přičemž příkladem může být boj s počítačovou kriminalitou (viz níže).²⁵⁹

2.4.3 Legitimita uplatňování státní moci v kyberprostoru

Prosazování státní regulace na jednání v kyberprostoru není jen výsledkem jednostranného prosazování autority ze strany států, ale především výsledkem poptávky po stabilním prostředí ze strany uživatelské komunity i ISP. Vývoj Internetu tak nedal za pravdu premise Barlowa o nelegitimitě státní autority na Internetu z důvodu neexistence společenské smlouvy jeho uživatelů, na které stojí jeho Deklarace nezávislosti kyberprostoru (viz kapitola 2.3 výše).

Poptávka po regulaci Internetu, resp. určitém chování v kyberprostoru, začala s rozvojem komerčního Internetu přicházet z celého spektra informační společnosti – jak ze strany soukromého sektoru (ISP), tak i národních vlád a v neposlední řadě i uživatelské komunity jako takové. Co se týká nás uživatelů, všichni nenávidíme spamy, krádeže virtuálních identit, zneužívání elektronických platebních prostředků, vědomí, že díky Internetu vznikl celý průmysl s dětským pornem a mnozí z nás i to, že vznikl celý průmysl, jehož cílem je porušování práv autorů. Stejně tak dovozují profesori Goldsmith a Wu²⁶⁰, kteří tvrdí, že poptávka po shora (*top-down*) řízeném Internetu je do velké míry odrazem tlaku ze spodu (*bottom-up*); a to jak od uživatelů, kteří chtějí Internet, jenž odpovídá jejich lokálním preferencím, tak provozovatelů webových stránek a jiných poskytovatelů obsahu, jež formují Internet tak, aby byli tuto poptávku schopni uspokojit v rámci zákonných pravidel zemí, kde podnikají. Pro obě skupiny je stabilní prostředí Internetu stěžejní.

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Tamtéž. Str. 193 a násl.

²⁶⁰ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006.

Profesor Lessig používá jako paralelu vývoje právní kultury v kybernetickém prostředí (informační společnosti) srovnání s postkomunistickými státy, kdy lidé v porevolučním období opojeni nabytou svobodou smýšleli proti vládní kontrole a restrikcím²⁶¹. Panovalo obecné přesvědčení, že když bude vládnout trh a státní regulace (vláda) se bude držet stranou, svoboda a prosperita přijde automaticky, resp. věci se vyřeší samy od sebe. Věci se nicméně nevyřešily samy od sebe - trhy nevzkvétaly a prosperita nepřišla.²⁶² Vlády byly sice ochromené, ale moc nezmizela, pouze se přesunula jinde - k mafiánským skupinám, často napojených na státní správu.²⁶³ Neexistence regulace tak svobodu nezaručí²⁶⁴ - očekávání, že svoboda bude naplněna absencí státu, je utopistické a liché.

Možné směřování vývoje od otevřeného Internetu ke kontrolovanému, která odráží preference uživatelů sítě, lze dle profesora Zittraina²⁶⁵ vysledovat např. i v globálním úspěchu Jobsova iPhone a dalších produktů Apple.²⁶⁶ Na rozdíl od PC, Internetu obecně, či operačního systému Android, není operační systém iOS, který používají produkty Apple (iPhone, iPad a nově Apple TV atd.) platformou, která vybízí k inovacím, ale je fixně programovaný, tzn., relativně uzavřený (neumožňuje uživateli přístup do systému).²⁶⁷ Jobs se k restrikcím softwaru iPhone vyjádřil při jeho uvádění na trh následovně: „*My definujeme vše, co je v telefonu [...] Nikdo nechce, aby byl jeho telefon jako PC [...]*“.²⁶⁸

²⁶¹ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 1-2.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Jonathan Zittrain je profesorem internetového práva na *Harvard Law School*, zástupce děkana pro Knihovnu a informační zdroje, ředitel fakulty – Berkmanova centra pro Internet a společnost, profesorem počítačových věd na *Harvard School of Engineering and Applied Sciences* a profesorem na *Harvard John F. Kennedy School of Government*.

²⁶⁶ Zittrain, Jonathan. *The Future of the Internet and How To Stop It*. Yale University Press 2008. Dostupné též pod licencí Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 License.

²⁶⁷ Tamtéž. Str. 1 – 5.

²⁶⁸ Tamtéž. Str. 3.

Podle Zittraina se Jobs přesně střelil do neuspokojené a stále sílící poptávky. Zittrain tak nevidí budoucnost ve svobodě vtělené do PC, či Internetu, které kromě pozitivní inovace umožňují také spamy, viry, krádeže identity a různé selhávání (*crashes*), ale sterilní přístroje napojené na plně kontrolovanou síť, které budou poskytovat to nejlepší, co síť nabízí v rámci přísně kontrolovaného systému aplikací zajišťujícím stabilitu, avšak neumožňujícím uživatelské inovace.²⁶⁹ Čím více problémy otevřeného a inovativního Internetu narůstají, tím více zvětšují poptávku většinové informační společnosti po jeho větší bezpečnosti a stabilitě, čímž dávají stále více důvodů k ospravedlnění větší kontroly v neprospěch svobody.²⁷⁰ Zittrain tak dovozuje, že většinoví uživatelé jsou na základě svých preferencí zcela přirozeně směřováni od Internetu, který svou architekturou umožnil inovační revoluci, ale ze stejných důvodů také nestabilitu, k síti aplikací, která sice bude obsahovat některé z nejsilnějších prvků dnešního Internetu, ale zároveň bude do značné míry limitovat inovativní kapacitu a tak umožňovat zvýšenou míru regulace.²⁷¹

Zittrain nazývá systémy jako je Internet nebo PC (dal by se k nim zařadit i operační systém Android) generativními systémy. Generativním systémem Zittrain rozumí kapacitu systému produkovat neočekávané změny skrze nefiltrované příspěvky od široké a různorodé veřejnosti, přičemž podotýká, že termíny jako „otevřenost“, „svoboda“ či „veřejný statek“ („*commons*“) sice evokují součásti takového systému, ale plně nevystihují jeho podstatu.²⁷² K tomu, aby mohl být systém generativním, záleží podle Zittraina na tom, jak extenzivně systém nebo technologie ovlivní (zlepší) řešení možných úkolů, jak je systém ve vztahu k takovým úkolům adaptibilní, jak je snadné si jej osvojit a jak je přístupný těm, kteří jsou připraveni a schopni na něm dále stavět a konečně, jak jsou změny přenosné na ostatní, včetně (nebo možná zvláště) těch, kteří nejsou odborníky.²⁷³

²⁶⁹ Tamtéž. Str. 1 – 5.

²⁷⁰ Tamtéž. Str. 3.

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² Tamtéž. Str. 70.

²⁷³ Tamtéž. Str. 71.

Dle Zittraina stojí generativní systémy jako Internet na předpokladu, že je jejich kapacita z hlediska počtu uživatelů nevyčerpatelná a že veřejnosti může být důvěřováno ve vztahu k jejich invenci, která bude síť dělat užitečnější.²⁷⁴ Mnohonásobné narušování této důvěry je však schopno ohrozit samotnou podstatu generativních systémů.²⁷⁵ Čím bude častější a běžnější narušování této důvěry, tím více budou lidé preferovat bezpečnost před generativitou sítě.²⁷⁶ Podle Zittraina existují přesvědčivé důkazy, že současný stav je již neudržitelný²⁷⁷ a to, co nás čeká, může znamenat konec Internetu jak jej známe dnes, i přes veškerá pozitiva, která s sebou jeho současná architektura umožňující inovace přináší.

Dnes už myslím není nikdo, kdo by věřil v absolutní „svobodu“ na Internetu a tvrdil, že (státní) právo na Internetu, resp. v kyberprostoru neplatí, či není legitimní. Kybernetický prostor není žádný specifický virtuální prostor, na který státní právo nedopadá, a čím více kopíruje ať už jazykem, cílenou reklamou nebo nabídkou služeb hranice tradičních států, tím zvyšuje svůj regulační potenciál. V důsledku skutečnosti, že se čím dál více právních vztahů přesouvá do kyberprostoru, a to nejen soukromých v rámci e-commerce atd., ale zároveň vztahů se státními orgány, není dnes také myslím už nikdo, kdo by zpochybňoval legitimitu uplatňování státní autority v kyberprostoru. Ve srovnání s počátky Internetu je tomu paradoxně přesně naopak. Poptávka po státní regulaci Internetu neustále narůstá, a to z celého spektra globální informační společnosti. Lidé od státu očekávají, že bude schopen právo na Internetu účinně vymáhat a to s ohledem na veškeré právní vztahy, které v kyberprostoru uskutečňují. Lidé ale také očekávají od společností, které uvádějí na trh stále více produktů, které stojí na využívání Internetu (a dávno už se nejedná jen o telefony a osobní počítače), že budou respektovat právní pravidla v dané lokalitě, a do svých systémů, které jsou již součástí běžné spotřeby, jako aut, jiných dopravních prostředků, ledniček či TV (*viz Internet of Things, či Internet of Everything*) budou vtělovat kontrolní mechanismy, které znemožní jejich nelegální využití, a to i za cenu omezení své vlastní svobody.

²⁷⁴ Tamtéž. Str 43.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Tamtéž. Str 52.

2.4.4 Způsoby uplatňování státní moci v kyberprostoru

ISP bývají v reálném světě zpravidla standardními osobami práva. Způsob, jakým je možné regulovat/kontrolovat ISP, včetně zahraničních poskytovatelů internetového obsahu, je dle Wu jednoduchý, a to kontrolou místních prostředníků, ať už se jedná o ISP, kteří provozují vyhledávací služby (např. Google, Yahoo, ale i Seznam apod.), dodavatele softwaru (například internetových prohlížečů), vlastníky fyzické infrastruktury či finanční prostředníky (např. zprostředkovatele online plateb) apod.²⁷⁸ Wu svoje závěry staví na jednoduché premise, že bez prostředníků se při páchání nelegálních transakcí (které se účastní zdroj, prostředník a cíl) nelze obejít.²⁷⁹ Pokud se zdroj, prostředník i cíl nacházejí v rámci jednoho státu, je to jednoduché - stát může, za účelem dosažení požadovaného chování, regulovat kteréhokoli z nich. Někdy je však nezákonný obsah přesunut do tzv. datových rájů, tzn. mimo fyzickou sféru vlivu státu, nicméně i v takových případech prostředníci (ISP) i cíle (uživatelé) zůstávají v jeho vlivu.²⁸⁰ Je to obdobné dovozu padělků, kdy stát sice nemůže zasáhnout proti výrobcům padělků, jež jsou mimo jeho regulační sféru, ale postaví mimo zákon činnost prodejců padělků (kteří se dle vnitrostátní úpravy mohou dopouštět porušení zákona na ochranu ochranných známek, autorských práv apod.).²⁸¹ Jinými slovy, i v takovém případě může stát dosáhnout požadovaného chování regulací prostředníků (ISP) a/nebo cílů (uživatelů).²⁸²

Teorie devadesátých let minulého století stála dle Wu na předpokladu, že Internet prostředníky odstraní. Ukázalo se nicméně, že rozrůstání sítě prostředníky neodstranilo, pouze změnilo jejich povahu.²⁸³ Dle Wu existují v kontextu Internetu vždy místní prostředníci, přičemž tím nejzákladnějším je počítač, jehož prostřednictvím přistupujeme

²⁷⁸ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str 87, resp. 87 – 97.

²⁷⁹ Tamtéž. Str. 89.

²⁸⁰ Tamtéž. Str. 87.

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ Tamtéž. Str 88.

k síti.²⁸⁴ Už v tomto bodě se státy mohou pokusit o určitou regulaci, nemluvě o celé řadě dalších nezbytných prostředníků nezbytných k fungování sítě (např. fyzické komunikační linky, síťové uzly, vyhledavače, poskytovatelé připojení atd.).²⁸⁵ Dokonce i pokud se připojíte bezdrátově (Wi-Fi), zůstává prostředníkem počítač a s ním i fyzická síť za bezdrátovým přípojným bodem.²⁸⁶ Místní prostředníci jsou dle Wu prostě nezbytným, a tím pádem neodstranitelným aspektem Internetu, který je vždy možné regulovat.²⁸⁷

Důkazem, že si státy uvědomují potenciál kontroly prostředníků (ISP) je v extrémní podobě vidět na příkladu cenzury informací na Internetu v Číně, Íránu, Saudské Arábii, ale i v evropských zemích, kde ISP jako např. Google blokují na základě státní regulace webové stránky, které mají nezákonný, či potenciálně nezákonný obsah.²⁸⁸

Z výše uvedeného se dá logicky dovodit, že čím více má stát prostředníků, které může kontrolovat, tím více se zvyšuje jeho potenciál regulovat nežádoucí chování, o jehož eliminaci se snaží. Na druhou stranu tato skutečnost dává výhodu velkým státům s více prostředníky a ubírá možnosti těm malým, kterým tak zůstává menší prostor regulace.²⁸⁹ Jak je demonstrováno např. na případu popsaném výše, společnost Yahoo! se podřídila rozhodnutí francouzského soudu v případě LICRA vs. Yahoo!, protože ve Francii podnikala a měla tam majetek, který by byl při nepodřízení se rozsudku francouzského soudu postižen.²⁹⁰ V mnoha státech ale společnost majetek nemá, tzn. nemusí mít ani materiální motivaci se rozhodnutí, které je proti ní jinak nevynutitelné, podříditi. To ovšem neznamená, že takový stát nemůže např. nařídit poskytovateli Internetového připojení blokování jeho webových stránek.²⁹¹ I když je tak schopnost regulace kyberprostoru

²⁸⁴ Tamtéž. Str. 89.

²⁸⁵ Tamtéž. Str. 88 - 89.

²⁸⁶ Tamtéž. Str. 89.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ Tamtéž. Str. 93.

²⁸⁹ Tamtéž. Str. 102.

²⁹⁰ Tamtéž. Str. 103.

²⁹¹ Tamtéž.

v menších státech nesrovnatelná s těmi velkými, způsobů, jak může stát dosáhnout kýžené regulace, je i tak celá řada.²⁹²

Jako jeden z mnoha příkladů lze uvést případ, kdy se USA snažila na svém území docílit eliminace v USA nelegálního online hazardu provozovaného společnostmi se sídlem v karibských státech, jako je Antigua nebo Barbuda, a to regulací ISP, kteří zprostředkovávají na území USA online platby (společností vydávajících kreditní karty a provozovatelů internetových platebních systémů jako je např. Pay-Pall). V konečném důsledku tak byly sice webové stránky karibských společností na území USA dostupné, ale za služby, které nabízely, nebylo možné z USA zaplatit. Tato technika uplatnění státní moci regulací ISP se ukázala z hlediska sledovaného cíle jako velmi úspěšná, když vedla k výrazné eliminaci nežádoucího online hazardu karibských společností na území USA. Přestože následně Antigua vznesla na USA stížnost u Mezinárodní obchodní organizace (*World Trade Organization*) (dále také jen „WTO“) na porušení závazků USA z TRIPS (GATTs), se kterou uspěla, a navíc, provozovatelé karibských online kasin vymysleli způsob jak regulaci obejít, i tak lze na tomto případě dobře demonstrovat schopnost národních vlád ovlivnit prosazení státních regulací prostřednictvím ISP.²⁹³

2.4.5 Meze uplatňování státní moci v kyberprostoru

Odpovědnost státu postihovat nezákonné jednání a napravovat škody působené ze zahraničí na jeho území se v online prostředí nijak neliší od jeho odpovědnosti postihovat nezákonné jednání a napravovat škody působené v offline světě. Přestože už mají státy i celo-společenské vědomí v tomto ohledu kus cesty za sebou, v některých oblastech stále naráží na podstatné překážky. Jak je uvedeno výše, státy mají nástroje k uplatňování své autority na Internetu a činí tak zpravidla prostřednictvím regulace ISP ve vztahu k celé řadě oblastí, které považují za stěžejní, ať už se to týká eliminace pornografie, práv na ochranu soukromí a osobnosti, autorských práv, ochrany spotřebitele,

²⁹² Tamtéž. Str 103 – 104.

²⁹³ Celé čerpáno viz tamtéž. Str. 103.

ochrany před online hazardními hrami atd., a to též vůči zahraničním ISP, které poskytují služby na jeho území, byť s různou měrou úspěšnosti.

Existují nicméně oblasti, které se autoritě států vymykají, resp., kde uplatňování státní moci v kyberprostoru naráží na svoje meze, přičemž mezi nejvýznamnější z nich patří:

- (i) vymáhání práva v souvislosti s počítačovou kriminalitou;
- (ii) stávající mezinárodní závazky, jež byly přijaty v době, kdy nikdo netušil, že bude existovat globální Internet a která mohou znamenat pro uplatňování státní autority překvapivá omezení; či
- (iii) stávající systém kontroly kořenové autority Internetu, resp. adresního a identifikačního systému Internetu a systém technické standardizace internetových protokolů.

2.4.5.1 Počítačová kriminalita

Vymáhání práva a trestní jurisdikce patří mezi ty exkluzivní oblasti státní suverenity, které ovládá princip teritoriality. Při postihování kybernetických zločinů, zejména pak nezákonného přistoupení k souborům nebo programům v jiných počítačích nebo jejich poškození (badware nebo malware²⁹⁴, jako např. viry, trojské koně, krádeže identit pomocí pishingu, rootkits, botnets, spyware, shareware atd.) tak státy významně naráží na meze efektivní státní regulace, a to i přes rozvíjející se mezinárodní spolupráci.

²⁹⁴

Např. dle statistik *StopBadware.org*, neziskové organizace, která se věnuje zjišťování a boji se zneužíváním webových serverů, byl v roce 2012 zjištěn více než 600procentní nárůst odkazů na webové stránky s malwarem, většina z nich se týkala legitimních webových stránek, což v podstatě znamená, že žádné webové stránce nelze zcela důvěřovat bez ohledu na její postavení a reputaci. Dle výzkumu *StopBadware.org* patří Česká republika na 6. místo z 10 zemí, kde se vyskytuje nejvíce škodlivého softwaru (malwaru). Seznamu vévodí USA a hned po něm Rusko a uzavírá jej Kanada. K tomu viz 2013 Threat Report. Websense, Inc. 2013. Dostupné na: <http://www.websense.com/assets/reports/websense-2013-threat-report.pdf>.

StopBadware začala jako projekt Berkmanova centra pro Internet a společnost na Harvardově univerzitě. Nezávislou neziskovou organizací se stala v roce 2010. K tomu viz <https://www.stopbadware.org/about>.

Kyberkriminalita dělá těžkou hlavu většině států na světě, které její eliminaci staví mezi svoje hlavní priority. Problém kyberkriminality se dle mnohých stává dokonce natolik závažným, že začíná ohrožovat samotnou podstatu sítě a může se tak stát právě tím impulzem k celospolečenskému konsenzu o omezení svobody na Internetu ve prospěch zvýšené stability a bezpečnosti sítě.

(a) Statistky o kyberkriminalitě

Různé statistky se sice liší ve výši, kterou kyberkriminalita globální informační společnost stojí, ale všechny upozorňují na narůstající tendenci globální kyberkriminality bez možností států na ni adekvátně a efektivně reagovat. Zatímco státní úřady, orgány (zejména policejní), ale i některé soukromé společnosti (např. banky atd.) mají tendenci čísla i rizika počítačové kriminality ve srovnání s realitou z různých důvodů snižovat (negativní publicita, nedostatek motivace atd.), organizace a společnosti soukromého sektoru, zejm. ty, u kterých je možno vysledovat zájem na propagaci různých produktů a služeb (např. různých bezpečnostních systémů atd.), je naopak zvyšují. Studie také ale často trpí metodologickými limitacemi – např. data sbíraná na malých vzorcích populace a aplikovaná obecně apod.²⁹⁵

I přes to, že je z výše uvedených důvodů ke statistikám potřeba přistupovat s určitou mírou rezervovanosti a obezřetnosti, pro představu níže viz výsledky několika statistických studií zpracovaných pro renomované organizace a společnosti v rámci OSN, USA a EU.

V únoru 2013 zveřejnila závěry své studie zabývající se kyberkriminalitou Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici (*Commission on Crime Prevention*

²⁹⁵ K problematice statistik v tomto ohledu viz např. dokument zpracovaný v roce 2012 pro Evropskou komisi společností RAND Europe – Hoorens, Stijn; Hunt, Priscillia; Malchiodi, Alessandro; Pacula, Rosalie Liccardo; Kadiyala, Srikanth; Rabinovich, Lila; Irving, Barrie. *Measuring IPR Infringements in the Internal Market. Development of a New Approach to Estimating the Impact of Infringements on Sales.* European Union. 2012. Dostupné na: www.ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/ipr_infringement-report_en.pdf. Nebo Fafinski, Stefan; Dutton, William H., Margetts, Helen. *Mapping and Measuring Cybercrime.* Oxford Internet Institute University of Oxford June 2010. Dostupné na: www.sfu.ca/icrc/content/oxford.forum.cybercrime.pdf.

and Criminal Justice) na základě údajů sbíraných od února 2012 do července 2012.²⁹⁶ Komise ve studii poukázala na fragmentaci úpravy kyberzločinu na mezinárodní úrovni i diverzitu národních právních úprav, která postihování kyberzločinu značně komplikuje. Dle zjištění Komise se kyberzločiny se zahraničním prvkem podílely na kyberkriminalitě jednotlivých regionů v průměru od 30 procent do 70 procent, přičemž 80 procent počítačových kriminálních činů shledala jako výsledek organizované kriminální činnosti. Evropa se z hlediska počtu kyberzločinů s cizozemským prvkem umístila na prvním místě. Na druhé straně spektra, mezi zeměmi s nejnižším počtem kyberzločinu s mezinárodním prvkem, patří země africké a americké.²⁹⁷

Dle zjištění studie není závislost na tradičních prostředcích formální mezinárodní spolupráce v otázkách kyberzločinu schopna zajistit včasnou odpověď potřebnou k obdržení nestabilních elektronických důkazů, což však není problém pouze kyberzločinu, ale obecně veškerého zločinu, kde jsou důkazy přítomné v elektronické podobě. Úspěšné potírání kyberzločinu také komplikuje nedostatečná harmonizace klíčových skutkových podstat, vyšetřovacích pravomocí i přípustnosti elektronických důkazů. Jako efektivní prostředek boje s počítačovou kriminalitou komise vyzdvihuje tzv. *public private partnerships*, tj. partnerství/spolupráci se soukromým sektorem (ISP).

Podle statistiky zveřejněné Centrem pro strategické a mezinárodní studie (*Center for Strategic and International Studies*) se sídlem v USA²⁹⁸ a zpracované pro ni McAfee (součást Intel Corporation) se kyberkriminalita stává, z důvodů nízkých rizik a vysoké

²⁹⁶ Viz UNDOC (United Nations Office on Drugs and Crime). *Comprehensive Study on Cybercrime. Draft - February 2013*. Informace byly získány od 69 členských států, 40 soukromých organizací, 16 akademických organizací a 11 mezivládních organizací; zkoumáno bylo více než 500 veřejně dostupných dokumentů. Dostupné na: www.unodc.org/documents/organized-crime/UNODC_CCPCJ_EG.4_2013/CYBERCRIME_STUDY_210213.pdf.

Komplexní studie je rozdělena do několika kapitol – (i) Konektivita a kybernetický zločin; (ii) Globální obraz kyberkriminality; (iii) Legislativa a rámce; (iv) Kriminalizace; (v) Vymahatelnost práva a vyšetřování; (vi) Elektronické důkazy a kriminální justice; (vii) Mezinárodní spolupráce; a (viii) Prevence.

²⁹⁷ Tamtéž. Kapitola 7.1.

²⁹⁸ Centrem pro strategické a mezinárodní studie (CSIS) se sídlem ve Washingtonu, D.C. je jedním z nejrespektovanějších tzv. „*think tanků*“ v USA. Centrum provádí studie a strategické analýzy politické, ekonomické a bezpečnostní problematiky na celém světě se zvláštní orientací na mezinárodní vztahy, obchod, technologie, finance, energie a geostrategii. Viz <http://csis.org/>.

návratnosti, rozrůstajícím se průmyslovým odvětvím.²⁹⁹ Studie odhaduje, že roční náklady světových ekonomik (sestavující z neoprávněného prospěchu pachatelů i nákladů společností na obranu a odstranění škod) dosahují částky 445 miliard amerických dolarů (USD) (konzervativní odhad hovoří o 375 miliardách USD a maximální odhad o 575 miliardách USD)³⁰⁰.

EU vychází pro změnu ze statistik společnosti Symantec zpracovávané na velkém vzorku uživatelů (Symantec prezentuje, že má 41,5 milionu senzorů kyber-útoků ve svých produktech, které vyhodnocuje ve více než 157 zemích světa), se kterou Evropské centrum boje proti kyberkriminalitě při Europolu - EC3 (*European Cyber Crime Center*), v rámci spolupráce se soukromým sektorem (*public-private partnerships*), uzavřelo dne 7. října 2014 v Haagu tzv. Memorandum o porozumění (*Memorandum of Understanding*) o vzájemné spolupráci při potírání kyberkriminality.³⁰¹ Dle zprávy společnosti Symantec (*Norton Cybercrime Report 2011*) stojí kyberkriminalita oběti této trestné činnosti ročně cca 388 miliard amerických dolarů (USD), což z ní činí výnosnější obchod než celosvětový obchod s marihuanou, kokainem a heroinem dohromady.³⁰²

²⁹⁹ Viz McAfee, Inc. *Net Losses: Estimating the Global Cost of Cybercrime. Economic impact of cybercrime II. Report Summary.* Dostupné na http://csis.org/files/attachments/140609_McAfee_PDF.pdf.

³⁰⁰ Viz Shrnutí statistiky ohledně kyberkriminality v roce 2012 a 2013 ve vztahu k jejímu dopadu na privátní sektor ve zprávě Asociace pro mezinárodní otázky, neziskové organizace (spolku) sídlící v Praze s názvem *Briefing Paper 3/2014 – The Impact of Cyber Attacks on the Private Sector*. 2014. Dostupné na: <http://www.amo.cz/publikace/the-impact-of-cyber-attacks-on-the-private-sector.HTML#.VAGkGCzlrIW>.

³⁰¹ Viz https://www.europol.europa.eu/latest_news/symantec-and-europol-strengthen-cooperation-joint-fight-against-cybercrime.

³⁰² Dle zprávy společnosti Symantec - *2014 Internet Security Threat Report* došlo v roce 2013 k 91% vzestupu cílených útoků; 62% vzestupu krádeží uživatelských dat při bezpečnostních průnicích (zciženo bylo 552 milionů identit uživatelů Internetu, tzn. jméno, datum narození, adresa atd.); bylo objeveno 23 tzv. „zero-day vulnerabilities“ (zranitelnost nultého dne), což znamená meziroční nárůst o 64 %; 38% uživatelů mobilních zařízení popsalo v posledních 12 měsících zkušenost s malwaru v chytrých telefonech, tzn. pokles zranitelnosti mobilních telefonů v roce 2013 oproti roku 2012 o 69 %; byl zaznamenán nebezpečný nárůst tzv. „ransomware“ (typ malwaru, zejm. pak „Ransomcrypt“, či „Cryptolocker“) - v roce 2013 ve srovnání s rokem 2012 o 500%; objem spamu klesl o 3 % na 66% veškerého e-mailového provozu, což představuje každý den 29 miliard nevyžádaných zpráv; 1 z 392 e-mailových zpráv obsahovala phishing útok, což znamená pokles oproti roku 2012, kdy to byl 1 z 414 e-mailů; útoky na webové stránky vzrostly na 23%, přičemž 1 z 8 legitimních webových stránek je tzv. kriticky zranitelná a v neposlední řadě zpráva upozornila na nová rizika, která přináší tzv. Internet věcí (IoT) – chytré domácí spotřebiče (TV, lednice), auta atd. Dostupné na: http://www.symantec.com/content/en/us/enterprise/other_resources/b-istr_main_report_v19_21291018.en-us.pdf.

(b) Vymezení kyberkriminality

Jednotná definice kyberkriminality/kyberzločinu (či počítačové kriminality, informační kriminality, síťové kriminality, e-kriminality, high-tech kriminality, technologické kriminality apod.) (v této práci budu používat termín „**kyberkriminalita**“, či „**počítačová kriminalita**“ a „**kyberzločin**“, či „**počítačový zločin**“), na které by se všechny státy shodly, zatím neexistuje, což je vnímáno jako problém jak z hlediska možné efektivní spolupráce při potírání přeshraniční počítačové kriminality, např. z důvodu nejednotnosti vymezení skutkových podstat, tak z analytického hlediska při mapování kyberkriminality.

Na mezinárodní a regionální úrovni se vymezením kyberkriminality a možnostmi mezinárodní spolupráce v jejím potírání zabývá mnoho mezinárodních i regionálních organizací, a to v podstatě od počátku komerčního Internetu, ať už se jedná o OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), OSN, Radu Evropy (dále také jen „**RE**“), státy G 8, EU, regionální organizace APEC (Asijsko-pacifické hospodářské společenství), ECOWAS (Hospodářské společenství západoafrických států) atd.

Nejobecněji lze kyberkriminalitu vymezit jako trestnou činnost kde: (i) elektronická komunikační síť a její prvky jsou cílem páčání trestné činnosti, tzn. taková trestná činnost vznikla nově spolu s Internetem (jako např. hacking, rozšiřování virů a červů, útoky prostřednictvím botnetů, (D)DoS útoky (*Distributed Denial of Service*) apod.; a (ii) kde elektronická komunikační síť slouží pouze jako nový prostředek (nástroj) k páčání „klasické“ trestné činnosti (např. podvodům, porušování autorských práv apod.).

V našem právním prostoru je relevantní vymezení kyberkriminality v tzv. Budapešťské úmluvě, tj. Úmluvě o počítačové kriminalitě RE z roku 2001 (podrobněji k Úmluvě o počítačové kriminalitě viz 2.4.5.1.(d) níže), která rozlišuje čtyři základní kategorie počítačových trestných činů:

- (i) Trestné činy proti důvěrnosti, integritě a použitelnosti počítačových dat a systémů;
- (ii) Trestné činy související s počítačem;
- (iii) Trestné činy související s obsahem; a

- (iv) Trestné činy týkající se porušení autorského práva a práv souvisejících s autorským právem.

(c) Mezinárodní spolupráce k potírání kyberkriminality

Kybernetický zločin, který se děje bez ohledu na hranice států, představuje velmi komplexní problém, který se, jak už je naznačeno výše, neobejde bez mezinárodní spolupráce ani spolupráce se soukromým sektorem, přičemž tradiční - formální mezinárodní spolupráce v otázkách kyberzločinu není schopna zajistit včasnou reakci potřebnou k obdržení nestabilních elektronických důkazů (což však není problém pouze kyberločinu, ale trestné činnosti, kde se důkazy nacházejí v elektronické podobě, obecně).

Potírání kyberzločinu komplikuje ale také nedostatečná harmonizace klíčových skutkových podstat mezi jednotlivými státy, vyšetřovacích pravomocí, přípustnosti elektronických důkazů apod. Někdy totiž stát, ve kterém pachatelé působí, odmítá spolupracovat, protože čin, pro který je požadováno stíhání, není v takovém státě vůbec trestným činem. Jindy by takový stát rád spolupracoval, ale nemá k tomu dostatek finančních nebo technických prostředků. Např. tvůrce viru „*I love you*“, který pocházel z počítače na Filipínách a působil v roce 2000 celosvětové škody přesahující 15 miliard amerických dolarů (USD), nebylo možno stíhat na Filipínách ani vydat pachatele do USA, protože vytvoření viru a jeho rozeslání do celého světa nebylo podle filipínských zákonů trestným činem.³⁰³

Mezi nejdůležitější cíle mezinárodní spolupráce k potírání kyberzločinu tak bezpochyby patří v co nejširší možné míře harmonizovat vymezení skutkových podstat počítačové trestné činnosti, harmonizovat procesní pravidla (vyšetřování a přípustnost elektronických důkazů), stanovit minimální standard kybernetické bezpečnosti, zajistit dodržování základních práv a svobod, vč. práva na ochranu osobních údajů, harmonizovat odpovědnosti ISP obecně a v neposlední řadě též rozvinout spolupráci se soukromým sektorem. Dobrá úroveň mezinárodní spolupráce by pak měla vést k eliminaci tzv. „*safe havens*“ - právně bezpečných rájů pro pachatele kybernetické trestné činnosti i usnadnění jejího vyšetřování.

³⁰³ K tomu více např. na <https://en.wikipedia.org/wiki/ILOVEYOU?oldid=255222699>.

Stávající spolupráce mezi státy, pokud existuje, probíhá různým způsobem – na základě závazných i nezávazných mezinárodních dokumentů, které vznikly v rámci různých mezinárodních či regionálních organizací, bilaterálních dohod, ale někdy i neformálně, což bývá často efektivnější než nepružná formální spolupráce.

Následující smluvní dokumenty pak patří mezi ty nejdůležitější, které byly k potírání kyberkriminality dosud na mezinárodní i regionální úrovni přijaty³⁰⁴:

(i) Rada Evropy:

- Úmluva RE o počítačové kriminalitě z 23. dubna 2001 a k ní
Dodatkový protokol ze 7. listopadu 2002 (detailní rozbor Úmluvy viz
níže); a
- Úmluva RE o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování
a pohlavnímu zneužívání z roku 2007.

(ii) EU:

Směrnice Evropského parlamentu a Rady:

- 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech
služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu,
na vnitřním trhu (dále jen: "**Směrnice o elektronickém obchodu**");
- 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu
zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské
pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady
2004/68/SVV;
- 2006/24/ES ze dne 15. března 2006 o uchovávání údajů vytvářených
nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně

³⁰⁴ Viz UNDOC (United Nations Office on Drugs and Crime). *Comprehensive Study on Cybercrime. Draft—February 2013.* Dostupné na: www.unodc.org/documents/organized-crime/UNODC_CCPCJ_EG.4_2013/CYBERCRIME_STUDY_210213.pdf.

- dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES; a
- 2013/40/EU ze dne 12. srpna 2013 o útocích proti informačním systémům, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2005/222/JHA ze dne 24. února 2005.
 - Návrh směrnice o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně bezpečnosti sítí a informací v Unii (COM/2013/0048); a
 - Rámcové rozhodnutí Rady 2001/413/JHA ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků.
- (iii) Společenství nezávislých států (*Commonwealth of Independent States*, zkráceně CIS) - *Agreement on Cooperation in Combating Offences related to Computer Information* (2001).
- (iv) Země Commonwealthu:
- *Computer and Computer Related Crimes Bill* (2002); a
 - *Model Law on Electronic Evidence* (2002).
- (v) Šanghajská organizace pro spolupráci (*The Shanghai Cooperation Organization*, zkráceně SCO) - *Agreement on Cooperation in the Field of International Information Security* (2010).
- (vi) Společný trh pro východní a jižní Afriku (*Common Market for Eastern and Southern Africa*, zkráceně COMESA) – *Cybersecurity Draft Model Bill* (2011).
- (vii) Hospodářské společenství západoafrických států (*Economic Community of West African States*, zkráceně ECOWAS) – *Draft Directive on Fighting Cybercrime within ECOWAS* (2009).

- (viii) Africká unie (*African Union*) – *Draft Convention on the Establishment of a Legal Framework Conducive to Cybersecurity in Africa* (2012).
- (ix) Liga arabských států (*League of Arab States*) – *Arab Convention on Combating Information Technology Offences* (2010).
- (x) OSN - Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie (2000).
- (xi) ITU/*Caribbean Community* (CARICOM)/*Caribbean Telecommunications Union* (CTU) – *Model Legislative Texts on Cybercrime/e-Crimes and Electronic Evidence* (2010).

(d) Úmluva o počítačové kriminalitě (tzv. Budapešťská úmluva)

Přijetí Úmluvy RE o počítačové kriminalitě (dále jen „**Úmluva o počítačové kriminalitě**“ nebo také „**Úmluva**“) znamenalo významný průlom do efektivity vymáhání přeshraniční kriminality, byť stále nedostatečný.

Úmluva o počítačové kriminalitě byla přijata v rámci RE.³⁰⁵ K podpisu členských států Rady Evropy i nečlenských států, které se podílely na její přípravě (zejm. USA, Kanada, Japonsko a Jižní Afrika) byla otevřena v Budapešti dne 23. dubna 2001 a v platnost vstoupila po uložení ratifikačních listin pěti států, z toho minimálně 3 členských, dne 1. července 2004. K 19. září 2015 Úmluvu ratifikovalo 47 států RE (z toho 8 nečlenských) a v sedmi (z toho 1 nečlenském) se stále čeká na ratifikaci.³⁰⁶

Na Úmluvu navazuje Dodatkový protokol k Úmluvě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů (dále jen „**Protokol**“), který byl přijat Výborem ministrů RE dne 7. listopadu 2002 a dne 28. ledna 2003 ve Štrasburku otevřen k podpisu. Protokol vstoupil v platnost po uložení

³⁰⁵ Rada Evropy byla zřízena mezinárodní dohodou podepsanou v Londýně dne 5. května 1949, která vstoupila v platnost dne 3. srpna 1949, s cílem dosáhnout větší jednoty mezi jejími členy. Jejím účelem je ochrana a uskutečňování ideálů a zásad, které jsou společným dědictvím jejích členů, a usnadňování hospodářského a společenského rozvoje v Evropě. V současné době má Rada Evropy 47 členů z řad evropských států, mezi nimiž je všech 28 členských států EU.

³⁰⁶ Viz <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=185&CM=8&DF=&CL=ENG>.

ratifikačních listin pěti států dne 1. března 2006. K 19. září 2015 Protokol ratifikovalo 24 členských států RE a ve čtrnácti (z toho 2 nečlenských) se stále čeká na ratifikaci.³⁰⁷

Důvod, proč byly některé části Úmluvy o počítačové kriminalitě vyčleněny do samostatného Protokolu, je vcelku prozaický. V některých státech je obsah Protokolu - kriminalizace projevů rasistické a xenofobní povahy - v rozporu s ústavně zaručenou svobodou projevu (např. USA). Proto kdyby byla ustanovení Protokolu součástí vlastní Úmluvy, bezpochyby by to v těchto státech ohrozilo její přijetí, což bylo vzhledem k významu Úmluvy pro boj s globální kyberkriminalitou nežádoucí.

Úmluva se skládá z preambule a 48 článků, které jsou rozděleny do 4 kapitol:

- (i) Definice, které vymezují počítačový systém, počítačová data, poskytovatele služby a provozní data.
- (ii) Opatření, která mají být přijata na vnitrostátní úrovni, a to:
 - v oblasti trestního práva hmotného, tj. vymezení skutkových podstat a další formy odpovědnosti a trestů (pokus, účastenství, trestní odpovědnost právnických osob a tresty a opatření);
 - v oblasti trestního práva procesního, a to nejen ve vztahu ke skutkovým podstatám vymezeným v Úmluvě, ale obecně, ve vztahu k jakémukoli trestnému činu spáchanému prostřednictvím počítačového systému a též ve vztahu k zajištění důkazů o trestném činu, které jsou v elektronické podobě; a
 - závazek ke stanovení soudní pravomoci ve vztahu k trestným činům dle Úmluvy.
- (iii) Obecné zásady, které se týkají mezinárodní spolupráce, vydávání osob, vzájemné pomoci, utajení atd.

³⁰⁷ Tamtéž.

Úmluva v obecných zásadách mj. stanoví, že Úmluva nenahrazuje stávající mezinárodní závazky, ale doplňuje je.

- (iv) Závěrečná ustanovení, tzn. podpis a vstup v platnost, působnost atd.

Důležité je zmínit článek 42 Úmluvy, který signatářům umožňuje využít tzv. výhrady k některým závazkům. Výhrady je možné odvolat.

Výklad a provádění Úmluvy má na starosti Evropský výbor Rady Evropy pro problémy kriminality (CDPC) a případné spory z Úmluvy má řešit rozhodčí soud, popř. Mezinárodní soudní dvůr, dle dohody stran.

Trestné činy, které se signatářské státy zavazují dle Úmluvy postihovat, jsou rozděleny do čtyř kategorií, a to:

- (i) Trestné činy proti důvěrnosti, integritě a použitelnosti počítačových dat a systémů - nezákonný přístup (čl. 2); nezákonný odposlech (čl. 3); zasahování do dat (čl. 4), zasahování do systému (čl. 5); a zneužívání zařízení (čl. 6).
- (ii) Trestné činy související s počítačem - počítačové padělání a počítačový podvod.
- (iii) Trestné činy související s obsahem, tj. trestné činy související s dětskou pornografií; a konečně
- (iv) Trestné činy týkající se porušení autorského práva a práv souvisejících s právem autorským.

Odlišnost Úmluvy od ostatních mezinárodních nástrojů k vymáhání kyberkriminality spočívá zejména ve skutečnosti, že se neomezuje jen na oblast trestního práva hmotného, ale zavazuje státy přijmout opatření také v oblasti trestního práva procesního, aby byla umožněna spolupráce při vyšetřování, zajištění důkazů atd. Důležitým ustanovením je z hlediska spolupráce států při potírání kyberkriminality, včetně online pirátství, povinnost zřídit tzv. „24/7 síť“, tj. místo v rámci signatářských států, které bude k dispozici 24 hodin denně, 7 dnů v týdnu, které by mělo zajistit poskytnutí okamžité

mezistátní pomoci pro účely vyšetřování nebo řízení ohledně trestných činů spojených s počítačovými systémy a daty, nebo pro shromažďování důkazů v elektronické formě.

I když má Úmluva omezenou platnost na území smluvních států, tzn. nemůže postihnout všechny možnosti páčání kyberzločinu globálního online světa, vyjadřuje dostatečně skutečnost, že si státy uvědomují nemožnost bojovat proti kyberkriminalitě lokálně a osamoceně.

(e) Public-Private Partnerships

Ani dokonalá mezinárodní spolupráce, ke které má svět stále velmi daleko, by ovšem bez spolupráce veřejného sektoru se soukromým sektorem – tedy ISP, které spolu vytvářejí tzv. „*public-private partnerships*“, nemohla obstát. Jsou to totiž právě ISP, kteří jsou v nejlepší pozici proti kyberzločinu zasáhnout, ať už se jedná o zprostředkovatele finančních služeb (plateb online), zadavatele reklamy, vyhledavače apod.

ISP se přitom do některých aktivit k eliminaci závažných jevů, kde existuje jednoznačná společenská objednávka, jako je např. pedofilie či rasismus, dokonce sami a dobrovolně zapojují, přičemž v porovnání s možnostmi státu samotného, jak je uvedeno výše, vykazují logicky daleko větší míru efektivity. Do aktivit v jiných oblastech, které státy prosazují, zejména v důsledku tlaku velmi silného a dobře organizovaného lobby společností (např. zastupujících zájmy autorů), kde nicméně není široká společenská objednávka vůbec tak jednoznačná, je ochota ISP dobrovolně intervenovat poměrně vlažná (to se však týká např. i některých otázek ochrany soukromí, ochrany osobních údajů, fiskálních nebo bezpečnostních zájmů státu atd.); ve všech těchto případech se stát nemůže spolehnout na přirozenou synergii se soukromým sektorem a působnost práva musí zajistit jinak. Důležitost synergie se soukromým sektorem si však uvědomují všechny státy a vyvíjejí v tomto ohledu celou řadu aktivit.

(f) Strategie kybernetické bezpečnosti EU

Vzhledem k vysoké míře příhraničního kyberzločinu v EU je také v EU přijímána rozsáhlá legislativa, která má za cíl vybudovat otevřenou a bezpečnou síť. Například ve Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů z 11. března 2014 vyzývá Komise ke zvýšení operační schopnosti EU bojovat proti kyberkriminalitě a odkazuje na Evropské centrum

pro boj proti kyberkriminalitě (EC3), které EU zřídila v rámci Europolu a do nějž vkládá ambici, že se stane centrem proti kyberkriminalitě v celé Evropě.³⁰⁸

V rámci globální strategie proti kyberzločinu Komise zdůrazňuje zejména důležitost rozvíjení mezinárodní spolupráce, přičemž hledí pozitivně na dialog mezi EU a USA na společné vrcholné schůzce v roce 2010, na jehož základě byla založena Pracovní skupina pro problematiku kybernetické bezpečnosti a kyberkriminality (*Working Group on Cyber Security and Cybercrime*), stejně tak jako na Bruselský summit, který se odehrál 26. března 2014.³⁰⁹

Pracovní skupina pro problematiku kybernetické bezpečnosti a kyberkriminality zřízená na vrcholné schůzce EU a USA v roce 2010 je rozdělena do čtyř podskupin, které se soustředí na: (i) řízení kybernetických incidentů; (ii) navazování spolupráce se soukromým sektorem (*public-private partnerships*); (iii) zvyšování informovanosti; a (iv) boj s kyberkriminalitou.³¹⁰

Mezi konkrétní výsledky Pracovní skupiny pro problematiku kybernetické bezpečnosti a kyberkriminality pak patří např. vytvoření Globální aliance pro boj proti sexuálnímu zneužívání online (*Global Alliance against Sexual Abuse Online*) (dále v této kapitole také jen „**Aliance**“)³¹¹ v roce 2012, a to na základě společné iniciativy komisaře Malmströma a generálního advokáta Holdera.³¹² Aliance je politickou iniciativou, která v současnosti sdružuje 53 zemí z celého světa a podle Evropské komise by měla sloužit jako inspirace pro budoucí obdobné iniciativy. Dle Komise by „*EU by měla zajistit, aby tato aliance i nadále přinášela výsledky, a také pobízet další země, aby se do ní*

³⁰⁸ Viz <https://www.europol.europa.eu/ec3>. EC3 své aktivity oficiálně začala 1. ledna 2013 s mandátem potírat následující oblasti kyberkriminality: (i) spáchané organizovanými skupinami s cílem generovat rozsáhlý neoprávněný zisk, jako je online podvod; (ii) která působí vážnou škodu obětem, a (iii) která ovlivňuje kritickou infrastrukturu a informační systémy v EU. Viz <https://www.europol.europa.eu/ec3>.

³⁰⁹ EU. External Action. *Fact Sheet. EU-US cooperation on cyber security and cyberspace*. Brusel. 26. března 2014. Dostupné na: http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140326_01_en.pdf.

³¹⁰ Tamtéž. Str. 2.

³¹¹ Tamtéž.

³¹² Tamtéž.

zapojily.³¹³ Evropská komise, která fungovala první 2 roky existence Aliance jako její sekretariát, vydala v únoru roku 2014 zprávu, jenž shrnuje závazky jednotlivých zemí, které se Aliance účastní a informuje jak tvůrce pravidel, tak veřejnost o nejnovějších trendech a hrozbách v této oblasti.³¹⁴ Role sekretariátu byla poté převzata americkou stranou, která uspořádala navazující konferenci ve Washingtonu D. C. 29. –30. září 2014.³¹⁵

Mezi další konkrétní výsledky spolupráce mezi USA a EU patří např. společné cvičení ke zvládnutí kybernetických incidentů v roce 2011 (*EU-US Cyber-incident tabletop exercise*), pořádání „public-private“ workshopů týkajících se kontroly průmyslových systémů, podpis společné deklarace k vytvoření takového Internetu, který bude lepším a bezpečnějším místem pro děti a řada dalších.

Strategické priority a opatření EU k dosažení kybernetické bezpečnosti jsou stanoveny ve Společném sdělení Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů vysoké představitelky EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku ze 7. února 2013, s titulem: Strategie kybernetické bezpečnosti EU – otevřený, bezpečný a chráněný kyberprostor³¹⁶, a patří mezi ně např.:

- (i) Dosažení kybernetické odolnosti, k čemuž má pomoci:

³¹³ Viz Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Otevřená a bezpečná Evropa: cesta k realizaci. 11. března 2014. Dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/an_open_and_secure_europe_-_making_it_happen_cs.pdf.

³¹⁴ Evropská komise. *Global Alliance against Child Sexual Abuse Online Report – December 2013*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/global-alliance-against-child-abuse/docs/global_alliance_report_201312_en.pdf.

³¹⁵ K tomu viz např. tisková zpráva Ministerstva spravedlnosti USA. *United States Hosts Global Alliance Against Child Sexual Abuse Online Ministerial Conference*. 11. září 2014. Dostupné na: <http://www.justice.gov/opa/pr/united-states-hosts-global-alliance-against-child-sexual-abuse-online-ministerial-conference>.

³¹⁶ Viz [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/join/com_join\(2013\)0001_/com_joi n\(2013\)0001_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/join/com_join(2013)0001_/com_joi n(2013)0001_cs.pdf).

- ENISA – Evropská agentura pro bezpečnost sítí a informací (*European Network and Information Security Agency*);
 - CERT – Skupiny k reakci na počítačové hrozby/incidenty (*Computer Emergency Response Teams*); ale také
 - zapojení soukromého sektoru (*public-private partnerships*); a
 - cvičení zaměřené na kybernetické incidenty na úrovni EU (jako byla Cyber Europe 2010 nebo Cyber Europe 2012) i mimo EU – cvičení EU-USA (Cyber Atlantic 2011).
- (ii) Zvyšování informovanosti.
- (iii) Výrazné omezení kyberkriminality, čehož má být dosaženo:
- tlakem na státy, které dosud neratifikovaly Úmluvu o počítačové kriminalitě;
 - podporou *public-private partnerships*;
 - spoluprací s EC3 (Evropským centrem pro boj proti kyberkriminalitě);
 - spoluprací s Eurojustem – Jednotkou Evropské unie pro justiční spolupráci (*The European Union's Judicial Cooperation Unit*); a
 - spoluprací s CEPOlem – Evropskou policejní akademií (*European Police College*).
- (iv) Rozvoj kapacit kybernetické ochrany v rámci společné bezpečnosti a obranné politiky.

(g) Kybernetická bezpečnost a kyberkriminalita v ČR

Česká republika, jako členský stát EU i RE, promítla mezinárodní závazky, které jí z těchto členství vyplývají, do svého právního řádu.

Úmluvu o počítačové kriminalitě, která je součástí Sbírký mezinárodních smluv pod číslem: 104/2014 podepsala Česká republika 9. února 2005 na základě usnesení vlády ze dne 6. října 2004 a ratifikační listiny uložila 22. srpna 2013. Ratifikační listiny k Dodatkovému protokolu Česká republika uložila ve Štrasburku 7. srpna 2014 (9/2015 Sb. m. s.).

Osmiletou prodlevu mezi podpisem Úmluvy a její ratifikací způsobila skutečnost, že Česká republika neměla zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, který však Úmluva předpokládá. Proto došlo k ratifikaci Úmluvy až po přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který nabyt účinnosti 1. ledna 2012. Na základě Úmluvy byly do zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění (dále také jen „**Trestní zákoník**“), zařazeny nové skutkové podstaty, a to:

- §230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací;
- §231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat; a
- §232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti.

Ostatní formy trestné činnosti dle Úmluvy (tj. trestná činnost související s obsahem, jako např. šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu, nebo trestná činnost, kde je počítačový systém jen nástrojem k páčání trestné činnosti jako např. podvod, padělání atd.), jsou i nadále postižitelné dle stávajících skutkových podstat, popř. může dojít k souběhu s trestnými činy dle nových skutkových podstat.

Ve vztahu k předpisům EU o kybernetické bezpečnosti přijala Česká republika Národní strategii kybernetické bezpečnosti České republiky pro období let 2015 – 2020³¹⁷, zákon o kybernetické bezpečnosti č. 181/2014 Sb. a prováděcí předpisy k němu

³¹⁷ Viz Národní bezpečnostní úřad. Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky pro období let 2015 – 2020. Dostupné na: https://ccdcoe.org/sites/default/files/strategy/CZE_NCSS_cz.pdf.

(tj. vyhlášku č. 316/2014 Sb. o kybernetické bezpečnosti, vyhlášku č. 317/2014 Sb. o významných informačních systémech a jejich určujících kritériích a nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury) a také ustavila Národní centrum kybernetické bezpečnosti, jako oddělení CERT (*Computer Emergency Response Team*)³¹⁸.

(h) Nové trendy v kyberkriminalitě

Jak bylo rozvedeno podrobněji výše, boj s kyberkriminalitou vyžaduje odlišný přístup než boj s tradiční kriminalitou. Na rozdíl od offline kriminality, kde pachatel musí typicky být na místě páčání trestné činnosti a zpravidla zvládne spáchat jeden trestný čin v daném čase (např. vyloupit jednu banku nebo dům), pachatelé počítačové trestné činnosti nepotřebují být na místě činu vůbec a v jeden okamžik dokáží útočit na velký počet cílů kdekoli na světě s minimálním úsilím a bez rizika, že budou prozrazeni.³¹⁹

Na jednu stranu se sice se začala rozvíjet stále lépe a efektivněji fungující mezinárodní spolupráce v rámci jednotlivých regionů (viz Úmluva o počítačové kriminalitě, směrnice přijaté v rámci EU a jiné regionální smluvní dokumenty), na straně druhé se stejně rychle a efektivně rozvíjí také počítačová kriminalita, jejíž pachatelé se v sofistikovanosti pohybují na míle daleko před státní represí. Dokonce i v rámci EU, i přes přijaté harmonizační nástroje a jednotnou politiku, je teritoriální povaha trestních procesních pravidel stále překážkou efektivního vyšetřování, kde je rychlost a flexibilita naprosto zásadní. Státy tak nejsou schopny počítačovou kriminalitu úspěšně eliminovat – každý rok narůstá počet útoků, počet obětí i výše ekonomických škod. Nejnovějšími trendy kyberzločinu jsou pak tzv. *crime-as-a-service* (zločin jako služba) a anonymizace jejich pachatelů.

Crime-as-a-service je momentálně obchodním modelem kyberkriminality, která pohání digitální undergroundovou ekonomiku, přičemž poskytuje rozsáhlé množství služeb, které zahrnují prakticky veškeré typy počítačové kriminality jako např. pronájem

³¹⁸ Viz <https://www.govcert.cz/cs/>.

³¹⁹ EUROPOL (European Police Office). *The Internet Organised Crime Threat Assessment (iOCTA)*. 2014. Dostupné na: www.europol.europa.eu.

botnetů³²⁰, DoS, popř. DDoS útoky³²¹, vývoj malwaru³²², zcizování osobních údajů, které jsou následně využívány k páčání jiných druhů kyberkriminality, prolamování hesel apod.³²³ Tradiční organizovaný zločin se tak pomalu přesouvá do kyberprostoru, i když zatím postrádá jeho strukturu a hierarchii.³²⁴

Anonymizační techniky, jež jsou dalšími z trendů, které usnadňují kyberzločin, jsou využívány především v části kyberprostoru, která se nazývá „darknet“.³²⁵ Byť se jedná o perfektně legitimní prostředky, které umožňují uživatelům chránit svoje soukromí a komunikovat svobodně bez rizika, že budou vysledováni, jsou užívány i ke skrývání kyberzločinu ať už se jedná o obchod s drogami, zbraněmi, kradeným zbožím, zcizenými osobními údaji, dětskou pornografií apod.³²⁶

Kyberzločin tak i přes intenzivní snahu států, a to globálně, zůstává jednou z největších překážek a limitů uplatňování státní moci v kyberprostoru.

2.4.5.2 Mezinárodní závazky

Na meze státní regulace mohou státy narazit například i v okamžiku, kdy se regulací nežádoucího jevu přicházejícího ze zahraničí dostanou do rozporu se svým stávajícím mezinárodním závazkem. Jako velmi zajímavý a aktuální příklad lze uvést případ Spojených států amerických, které v roce 2003 právní regulací ISP, konkrétně

³²⁰ Pojem „Botnet“ vznikl spojením slov **Robot** a **Network**; označuje síťové roboty, tedy počítače infikované speciálním software, které jsou používány např. k DDoS útokům, rozesílání spamu, reklamy a podobně.

³²¹ DoS, či DDoS útoky (*Denial of Service*, či *Distributed Denial of Service*) - cílem je zahltit napadený systém tak, aby byl pro uživatele nedostupný (DDoS počítá s využitím velkého množství zařízení, často k tomu využívá botnety).

³²² Malware vznikl spojením slov „**Malicious**“ a „**Software**“. Pod souhrnné označení malware se zahrnují počítačové viry, trojské koně, spyware, adware atd.

³²³ Tamtéž.

³²⁴ EUROPOL (European Police Office). *The Internet Organised Crime Threat Assessment (iOCTA)*. 2014. Dostupné na: www.europol.europa.eu.

³²⁵ Darknet (či dark net) je síť, do které je možné se dostat pouze s určitým softwarovým vybavením nebo konfigurací, která umožní vstup do darknet, např. Tor, či specificky konfigurovaný proxy server.

³²⁶ EUROPOL (European Police Office). *The Internet Organised Crime Threat Assessment (iOCTA)*. 2014. Dostupné na: www.europol.europa.eu.

zprostředkovatelů online plateb, zabránily provozovatelům karibských online kasin, zejm. se sídlem ve státech Antigua a Barbuda, provozovat zakázaný online hazard v některých státech USA (Massachusetts, Louisiana, Jižní Dakota a Utah), a to tak, že těmto ISP zakázaly, aby bylo jejich prostřednictvím možné za online hazard platit.³²⁷ Postup USA se z hlediska kýženého cíle ukázal jako velmi efektivní. Dopad takového federální i lokální regulace online hazardu (konkrétně federálních zákonů “*Wire Act*”, “*Travel Act*” a “*Illegal Gambling Business Act*” a lokálních zákonů v Massachusetts, Louisianě, Jižní Dakotě a Utahu) měl však devastující dopad na hospodářství malých karibských států.

Státy Antigua a Barbuda se rozhodly proti takovému postupu bránit a podaly na USA stížnost u WTO pro porušení závazků z GATS (*General Agreement on Trade and Services*). K překvapení mnohých, WTO porušení závazků USA z GATS 10. listopadu 2004 uznala.³²⁸ Následné odvolací řízení a související řízení, kde si strany neúspěšně vyjasňovaly svoji představu o vzájemných povinnostech, skončilo až v roce 2013. WTO stanovila v průběhu řízení roční míru dovolené nulifikace závazků ze strany Antiguy a Barbudy vůči USA z GATS na částku 21 miliónů USD; jinými slovy, Antigua a Barbuda jsou na základě rozhodnutí WTO, oprávněny vypovědět USA své závazky podle TRIPS a GATS ve stanovené výši.

V roce 2013, státy Antigua a Barbuda definitivně konstatovaly neplnění závazků USA z rozhodnutí WTO a požádaly WTO o autorizaci pozastavení koncesí a závazků vůči USA z autorských práv, která tento návrh 23. ledna 2013 posvětila, resp. WTO těmto karibským státům povolila, aby v rámci odškodnění za porušení mezinárodních smluv ze strany USA pro sebe získaly práva k duševnímu vlastnictví amerických společností

³²⁷ Podrobně k celému řízení před WTO viz: http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds285_e.htm nebo <http://www.ip-watch.org/2014/04/26/antigua-questions-efficacy-of-wto-dispute-system-over-ip-related-case/>.

K případu též viz Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 204 – 205.

³²⁸ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 204.

ve výši 21 milionů amerických dolarů (USD) ročně. USA reagovaly pochopitelně velmi rozhořčeně a uvedly, že pokud karibské státy uskuteční svůj bezprecedentní plán krást americká autorská práva (byť s požehnáním WTO), poškodí tím zejména zájmy své vlastní.³²⁹

Aniž by bylo potřeba výše uvedený příklad z hlediska právní argumentace podrobně analyzovat, což by přesahovalo rámec této práce, bylo na něm názorně demonstrováno nejen to, jak účinná může být vnitrostátní právní regulace ISP ve vztahu k eliminaci nežádoucího přeshraničního internetového obsahu, ale i to, jak Internet změnil obsah, resp. dopad některých mezinárodních závazků, které byly přijaty v době, kdy si nikdo neuměl představit vývozní potenciál určitých služeb prostřednictvím Internetu. Ironií osudu je, že ustanovení o vzájemných odvetných mechanismech, kterými byly USA ve sporu s Antiguou a Barbudou potrestány, prosazovaly do GATS (a to dosti hlasitě) právě USA.³³⁰

Tento příklad ukazuje, že v některých případech budou státy do budoucna nuceny stále častěji obhajovat svoje hodnotové a právní systémy před invazí odlišných hodnot importovaných Internetem ze zahraničí, což bezpochyby povede k dalším zajímavým konfliktům a třenicím.

2.4.5.3 Jmenný a adresní systém Internetu

Dalším z limitů uplatňování státní moci v kyberprostoru je také nastavený systém vlastnictví, kontroly a řízení kořenového souboru Internetu, resp. jeho jmeného a adresního systému (k tomu viz kapitola 2.1.3 výše), jenž je jakýmsi „globálním zákonem“ Internetu.³³¹ Ve vztahu k jmennému a adresnímu systému, bez něhož by Internet neexistoval, nemají státy žádnou regulační autoritu.

³²⁹ K tomu viz např. Lowrey, Annie. *Caribbean Nation Gets an International Go-Ahead to Break U.S. Copyright Laws*. The New York Times. 28. ledna 2013. Dostupné na: http://www.nytimes.com/2013/01/29/business/global/dispute-with-antigua-and-barbuda-threatens-us-copyrights.HTML?_r=0.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. *Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic*. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 199.

Jak bylo uvedeno již výše, být v síti znamená mít počítač s adresou internetového protokolu (IP adresu).³³² Pokud má síť fungovat tak, aby spolu mohly počítače po celém světě vzájemně komunikovat, musí kořenová autorita (IANA, která je součástí ICANN viz kapitola 2.1.3.1 výše) spolehlivě provázat IP adresy s názvy domén a obě jednoznačně propojit s konkrétním počítačem.³³³

Kořenová autorita Internetu – organizace ICANN (a v jejím rámci IANA), je spravována na multistakeholder modelu správy řízení, a přestože vykonává kontrolu nad Internetovým adresním a jmenným systémem na základě smlouvy s vládou USA, je na USA ve svých rozhodovacích procesech nezávislá. Jmenný a adresní systém Internetu tak bezpochyby představuje oblast, kterou musejí ostatní státy respektovat bez možnosti na ní, či v jejím rámci, prosazovat svoji moc. To stejné se pak týká určitých technických aspektů Internetu, zejm. standardizace internetových protokolů, které jsou pod kontrolou ISOC a v jejím rámci IETF a IAB (viz kapitola 2.1.3.4 výše).

2.4.6 Autorita státu v informační společnosti - shrnutí

Předchozí kapitola popsala a vymezila, jak jednotlivé státy prosazují svoji autoritu v kyberprostoru, legitimitu jejího uplatňování, i způsoby, kterými tak činí. Vymezila také oblasti, ve kterých uplatňování státní moci naráží na svoje limity, ať už se jedná o boj s kyberkriminalitou, omezení některými stávajícími mezinárodními závazky, či nezbytnost respektovat „globální zákon“ (pravidla pro přidělování jmen a adres na Internetu a technické specifikace internetových protokolů).

Kyberprostor je prostředím, které je z hlediska technologického vývoje a s ním ruku v ruce vývoje podoby i typu právních vztahů, které v jeho rámci vznikají, velmi dynamické a do určité míry nepředvídatelné. Jinými slovy, konkrétní problémy, které globální informační síť (s určitou mírou nadsázky) každým dnem přináší, lze sice

³³² V současné době je stále ještě běžně používána 4. verze internetového protokolu (IPv4), nicméně nově se přechází na verzi 6 (IPv6), a to z důvodu jeho vyčerpání (nedostatku adres). IPv4 používá 32bitové adresy (např. 192.0.2.53), zatímco IPv6 používá 128bitové adresy (např. 2001:0db8:582:ae33::29). K tomu viz <http://www.iana.com/numbers>.

³³³ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 199.

ex post popsat, ale ne *ex ante* předvídat.³³⁴ I přes to však, s tím, jak se čím dál více právních vztahů přesouvá do kyberprostoru, lidé po svých vládách požadují, aby chránily a vymáhaly jejich práva na Internetu, a ISP i ti, kdo na Internetu podnikají, pro změnu požadují právní prostředí, které bude zaručovat podnikatelskou stabilitu v kyberprostoru.

Znalost historie vzniku Internetu, jeho vývoje, technických aspektů, které determinují to, co je v kyberprostoru vůbec možné a co ne (*lex informatica*, či kód) i znalost vývoje prosazování státní autority v kyberprostoru včetně toho, jak se měnil postoj účastníků narůstající globální informační společnosti k legitimitě jejího prosazování, ale také meze jejího uplatňování, to vše jsou informace, které nám umožňují vytvořit si ucelený obraz o kyberprostoru i o jeho možném budoucím směřování. Povědomost o těchto aspektech kyberprostoru je pak zcela zásadní pro pochopení právních vztahů, které se v kyberprostoru utvářejí.

I přesto, že s sebou rozvoj globální informační společnosti nese celou řadu nových negativních jevů, je šíření informací bez ohledu na hranice jednotlivých států jedním z nejpozitivnějších důsledků dramatického nárůstu využívání informačních a komunikačních technologií s nepopíratelným kladným socioekonomickým efektem.³³⁵ Je přirozené a logické, že tato doba, kdy jsme na každém kroku doslova zavalováni informacemi i balastem, budí ve většině z nás, kterým Internet do života v jeho průběhu vstoupil, ambivalentní pocity, včetně pocitů nejistoty a obav z nového, resp. nepoznaného. To se však netýká generace našich dětí, jež v informační době žije od narození a pohybuje se v ní na rozdíl od nás zcela přirozeně. Věřme proto, že právě tato generace bude umět uchopit všechny její aspekty, se kterými si my nevíme rady a které nás tolik znepokojují, jelikož nejsme schopni mentálně ani fakticky vykročit ze zažitých a naučených schémat doby minulé.

³³⁴ Polčák, R. Internet a proměny práva. Auditorium s.r.o. Praha 2012. Str. 77.

³³⁵ De Beer, Jeremy; Clemmer, Christopher D. *Global Trends in Online Copyright Enforcement: A Non-Neutral Role for Network Intermediaries?* 49 *Jurimetrics J.* 375 – 409. 2009. Dostupné na: http://www.researchgate.net/publication/228189173_Global_Trends_in_Online_Copyright_Enforcement_A_Non-Neutral_Role_for_Network_Intermediaries. Str. 375 - 409 (2009).

Další část práce bude více specializovaná a bude se věnovat autorskému právu v globální informační společnosti, jehož chápání a uplatňování doznalo, oproti jeho chápání a uplatňování v offline světě, razantních změn.

„Success is never final and failure is never fatal.“

Winston Churchill³³⁶

„Úspěch není nikdy konečný a neúspěch nikdy fatální.“

Winston Churchill

3. VÝVOJ AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANY V KYBERPROSTORU

Způsob, kterým Internet zasáhl do světa autorů, či držitelů autorských práv, resp. do jejich obchodních modelů budovaných po celá desetiletí, je bezprecedentní. V digitálním online světě (kyberprostoru) je totiž všechno kopií. Na jedné straně tak Internet autorům nabízí rozsáhlou distribuční síť a umožňuje jim publikovat, sdílet a šířit výsledky jejich tvůrčí činnosti prakticky bez nákladů a ingerence prostředníka (jako např. nakladatele, vydavatele, galerie atd.), a tím bez jakýchkoli omezení a zásahů do jejich tvůrčí svobody na druhé straně umožňuje, díky dokonalé digitální kopii a beznákladovému globálnímu šíření, rozsáhlé a snadné porušování jejich práv.³³⁷ Efektivita ochrany autorských práv po Internetu šířených děl se stala obtížně řešitelným problémem zejména s rozvojem tzv. *peer-to-peer* (dále jen „**P2P**“) sdílení souborů a rozvojem tzv. Web 2.0³³⁸ a s ním UGC³³⁹.

³³⁶ Tento výrok v různých obměnách je nicméně přičítán i jiným autorům. Více k tomu viz např. <http://quoteinvestigator.com/2013/09/03/success-final/>.

³³⁷ Andruško, Alena. Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi. Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014. str. 26.

³³⁸ Výraz „Web 2.0“ se obecně používá k označení etapy vývoje World Wide Webu, v níž byl pevný obsah webových stránek (tzv. „Non-UGC“) nahrazen prostorem pro sdílení a společnou tvorbu obsahu (tzv. „UGC“); týká se období od roku 2004 do současnosti. Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Web_2.0.

³³⁹ UGC (*User-Generated Content*), tedy obsah generovaný uživateli, se týká období Internetu od roku 2004 do současnosti. Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Web_2.0. Někdy je UGC nazýván také jako participativní web (*Participative Web*); k tomu viz více např. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). *Participative Web: User-Created Content*. 2007. Dostupné na: <http://www.oecd.org/general/olis.htm>.

Internet, resp. Web 2.0 (UGC), ale také významně ovlivňuje lidovou kreativitu, která v offline světě zůstávala stranou zájmu autorského práva. Dnes, díky tomu, že je tento typ (veskrze pozitivní a žádoucí) kreativity zejména mladé generace nejčastěji uskutečňován v online světě, vystavují se jeho tvůrci možnému postihu za porušování autorských práv. Zatímco tedy reprodukce a re-make známé písničky na kytaru u táboráku nikdo postihovat nebude, záznam její reprodukce, kterou její autor zveřejní např. na youtube, bude autora vystavovat riziku postihu za porušení autorských práv. Vzhledem k tomu pak, že mladá generace žije prakticky výlučně online, dostávají se v důsledku UGC práva držitelů autorských práv do zřejmě nerovnováhy s právy uživatelů svobodně užívat kulturní statky.³⁴⁰

Tato nerovnováha, kterou přinesl Internet, však není v historii autorského práva žádnou novinkou, byť žádný z předchozích vynálezů neumožnil šíření autorských děl a tím i porušování autorských práv v tak masivním měřítku. Autorské právo se dostávalo do úzkých v zásadě s každým novým vynálezem, který formoval informační společnost a který měnil formu distribuce obsahu.³⁴¹ Jak dovozuje Lessig ve své známé publikaci „Svobodná kultura: jak velká média používají technologii a právo k omezení kultury a kontrole kreativity“³⁴², historie mediálního průmyslu, počínaje vynálezem fonografu je i historií pirátství chápaného jako využívání tvůrčího vlastnictví ostatních bez jejich svolení. Každý důležitý sektor dnešních „velkých médií“ – film, hudba, rádio, či kabelová televize – byl zrozen z takto definovaného pirátství.³⁴³ Každý z těchto příběhů je o tom, jak se piráti předchozí generace stávají běžnými členy společnosti generace následující.³⁴⁴

³⁴⁰ Andruško, Alena. Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi. Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014. Str. 26.

³⁴¹ Lessig, Lawrence. *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. Publikované online a také jako brožovaná kniha pod názvem – *Free Culture: The Nature and Future of Creativity*. The Pinguin Press. 2004. Dostupné online pod licencí Creative Commons <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/1.0/>. Str. 77.

³⁴² Viz poznámka pod čarou výše.

³⁴³ Tamtéž. Str 53.

³⁴⁴ Tamtéž.

Lessig nicméně v žádném případě neobhajuje pirátství v komerčním měřítku. Jak podotýká, nová média by se bez pochyby neměla stávat nástrojem k „okrádání“ umělců.³⁴⁵ Nicméně ani právo by se nemělo stávat nástrojem k tomu, aby podporovalo pouze jedinou možnou cestu, jak by měli být autoři (resp. přesněji řečeno – distributoři autorských děl) placeni.³⁴⁶ Na jednu stranu by tak právo mělo umělcům zaručit spravedlivé finanční ohodnocení, ale zároveň s tím umožnit trhu, aby zajistil nejefektivnější cestu distribuce obsahu.³⁴⁷ Jinými slovy, zákon by měl zaručit rovnováhu mezi ochranou práv autorů a veřejným zájmem na vývoji technologií a inovací.³⁴⁸

Diskuse mezi jednotlivými zájmovými skupinami ohledně úpravy autorských práv byla s každým novým médiem vyhrocená, a historie změn, které každé nové médium přineslo ať už socio-kulturně, či z hlediska práva, je fascinující. V éře Internetu by se dalo zjednodušeně říci, že hlavní proudy, které polarizují diskusi ve výše uvedeném smyslu a dokládají svá tvrzení různými studiemi a statistikami, často však s opačnými závěry, jsou dva.

Zatímco jedna strana názorového spektra (zastoupená zejména hudebním, filmovým a vydavatelským průmyslem) tvrdí, že neautorizovaná distribuce předmětů ochrany autorského práva po Internetu zásadně podkopává kapacitu producentů a distributorů k návratnosti jejich investic do umění, což povede k úpadku kreativity jako takové,³⁴⁹ druhá strana názorového spektra naopak považuje za důvod, který negativně ovlivňuje kreativitu, přílišnou právní regulaci autorského práva, která se nehodí k aplikaci

³⁴⁵ Tamtéž. Str 78.

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ Tamtéž.

³⁴⁸ Tamtéž.

³⁴⁹ Bently, Lionel, prof. *Creativity and the Internet: Are We Building a Sustainable EcoSystem?* Publikováno v Hansen, Hugh, C. *Intellectual Property Law and Policy*. Vol. 12. Hart Publishing. Oxford and Portland, Oregon. 2013. Kapitola V. Autorské právo. část E. Str. 377.

v kyberprostoru a naopak dokládá, že Internet má na zisk hudebního, filmového a vydavatelského průmyslu jednoznačně pozitivní vliv i přes to, že oni sami tvrdí opak.³⁵⁰

I když je ke všem statistikám, a především k těm, které jsou zpracovávány zástupci odvětví, jež jsou na původních obchodních modelech s autorskými právy ekonomicky motivováni, potřeba přistupovat s určitou mírou opatrnosti a rezervovanosti,³⁵¹ extrémní protikladnost názorů zástupců obou těchto skupin zastávajících zejména své vlastní ekonomické zájmy v digitálním hospodářství (ať už se jedná o uživatele, institucionální uživatele, autory, či výkonné umělce, vydavatele, producenty, vysílatele, organizace pro kolektivní správu autorských práv, či ISP) nepřispívá ke konstruktivní debatě o možné revizi autorského práva tak, aby lépe odpovídalo prostředí kyberprostoru. Relevantní jsou totiž do určité míry argumenty každého z nich.

Jinými slovy, nejde jen o to, zrevidovat systém autorského práva tak, aby za porušování autorských práv online nebyli kriminalizováni individuální uživatelé (zejména „dětí“), kteří nepředstavují žádné skutečné nebezpečí pro hodnoty chráněné autorským právem, ale také o to, nevzít ekonomickou motivaci autorům tvořit. Kyberkriminalitu v komerčním měřítku, která má nejvýznamnější dopad do sféry autorů, je organizovaná, pro pachatele výrazně výdělečná a společensky nebezpečná už jen proto, že jsou zisky z ní často používány k páchání jiné (často offline) kriminality, je však potřeba potírat vždy. Vzhledem k tomu pak, jak je uvedeno už v předchozí části této práce, že je pirátství v komerčním měřítku velmi dynamické, stále sofistikovanější a hlavně nezná

³⁵⁰ Andruško, Alena. Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi. Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014.

³⁵¹ K problematice statistik v tomto ohledu viz např. dokument zpracovaný v roce 2012 pro Evropskou komisi společností RAND Europe – Hoorens, Stijn; Hunt, Priscillia; Malchiodi, Alessandro; Pacula, Rosalie Liccardo; Kadiyala, Srikanth; Rabinovich, Lila; Irving, Barrie. *Measuring IPR Infringements in the Internal Market. Development of a New Approach to Estimating the Impact of Infringements on Sales.* European Union. 2012. Dostupné na: www.ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/ipr_infringement-report_en.pdf. Nebo Fafinski, Stefan; Dutton, William H., Margetts, Helen. *Mapping and Measuring Cybercrime.* Oxford Internet Institute University of Oxford June 2010. Dostupné na: www.sfu.ca/icrc/content/oxford.forum.cybercrime.pdf.

K tomu viz také Andruško, Alena. Srovnání různých přístupů k porušování autorského práva na Internetu. VIII. ročník studentské vědecké odborné činnosti (SVOC). 2015.

hranice, což je činí velmi složitě postihnutelné, je v tomto ohledu potřeba globální úsilí naopak ještě zintenzivnit.³⁵²

K vymezení vývoje autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti lze přistoupit z mnoha různých hledisek. V následující části práce bude v této souvislosti věnována pozornost zejména vymezení ISP i vývoji jejich právního postavení a odpovědnosti, a to jak v USA, tak EU se zaměřením na právo České republiky, včetně rozboru příslušné judikatury.

Ještě před výkladem právní úpravy odpovědnosti ISP budou stručně shrnuty nejvýznamnější právní nástroje týkající se ochrany a vymáhání autorských práv na poli mezinárodním a v rámci EU. Následně práce nastíní ekosystém porušování autorských práv online, představí hlavní hráče, kteří se jej účastní, a neopomine též zhodnotit další faktory, které ekosystém porušování autorských práv online ovlivňují; součástí této kapitoly bude též obecné vymezení a systematizace různých přístupů k vymáhání autorských práv online. Nejdůležitější a nejrozsáhlejší část výkladu se bude posléze zabývat popisem vývoje odpovědnosti ISP v USA a EU, včetně podrobnějšího vymezení imunit, které jednotlivé právní řády ISP poskytují, při zohlednění vyvíjející se judikatury. Zvláštní část práce bude věnována obecnému vymezení „*notice and action*“ procedur jako je „*notice and takedown*“ procedura, či procedura graduované odpovědi. Naváže výklad o legislativě a judikatuře EU a v jejím rámci vymezení ISP při zhodnocení nejvýznamnějších rozsudků ESD a ESLP, které měly zásadní vliv na interpretaci právní úpravy odpovědnosti ISP v EU. Poslední část třetí kapitoly se bude věnovat úpravě odpovědnosti ISP v České republice včetně shrnutí příslušné judikatury.

³⁵²

Dle zjištění Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici na základě údajů z roku 2012 se kyberzločiny se zahraničním prvkem podíleli na kyberkriminalitě jednotlivých regionů v průměru od 30 do 70 procent, přičemž nejhůře je na tom Evropa. Podle stejné studie je 80 procent počítačových kriminálních činů výsledkem organizované činnosti. Její nebezpečí spočívá v tom, že výnosy z ní jsou často používány k financování terorismu a jiných offline kriminálních aktivit. Viz UNDOC (United Nations Office on Drugs and Crime). *Comprehensive Study on Cybercrime. Draft—February 2013.* Dostupné na: www.unodc.org/documents/organized-crime/UNODC_CCPCJ_EG.4_2013/CYBERCRIME_STUDY_210213.pdf.

Viz také Andruško, Alena. Srovnání různých přístupů k porušování autorského práva na Internetu. VIII. ročník studentské vědecké odborné činnosti (SVOČ). 2015.

3.1 Ochrana autorského práva v kyberprostoru

Autorské právo je jedním z těch právních odvětví, které se v souvislosti s rozvojem Internetu dostalo do popředí zájmu celé globální informační společnosti - jak právních teoretiků a legislativců tak uživatelů, ISP, ale i těch, kteří mají úmysl využít specifík kyberprostoru k vlastnímu nelegálnímu obohacení. Autorské právo (ale také např. trestní právo hmotné a procesní) je striktně teritoriální, což značně komplikuje nalezení schůdných řešení k jeho ochraně a vymáhání v dnešním informačním světě. Situace je o to komplikovanější, že na rozdíl od předchozích médií, která si též vynutila řadu legislativních změn, je Internet opravdu globální, a tudíž není možné se spolehnout na právo uplatňované pouze v mezích jednotlivých států, a dokonce ani na omezenou regionální spolupráci.

Níže budou shrnuty nejvýznamnější stávající právní nástroje týkající se ochrany autorských práv v globálním světě, ať už ty, které byly přijaty v době, kdy byl online svět pouhou futuristickou vizí, a proto nejsou při řešení nových výzev příliš účinné, tak ty, které se na dynamický kyberprostor snaží reagovat.

3.1.1 Mezinárodní právo

Ochranou autorských práv v globální informační společnosti se zabývá celá řada mezinárodních i regionálních organizací. Mezi nejvýznamnější mezinárodní smluvní instrumenty s širokým záběrem, které se uplatňují na ochranu autorského práva v globální informační společnosti, pak patří následující mezinárodní smlouvy:

- (i) Bernská úmluva (dále jen „**RÚB**“)

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886, doplněná v Paříži dne 4. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971.

RÚB je součástí českého právního řádu na základě vyhlášky ministra zahraničních věcí ČR č. 133/1980 Sb.

Byť pochází RÚB z doby, kdy si nikdo něco jako globální informační síť, která bude schopna přenášet kopie autorských děl v dokonalé kvalitě

a bez nákladů doslova po celém světě během pár sekund, nedokázal vůbec představit, představuje základ mezinárodní spolupráce v oblasti autorských práv, kdy vymezuje pro signatářské státy, kterých je v současné době 168, tři nejdůležitější principy jejich ochrany, a to: princip národního zacházení, princip automatické ochrany, která není vázána na splnění žádných formálních podmínek a stanovení minimální úrovně ochrany.³⁵³

- (ii) Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (dále jen „**TRIPS**“)

Dohoda TRIPS je přílohou 1C Dohody o zřízení WTO podepsané v Marrákeši dne 15. dubna 1994. Dohoda o zřízení WTO a mnohostranné dohody, které jsou k ní připojeny, včetně TRIPS, vstoupily v platnost 1. ledna 1995; tímto dnem vstoupily v platnost i pro Českou republiku.

Součástí českého právního řádu se dohoda TRIPS stala na základě sdělení MZV ČR č. 191/1995 Sb.

Dohoda TRIPS je dosud nejvíce uceleným mezinárodním dokumentem, který se týká ochrany práv duševního vlastnictví v mezinárodním obchodu s deklarovaným cílem zmírnit překážky mezinárodního obchodu podporou účinné a přiměřené ochrany práv duševního vlastnictví. TRIPS lze rozdělit na tři části, přičemž první část se věnuje hmotněprávní úpravě duševního vlastnictví, druhá část vymáhání práv a poslední část prevenci a řešení sporů mezi členskými státy.

- (iii) Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (dále jen „**WCT**“)

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (*World Intellectual Property Organization Copyright Treaty*) (dále jen **WIPO**) byla přijata v Ženevě 20. prosince 1996 a vstoupila v platnost na základě svého článku 20 dne 6. března 2002; tímto dnem vstoupila v platnost i pro Českou republiku.

³⁵³ Viz <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/>.

Listina o přístupu České republiky k WCT byla podepsaná prezidentem republiky dne 18. září 2001 a uložena u generálního ředitele WIPO, deponitáře Smlouvy, dne 10. října 2001. Součástí českého právního řádu se stala na základě sdělení MZV č. 33/2002 Sb. m. s.

WCT je reakcí WIPO na expanzi autorského práva, kterou způsobil technologický rozvoj Internetu. WCT navazuje na stávající mezinárodní závazky, zejm. RÚB a zabývá se ochranou děl a právy jejich autorů v digitálním světě.³⁵⁴

Podmínkou přistoupení k WCT je, že každá ze smluvních stran, dokonce i tehdy, pokud není vázána RÚB, musí splňovat podstatné ustanovení Pařížské revize RÚB z roku 1971. WCT své signatáře zavazuje mj. k ochraně počítačových programů³⁵⁵ bez ohledu na jejich vyjádření a databázi.³⁵⁶ Co se týká omezení a výjimek z autorského práva, článek 10 WCT inkorporuje tzv. tříkrokový test s tím, že stanoví, že omezení a výjimky z autorského práva mohou být rozšířeny na digitální prostředí.³⁵⁷

WCT také zavazuje smluvní strany k přijetí právní ochrany a účinných právních opatření proti technickým prostředkům (např. kódování/šifrování – *encryption*), jež používají autoři v souvislosti s výkonem svých práv a proti

³⁵⁴ Viz http://www.wipo.int/copyright/en/activities/internet_treaties.HTML.

³⁵⁵ Článek 4 WCT stanoví: „*Počítačové programy jsou chráněny jako literární díla ve smyslu článku 2 Bernské úmluvy. Tato ochrana se vztahuje na počítačové programy bez ohledu na způsob nebo formu jejich vyjádření.*“ Co se týká rozsahu autorskopravní ochrany, článek 2 WCT stanoví, že „*Ochrana autorského práva se vztahuje na vyjádření, nikoli však na myšlenky, postupy, způsoby fungování nebo matematické pojmy jako takové.*“

Článek 5 WCT poskytuje ochranu souborům údajů nebo jiných prvků v jakékoli formě, které představují způsobem výběru nebo uspořádáním svého obsahu duševní výtvoř, přičemž ve Společném prohlášení k WCT (sdělení č. 33/2002 Sb. m. s.) se uvádí, že rozsah ochrany souborů údajů (databázi) podle čl. 5 WCT ve spojení s článkem 2 je shodný s článkem 2 RÚB a stejný s příslušnými ustanoveními TRIPS.

³⁵⁶ Text smlouvy dostupný na <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>, nebo také viz sdělení MZV č. 33/2002 Sb. m. s.

³⁵⁷ Článek 10 WCT stanoví, že dovolená jsou pouze bezsmluvní užití ve zvláštních případech v souladu s RÚB, která nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla a nezpůsobují neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

odstranění nebo změně informací jako např. informací, která identifikují díla nebo jejich autory a které jsou nezbytné pro jejich správu – licencování, vybírání a rozdělování odměn za užívání autorských děl atd. (tzv. *rights management information*).³⁵⁸

WCT také zavazuje smluvní strany k tomu, aby přijaly v souladu se svými právními systémy opatření potřebná k zajištění provádění WCT a aby zajistily možnost podání účinné žaloby proti každému aktu porušení práv upravených WCT, včetně urychlených nápravných opatření k zabránění porušování a k odškodnění.³⁵⁹

- (iv) Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (*WIPO Performances and Phonograms Treaty*) (dále jen „**WPPT**“).

WPPT je další ze smluv, které WIPO přijala v roce 1996 v souvislosti s rozvojem Internetu a zabývá se právy výkonných umělců (herců, zpěváků, hudebníků apod.) a producentů zvukových záznamů.³⁶⁰

Listina o přístupu České republiky k WPPT byla podepsaná prezidentem republiky dne 18. září 2001 a uložena u generálního ředitele WIPO, deponitáře Smlouvy, dne 10. října 2001. Součástí českého právního řádu se stala na základě sdělení ministerstva zahraničních věcí České republiky č. 48/2002 Sb. m. s. Smlouva vstoupila v platnost na základě svého článku 29 dne 20. května 2002; tímto dnem vstoupila v platnost i pro Českou republiku.

WIPO nicméně spravuje i další mezinárodní dohody významné z hlediska tématu této práce, které nicméně dosud nevstoupily v platnost, a to:

³⁵⁸ Článek 11 WCT stanoví: „Smluvní strany stanoví přiměřenou právní ochranu a účinná právní opatření proti obcházení technických prostředků, jež používají autoři v souvislosti s výkonem svých práv podle této Smlouvy nebo podle Bernské úmluvy a která omezují nakládání s jejich díly, k němuž příslušní autoři nedali svolení nebo které není dovoleno zákonem.“ K tomu také viz http://www.wipo.int/copyright/en/activities/internet_treaties.HTML.

³⁵⁹ Viz článek 14 WCT – Ustanovení o uplatňování práv.

³⁶⁰ Text dohody a další informace viz <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/>.

- Pekingskou smlouvu o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí (*Beijing Treaty on Audiovisual Performances*) z 24. června 2012, kterou k 17. srpnu 2015 podepsalo přes 70 států, včetně České republiky (29. dubna 2013) a EU (19. června 2013), nicméně ratifikovalo ji ke konci července 2015 pouze 5 z nich³⁶¹; a
- Marrákešskou smlouvu o usnadnění přístupu nevidomých k autorskoprávně chráněným dílům (*Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled*) z 27. června 2013, kterou k 17. srpnu 2015 podepsalo 80 států včetně České republiky (24. června 2014) a EU (30. dubna 2014), a ke konci července 2015 ratifikovalo zatím 7 z nich.³⁶²

3.1.2 Právo EU

Česká republika přistoupila ke Smlouvě o založení Evropského společenství, resp. o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k EU dne 16. dubna 2003; smlouva byla podepsána v Athénách (dále jen „SZES“).

SZES byla schválena referendem o přistoupení České republiky k EU, konaným ve dnech 13. června 2003 a 14. června 2003. Výsledky referenda byly vyhlášeny oznámením prezidenta republiky ze dne 9. července 2003 pod č. 206/2003 Sb. Prezident republiky SZES ratifikoval a ratifikační listina byla uložena u depozitáře Smlouvy – vlády Italské republiky dne 3. listopadu 2003. SZES vstoupila v platnost na základě svého článku 2 odst. 2 dne 1. května 2004, a to i pro Českou republiku. Součástí českého právního řádu se pak stala na základě sdělení MZV č. 44/2004 Sb. m. s.

³⁶¹ Viz <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/beijing/>.

³⁶² Viz <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/>.

V rámci EU byla nutnost strategického přístupu vrcholných orgánů ES k problematice informační společnosti konstatována už v tzv. Bangemannově zprávě³⁶³ z června 1994, na kterou navázala tzv. Lisabonská strategie pro růst a pracovní místa³⁶⁴ a navazující akční plány eEurope 2002³⁶⁵, eEurope 2005³⁶⁶ a „i2010 eGovernment“³⁶⁷. Mezi základní směry podpory informační společnosti byly stanoveny - dostupnější a bezpečnější Internet, podpora využití Internetu, ale také dostupnost Internetu pro všechny apod.

Ve Sdělení Komise Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění bylo stanoveno několik stěžejních iniciativ.³⁶⁸ Např. v rámci jedné z těchto iniciativ - „Inovace v Unii“ byl stanoven cíl zlepšit rámcové podmínky pro inovace v podnicích, mezi které patří mj. plán vytvořit jednotný patent EU a zvláštní soud pro patenty, modernizovat rámec v oblasti ochrany autorských práv a ochranných známek, nebo zlepšit přístup malých a středních podniků k ochraně duševního vlastnictví.³⁶⁹ Práva duševního vlastnictví představují dle Evropské komise jednu z hlavních cest, jež umožňuje společně, tvůrcům a vynálezům sklízet plody svých investic do znalostí, inovací a kreativity.³⁷⁰ Důležitost duševního vlastnictví jakožto klíčové hnací síly růstu a inovací potvrdila také Evropská rada na svém zasedání v březnu 2014.

³⁶³ Plný název dokumentu zní *Recommendations of the European Council: Europe and the Global Information Society*. Dostupné na: př. na: http://cordis.europa.eu/news/rcn/2730_en.html.

³⁶⁴ Viz http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/.

³⁶⁵ Viz <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:l24226a>.

³⁶⁶ Viz <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l24226>.

³⁶⁷ Viz <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l24226j>.

³⁶⁸ Viz http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/flagship-initiatives/index_cs.htm.

³⁶⁹ Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:CS:PDF>, str. 13.

³⁷⁰ Viz Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru. Obchod, růst a duševní vlastnictví – strategie ochrany a prosazování práv duševního vlastnictví ve třetích zemích. 2014. COM/2014/0389 final. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52014DC0389>.

V návaznosti na výše uvedené dokumenty byla v rámci EU přijata z hlediska ochrany autorského práva v globální informační společnosti celá řada směrnic³⁷¹, nařízení³⁷² a doporučení³⁷³, přičemž mezi z hlediska významu nejdůležitější patří následující směrnice Evropského parlamentu a Rady:³⁷⁴

- (i) 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu (*Official Journal L 84/72*, 20/3/2014);
- (ii) 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl (*Official Journal L 299/5*, 27/10/2012);
- (v) 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (kodifikované znění směrnice 93/98/EHS) (*Official Journal L 372/12*, 27/12/2006);
- (vi) 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (*Official Journal L 265/1*, 11/10/2011);
- (vii) 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů (kodifikované znění směrnice 91/520/EHS) (*Official Journal L 111/16*, 5/5/2009);

³⁷¹ Směrnice EU jsou v souladu s ustanoveními článků 10 a 10a Ústavy ČR závazné pro každý členský stát, kterému jsou určeny, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředku jsou ponechány vnitrostátním orgánům. Závaznost směrnice se vztahuje na cíl právního předpisu a znamená její provedení do vnitrostátního právního řádu členského státu. Národní právo je pak vykládáno s ohledem na dikci a účel směrnice.

³⁷² Nařízení je svojí funkcí právním pramenem, který bychom za pomoci vnitrostátní terminologie mohli nazvat evropským zákonem. Nařízení je závazné ve všech svých částech a platí v okamžiku vstupu v platnost bezprostředně ve všech členských státech. Zdroj: Tichý, L.; Arnold, R.; Zemánek, J.; Král R.; Dumbrovský, T. Evropské právo. 5. Přepracované vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. Str. 201.

³⁷³ Doporučení je nezávazným právním aktem. Cílem doporučení je popsat či jinak přiblížit adresátovi určité chování či situaci. Viz tamtéž. Str. 204.

³⁷⁴ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/documents/index_en.htm#maincontentSec3.

- (viii) 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází (*Official Journal* L 077, 27/03/1996 p. 20 - 28);
- (ix) 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (*Official Journal* L 167, 22/06/2001 p. 10 - 19) (v této práci také jen „**Informační směrnice**“);
- (x) 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví (*Official Journal* L 195, 02/06/2004 p- 16-25) (v této práci také jen „**Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví**“); a
- (xi) 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (v této práci také jen „**Směrnice o elektronickém obchodu**“) (*Official Journal* L 178, 17/07/2000 S. 1 - 16).

Nároky z porušování práv online pak řeší především Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (dále jen „**Řím II**“).

3.2 Ekosystém porušování autorských práv online

Ekosystém porušování autorských práv online determinuje nejen legislativní úprava ochrany autorských práv online a legislativní úprava odpovědnosti těch, kteří se v takovém ekosystému pohybují, tj. zejm. ISP a individuálních uživatelů, ale také způsoby, kterými jednotlivé státy přistupují k vymáhání práv online. Navíc, ekosystém porušování autorských práv online ovlivňuje i celá řada dalších aspektů, zdánlivě nesouvisejících. Níže proto budou představeny jak subjekty, které se porušování autorských práv účastní tak i další faktory, které ekosystém porušování autorských práv online ovlivňují. Navazovat bude podrobná analýza právní úpravy, která dopadá na odpovědnost ISP, jako nejdůležitější a nepostradatelné součásti celého ekosystému.

Porušování autorských práv online se typicky účastní různé subjekty, které mohou být (v závislosti na daném právním prostředí) předmětem státní represe, ať už se jedná o uživatele jako fyzické osoby, či různé typy ISP – např. ty, kteří umožňují přístup k síti,

ty, kteří vědomě nebo nevědomě hostují cizí závadný obsah, ty, kteří jej vědomě nabízejí nebo ty, kteří se vědomě, či nevědomě na zpeněžování nelegálního obsahu podílejí, byť se sami porušování autorských práv nedopouštějí.

3.2.1 Individuální uživatelé

Individuálními uživateli rozumíme ty, kteří mohou nelegálně stahovat (*download*), nahrávat (*upload*), či sdílet (*share*) obsah, který porušuje autorská práva, přičemž si mohou, ale nemusí být vědomi, že je jejich jednání nezákonné.³⁷⁵ Individuální uživatelé však málokdy porušují autorská práva k vlastnímu obohacení, přičemž i když jsou si vědomi, že porušují autorská práva (nelegálním stahováním, nahráváním, či sdílením autorskoprávně chráněného obsahu), mohou tak činit např. „pouze“ v důsledku faktického nebo subjektivně vnímaného nedostatku jiných alternativ.³⁷⁶ Jinými slovy, relevantními faktory v celkovém ekosystému porušování autorských práv je také množství digitálního obsahu, který je legálně k dispozici, jednoduchost přístupu k němu a náklady na jeho stažení či streamování.³⁷⁷

I přes to, že individuální uživatelé porušují autorská práva ve výše uvedeném smyslu jen výjimečně k vlastnímu obohacení, uplatňuje většina států právní prostředky k vymáhání autorského práva nejen ve vztahu k ISP, či těm, kteří tak činí v obchodním měřítku, ale také ve vztahu právě k nim. V této souvislosti je však nutno dodat, že obecným trendem posledních pár let je odklon státní represe od individuálních uživatelů

³⁷⁵ Například podle jedné ankety, která byla prováděna ve Velké Británii – Kantar Media pro Ofcom. *Online Copyright Infringement Tracker Wave 4 (Covering period Mar 13 – May 13). Overview and key findings.* Dostupné na: http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/telecoms-research/online-copyright/w4/OCI_MAIN_REPORT_W4_FINAL.pdf, požadovalo 34% uživatelů, aby bylo to, co je legální, více srozumitelné a dalších 24% požadovalo, aby bylo více srozumitelné to, co legální není. Podobně v roce 2012 v dánské anketě – Leenheer and Poort, 2014 - jedna třetina populace uvedla, že si je „dobře vědoma“ současných zákonů a předpisů, které se týkají obsahu na Internetu pocházejícího z nelegálních zdrojů, jedna třetina populace uvedla, že tyto zákony a předpisy nezná a zbývající třetina uvedla, že si je „více méně vědoma“ těchto zákonů a předpisů. *Viz International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office.* Únor 2015. Str. 15. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

³⁷⁶ *Viz International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office.* Únor 2015. Str. 15. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

³⁷⁷ Tamtéž. Str. 2.

a její zaměření na páčání online pirátství v komerčním měřítku. K tomu viz např. Akční plán EU: Cesta k obnovenému konsenzu o prosazování práv duševního vlastnictví³⁷⁸ odkazující mj. na dokumenty „Globální Evropa“ a „Evropa 2020“, který sice na jedné straně zdůrazňuje důležitost duševního vlastnictví jakožto klíčové hnací síly růstu a inovace EU, nicméně na straně druhé zdůrazňuje cíl zaměřit se na boj porušování práv duševního vlastnictví v komerčním měřítku, zejm. přístupem tzv. „sledování peněz“ („*follow the money*“ approach).

3.2.2 Poskytovatelé obsahu, který porušuje autorská práva

Mezi online poskytovatele obsahu, který porušuje autorská práva, patří často provozovatelé webových stránek, na kterých se nachází závadný obsah, nebo ti, kteří umožňují distribuci takového závadného obsahu, přičemž technologie, kterými tak činí, se liší a mohou jimi být např. peer-to-peer (P2P) systémy jako BitTorrent, torrentové vyhledavače apod; tzv. *cyberlocker* stránky, jako např. MegaUpload či Rapidshare atd., kam ukládají nelegální obsah individuální uživatelé, mohou jimi být ale také webové stránky, které nabízejí streaming děl bez souhlasu držitelů autorských práv, či tzv. warez fóra, které slouží ke sdílení odkazů na nelegální obsah apod.³⁷⁹

Na rozdíl od individuálních uživatelů, kteří se se dopouštějí porušování autorských práv (viz výše) spíše k uspokojení svých individuálních potřeb, poskytovatelé nelegálního obsahu popsaní v tomto článku svoji činnost v drtivé většině případů vyvíjejí za účelem komerčního zisku, který generují např. zpoplatněním uživatelů za užití stránek (formou předplatného) nebo prostřednictvím zisku z reklamy uveřejněné na jejich stránkách.³⁸⁰ V některých případech jsou tito poskytovatelé nelegálního obsahu porušující autorská

³⁷⁸ Viz Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru. Cesta k obnovenému konsenzu o prosazování práv duševního vlastnictví: akční plán EU. 1. července 2014. COM(2014)392. Dostupné na: [www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0392_/com_com\(2014\)0392_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0392_/com_com(2014)0392_cs.pdf).

³⁷⁹ *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Únor 2015. Str. 15. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

³⁸⁰ Tamtéž.

práva spojení též s offline kriminálními aktivitami, které s jejich „podnikáním“ souvisí (např. padělání zboží apod.).³⁸¹

Velmi často naplňuje činnost online poskytovatelů obsahu porušující autorská práva a/nebo těch, kteří k němu umožňují přístup v různých státech znaky trestné činnosti, i když pokud si tyto subjekty na porušování autorských práv založily svoje podnikání, jsou si vědomy rizik postihu a jurisdikcí, kde jim postih hrozí, a proto většina z nich provozuje svoji činnost sofistikovaně, často za využití tzv. anonymizérů a proxy serverů, které je těžké lokalizovat, nebo z tzv. *safe havens* (bezpečných extrateritoriálních rájů) stojících mimo jurisdikce, ve kterých by byli postižitelní. Když se pak náhodou vyskytnou v jurisdikci, která proti nim zasáhne, jednoduše své aktivity přesunou jinam. Jinými slovy, je velmi těžké s nimi z hlediska státní represe držet krok.

3.2.3 ISP, kteří umožňují porušování autorských práv online

Mezi tuto skupinu ISP, kteří v drtivé většině případů sami neporušují autorská práva, ale jejich porušování fakticky umožňují, se dá zařadit celá řada ISP, resp. služeb, které poskytují, počínaje těmi, kteří spojují domácnosti či individuální uživatele s Internetem. Patří mezi ně ale také např. vyhledavače (jako Google, Yahoo atd.), kteří usnadňují přístup k nelegálnímu obsahu tím, že ve vyhledávání indexují stránky, které hostují obsah porušující autorská práva; zadavatelé reklamy, kteří umožňují nelegální obsah zpeněžovat tím, že umisťují reklamu na stránkách, kde se nelegální obsah nachází; či finanční prostředníci, jako jsou PayPal nebo společnosti vydávající kreditní karty, jež pro změnu umožňují zprostředkovávat platby za nelegální obsah.

Jak už je uvedeno v první části této práce, ISP jsou ve fyzickém světě standardními osobami práva, které spadají pod jurisdikci některého ze států, a jsou tím pádem také ze strany takového státu regulovatelní (k tomu viz např. případ, kdy USA zákonnou regulací finančních prostředníků znemožnilo platby za online hazard a tím jej eliminovalo - viz kapitola 2.4.4 výše). Ve vztahu k porušování autorských práv online je však těžké vymezit či určit, jaká konkrétní regulace (a koho) by skutečně vedla k eliminaci závadného

³⁸¹ Tamtéž.

obsahu, který je často umístěný na zahraničních serverech. Při regulaci takového typu ISP nadto nutně vyvstává otázka její ospravedlnitelnosti a přiměřenosti, jelikož je mířena na ty, kteří se sami porušování zákona nedopouštějí. V tomto ohledu se jako relativně úspěšné v poslední době jeví soudní nařízení k blokaci konkrétních webových stránek, které sice nemá obecný regulační dopad, ale je schopné omezit (pro technicky zdatné jedince nikoli zcela zamezit) nejkřiklavějším případům porušování autorských práv provozovateli zahraničních serverů v rámci určitého státního teritoria (k tomu viz také zejm. kapitola 3.4.3.6 (b) níže).

Vzhledem k výše uvedeným těžkostem s vymáháním autorských práv online klade řada států také značný důraz na různá preventivní a edukativní opatření. Např. Itálie, či Nizozemí uveřejňují seznamy webových stránek, které neporušují autorská práva, aby zvýšily povědomí o legální nabídce v jejich zemích³⁸², což je užitečné např. i pro ISP, kteří zadávají reklamu a mohou se tak vyhnout zadávání reklamy na stránkách se závadným obsahem apod.

3.2.4 Další faktory ovlivňující ekosystém porušování autorských práv online

Jak je uvedeno výše, na celkový ekosystém porušování autorských práv online má vliv celá řada faktorů, nejen podoba konkrétní legislativní úpravy a způsoby, kterými jednotlivé státy autorské právo vymáhají. K míře porušování autorských práv v globální informační společnosti tak přispívá například také úroveň technického pokroku na daném území, či faktická a finanční dostupnost legálních online služeb – tedy autorských děl dostupných online se souhlasem držitelů práv apod.³⁸³

3.2.4.1 Úroveň technologického vývoje

Kvalita a dostupnost sítě (Internetu), včetně kvality a dostupnosti přístrojů, kterými k ní můžete přistoupit, (tablety, chytré telefony, notebooky atd.) má bezpochyby vliv jak na legální, tak i nelegální využívání toho, co síť nabízí.³⁸⁴ Jinými slovy kvalita připojení

³⁸² Tamtéž. Str. 3.

³⁸³ Tamtéž. Str 8.

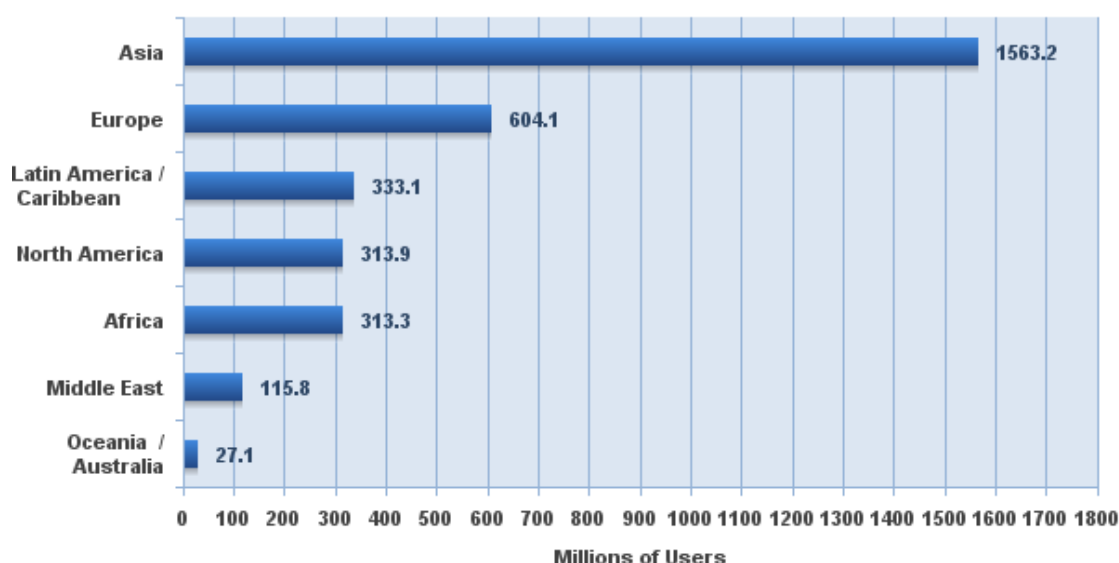
³⁸⁴ Tamtéž.

a míra penetrace přispívá k používání Internetu k nelegálním aktivitám, včetně porušování autorských práv.

Níže, pro lepší představu, viz grafy, které ukazují počet uživatelů Internetu na světě (první z grafů) a penetraci internetového připojení (druhý z grafů) ke konci druhého čtvrtletí roku 2015.

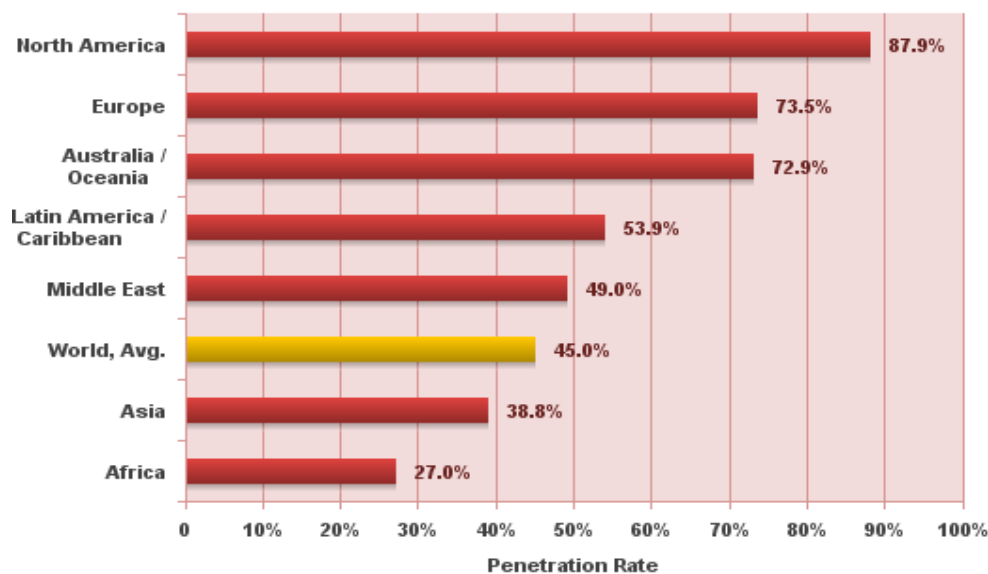
Grafy jsou převzaty z Internet World Stats viz zdroj uvedený pod tabulkou a data v nich jsou uvedena v anglickém jazyce (názvy regionů – Asie, Evropa, Latinská Amerika/Karibská oblast, Severní Amerika, Afrika, Střední východ a Oceánie/Austrálie). Grafy vycházejí z odhadovaného počtu světové populace k výše uvedenému datu ve výši více než sedm a čtvrt miliardy obyvatel a celkového počtu internetových uživatelů ve výši přesahující tři a čtvrt miliardy, tj. v průměrně cca 45 procent světové populace (k tomu viz také hodnota ve druhém z grafů označená jako *World, Avg.*).

Internet Users in the World by Geographic Regions - 2015 Q2

Source: Internet World Stats - www.internetworldstats.com/stats.htm
3,270,490,584 Internet users estimated for June 30, 2015
Copyright © 2015, Miniwatts Marketing Group

World Internet Penetration Rates by Geographic Regions - 2015 Q2

Source: Internet World Stats - www.internetworldstats.com/stats.htm
Penetration Rates are based on a world population of 7,260,621,118 and 3,270,490,584 estimated Internet users on June 30, 2015.
Copyright © 2015, Miniwatts Marketing Group

Souvislost mezi technologickou vyspělostí jednotlivých geografických regionů a mírou porušování autorských práv byla prokázána celou řadou studií. To se týká i jedné z komparativních studií³⁸⁵, která posuzovala a srovnávala přístupy k vymáhání autorských práv online v devíti různých zemích jak evropských (Itálii, Velké Británii, Nizozemí, Francii a Španělsku) tak také například v USA, Kanadě, Brazílii a Jižní Koreji. Tato studie, z níž jsou některé poznatky a závěry čerpany v rámci této práce, však na druhou stranu také prokázala, že v okamžiku, kdy je v daném státě dostupnost i kvalita sítě dostatečná na to, aby byla schopna efektivně přenášet audiovizuální obsah, má tato skutečnost vliv také na vznik a provozování online platform s legálním obsahem, jež míru porušování autorských práv naopak snižují.³⁸⁶ K tomu, aby to tak skutečně bylo, však přistupují i jiné faktory, jako snadnost a rychlost provedení nákupu legálního obsahu, provedení platby apod. (tzv. *user-friendliness*). Např. v Itálii, která je sice z hlediska technologie a pokrytí

³⁸⁵ Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report*. The Intellectual Property Office. Únor 2015. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

³⁸⁶ Tamtéž. Str 11.

na dobré úrovni, nicméně využívání legálních online platforem je zatíženo celou řadou povinností, které musí uživatel splnit (např. při zadávání online plateb je vyžadováno velké množství osobních informací), k pozitivnímu efektu legální nabídky na snížení porušování autorských práv online nedošlo.³⁸⁷

3.2.4.2. Nabídka legálních online služeb

V předchozí dekádě byla nabídka legálního online audiovizuálního obsahu, ale i knih, televizních pořadů, her, softwaru apod. obecně velmi sporadická, a to v zásadě ve všech státech, i těch s (na tehdejší dobu) rozvinutou a dobře dostupnou internetovou sítí.³⁸⁸ Když už pak náhodou někde tato nabídka existovala, byla většinou ve srovnání s dostupným nelegálním obsahem (nabízeným bez souhlasu držitelů práv) velmi neatraktivní, a to nejen z hlediska ceny, ale také její šíře (množství nabízených titulů) a v neposlední řadě jednoduchosti jejího využití (*user-friendliness*).³⁸⁹

Nicméně během posledních pár let se možnosti uživatelů Internetu získat různý typ online obsahu snadno a za rozumné ceny značně zlepšily, i když ne všude. Mezi služby s legální nabídkou, které svojí rychlostí, cenou i celkovou kvalitou servisu úspěšně konkurují webovým stránkám s „pirátským“ obsahem patří co se týká hudby například iTunes, Spotify a Deezer, co se týká filmu a televizních pořadů například Netflix, Blinkbox, Hula apod. a co se týká e-knih například Amazon. Legální nabídka online obsahu se ale také velmi rychle rozšiřuje i do ostatních států a regionů (expanze Spotify, Netflix atd.).³⁹⁰ Tím, kdo tuto revoluci zahájil, byl v roce 2003 vizionářský Steve Jobs a jeho iTunes. V roce 2010 byly iTunes dokonce největším maloobchodním prodejcem

³⁸⁷ Tamtéž.

³⁸⁸ Tamtéž.

³⁸⁹ Tamtéž. Studie v tomto ohledu odkazuje mj. na různé ankety, kde uživatelé *user-friendliness* využití online legální nabídky udávali jako důležitý motivační aspekt. K tomu viz např. *Changing Attitudes and Behavior in the “Non-Internet” Digital World and Their Implications for Intellectual Property (2010)*, publikovaná *Strategic Advisory Board for Intellectual Property Policy – SABIP* a dostupná na: <http://bufvc.ac.uk/copyright-guidance/mlr/index.php/site/255>.

³⁹⁰ Tamtéž. Kde všude je služba Spotify dostupná viz <https://support.spotify.com/uk/learn-more/faq/#!/article/Availability-in-overseas-territories>.

hudby na světě³⁹¹ a staly se inspirací pro mnohé další, jako je výše uvedený Deezer či Spotify, kteří zcela mění dosavadní zažitý obchodní modely prodeje nejen hudby, ale postupně také audiovizuálních děl, knih apod.

Skutečnost, že jednoznačným trendem uživatelské komunity Internetu je obracet se namísto nelegálních online zdrojů na ty legální, byla potvrzena také studií, kterou si nechala vypracovat IFPI³⁹² a jejíž výsledky zveřejnila ve své zprávě – *Digital Music Report 2015*.³⁹³ Podle studie Ipsos,³⁹⁴ z jejíž závěrů IFPI čerpala a která zkoumala 13 největších světových trhů s hudbou, přistoupilo v posledních šesti měsících celých 69 procent internetových uživatelů k licencovanému hudebnímu obsahu, přičemž 38 procent respondentů uvedlo, že si rádi stahují hudbu online ve srovnání s koupí CD nebo digitálních souborů. Impozantní je pak dle studie nárůst počtu platících uživatelů (*subscribers*) za služby z pouhých 8 milionů v roce 2010 na 41 milionů v roce 2014.³⁹⁵

I přes výše uvedený pozitivní vývoj však podle odhadů IFPI (založených na informacích od *comScore/Nielsen*) 20 procent internetových uživatelů stále využívá služeb poskytujících nelicencovaný obsah prostřednictvím P2P sítí, *cyberlockers* a agregátorů, což ovšem na druhou stranu představuje pokles oproti roku 2013, kdy to bylo 26 procent internetových uživatelů.³⁹⁶ I dle IFPI je tak zjevné, že rozšiřování dostupnosti i šíře legální nabídky (v roce 2014 o celých 39 procent) má vliv na odklon uživatelů od využívání pirátských online služeb.³⁹⁷

³⁹¹ Apple 6. února 2013 oznámil, že k tomuto datu prodal 25 miliard písní <http://www.apple.com/pr/library/2013/02/06iTunes-Store-Sets-New-Record-with-25-Billion-Songs-Sold.html>.

³⁹² IFPI - *International Federation of the Phonographic Industry* (Mezinárodní federace hudebního průmyslu) je neziskovou organizací, která reprezentuje hudební průmysl po celém světě. Sídlí ve Švýcarsku.

³⁹³ Viz *Digital Music Report 2015 – Charting the Path to Sustainable Growth*. IFPI. 2015. Dostupné na: <http://www.ifpi.org/news/Global-digital-music-revenues-match-physical-format-sales-for-first-time>.

³⁹⁴ Viz <https://www.ipsos-mori.com/aboutus/ourclients.aspx>.

³⁹⁵ Viz IFPI. *Facts and Stats*. Dostupné na: <http://www.ifpi.org/facts-and-stats.php> nebo *Music Fans Have More Choice of Licensed Digital Music Services*. Dostupné na: <http://www.ifpi.org/consumer-research.php>.

³⁹⁶ Tamtéž.

³⁹⁷ Tamtéž.

Je pravdou, že v nabídce legálních online zdrojů je nejdále hudební průmysl a audiovizuální (včetně TV vysílání) za ní pokulhává, to ale souvisí s tím, že hudba, která je ve vztahu k online přenosu méně objemná než např. filmy či jiná audiovizuální díla, má na Internetu nejdelsí historii, resp. hudební průmysl byl v době, kdy Internet kapacitně nestačil na přenos audiovizuálních děl první, který se musel potýkat s online porušováním autorských práv a má tak v současné době před ostatními určitý náskok.³⁹⁸

Výše uvedené závěry, tj. skutečnost, že snadno dostupná a konkurence schopná legální nabídka autorských děl snižuje motivaci uživatelů k porušování autorských práv online, si začínají uvědomovat i ti, kteří tvoří legislativní rámce k ochraně a vymáhání autorských děl. Demonstrovat to lze např. na prohlášení generálního ředitele WIPO, Francise Gurryho, jenž na shromáždění WIPO v roce 2013, uvedl následující: „[...] vliv nelegálního stahování je významný a negativní. I přesto, že hodnota digitálních prodejů stoupá, nedokáže vyrovnat pokles analogových prodejů [...]. Řešení je složité. Nicméně, narůstá uvědomění si, že velkou část tohoto problému může vyřešit vytvoření jednotného globálního digitálního trhu. Díky technologii už sice máme jednotný globální digitální trh, ale je to trh nelegální. Cílem je tak vytvořit legální jednotný digitální trh. Získat legální obsah by mělo být stejně jednoduché, jako získat nelegální obsah.“³⁹⁹

3.3 Různé přístupy k vymáhání autorských práv online

Jednotlivé státy se mezi sebou neliší jen právní tradicí pojetí autorských práv (země s common law systémem práva a s kontinentálním systémem práva), ale i konkrétními přístupy, které přijaly k vymáhání autorských práv online, a to bez ohledu na právní tradici. Jinými slovy, i přes jasný rozdíl v pojetí autorského práva v rámci různých právních systémů je těžké identifikovat určující vliv, který by tyto odlišné právní tradice

³⁹⁸ Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Únor 2015. Str. 12. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

³⁹⁹ Tamtéž. K tomu viz také *2013 Address by the Director General WIPO. Assemblies – September 23 to October 2, 2013*. Dostupné na: http://www.wipo.int/about-wipo/en/dgo/speeches/a_51_dg_speech.HTML.

měly mít na zvolený právní přístup k vymáhání autorského práva online v jednotlivých státech.⁴⁰⁰

Většina států cílí na porušování autorských práv na obou stranách spektra – jak „dodavatelské“ (tzn. na poskytovatele závadného obsahu i ty, kteří usnadňují přístup k takovému obsahu), tak „odběratelské“ (individuální uživatele).⁴⁰¹ Ke srovnání jednotlivých přístupů k vymáhání autorského práva online pak můžeme přistupovat z mnoha různých hledisek, jako např.:

1. Podle toho, na koho vymáhání autorských práv primárně cílí:
 - (a) individuální uživatele, kteří porušují autorská práva online;
 - (b) ISP, kteří sice sami neporušují autorská práva, nicméně se na zpeněžování nezákonného obsahu vědomě či nevědomě podílejí, jako např. finanční zprostředkovatelé (zejm. online plateb), zadavatelé reklamy apod.; či
 - (c) online poskytovatele nelegálního obsahu.

2. Podle toho, zda se jedná o soudní, či mimosoudní způsob vymáhání:
 - (a) Soudní vymáhání autorských práv:
 - trestněprávní represe (pokuty, trest odnětí svobody atd.);
 - občanskoprávní odpovědnost; či
 - jiný typ soudního řízení (často v kombinaci s primárně mimosoudním vymáháním autorských práv – např. určité stádium v rámci režimu graduované odpovědi, NTD, blokování stránek, odepření přístupu apod. (viz níže).

⁴⁰⁰ Tamtéž. Str 4. Tématu se autorka této práce věnovala též v práci Srovnání různých přístupů k porušování autorského práva na Internetu v rámci VIII. ročníku studentské vědecké odborné činnosti, 2015.

⁴⁰¹ Tamtéž.

- (b) Mimosoudní vymáhání autorských práv:
- (i) Cílicí na individuální uživatele, jako fyzické osoby:
- zasílání oznámení v rámci *notice and action* procedur jako např. *notice and takedown* procedury (dále jen „NTD“), graduované odpovědi apod. (viz níže);
 - zpomalení Internetu (*Throttling Back*) za stanovených podmínek (viz níže); či
 - odepření přístupu (*Denial of Access*) za stanovených podmínek (viz níže).
- (ii) Cílicí na ISP, kteří hostují závadný obsah, nebo k němu usnadňují přístup:
- *notice and action* procedury, jako např. NTD procedura, graduovaná odpověď apod.;
 - nařízení k blokování webových stránek (*Website Blocking*);
 - přístup sledování peněz (*follow-the-money approach*), tzn. přístup, který se zaměřuje na ISP, kteří jsou vědomě nebo nevědomě zapojeni do zpeněžování obsahu, který porušuje autorská práva (jako např. zadavatelé reklamy nebo finanční zprostředkovatelé).

Většina z výše uvedených přístupů kombinuje mimosoudní a soudní vymáhání autorských práv, přičemž způsob bývá v různých státech odlišný. Celá řada států také přijímá různé druhy preventivních a edukativních opatření.⁴⁰²

⁴⁰² Tamtéž.

3. Podle toho, zda jsou jednotlivé nástroje k vymáhání v rukou státních orgánů, či soukromých společností, či zda jsou provozovány ve spolupráci se soukromým sektorem (v rámci tzv. *public-private partnerships*) (viz dále).⁴⁰³
4. Podle efektivnosti jednotlivých přístupů, kterou je možné posuzovat např. podle finanční náročnosti implementace přijatých řešení ve vztahu k faktickému vlivu na eliminaci porušování autorských práv online (těžkosti s vyčíslením), počtu zaslaných upozornění v systému graduované odpovědi nebo NTD nebo přijatých opatření, či trestů přijatých v rámci trestněprávní represe; nebo výše nárokovaných škod atd.⁴⁰⁴

Posoudit, do jaké míry jsou jednotlivé přístupy, či jejich kombinace, úspěšné v eliminaci porušování autorských práv online, je relativně složité. Většina ze státních opatření, ať už soudních či mimosoudních vznikla teprve nedávno a jejich úspěšnost je proto těžké hodnotit. Navíc na porušování autorských práv má vliv celá řada dalších okolností, které nesouvisí s právní úpravou ani vymáháním autorských práv (viz kapitola 3.2.4 výše).

Následující část práce se bude podrobněji věnovat pouze vývoji právních režimů, které byly ve vztahu k odpovědnosti ISP zakotveny ve dvou nejvýznamnějších právních blocích, a to USA a EU. V rámci EU bude věnována zvláštní pozornost právní úpravě v České republice. Co se týká činnosti těch ISP, kteří porušují autorská práva cíleně a za účelem zisku, tzn. těch, kteří porušují autorská práva v komerčním měřítku, těm se bude věnovat část práce vymezující limity ochrany autorských práv v globální informační společnosti (viz kapitola 4. níže).

3.4 Odpovědnost ISP za porušování autorských práv online

ISP se od doby rozvoje komerčního Internetu stali, z hlediska odpovědnosti za porušování autorských práv, nejvíce atakovanou skupinou nejen držitelů autorských práv, ale také státní mocí, a to vzhledem k tomu, že se nacházejí v nejlepším faktickém

⁴⁰³ Tamtéž.

⁴⁰⁴ Tamtéž.

postavení, které jim umožňuje zamezit online porušování autorských práv. Zpočátku jim tak byla často přičítána odpovědnost i za obsah, který jim nepatřil, resp., bylo po nich požadováno, aby se ve vztahu k cizímu obsahu, na jehož tvorbu ani uveřejnění neměli vliv, nějak angažovali. Vzhledem k tomu však, že jsou ISP (v evropské právní terminologii - poskytovatelé služeb informační společnosti⁴⁰⁵, v právní terminologii USA - poskytovatelé služeb⁴⁰⁶) nejdůležitějšími účastníky kyberprostoru, bez kterých se neobejde žádná online interakce, podařilo se jim vyvinout dostatečný tlak na odpovědné státní autority k tomu, aby pro ně bylo vytvořeno takové právní prostředí, které jim umožní podnikat bez nepřiměřených rizik. Princip imunit, či bezpečných přístavů ve vztahu k cizímu obsahu (v americké právní terminologii „*safe harbors*“) našel právní zakotvení jak v právním řádu v USA, tak EU – tedy ve dvou nevýznamnějších právních blocích, kterými se tato práce bude zabývat.

Zjednodušeně se dá říci, že ISP jsou subjekty – fyzickými nebo právníckými osobami, které umožňují komunikovat informace z jednoho elektronického zařízení do druhého.⁴⁰⁷ Mezi ISP tak patří např. poskytovatelé přístupu k síti, tzv. *Internet Access Providers* (IAP)⁴⁰⁸ jako jsou telekomunikační operátoři (poskytující *dial-up* připojení, ADSL - *Asymmetric Digital Subscriber Line* připojení, GPRS *General Packet Radio Service* připojení atd.), poskytovatelé kabelového připojení, poskytovatelé bezdrátového (WIFI) připojení - pokud je tato služba poskytována jako hospodářská činnost (viz dále) i další typy ISP, kteří provozují např. různé sociální sítě (Facebook, Twiter, Instagram atd.), diskusní fóra, blogy, agregátory, vyhledavače, aukční servery apod. ISP jsou tedy neuzavřenou skupinou, která se nedá jednotně vymezit, kdy v důsledku technologického

⁴⁰⁵ K tomu viz Směrnice 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (Směrnice o elektronickém obchodu).

⁴⁰⁶ K tomu viz *Digital Millenium Copyright Act* (DMCA). Dostupné na: <http://copyright.gov/legislation/pl105-304.pdf>.

⁴⁰⁷ Viz Cotter, Thomas F. *Some Observations on the Law and Economics of Intermediaries*. Legal Studies Research Paper Series, Accepted Paper No. 2005 – 14, October 2005. Washington and Lee University School of Law. Michigan State Law Review Vol 2005:1. Dostupné na: poseidon01.ssrn.com.

⁴⁰⁸ Např. dle českého právního řádu poskytují IAP službu připojení k veřejné komunikační síti dle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích).

vývoje a rychle se měnícího prostředí Internetu vznikají nové typy služeb a tím i jejich poskytovatelů lakonicky řečeno „každý den“.

Představu o tom, jaké typy poskytovatelů internetových služeb může široce pojetá definice ISP obsahovat, dává také např. zpráva OECD vydaná v dubnu 2010 „*The Economic and Social Role of Internet Intermediaries*“, která nazývá ISP internetovými zprostředkovateli (*Internet Intermediaries*).⁴⁰⁹ Internetoví zprostředkovatelé jsou v této zprávě vymezeni jako subjekty, které zprostředkovávají nebo usnadňují transakce uzavírané mezi třetími stranami na Internetu. Poskytují tak např. přístup k Internetu, virtuální prostor, přenášejí a indexují obsah, produkty a služby třetích stran na Internetu nebo poskytují jiné služby (*Internet-based services*) třetím stranám.⁴¹⁰ OECD rozděluje internetové zprostředkovatele (ISP) do následujících třech kategorií:

1. kategorie	Poskytovatelé přístupu k Internetu a poskytovatelé služeb na Internetu (<i>Internet Access Providers- IAP a Internet Service Providers - ISP</i>) Např. Verizon, Comcast, NTT, BT, free.fr, ale také mobilní operátoři, kteří poskytují přístup k Internetu jako Vodafone, Orange, T-mobile, MTN apod.			
2. kategorie	Web hosting, zpracování dat a doručování obsahu (<i>Web Hosting, Data Processing and Content Delivery</i>) Navisite, Akamai, OVH, Easyspace, Rackspace, register.com, Go Daddy, GMO Internet Inc. apod.			
3. kategorie	Internetové vyhledávače a portály (<i>Ssearch Engines and Pportals</i>) Google, Yahoo!, Baidu, Naver, MSN apod.	Zprostředkovatelé elektronického obchodování (<i>E-commerce Intermediaries</i>) Amazone, eBay, AliBaba, Priceline.com apod.	Platební systémy (<i>Payment Systems</i>) Visa, PayPal, MasterCard apod.	Participativní síťové platformy (<i>Participative Networked Platforms</i>) Facebook, LinkedIn, YouTube, Ohmynews apod.

Zdroj: Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*.⁴¹¹

⁴⁰⁹ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). *The Economic and Social Role of Internet Intermediaries*. 2010. Dostupné na: <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/44949023.pdf>.

⁴¹⁰ Tamtéž. Str 9.

⁴¹¹ TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: https://www.law.stanford.edu/sites/default/files/publication/300252/doc/slspublic/farano_wp14-4.pdf. Popř. také zpráva OECD. *The Economic and Social Role of Internet Intermediaries*. 2010. Str. 9. Dostupné na: <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/44949023.pdf>.

Vliv činnosti ISP na ekonomiky jednotlivých regionů a různá hospodářská odvětví je každým rokem významnější a začíná mít nezanedbatelný vliv nejen na alokaci stále větší pracovní kapacity (včetně vzniku zcela nových profesí), ale také na makroekonomická čísla jednotlivých regionů⁴¹², přičemž otázka jejich právní odpovědnosti za cizí obsah, a to nejen ten, který porušuje autorská práva, ale i např. obsah difamační, pornografický, rasistický či jinak nezákonný, je spojena s jejich činností už od počátku rozvoje komerčního Internetu (o právní odpovědnosti ISP hovoříme v zásadě jen souvislosti s obsahem přenášených informací, nikoli v souvislosti s technickou stránkou vlastního přenosu informací).

Na jedné straně vyjadřují nositelé autorských práv, kteří tvrdí, že jim porušováním autorských práv online vznikají značné škody, rostoucí obavu týkající se ochrany a účinného vymáhání jejich práv, a žádná právní regulace činnosti ISP jim nepřijde jako dostatečná, resp. požadují stanovení větší míry právní odpovědnosti ISP za cizí obsah (např. uložením určitých povinností, jako je filtrace obsahu apod.), na druhé straně ISP argumentují, že právě oni by měli být zcela vyňati z právní odpovědnosti za cizí obsah, přičemž zdůrazňují, že pokud budou úspěšné snahy, aby byla jejich odpovědnost rozšířena,

⁴¹² Např. dle studie vypracované McKinsey Global Institute - *Na Internetu záleží, všeobecný vliv sítě na růst práce a prosperity (The Internet matters, the net's sweeping impact on growth, jobs, and prosperity)* z roku 2011 stojí Internet za 3,4% nárůstem HDP ve 13 zkoumaných zemích a 21% nárůstem HDP v posledních 5 letech ve vyspělých zemích; Internet vygeneroval 2,6 pracovních míst na každé ztracené pracovní místo a také stojí za vzestupem produktivity o 10% u malých a středně velkých podniků; podle této studie rostou a exportují malé a středně velké podniky využívající ve velké míře webové technologie 2x více než ostatní.

Viz *The Internet matters, the net's sweeping impact on growth, jobs, and prosperity*. McKinsey&Company. Dostupné na: http://www.mckinsey.com/insights/high_tech_telecoms_internet/internet_matters.

Dle odhadů Copenhagen Economics, konzultační firmy, která pro Evropskou asociaci digitálních médií (EDiMu) zpracovala studii zabývající se odhadem ekonomického dopadu režimu odpovědnosti online zprostředkovatelů v souvislosti s přijetím Směrnice o elektronickém obchodu, přispěli online zprostředkovatelé v roce 2009 svými aktivitami do evropského HDP částkou ve výši 310 miliard EUR (z toho 160 miliard EUR je považováno za přímou kontribuci a 150 miliard EUR za nepřímou).

Viz Copenhagen Economics pro Evropskou asociaci digitálních médií (EDiMA). *Online Intermediaries: Assessing the Economic Impact of the EU's Online Liability Regime*. Leden 2012. Dostupné na: <http://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/9/189/0/1253-01%20Edima%20Online%20Intermediaries%20Report%20FINAL%2010JAN2012.pdf>.

či aby jim byly uloženy nepřiměřené povinnosti, povede to ke zbrzdění vývoje⁴¹³ budování informační společnosti obecně, se všemi negativními ekonomickými důsledky.

Pravdou je, že podnikání ISP na Internetu je ve vztahu k offline podnikání velmi specifické a kdyby legislativa nepřijala v souvislosti s rozvojem Internetu opatření k eliminaci jejich odpovědnosti za cizí obsah, rizika odpovědnosti by pro ně byla z podnikatelského hlediska neúnosná, což dokládá i judikatura, před přijetím DMCA a Evropské směrnice o elektronickém obchodu (viz níže).⁴¹⁴

Na druhé straně je ovšem také pravdou, jak už je uvedeno výše, že ISP, ať už např. ti, kteří poskytují přístup k síti, či zprostředkovatelé finančních služeb – online plateb (Visa, MasterCard, AmEx atd.), zadavatelé reklamy na stránkách poskytujících nelegální obsah, ale také např. vyhledavače, jako např. Google, které uživatele na stránky s nelegálním obsahem navádějí apod., jsou těmi, kteří jsou nejlépe a nejefektivněji schopni proti porušování zákona, včetně porušování autorských práv, zasáhnout a zabránit mu. V tomto ohledu patří ISP k nejvýznamnějším a nejsamozřejmějším „hlídačům“ Internetu a uvědomují si to nejen oni, ale i státní moc (výkonná, legislativní i soudní). Vzhledem k ohromnému nárůstu užívání Internetu a tím i nárůstu nelegálních aktivit prostřednictvím či s využitím Internetu, tak začala nová vlna vyvíjení intenzivního tlaku na přehodnocení (zprůsnění) odpovědnosti ISP za cizí obsah, či na jejich zapojení, ať už v rámci dobrovolné (*public-private partnerships*), či nucené ingerence do potírání kyberzločinu, včetně porušování autorských práv.

Jednotlivé státy zatím stále hledají ten správný „mix“ regulačních, represivních, edukačních i jiných opatření vůči ISP, na dobrovolném i nedobrovolném základě, a bohužel se zatím nedá odpovědně vyhodnotit, který z nich se ukáže jako nejlépe funkční,

⁴¹³ Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transatlantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 2.

⁴¹⁴ Např. žaloby proti IAP, jako jsou AOL nebo CompuServe za pronájem, přenos nebo publikování nezákonných materiálů (Cubby vs. CompuServe 766 F Supp 135 (SDNY, 1991). Více k tomu viz Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 4.

vzhledem k tomu, že žádný z nich se zatím nedá považovat za ucelený ani dostatečně dlouhou dobu „usazený“. Zjednodušeně by se však dalo shrnout, že pro všechny účastníky globální informační společnosti by mělo být prioritní nalezení rovnovážného právního rámce a právních záruk, a to nejen ve vztahu k ISP, ale také uživatelům a ostatním zainteresovaným skupinám (mezi nimi i nositelům autorských práv) tak, aby i nadále mohli všichni využívat plného potenciálu Internetu a aby byla i nadále umožněna tvorba inovací.

Jak je uvedeno výše, v této práci se budu zabývat vymezením ISP a jejich odpovědnosti zejména v evropském právním prostoru s důrazem na právní úpravu České republiky s referencemi k právnímu prostředí v USA, kolébce Internetu. I když řada dalších států zavedla či zavádí obdobné právní režimy jako v USA nebo EU, celá řada států žádnou specifickou úpravu týkající se právní odpovědnosti ISP dosud nemá.

3.4.1 Vývoj odpovědnosti ISP v USA a EU obecně

Zhruba od poloviny 90. let chybějící harmonizace v rodící se judikatuře přiměla ISP k vyvinutí tlaku na zodpovědné authority, aby byl přijat právní režim, který bude ISP poskytovat imunitu před právní odpovědností za nezákonný obsah třetích stran tzv. bezpečné přístavy (*safe harbors*).⁴¹⁵ Vzhledem k tomu, že ISP jsou klíčovými subjekty, jejichž činnost je naprosto stěžejní pro fungování Internetu, byla jim věnována náležitá pozornost.⁴¹⁶

Jejich snahy vyústily ve dvou nejvýznamnějších právních blocích představovaných USA a EU – v roce 1996 k přijetí CDA (*Communication Decency Act*)

⁴¹⁵ Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 4.

⁴¹⁶ Viz např. Zpráva S. REP. k DMCA č. 105-190. Str. 1 - 2 (1998): „[DMCA byl] vytvořen k usnadnění robustního vývoje a světové expanze elektronického obchodování, komunikace, výzkumu, vývoje a vzdělávání v digitálním věku“. („[The DMCA was] designed to facilitate the robust development and world wide expansion of electronic commerce, communication, research, development and education in the digital age.“).

Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transatlantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>.

(dále jen „CDA“) a v roce 1998 k přijetí DMCA (*Digital Millennium Copyright Act*) (dále jen „DMCA“), resp. *Online Copyright Infringement Liability Limitation Act* (dále také jen „OCILLA“) v USA a Směrnice o elektronickém obchodu v rámci EU o dva roky později. Byť mají obě normy odlišný právní charakter (na rozdíl od DMCA je Směrnice o elektronickém obchodu normou obecnou, která je v různých (dovolených) obměnách transponována do konkrétních právních norem jednotlivých členských států EU), tvoří kostru dvou hlavních globálních právních bloků, které stanoví podmínky pro právní odpovědnost online zprostředkovatelů za cizí obsah ve vztahu k autorskoprávně chráněnému obsahu.

Směrnice o elektronickém obchodu ani DMCA nevymezují jednotlivé druhy/typy ISP, kteří by byli chráněni imunitou za cizí obsah, ale naopak vymezují typy služeb (funkce/činnosti), na které se imunita (bezpečné přístavy) vztahuje, a to: na *mere conduit*, *caching*, *hosting* a *linking* v DMCA a *mere conduit*, *caching*, *hosting* ve Směrnici o elektronickém obchodu.

Je dlužno říci, že přijetí DMCA v USA a Směrnice o elektronickém obchodu v rámci EU a jejich prostřednictvím poskytnutí imunit ISP za cizí obsah je jedním z aspektů, který umožnil dramatický rozvoj komerčního Internetu, který má obrovský vesměs pozitivní dopad na světovou ekonomiku i ekonomiku jednotlivých států, i když vzhledem k faktické nemožnosti ustálení právní i judikaturní praxe v důsledku dynamického a nepředvídatelného technologického rozvoje Internetu už není ani jedna z právních úprav považována za ideální (k tomu viz také kapitoly 3.4.3.4 (c) a 5 níže).⁴¹⁷

Neaktuálnost imunit ISP se začala projevovat zejména s rozvojem Web 2.0 a rozmachu sdílení souborů prostřednictvím P2P sítí. Navíc i přes podobnost právních úprav v USA (DMCA) a EU (Směrnice o elektronickém obchodu) rozhodují soudy v USA a EU často v obdobných případech odlišně, přičemž v rámci EU se judikatura dokonce liší i v jednotlivých státech navzájem. Další harmonizace obou právních režimů je proto

⁴¹⁷ Andruško, Alena. Srovnání různých přístupů k porušování autorského práva na Internetu. VIII. ročník studentské vědecké odborné činnosti (SVOČ). 2015.

z hlediska globálnosti informační společnosti a právní jistoty velmi žádoucí, a to vedle zavádění dalších opatření, ať už na dobrovolné bázi, či nedobrovolné.

3.4.2 Odpovědnost ISP v USA

Přístup USA k odpovědnosti za porušování autorských práv online spočívá v kombinaci legislativního přístupu, kdy jsou ISP chráněni bezpečnými přístavy (*safe harbors*) dle DMCA za předpokladu splnění určitých zákonem stanovených podmínek a dalších (nelegislativních) opatření, které spočívají v participaci ISP na dobrovolném schématu - *Copyright Alert System* (k tomu viz níže), jež umožňuje ISP notifikovat uživatele porušující autorská práva s edukativním přesahem o porušování autorských práv obecně, včetně poučení o případných následcích.

3.4.2.1 Legislativní rámec odpovědnosti ISP v USA

Obecně byly v USA vytvořeny modelové právní rámce týkající se právní odpovědnosti ISP na základě dvou různých legislativních přístupů, a to horizontálního a vertikálního. Horizontální regulace se zabývá odpovědností ISP bez ohledu na typ obsahu, zatímco vertikální způsob regulace stojí na právní úpravě partikulárních oblastí, např. autorského práva, ochrany dětí, ochrany osobních dat, padělků, doménových jmen, online gamblerství apod.⁴¹⁸ V důsledku tohoto přístupu vznikly v USA dva separátní odpovědnostní režimy. Jeden se vztahuje na všechny typy odpovědnosti za obsah třetích stran s výjimkou odpovědnosti za porušení autorských práv, přičemž druhý se naopak vztahuje k odpovědnosti za obsah porušující výlučně autorská práva⁴¹⁹, tj. je příkladem vertikálního legislativního přístupu.

⁴¹⁸ Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 7.

⁴¹⁹ Tamtéž.

První z režimů stojí na odpovědnosti upravené v CDA, který poskytuje absolutní imunitu ve vztahu ke všem typům odpovědnosti ISP v případě, že byl obsah poskytnut osobou odlišnou od ISP.⁴²⁰

Druhý z režimů vychází z DMCA, resp. z OCILLA, a upravuje omezení odpovědnosti ISP tím, že jim poskytuje tzv. bezpečné přístavy (*safe harbors*) pro činnosti/funkce, které vykonávají, a to konkrétně *mere conduit*, *linking*, *caching* a *hosting* (vymezení podmínek pro uplatnění těchto safe harbors viz níže).⁴²¹ Obecně jsou ISP podle DMCA chráněni imunitou ve vztahu k cizímu obsahu, resp. vztahuje se na ně bezpečný přístav, za předpokladu, že:⁴²²

- (i) přijmou opatření k odstranění jakéhokoli závadného obsahu, který porušuje autorská práva nebo ke znemožnění přístupu k takovému obsahu v okamžiku, kdy se o něm ISP dozví (tzv. NTD režim/procedura), přičemž NTD režim se z logiky věci vztahuje zejména k hostingu a linkingu;
- (ii) přijmou opatření, které umožní ukončení přístupu (*termination of access*) ke své síti těm, kteří porušují autorská práva opakovaně; a
- (iii) budou spolupracovat (na základě soudního příkazu) v případech, kdy chce držitel autorského práva identifikovat domnělého rušitele autorského práva, aby mu umožnil podat na něj žalobu (*subpoenas to identify infringers*).

NTD režim dle DMCA funguje typicky tak, že pokud držitel autorského práva (nebo jeho zástupce) identifikuje obsah, který byl zveřejněn online bez souhlasu oprávněné osoby, zašle upozornění (*notice*) příslušnému ISP, který provozuje dotčené stránky. Na základě doručení takového upozornění musí ISP okamžitě závadný obsah odstranit

⁴²⁰ 47 U.S.C. § 230 (c): "No provider or user of an interactive computer service shall be treated as the publisher or speaker of any information provided by another information content provider". K tomu viz např. <https://www.eff.org/issues/cda230>.

⁴²¹ Viz 17 U.S.C. § 512(a), (b)(1), (c)(1), (d); někdy je k OCILLA referováno jako k "DMCA 512", protože je obsažen v § (Section) 512, Title 17 Zákoníku Spojených států amerických (*United States Code*).

⁴²² Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Únor 2015. Str. 88 – 89. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

nebo zabránit přístupu k němu.⁴²³ Aby bylo zabráněno odstranění i potenciálně nezávadného obsahu (např. v případech, kdy je notifikace zaslána z důvodu konkurenčního boje atd.), má však poskytovatel obsahu právo stažení informací rozporovat (zasláním „protioznámení“ – *counter-notice*) a ISP je v takovém případě povinen protioznámením dotčený obsah vrátit (*put back*). Do doby vyřešení sporu o to, zda obsah porušuje autorská práva či ne, je zprostředkovateli poskytnuta imunita (*safe harbor*), a to i pro případ, pokud se nakonec prokáže, že obsah je skutečně nezákonný.⁴²⁴ V tomto ohledu se úprava NTD procedury liší, kromě jiného, od úpravy NTD procedury ve Směrnici o elektronickém obchodu (viz níže). DMCA také na rozdíl od Směrnice o elektronickém obchodu stanoví odpovědnost oznamovatele za nepravdivé oznámení, což eliminuje riziko úmyslného podávání nepravdivých oznámení z různých zištných důvodů.

Právní nastavení podmínek imunit (*safe harbors*) dle DMCA je některými považováno za optimální, či optimálnější než evropské, jelikož vytváří lepší rovnováhu mezi nositeli autorských práv a ISP.⁴²⁵ Směrnice o elektronickém obchodu totiž neobsahuje podmínky pro vrácení staženého obsahu (*put back*), což vede často k tomu, že je obsah stahován extenzivně a neoprávněně, čímž je tak zasahováno do práva na svobodu projevu.

3.4.2.2. Vymezení imunit (*safe harbors*) dle DMCA

Jednotlivé *safe harbors* vymezuje § 512 (OCILLA) DMCA, a to v písm. (a) pro *mere conduit*, písm. (b) *caching*, písm. (c) *hosting* a písm. (d) *linking*.⁴²⁶

(a) *Mere Conduit*

Tento bezpečný přístav se vztahuje na služby poskytované ISP spočívající v přenosu digitální informace z jednoho bodu sítě do jiného na žádost třetí osoby odlišné od ISP, a zahrnuje činnost přenosu, směrování nebo poskytování spojení ve vztahu

⁴²³ Viz Sec. 202 DMCA.

⁴²⁴ Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 13.

⁴²⁵ Tamtéž.

⁴²⁶ Viz 17 U.S.C. § 512 (a) – (d) (1998).

k informacím, stejně tak jako činnost přechodného ukládání tohoto materiálu, které probíhá na automatickém základě a je nezbytné pro fungování systému.⁴²⁷

Specificky § 512 písm. (a) DMCA uvádí, že ISP není odpovědný za přenos, směrování, nebo poskytování spojení k obsahu, který porušuje autorská práva (*infringing material*), stejně tak jako provozování činnosti spočívající v přechodné tvorbě kopií, pokud slouží pro uskutečňování přenosu a je nezbytné pro fungování sítě, a to za předpokladu, že takový ISP:

- (i) neinicioval přenos;
- (ii) nevybíral přenášený obsah;
- (iii) nevybíral příjemce přenášeného obsahu;
- (iv) neuchovával kopie obsahu déle, než je nezbytné k naplnění účelu přenosu; a
- (v) neměnil přenášený obsah.⁴²⁸

(b) *Caching*

Druhý z bezpečných přístavů se vztahuje k činnosti systémového *cachingu* (*system caching*), tj. dočasnému ukládání kopií přenášeného obsahu do vyrovnávací paměti systému a referuje k ISP, kteří poskytují služby spočívající zpravidla v umožnění toho, aby informace žádaná uživatelem byla rychleji a snadněji dostupná. Funkce *cachingu* je užívána často v sítích ke zvýšení jejich výkonu a ke snížení zahlcování a zpoždování odezvy např. u populárních webových stránek nebo tam, kde jsou některé informace uživatelům Internetu požadovány často. Funguje tak, že v okamžiku, kdy je informace

⁴²⁷ Viz U.S. copyright office summary of the DMCA, resp. Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transatlantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>.

⁴²⁸ Tamtéž. Str 14. Resp. také 17 U.S.C § 512 (a) (1998).

vyžádána uživatelem, se její kopie uloží na přechodnou dobu v systému ISP, aby k ní byl usnadněn případný následný přístup ostatními uživateli.⁴²⁹

Podmínkou aplikace tohoto bezpečného přístavu na daného ISP je nejen pasivita ve vztahu k meziukládanému obsahu, ale také, podobně jako u *mere conduit*, takový ISP⁴³⁰:

- (i) nesmí být původcem obsahu;
- (ii) nesmí fungovat jako zprostředkovatel mezi poskytovatelem obsahu a uživatelem obsahu;
- (iii) nesmí vybírat přenášený obsah, přičemž k jeho meziukládání musí docházet prostřednictvím automatizovaného technického procesu;
- (iv) nesmí měnit obsah;
- (v) musí splňovat veškerá pravidla stanovená poskytovatelem obsahu týkající se obnovování, znovunačítání (*reloading*) nebo aktualizace obsahu v případě, že jsou tato pravidla v souladu s obecně akceptovanými praktikami v daném odvětví;
- (vi) nesmí jakkoli zasahovat do jakékoli „*return*“ technologie vytvořené poskytovatelem obsahu,
- (vii) musí splňovat veškeré podmínky pro omezení přístupu k obsahu stanovené poskytovatelem obsahu; a
- (viii) je povinen okamžitě reagovat na oznámení o porušování autorských práv tím, že dotčený obsah stáhne nebo k němu znemožní přístup a to ihned poté, co byl informován, že byl tento obsah odstraněn z původní stránky, nebo bude odstraněn na základě soudního příkazu.

⁴²⁹ Tamtéž. Str 14.

⁴³⁰ Tamtéž. Resp. 17 U.S.C § 512 (b) (1998).

(c) **Hosting**

Podle § 512 (c)(1)(A) DMCA, není ISP odpovědný za náhradu peněžní újmy (*monetary relief*) ani za náhradu spravedlivého zadostiučinění (*equitable relief*) za porušení autorských práv, ke kterému došlo uložením závadného obsahu na žádost uživatele v systému nebo síti kontrolované nebo provozované tímto ISP nebo pro něj, pokud tento ISP:

- (i) neměl skutečnou vědomost (*actual knowledge*) o tom, že tento obsah nebo aktivita, která tento obsah v systému nebo na síti používá, porušuje autorská práva;
- (ii) v případě absence skutečné vědomosti nemá ani tzv. „konstruktivní vědomost“, tzn. není si vědom skutečností ani okolností, ze kterých by činnost porušující autorská práva byla zjevná; nebo
- (iii) poté, co nabude skutečnou vědomost nebo si začne být vědom skutečností nebo okolností, ze kterých je činnost porušující autorská práva zjevná, okamžitě přistoupí k odstranění nebo znemožnění přístupu k závadnému obsahu.

§ 512 (c)(1)(B) a (C) DMCA pak k zachování imunity (bezpečného přístavu) ISP stanoví dvě doplňující podmínky, a to, že ISP, který poskytuje hosting:

- (i) nesmí obdržet žádný finanční benefit, který lze vztáhnout k činnosti, jež porušuje autorská práva, kdy má ISP právo a možnost tuto činnost kontrolovat; jinými slovy, pokud má ISP možnost dotčenou nezákonnou činnost kontrolovat, nesmí z ní mít přímý finanční prospěch; a
- (ii) musí okamžitě poté, co obdrží oznámení o závadném obsahu (NTD procedura viz výše), tento obsah odstranit nebo k němu znemožnit přístup.

ISP má také dle § 512 (c)(2) DMCA povinnost určit si svého agenta k přijímání oznámení o tvrzeném porušení autorských práv (NTD procedura) a specifikovat podmínky

NTD procedury včetně pojistek, které by měly zabránit šikanózním oznámením (*counter-notification – put-back* procedura viz výše).⁴³¹

(d) Linking

Posledním bezpečným přístavem, který DMCA upravuje v § 512 (d) se týká činnosti ISP, která spočívá v odkazování uživatelů na stránky s obsahem porušujícím autorská práva, či které provozují činnost, jež vede k porušování autorských práv, jako např. vyhledavače, hypertextové odkazy, či online rejstříky.⁴³² Podmínky, které musí ISP splnit, aby se kvalifikoval pod ochranu tohoto bezpečného přístavu, jsou prakticky stejné jako u hostingu (viz výše) s drobnými rozdíly týkajícími se požadavků oznámení v rámci NTD procedury a také v *put-back* proceduře.

Na základě §512(d) DMCA, ISP jako poskytovatel „nástrojů k lokalizaci informací“ bude chráněn před odpovědností, pokud neměl skutečnou ani konstruktivní vědomost o činnosti, která porušuje autorská práva, neměl z ní přímý finanční prospěch – v případě, kdy měl právo a možnost takovou činnost kontrolovat a v případě, že o takové skutečnosti nabyl povědomost, okamžitě závadný obsah odstranil nebo k němu znemožnil přístup.⁴³³

3.4.2.3 Dobrovolná ingerence ISP ve vztahu k ochraně autorských práv v USA

Nad rámec DMCA bylo v USA na základě memoranda o porozumění (*Memorandum of Understanding*), tzn. na dobrovolném základě, v roce 2011 zformováno sdružení s názvem *Center for Copyright Information* (dále jen “CCI”), a to skupinou umělců, tvůrců obsahu i ISP, jako např. Recording Industry Association of America (RIAA), Motion Picture Association of America (MPAA), Comcast, Verizon, Time Warner Cable Inc atd.⁴³⁴ Primárním cílem vytvoření CCI byla koordinace snah

⁴³¹ Tamtéž. Resp. 17 U.S.C § 512 (c) (1998).

⁴³² Tamtéž. Str 17.

⁴³³ Tamtéž. Str 18. Resp. 17 U.S.C § 512 (d) (1998).

⁴³⁴ Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office. Únor 2015. Str. 86 – 89. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.*

hudebního, filmového i televizního průmyslu omezit porušování autorských práv online a též edukovat uživatele o online pirátství.⁴³⁵

CCI vytvořilo tzv. „*Copyright Alert System*“ (dále také jen „*CAS*“).⁴³⁶ CAS funguje tak, že se nositelé autorských práv přihlásí do P2P sítě a identifikují obsah, který je jejich prostřednictvím bez jejich souhlasu sdílen a sbírají důkazy ohledně IP adres podezřelých uživatelů, přičemž tyto informace zašlou příslušnému ISP, který poskytuje přístup k síti (IAP) včetně detailů o datu a čase údajného P2P porušení autorských práv.⁴³⁷ Tento ISP pak postoupí upozornění na porušení autorského práva (*Copyright Alert*) danému uživateli včetně edukativních informací o prevenci opětovného porušení autorského práva spolu s poučením o legálních zdrojích autorských děl.⁴³⁸ Uživatel může od ISP obdržet až šest upozornění, které z hlediska důraznosti obsahu postupně graduují. Po zaslání několika upozornění (*Copyright Alerts*) je v diskreci daného ISP (IAP), zda dočasně ovlivní internetové spojení uživatele např. prostřednictvím dočasného omezení přenosové rychlosti pro nahrávání obsahu (*uploading*) a stahování obsahu (*downloading*) nebo dočasného přesměrování na tzv. *Landing Page* do doby, než rušitel kontaktuje ISP a bude s ním diskutovat zasláná upozornění apod.⁴³⁹ ISP mají povinnost uchovávat informace o opakovaných rušitelích a držitelé autorských práv mohou požádat o vydání soudního příkazu k obdržení informací o nich.⁴⁴⁰

Pokud se uživatel cítí zasláním upozornění poškozen, může se obrátit na Americkou rozhodčí asociaci (*American Arbitration Association*), která oprávněnost upozornění ve zvláštním řízení vytvořeném jen k tomuto účelu nezávisle přezkoumá.⁴⁴¹

⁴³⁵ Tamtéž.

⁴³⁶ Tamtéž.

⁴³⁷ Tamtéž. Popř. také: <http://www.copyrightinformation.org/the-copyright-alert-system/what-is-a-copyright-alert/>.

⁴³⁸ Tamtéž.

⁴³⁹ Více viz čl. 4(G)(iii) Memoranda o porozumění CCI, popř. také *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office. Únor 2015. Str. 92. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/*.

⁴⁴⁰ Tamtéž.

⁴⁴¹ Viz *What is a Copyright Alert?* Dostupné na stránkách CCI: <http://www.copyrightinformation.org/the-copyright-alert-system/what-is-a-copyright-alert/>.

Stejně tak jako poslední průzkumy zpracované pro IFPI (viz výše), i první výroční zpráva CCI ukázala, že nejen správné a rovnovážné právní nastavení, zavádění dobrovolných schémat ochrany, či míra uskutečňované represe jsou faktory, které pomáhají eliminovat porušování autorského práva online, ale také různé mimoprávní faktory, mezi které patří i rozšiřování, změna skladby (např. v hudbě nabízení nejen celých alb, ale i jednotlivých písní) a zlepšování dostupnosti online legální nabídky autorských děl. Podle výroční zprávy CCI poslední průzkumy ve vztahu k nelegálnímu P2P sdílení souborů ukázaly, že současná dostupnost velkého množství autorizovaného obsahu online vedla k vzestupu počtu uživatelů, kteří preferují legální zdroje obsahu před nelegálními. 50 procent z dotázaných uvedlo, že použili v posledních 6 měsících legální zdroje k přístupu k filmům nebo televizním pořadům a 70 procent k přístupu k hudbě. 57 procent těch, kteří se zúčastnili průzkumu, dále uvedlo, že by po obdržení upozornění o porušování autorských práv s takovou aktivitou okamžitě přestalo, přičemž pouze 9 procent z nich uvedlo, že by takové upozornění ignorovali.⁴⁴²

Zdá se tedy, že USA, kolébka Internetu, začínají pomalu nacházet cestu, jež by mohla být při prosazování autorských práv online účinná, i když je bezpochyby čeká ještě dlouhá cesta, včetně nezbytné reformy autorského práva. V tomto ohledu se současný vývoj sice jeví jako mírně optimistický, ale bohužel není možné předjímat, kudy se v budoucnu bude skutečně ubírat. Jak už bylo uvedeno v úvodu této práce, technologický vývoj je nepředvídatelný, a tudíž nelze dost dobře odhadnout ani vývoj chování účastníků informační společnosti.

3.4.3 Odpovědnost ISP v EU

EU se do velké míry ve vztahu k odpovědnosti ISP za cizí obsah nechala inspirovat právní úpravou USA s tím rozdílem, že Směrnice o elektronickém obchodu, vzhledem ke svému charakteru (viz níže), ponechává celou řadu aspektů, jako např. konkrétní podobu NTD procedury, ale i např. podmínky odpovědnosti ISP za porušení autorských práv

⁴⁴² Tamtéž. Str. 87. Resp. CCI (*Center for Copyright Information*) 1. výroční zpráva: *The Copyright Alert System Phase One and Beyond*. 28. května 2014. Dostupné na: <http://www.copyrightinformation.org/wp-content/uploads/2014/05/Phase-One-And-Beyond.pdf>. Str. 3.

v případě, kdy se na ISP žádná z imunit (bezpečných přístavů) nevztahuje, či kdy ISP ochranu bezpečného přístavu ztratí apod., na jednotlivých členských státech. Podle článku 3 Směrnice o elektronickém obchodu podléhají ISP právním předpisům členského státu, v němž jsou usazeni (pravidlo země původu nebo „doložka o vnitřním trhu“), přičemž místem usazení ISP je místo, kde poskytovatel služby skutečně vykonává hospodářskou činnost prostřednictvím stálého zařízení po neurčitou dobu.⁴⁴³

Právní úprava jednotlivých členských států je proto v mnoha ohledech nežádoucím způsobem fragmentovaná, což nepřispívá k právní jistotě a brání vybudování opravdu jednotného digitálního trhu. Revize a větší harmonizace úpravy je v současné době v rámci EU velkým tématem, který intenzivně zaměstnává příslušné orgány EU (viz níže).

3.4.3.1 Legislativní rámec odpovědnosti ISP v EU

Na rozdíl od USA a jejich DMCA, který je výrazem vertikálního právního přístupu k úpravě odpovědnosti ISP za cizí obsah, je přijetí Směrnice o elektronickém obchodu v rámci EU příkladem horizontálního právního přístupu, jelikož se vztahuje obecně na veškerý cizí obsah s výjimkou gamblerství a ochrany osobních dat a soukromí, nikoli jen na obsah chráněný autorskoprávně.

Stejně tak jako DMCA, i Evropská směrnice o elektronickém obchodu poskytuje ISP ve svých člancích 12. – 15. bezpečné přístavy - imunity, a to ve vztahu k funkcím (činnostem), které plní, konkrétně – *mere conduit*, *hosting* a *caching*. Na rozdíl od DMCA Evropská směrnice o elektronickém obchodu neobsahuje výslovnou imunitu ISP ve vztahu k linkingu (hyperlinkingu), který je hlavním předmětem činnosti vyhledavačů, online agregátorů atd., byť většina soudů napříč Evropou při svém rozhodování na provozovatele (hyper)linkových služeb imunitu na základě analogie vztahuje

⁴⁴³ Viz Právní aspekty elektronického obchodu („směrnice o elektronickém obchodu“). Dostupné na: http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/other_policies/l24204_cs.htm.

(zpravidla pro *hosting*, výjimečně *mere conduit*), a to i přes to, že je analogie z hlediska technické podstaty linkingu a hostingu (popř. *mere conduit*) nepřipadná.⁴⁴⁴

Následující podkapitola se bude zabývat vymezením ISP, resp. v terminologii Směrnice o elektronickém obchodu - poskytovatelů služeb informační společnosti; další se bude zabývat vymezením jednotlivých imunit dle Směrnice o elektronickém obchodu a předposlední podkapitola v rámci výkladu o úpravě odpovědnosti ISP - tzv. *notice and action* procedurami. Poslední dvě z podkapitol v této části práce shrnou závěry významných rozsudků Soudního dvora EU (ESD) a Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), které ve svých rozhodnutích osvětlily řadu výkladových nejasností z hlediska vymezení ISP a rozsahu a obsahu jejich imunit při zohlednění katalogu základních práv a svobod.

3.4.3.2 Vymezení ISP, resp. služby informační společnosti v EU

To, zda bude ISP, terminologií Směrnice o elektronickém obchodu - poskytovatel služeb informační společnosti, chráněn bezpečným přístavem (imunitou) na základě článků 12. – 15. Směrnice o elektronickém obchodu záleží na tom, zda poskytuje „službu informační společnosti“.

Sama Směrnice o elektronickém obchodu neobsahuje definici služby informační společnosti ani poskytovatele služby informační společnosti, ale odkazuje v tomto ohledu na Směrnici Evropského parlamentu a rady č. 98/34/ES ze dne 22. června 1998, ve znění směrnice 98/48/ES, o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů a pravidel pro služby informační společnosti, která službou informační společnosti vymezuje službu poskytovanou:

⁴⁴⁴ V případě hyperlinkingu nedochází k ukládání obsahu příjemce služby (tj. hostingu), byť se argumentace s ohledem na typ užitého hyperlinku (*deep linking*, *inline linking*) může lišit. K tomu viz také judikatura např. *Metropolitan vs. Design Technica*, *Bunt vs. Tilley*, *Google France vs. Louis Vuitton* etc. K tomu viz více Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 13.

(i) *zpravidla za odměnu;*

Interpretace pojmu „zpravidla za odměnu“ činí někdy v praxi potíže. ISP totiž poskytují celou řadu služeb, které jsou s hlediska uživatele nezpłatněné, např. vyhledavače apod. Pojem „zpravidla za odměnu“ je tak potřeba chápat extenzivně, kdy se odměnou nerozumí jen peněžité plnění (požadované od uživatele), ale jakékoli jiné plnění nepeněžitého charakteru, kterého se ISP dostane v souvislosti s poskytovanou službou (např. vyhledavače profitují z reklamy, kterou umísťují na své stránky, či ze souvisejících služeb apod.).⁴⁴⁵ Stěžejní pro kategorizaci subjektu jako poskytovatele služby informační společnosti tak bude především posouzení dané činnosti jako činnosti obecně hospodářské.⁴⁴⁶

Uvedená interpretace je též v souladu s bodem 18. odůvodnění Směrnice o elektronickém obchodu, kde se ve výše uvedené souvislosti výslovně uvádí, že *„Služby informační společnosti se neomezují výhradně na služby umožňující uzavírání smluv online, ale vztahují se rovněž, pokud jde o hospodářskou činnost, na služby, které nehradí ti, kdo je přijímají, jako např. služby poskytující informace online nebo obchodní sdělení nebo ty služby, které poskytují nástroje umožňující vyhledávání dat, přístup k datům a získávání dat.“*

Jako ISP se tak kvalifikuje pouze ten, jehož činnost lze vymezit jako činnost hospodářskou. Z tohoto důvodu se proto např. provozovatel domácího

⁴⁴⁵ Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 34. Např. in re *Aimster Copyright Litig.*, 334 F.3d 643 (7th Cir. 2003).

⁴⁴⁶ K tomu také stanovisko generálního advokáta Poirese Madura k rozhodnutí ESD ve spojených věcech C-236/08 až C-238/08 *Google France SARL, Google Inc. vs. Louis Vuitton Malletier SA (C-236/08)*, a *Google France SARL vs. Viaticum SA, Luteciel SARL (C-237/08)*, a *Google France SARL vs. Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL, Pierre-Alexis Thonetovi, Bruno Raboinovi, Tiger SARL (C-238/08)* („*Google vs. Louis Vuitton*“), kde Generální advokát Madura v bodě 131. svého stanoviska uvedl: *„Výraz „poskytovaná zpravidla za úplaty“ může vyvolávat určité pochybnosti, pokud jde o vyhledavač společnosti Google, ale, jak jsem uvedl, vyhledavač je poskytován bezplatně v očekávání úplaty za AdWords. Jelikož jsou obě služby také poskytovány „na dálku, elektronicky a na individuální žádost příjemce služeb“, splňují všechny požadavky nutné proto, aby byly považovány za služby informační společnosti.“*

otevřeného WIFI, byť poskytuje přístup k síti, jako poskytovatel služby informační společnosti kvalifikovat nebude, stejně tak jako hobby blogger, a to proto, že tuto činnost ani jeden z nich neprovozuje jako činnost hospodářskou (ve prospěch opačného závěru argumetuje např. Husovec, který dovozuje, že pojem hospodářská činnost je potřeba chápat natolik extenzivně, že zahrne byť i jen vyvíjení potenciálně hospodářské činnosti⁴⁴⁷).

- (ii) *na dálku* (tj. bez současné přítomnosti stran);
- (iii) *elektronicky* (tj. službu odeslanou z výchozího místa a přijatou v místě jejího určení prostřednictvím elektronického zařízení pro zpracování a uchování dat (vč. digitální komprese) a jako celek odeslanou, přenesenou nebo přijatou drátově, rádiově, opticky nebo jinými elektromagnetickými prostředky); a
- (iv) *na individuální žádost příjemce služeb* (tj. službu poskytovanou přenosem dat na individuální žádost).

Typickým příkladem služby, která není poskytovaná na individuální žádost uživatele je např. televize nebo rádio (k tomu viz také negativní vymezení služby informační společnosti níže).

Kromě pozitivního vymezení služby informační společnosti (viz výše) není bez důležitosti také její negativní vymezení (to, co službou informační společnosti není), které také nalezneme v bodu 18. odůvodnění Směrnice o elektronickém obchodu: „[...] Činnosti, jako je dodávka zboží jako taková nebo poskytování služeb offline, zde nejsou zahrnuty. Služby informační společnosti se neomezují výhradně na služby umožňující uzavírání smluv online, ale vztahují se rovněž, pokud jde o hospodářskou činnost, na služby, které nehradí ti, kdo je přijímají, jako např. služby poskytující informace online nebo obchodní sdělení nebo ty služby, které poskytují nástroje umožňující vyhledávání dat,

⁴⁴⁷ Husovec, Martin. Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 98.

přístup k datům a získávání dat. [...] Televizní vysílání ve smyslu směrnice 89/552/EHS ani rozhlasové vysílání nejsou službami informační společnosti, neboť nejsou poskytovány na individuální žádost. [...] Používání elektronické pošty nebo jiných rovnocenných individuálních komunikačních prostředků fyzickými osobami mimo rámec jejich obchodní nebo profesní činnosti včetně jejich používání pro uzavírání smluv mezi těmito osobami není službou informační společnosti. Smluvní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem není službou informační společnosti. Činnosti, které pro svou povahu nelze vykonávat na dálku a elektronickou cestou, jako povinná účetní kontrola společnosti nebo lékařská konzultace vyžadující fyzické vyšetření pacienta, nejsou službami informační společnosti.“

Kdo je nebo není ISP, tak bude vždy záležet na pečlivém posouzení toho, zda poskytuje služby informační společnosti či nikoli. Činnost ISP, která bude vyhodnocena jako poskytování služby informační společnosti však nevylučuje, že bude naplňovat i znaky jiné činnosti, na kterou dopadá odlišná právní úprava. V tomto ohledu lze odkázat např. na rozsudek ESD ze dne 2. června 2005, ve věci C 89/04, *Mediakabel BV vs. Commissariaat voor de Media*, (I-489). ESD řešil v dané věci otázku, zda předplacený servis kabelového vysílání svým charakterem spadá pod televizní vysílání, které je regulováno Směrnicí 89/552/EEC (televize bez hranic), anebo zda se jedná o službu informační společnosti ve smyslu Směrnice o elektronickém obchodu.

V posuzovaném případě šlo konkrétně o to, že nizozemská společnost *Mediakabel BV* provozovala služby kabelové televize, přičemž televizní programy, které společnost přenášela, mohli její zákazníci přijímat prostřednictvím měsíčního předplatného díky dekodéru a čipové kartě. Pro poskytování této služby obdržel *Mediakabel BV* od nizozemského regulátora trhu - *Commissariaat voor de Media*, řádné povolení. Nad rámec této služby začala společnost *Mediakabel BV* nabízet zvláštní službu „*Filmtime*“, která spočívala v tom, že si zákazníci mohli z katalogu vybrat některý z nabízených filmů; na základě jejich objednávky a proti zaplacení poplatku jim byl zaslán individuální klíč, který jim umožnil sledovat vybraný film. *Commissariaat voor de Media* společnost *Mediakabel BV* informoval, že služba „*Filmtime*“ je program zvláštního televizního vysílání, pro které musí mít společnost registraci. *Mediakabel BV* se naopak domníval, že „*Filmtime*“ není televizním vysíláním, ale interaktivní službou na vyžádání, která spadá pod služby informační společnosti.

Při právním posouzení věci ESD především konstatoval, že rozsah působnosti Směrnice o elektronickém obchodu nelze vymezit negativním vyčleněním vůči směrnici EHS 89/552 (televize bez hranic). Jinými slovy, „[...] logický vztah mezi rozsahem působnosti obou směrnic není nutně výlučná disjunkce, ale může docházet k překrývání, tedy k případům, kdy je určitá služba regulována oběma směrnicemi. Které vysílání spadá pod rozsah „televizního vysílání“ ve smyslu výše citované definice v čl. 1 písm. a) směrnice 89/552, je tak pouze otázkou naplnění znaků této definice.“ ESD zároveň zdůraznil, že technika přenosu obrazu není při tomto posouzení určujícím prvkem. Stejně tak je nerozhodné, že služba je poskytována na individuální žádost jednotlivého příjemce za předpokladu, že příjemce není schopen sám ovlivnit skladbu přenášeného programu.

3.4.3.3 Vymezení imunit (*safe harbors*) dle Směrnice o elektronickém obchodu

Vymezení konkrétních imunit dle Směrnice o elektronickém obchodu bylo do velké míry inspirováno úpravou imunit v DMCA, zejména ve vztahu k vymezení činností/funkcí ISP, na které se imunita vztahuje a podmínek pro omezení imunit.⁴⁴⁸

Mezi podstatné rozdíly mezi úpravou v DMCA a Směrnicí o elektronickém obchodu pak patří výše v této práci zmíněný rozdílný přístup k právní úpravě – vertikální co se týká DMCA a horizontální s ohledem na Evropskou směrnici o elektronickém obchodu.⁴⁴⁹ Jinými slovy, zatímco imunity (*safe harbors*) v DMCA, kodifikované v § 512 OCILLA (17 U.S.C.) se týkají výhradně autorského práva, právní úprava v EU se vztahuje na veškerý nezákonný obsah poskytnutý uživateli.⁴⁵⁰ Mezi další výrazné rozdíly mezi oběma úpravami pak patří též výše zmíněný rozdíl v NTD proceduře, která je v DMCA na rozdíl od Evropské směrnice o elektronickém obchodu podrobně vymezena (k tomu viz také podrobněji kapitola 3.4.3.4 níže). Součástí NTD procedury podle DMCA je navíc, na rozdíl od Směrnice o elektronickém obchodu, povinnost ISP za určitých podmínek odstranit obsah vrátit (*put back*).

⁴⁴⁸ Viz Peguera, Miquel. *The DMCA Safe Harbors and Their European Counterparts: a Comparative Analysis of Some Common Problems*. Columbia Journal of Law & the Arts. Vol. 32. 2009. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1468433##. Str. 481. Resp. ustanovení DMCA - 17 U.S.C. § 512(a), (b)(1), (c)(1), (d).

⁴⁴⁹ Tamtéž. Str 482.

⁴⁵⁰ Tamtéž.

Níže v této podkapitole jsou pak podrobněji analyzovány imunity (bezpečné přístavy), které upravuje Směrnice o elektronickém obchodu, včetně linkingu, pro který však Směrnice o elektronickém obchodu, na rozdíl od DMCA (resp. OCILLA), výslovný bezpečný přístav neobsahuje.

(a) *Mere conduit*

Pojmem „*mere conduit*“, který se překládá jako „prostý přenos“, se konkrétně rozumí, v souladu s článkem 12 Směrnice o elektronickém obchodu, služba informační společnosti, která spočívá v přenosu informací nebo zprostředkování přístupu ke komunikační síti, kdy ISP:

- (i) není původcem přenosu;
- (ii) nevolí příjemce přenášené informace; a
- (iii) nevolí ani nemění obsah přenášené informace.

Takový přenos informací a zprostředkování přístupu zahrnuje automatické krátkodobé přechodné ukládání přenášených informací, pokud toto ukládání slouží výhradně pro uskutečnění přenosu v komunikační síti a pokud jeho délka nepřesahuje obvyklou dobu přenosu.

Poskytováním tohoto typu služby může být například činnost Skype, ICQ, či činnost IAP, ať už na základě dial-up, DSL nebo 3G apod., nebo jiných poskytovatelů telekomunikačních služeb, kteří spadají a jejich postavení je regulováno Zákonem o elektronických komunikacích (zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích) v platném znění).⁴⁵¹

⁴⁵¹ Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 127. Také: Polčák, R. *Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP*. Praha: Computer Press. 2007. Str. 76.

(b) Caching

Pojmem „*caching*“, který se překládá jako „ukládání do vyrovnávací paměti“, se v souladu s článkem 13 Směrnice o elektronickém obchodu rozumí služba informační společnosti spočívající v přenosu informací poskytovaných příjemcem služby, kdy dochází k automatickému dočasnému přechodnému ukládání takové informace, které slouží pouze pro co možná nejúčinnější následný přenos informace na žádost jiných příjemců přenosu. ISP nebude za *caching* odpovědný, v případě, že:

- (i) nemění informace ve vyrovnávací paměti;
- (ii) vyhovuje podmínkám přístupu k informaci;
- (iii) dodržuje pravidla o aktualizaci informace, která jsou stanovena způsobem obecně uznávaným a používaným v daném průmyslovém odvětví;
- (iv) nepřekračuje povolené používání technologie obecně uznávané a používané v daném průmyslovém odvětví s cílem získat údaje o užívání informace; a
- (v) přijme okamžitá opatření vedoucí k odstranění jím uložené informace nebo ke znemožnění přístupu k ní jakmile zjistí, že informace byla na výchozím místě přenosu ze sítě odstraněna nebo k ní byl znemožněn přístup nebo soud nebo jiný správní orgán nařídil odstranění této informace nebo znemožnění přístupu k ní.

Caching je bezpečný přístav pro služby, jež stejně jako *mere conduit* spočívají v přenosu informací poskytnutých příjemcem služby, které jsou nejprve automaticky a dočasně uloženy před tím, než jsou dále elektronicky přenášeny.

Na rozdíl od *mere conduit* může poskytovatel *cachingu* nicméně o výhodu bezpečného přístavu přijít, a to v případě, kdy byly tyto informace odstraněny z původního zdroje nebo k nim byl zamezen přístup, resp. bylo odstranění nebo zamezení přístupu k těmto informacím nařízeno soudem, či správním orgánem.⁴⁵² V takém případě

⁴⁵² Tamtéž. Str 133.

musí totiž poskytovatel služby k zachování bezpečného přístavu informace promptně odstranit nebo k nim zamezit přístup.⁴⁵³

Obecně je riziko, že by mohl být ISP za *caching* (stejně tak jako *mere conduit*) shledán odpovědným za mezi-ukládání kopií s nezákonným obsahem velmi malé, čemuž odpovídá také relativně nízký počet soudních případů ať už v rámci USA⁴⁵⁴, či Evropy⁴⁵⁵. Zvláštní pozornost si v tomto ohledu zaslouží pouze tzv. „*Google Cache*“, což je služba poskytovaná společností Google, v rámci které indexuje a tím ukládá na svých serverech buď náhledy obrázků (*thumbnails*), nebo úryvky z článků, knih apod., jež jsou následně při vyhledávání zobrazovány.

I přes svůj název, který vybízí k analogii s bezpečným přístavem pro *caching*, není Google Cache službou, na kterou by se vztahovala imunita (*safe harbor*) podle článku 13 Směrnice o elektronickém obchodu, byť se jedná o službu v zásadě technického, automatického a pasivního charakteru.⁴⁵⁶ Bez ohledu na tuto skutečnost se soudy pro tento typ služby snaží nacházet různé analogie s činnostmi, na které se imunita vztahuje, či její provozovatele vyjímat z odpovědnosti na základě jiných právních ustanovení.⁴⁵⁷

Např. v USA posuzoval soud v případě Perfect 10, Inc. vs. Amazon.com⁴⁵⁸ linking a caching prováděný Googlem a Amazon.com v souvislosti s vizuálním vyhledáváním. Konkrétně se jednalo o to, že Google ukládal (*cached*) náhledy obrázků (*thumbnail images*) na svých serverech a vytvářel odkazy (linky) k jejich kopiím v plné velikosti,

⁴⁵³ Tamtéž.

⁴⁵⁴ Viz Ballon, Ian C. *Third-Party Liability Limitations Available to Service Providers Under the Digital Millennium Copyright Act. E-Commerce and Internet Law: A Legal Treatise With Forms*. Thomson/West Publishing, 2015. Kapitola 4 – *Copyright Protection in Cyberspace*. Uveřejněno v rámci konference – *The 12th Annual Stanford eCommerce Best Practices Conference* na Stanford Law School v červnu 2015. Dostupné na: <https://conferences.law.stanford.edu/bestpractice2015/wp-content/uploads/sites/45/2015/05/2015-06-08-12thAnnualE-CommerceBestPracticesConf-Materials-DMCA.pdf>.

⁴⁵⁵ Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 135.

⁴⁵⁶ Tamtéž. Str 135 – 136.

⁴⁵⁷ Tamtéž.

⁴⁵⁸ Perfect 10, Inc. vs. Amazon.com, Inc., 508 F.3d 1146 (9th Cir. 2007).

kteře se nacházely na webových stránkách třetích stran. Soud nakonec shledal, že Google nemůže být přímo odpovědný za tvorbu těchto odkazů, protože obsah, ke kterému bylo odkazováno (obrázky v plné velikosti) se nenacházely na severech Googlu. Slovy soudu: „Google přenáší nebo komunikuje pouze adresu, která nasměřuje prohlížeč uživatele na lokaci, kde se zobrazí plná velikost obrázku. [...] Je to tedy spíše webová stránka počítače toho, kdo obrázek publikuje a zobrazuje, než počítače Googlu.“⁴⁵⁹ Co se pak týká náhledů obrázků (*thumbnails*), které na vlastních serverech Googlu ukládány byly a které se zobrazují ve výsledcích vyhledávání, soud sice na jednu stranu uzavřel, že by Google mohl být formálně vzato shledán odpovědným, na stranu druhou nicméně dovedil, že činnost Googlu v tomto ohledu naplňuje podmínky tzv. *fair use*, což jej z odpovědnosti vylučuje.

V některých státech Evropy však soudy rozhodly jinak, a to v neprospěch Googlu, i když, jak bude vysvětleno dále, se v konečném důsledku, vzhledem k silné pozici Googlu, jednalo spíše o Pyrrhova vítězství.

Nejznámějším a často citovaným případem je Copiepresse SCRL & alii vs. Google, Inc. (dále jen „Copiepresse vs. Google“), který posuzovaly belgické soudy (rozhodnutí ze dne 5. září 2006 a 13. února 2007 potvrzené rozhodnutím odvolacího soudu ze dne 5. května 2011), jež shledaly Google odpovědným za porušování autorských práv. Konkrétně šlo o to, že Google indexoval v rámci své služby „Google News“ (jež začal poskytovat v roce 2002 a v Belgii v roce 2006) názvy a úryvky článků asociace belgických vydavatelů zpravodajství (Copiepresse). Copiepresse sice nerozporovala hyperlinky na webové stránky vydavatelů zpráv, jež sdružuje, ale napadla zobrazování titulků a prvních pár řádek článků na Google News a ukládání „Google verzí“ odkazů na serverech Googlu. Na základě rozhodnutí soudu byl Google veškeré odkazy

⁴⁵⁹ Ballon, Ian C. *Third-Party Liability Limitations Available to Service Providers Under the Digital Millennium Copyright Act. E-Commerce and Internet Law: A Legal Treatise With Forms*. Thomson/West Publishing. 2015. Kapitola 4 – *Copyright Protection in Cyberspace*. Uveřejněno v rámci konference – *The 12th Annual Stanford eCommerce Best Practices Conference* na Stanford Law School v červnu 2015. Dostupné na: <https://conferences.law.stanford.edu/bestpractice2015/wp-content/uploads/sites/45/2015/05/2015-06-08-12thAnnualE-CommerceBestPracticesConf-Materials-DMCA.pdf>. Str. 4-400.

na zpravodajské články členů Copiepresse povinen z Google News a Google Cache odstranit.

Jak se však nakonec ukázalo, rozhodnutí soudu nepoškodilo ani tak Google, jako spíše ekonomické zájmy Copiepresse, jelikož to významně snížilo zisky z reklamy jejich členů (bez tzv. *click-through* provozu). I přestože tedy Copiepresse soudní řízení vyhrála, byla na základě tlaku svých členů jen pár dní po odstranění odkazů z Googlu nucena ustoupit a dohodnout se s Googlem na vrácení úryvků článků v původní formě do indexace.⁴⁶⁰ Jak v té souvislosti podotkla Rachel Whetstone, ředitelka Googlu pro komunikace a vztahy s veřejností pro Evropu na oficiálním blogu společnosti: „*Stovky nových vydavatelů zpráv v Belgii i na světě jsou potěšeni, když jsou zařazeny do Google News, jelikož to umožňuje více uživatelům snáze najít jejich webové stránky a číst jejich články. To je také důvod, proč Google dostává více žádostí o zařazení do indexace než vyřazení z ní.*“⁴⁶¹

Jak tento příklad ukazuje, pohled na vymáhání některých práv online se v dnešní globální informační společnosti do značné míry relativizuje.

(c) **Hosting**

Pojem „*hosting*“ je do českého jazyka jednoslovně nepřeložitelný. Název článku 14 Směrnice o elektronickém obchodu, který se zabývá vymezením hostingu a zároveň stanovením podmínek pro poskytnutí imunity poskytovatelům hostingových služeb, zní: „shromažďování informací“, přičemž tuto činnost dále vymezuje jako „ukládání informací příjemce služby na jeho žádost“. Vzhledem k nepřesnosti názvu „shromažďování informací“ a nepraktičnosti opisování funkce hostingu, budu v této práci používat pojem „*hosting*“.

⁴⁶⁰ Viz Petillion, Flip. *Copiepresse news: a Pyrrhic victory?* Dostupné na: <https://www.crowell.com/files/Copiepresse-news-a-Pyrrhic-victory-By-Flip-Petillion.pdf>.<https://www.crowell.com/files/Copiepresse-news-a-Pyrrhic-victory-By-Flip-Petillion.pdf>.

⁴⁶¹ Viz Sweney, Mark. *Google - the Copiepresse fallout*. The Guardian. 14. února 2007. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/media/2007/feb/14/digitalmedia.comment>.

Na rozdíl od *mere conduit* a *cachingu* není ukládání informací při hostingu dočasné. Pod hosting lze zařadit celou škálu služeb, jako např. webhosting (pronájem prostoru pro webové stránky na cizím serveru), úložiště videí (např. YouTube, Dailymotion), úložiště typu *cyberlocker* (např. Megaupload, Rapidshare, Uschovna.cz), služby internetových aukcí (eBay, Aukro.cz), prodej inzerce vázaný na klíčová slova (AdWords), blogové platformy, sociální sítě (Facebook, Instagram), funkcionality přidávání komentářů apod.⁴⁶²

Článek 14 Směrnice o elektronickém obchodu stanoví, že ISP nebude odpovědný za *hosting* pokud:

- (i) na něm není příjemce služby závislý a ani není pod jeho kontrolou (dohledem);
- (ii) nebyl účinně seznámen s protiprávní činností nebo informací (tzn. nemá „skutečnou vědomost“ o protiprávnosti činnosti nebo informací);
- (iii) není si vědom, ani s ohledem na nárok na náhradu škody, skutečností nebo okolností, z nichž by byla zjevná protiprávnost činnosti nebo informace (tzn. nemá tzv. „konstruktivní vědomost“ o protiprávnosti činnosti nebo informací);
- (iv) jakmile se o protiprávnosti činnosti nebo informací dozvěděl, jednal s cílem odstranit tyto informace nebo k nim znemožnit přístup.

ESD pak v podstatě vytvořil další podmínku, která rozhoduje o tom, zda bude ISP kryt bezpečným přístavem (imunitou) nebo ne, a to:

⁴⁶² Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 105.

- (v) ISP se musí chovat neutrálně tzn. nesmí hrát aktivní roli takové povahy, že by bylo možné konstatovat, že je obeznámen s uloženými informacemi nebo je kontroluje.⁴⁶³

První z podmínek, že příjemce služby nesmí být závislý na ISP, který službu poskytuje, nebo být pod jeho kontrolou v praxi vylučuje případy, kdy by kupříkladu sám poskytovatel, byť třeba z uživatelského účtu, přidával videa porušující autorská práva, nebo kdy tak na jeho pokyn konal jeho přítel či dokonce ekonomicky s ním provázaná osoba.⁴⁶⁴

Další dvě podmínky zachování bezpečného přístavu se pak týkají absence různě definovaného stupně vědomosti o protiprávnosti činnosti nebo informace. V prvním případě (ISP *nebyl účinně seznámen* s protiprávní činností nebo informací; v anglickém originále – „*the provider does not have actual knowledge of illegal activity or information*“) se jedná o odbornou literaturou nazývanou tzv. „skutečnou vědomost“ a ve druhém případě (ISP *si není vědom*, ani s ohledem na nárok na náhradu škody, *skutečností nebo okolností, z nichž by byla zjevná protiprávnost* činnosti nebo informace; v anglickém originále – „*is not aware of facts or circumstances from which the illegal activity or information is apparent*“) o tzv. „konstruktivní vědomost“.⁴⁶⁵

⁴⁶³ Viz rozhodnutí ESD ze dne 12. července 2011, C – 324/09, ve věci *L’Oreal vs. eBay*, kde ESD dospěl mj. k následujícímu závěru: „Článek 14 odst. 1 [Směrnice o elektronickém obchodu] musí být vykládán v tom smyslu, že se použije na provozovatele online tržiště v případě, že uvedený provozovatel nehrál aktivní roli takové povahy, že by bylo možné konstatovat, že uložená data zná nebo kontroluje. Uvedený provozovatel hraje takovou roli v případě, že poskytuje pomoc, která spočívá zejména v optimalizaci prezentace dotčených nabídek k prodeji nebo jejich propagaci.“

Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 105. Také: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd25f81e00f2614b178b3bdb0e478b7cb8.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuQb3r0?text=&docid=107261&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=87490>.

⁴⁶⁴ Tamtéž. Str. 106.

⁴⁶⁵ Tamtéž. Str. 106 – 107. Popř. Peguera, Miquel. *The DMCA Safe Harbors and Their European Counterparts: a Comparative Analysis of Some Common Problems*. *Columbia Journal of Law & the Arts*. Vol. 32. 2009. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1468433#. Str. 481.

Ke skutečné vědomosti pak dle judikatury ESD dojde jen tehdy, pokud se ISP o protiprávní povaze informace nebo činnosti dozví, např. na základě oznámení, které však musí být dostatečně přesné a podložené (viz např. *L'Oréal vs. eBay*).⁴⁶⁶ Jinými slovy, nestačí, aby oznamovatel příslušnému ISP pouze oznámil, že hostuje např. nějaký obrázek, musí zároveň uvést, že ten obrázek porušuje něčí práva a porušení dále specifikovat.⁴⁶⁷

Konstruktivní vědomost vyžaduje, aby si ISP byl vědom skutečností nebo okolností, z nichž by byla protiprávnost činnosti nebo informace zjevná. Interpretace konstruktivní vědomosti není v judikatuře členských států EU vůbec jednotná.⁴⁶⁸ Na základě konstruktivní vědomosti se nositelé práv například opakovaně snaží žalovat YouTube a jiné obdobné služby.⁴⁶⁹

Podle ESD se nicméně oba typy vědomosti (jak skutečná tak konstruktivní) musí vykládat v tom smyslu, že se vztahují na jakoukoli situaci, kdy se dotčený ISP dozví o takto vymezených skutečnostech nebo okolnostech, přičemž ISP bude v tomto ohledu posuzován z hlediska chování „obezřetného hospodářského subjektu“, tzn., že mu nebude tolerována tzv. úmyslná slepota („*willful blindness*“), kdy bude před porušováním práv týkající se jeho služby vědomě zavírat oči.⁴⁷⁰

⁴⁶⁶ Rozhodnutí ESD v případě *L'Oréal vs. eBay* z 12. července 2011 C-324/09.

Více k tomu viz také Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internetu podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 107.

⁴⁶⁷ Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internetu podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 107.

⁴⁶⁸ Tamtéž. Str. 108.

⁴⁶⁹ Tamtéž.

⁴⁷⁰ Viz bod 122 odůvodnění ESD v případě *L'Oréal vs. eBay*, kde ESD dovodil mj. „*Týká se to především situace, kdy provozovatel internetového obchodu, po přezkoumání vykonaném z vlastní iniciativy, odhalí protiprávní činnost nebo informaci, stejně tak jako situace, kdy je mu existence takovéto činnosti nebo takovéto informace oznámena. V tomto druhém případě sice nemusí oznámení automaticky vést k vyloučení nároku na zbavení odpovědnosti dle článku 14 směrnice 2000/31, jelikož se oznámení údajně protiprávních činností nebo informací může ukázat jako nedostatečně přesné a podložené, to však nemění nic na tom, že tuto skutečnost musí vnitrostátní soud, ve vztahu k takto poskytnutým informacím provozovateli, zohlednit při posuzování reálnosti jeho vědomosti o skutečnostech nebo informacích, na základě kterých by obezřetný hospodářský subjekt musel konstatovat protiprávnost*“. K tomu viz také Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internetu podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 108.

Poslední podmínka pasivity (neutrality) ISP je, jak je výše uvedeno, relativní novum, které přinesla až judikatura ESD.⁴⁷¹ Podstatou této podmínky je, že ISP k zachování imunity (bezpečného přístavu) nesmí hrát ve vztahu k cizímu obsahu aktivní roli. ESD považuje za příklad takové aktivní úlohy, a tedy porušení principu pasivity, když poskytovatel internetové aukce poskytne při svojí činnosti pomoc, která spočívá v optimalizaci prezentace konkrétních nabídek prodeje anebo v individuální podpoře takovýchto nabídek.⁴⁷² Dalším příkladem pak může být např. služba AdWords od Google, kterou ESD řešil v případě Google vs. Louis Vuitton.⁴⁷³

Ve sporu Google vs. Louis Vuitton šlo o to, že francouzský módní návrhář Louis Vuitton (LVMH) v roce 2004 zjistil, že Google prodává jeho ochranné známky (včetně padělků jeho produktů) třetím osobám jako tzv. „*advertisement triggers*“. Pařížské soudy shledaly Google odpovědným za porušení práv k ochranným známkám LVMH, nekalou soutěž a klamavou reklamu. Google se měl uvedeného jednání dopustit konkrétně tím, že nabízel svým zákazníkům možnost zvolit ochrannou známku Louis Vuitton, a to jako

⁴⁷¹ Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 111.

⁴⁷² Tamtéž. Resp. bod 116 a 117 odůvodnění *L'Oréal vs. eBay* – „*Pokud naproti tomu uvedený provozovatel poskytoval pomoc, která spočívala zejména v optimalizaci prezentace dotčených nabídek k prodeji nebo propagaci těchto nabídek, je třeba mít za to, že nezaujímal neutrální postavení ve vztahu mezi dotčeným zákazníkem-prodávajícím a potenciálními kupujícími, ale hrál aktivní roli takové povahy, že by bylo možné konstatovat, že tato data týkající se těchto nabídek zná nebo kontroluje. Pokud jde o uvedené údaje, nemůže se tedy dovolávat výjimky v oblasti odpovědnosti stanovené v článku 14 směrnice 2000/31.*

Předkládajícímu soudu přísluší přezkoumat, zda společnost eBay hrála takovou roli, jako je role popsaná v předchozím bodě, ve vztahu k nabídkám k prodeji, které jsou předmětem věci v původním řízení.“

⁴⁷³ *Google France SARL, Google Inc. vs. Louis Vuitton Malletier SA (C-236/08) a Google France SARL vs. Viaticum SA, Luteciel SARL (C-237/08), a Google France SARL vs. Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL, Pierre-Alexis Thonetovi, Bruno Raboinovi, Tiger SARL (C-238/08) („Google vs. Louis Vuitton“).*

samostatná klíčová slova nebo v kombinaci se slovy „replika“ a „kopie“.⁴⁷⁴ Francouzské soudy nařídily Googlu uhradit LVHM téměř 300tis EUR jako náhradu škody, nicméně Google se obrátil na francouzský nejvyšší soud, který případ předložil k posouzení ESD. Zajímavé a důležité pro další judikaturní praxi se pak stalo nejen vlastní rozhodnutí ESD, ale také argumentace generálního advokáta Madura v jeho stanovisku, které rozhodnutí ESD předcházelo.

Generální advokát Maduro dospěl při posuzování služby AdWords (v bodech 144, 145 a 146 odůvodnění svého stanoviska) mj. k následujícím závěrům: *„Toto je nejlépe znázorněno srovnáním s vyhledavačem společnosti Google, který je nestranný, pokud jde o informace, které přenáší. Jeho přirozené výsledky jsou výsledkem automatických algoritmů, které používají objektivní kritéria s cílem vygenerovat internetové stránky, které by v co největší míře odpovídaly zájmům uživatelů internetu. Zobrazení těchto stránek a pořadí, v jakém jsou uspořádány, závisí na jejich relevanci vzhledem k zadaným klíčovým slovům, a nikoliv na zájmu společnosti Google o konkrétní internetovou stránku nebo na vztahu k takové stránce. Společnost Google má sice zájem – dokonce finanční zájem – na zobrazení relevantnějších internetových stránek pro uživatele internetu; nemá však zájem na tom, aby se do pozornosti uživatele internetu dostala konkrétní internetová stránka.*

⁴⁷⁴ Podle bodu 22 a násl. odůvodnění rozhodnutí ESD ve věci Google vs. Louis Vuitton umožňuje služba AdWords „jakémukoli hospodářskému subjektu nechat si zajistit, aby se prostřednictvím výběru jednoho či několika klíčových slov v případě shody mezi tímto slovy a slovem či slovy obsaženými v zadání, které uživatel Internetu vložil do vyhledavače, objevil reklamní odkaz na jeho internetovou stránku. Tento reklamní odkaz se objeví v kolonce „sponzorované odkazy“, který je zobrazen buď v pravé části obrazovky napravo od přirozených výsledků vyhledávání, anebo v horní části obrazovky nad uvedenými výsledky.

K uvedenému reklamnímu odkazu je připojeno krátké obchodní sdělení. Tento odkaz a toto sdělení dohromady představují inzerci, která se zobrazí ve výše uvedené kolonce.

Inzerent za každý proklik na reklamní odkaz v rámci optimalizace pro vyhledavače platí odměnu. Tato odměna se vypočítává zejména v závislosti na „maximální ceně za proklik“, ohledně níž inzerent při uzavření smlouvy o poskytování optimalizace pro vyhledavače se společností Google prohlásil, že je připraven ji platit, jakož i na počtu prokliků na uvedený odkaz uživateli internetu.

Totéž klíčové slovo může zvolit několik inzerentů. Pořadí zobrazení jejich reklamních odkazů je pak určeno zejména v závislosti na maximální ceně za proklik, počtu dřívějších prokliků na uvedené odkazy, jakož i kvalitě inzerce, jak ji ohodnotí společnost Google. Inzerent může svou pozici v rámci pořadí zobrazení kdykoli vylepšit tím, že stanoví vyšší maximální cenu za proklik, nebo tím, že se pokusí vylepšit kvalitu své inzerce.“

To však neplatí, pokud jde o obsah zobrazovaný v AdWords. Zobrazování reklam společností Google vyplývá z jejího vztahu s inzerenty reklamy. V důsledku toho již AdWords není nestranný informační nástroj: společnost Google má přímý zájem na tom, aby uživatelé internetu klikali na reklamní odkazy (na rozdíl od přirozených výsledků zobrazených vyhledavačem). Vyloučení odpovědnosti z důvodu shromažďování informací stanovené článkem 14 směrnice 2000/31 by se tedy nemělo vztahovat na obsah zobrazovaný v AdWords. Otázku, zda taková odpovědnost vůbec existuje, je třeba posoudit, jak jsem uvedl výše, podle vnitrostátního práva.”

ESD byl následně ve svém rozhodnutí ve vztahu k charakteru služby AdWords (popř. jiným obdobným službám) obecnější, přičemž odpovědnost za posouzení, zda se na službu vztahuje bezpečný přístav pro poskytovatele hostingu, ponechal na posouzení vnitrostátním soudům, když v bodech 116 – 118 odůvodnění svého rozhodnutí dovedl, že „[...] *pouhá okolnost, že je optimalizace pro vyhledavače placená, že společnost Google stanoví způsoby odměňování nebo také že svým zákazníkům poskytuje informace obecné povahy, nemůže mít za následek, že se na společnost Google nebudou vztahovat odchylky v oblasti odpovědnosti stanovené ve směrnici 2000/31. Rovněž tak shoda mezi vybraným klíčovým slovem a vyhledávaným výrazem zadaným uživatelem internetu nestačí sama o sobě k tomu, aby se mělo za to, že společnost Google zná nebo kontroluje data, která do jejího systému zadali inzerenti a která byla uložena do paměti na její server. [...] je naproti tomu relevantní role, kterou společnost Google hraje při vypracování obchodního sdělení připojeného k reklamnímu odkazu nebo při stanovení či výběru klíčových slov. S ohledem na předcházející úvahy přísluší vnitrostátnímu soudu, který má nejlepší předpoklady ke zjištění konkrétních podmínek poskytování služby ve věcech v původních řízeních, aby posoudil, zda role, kterou takto společnost Google vykonává, je neutrální v rozsahu, v němž je jeho chování čistě technické, automatické a pasivní, což znamená, že nezná ani nekontroluje data, která ukládá.”*

Rozhodnutí ESD tak i přes očekávání do něj vkládaná, neposkytlo jednoznačné výkladové vodítko k tomu, jak posuzovat tento typ služby (AdWords), o čemž svědčí řada soudních rozhodnutí vydaných po tomto rozhodnutí v různých členských státech

EU, jako např. *Google vs. Syndicat Francais de la loterie*⁴⁷⁵, *Cobrason vs. Google*⁴⁷⁶, či *Olivier Martinez vs. Google a Prisma Presse*⁴⁷⁷ apod., jež dokládají odlišnost interpretace kritéria „aktivní role“ ve smyslu uvedeném v *Google vs. Louis Vuitton*.⁴⁷⁸ Jednotlivé aspekty hostingu tak i nadále zůstávají s řadou výkladových nejasností.

(d) *Linking*

Byť Směrnice o elektronickém obchodu neobsahuje žádnou úpravu ve vztahu k linkingu (tvoření odkazů), budu se jejímu vymezení v této práci věnovat vzhledem k tomu, že činnost vyhledavačů (*search engines*), jako např. Google, Yahoo apod., je z uživatelského hlediska naprosto zásadní. Bez služby, kterou poskytují vyhledávče, zejména pak Google, si užívání Internetu nejde vůbec představit. Pro vyhledávání obsahu na Internetu termín „vygooglovat“ („*google it*“) dokonce zobecněly. Dalo by se tak říci, že je přímo ve veřejném zájmu, aby se na službu poskytovanou vyhledavači imunita ve vztahu k jejich právní odpovědnosti za cizí obsah vztahovala, i když samozřejmě nikoli

⁴⁷⁵ Pařížský odvolací soud vyňal Google z jakékoli odpovědnosti na základě bezpečného přístavu pro hosting, jelikož nebylo prokázáno, že by Google kontroloval výběr klíčových slov inzerentem. Soud tak uzavřel, že Google nehrál aktivní roli při vypracování obchodního sdělení připojeného k reklamnímu odkazu nebo při stanovení či výběru klíčových slov.

Viz Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transatlantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 110.

⁴⁷⁶ Pařížský odvolací soud v tomto případě potvrdil rozhodnutí obchodního soudu nižší instance, který shledal Google odpovědným na základě sekundární odpovědnosti (spoluzavinění) za nekalou soutěž, klamavou reklamu a nezákonnou srovnávací reklamu, čehož se měl dopustit tím, že zobrazil na své vyhledávací stránce a také v AdWords programu žalobcovy ochranné známky a doménové jméno. Soud na základě toho uzavřel, že Google přispěl ke zmatení veřejnosti. Přestože soud v tomto případě neposuzoval odpovědnost Googlu na základě Směrnice o elektronickém obchodu, ale pouze na základě obecné deliktivní odpovědnosti, demonstruje tento případ, že rozhodnutí ESD v *Google vs. Louis Vuitton* nezamezilo při posuzování obdobných případů kontroverzím a nejasnostem, zda je za takovou činnost poskytovatel služby odpovědný či ne.

Čerpáno tamtéž.

⁴⁷⁷ V tomto případě odmítl pařížský soud na základě principu stanoveném ESD v *Google vs. Louis Vuitton* vztáhnout na Google bezpečný přístav ve vztahu k jeho službě AdWords, a to z důvodu, že pravděpodobně hraje aktivní roli ve výběru jím sponzorovaných odkazů. K tomuto závěru dospěl soud na základě analýzy možností a schopností Googlu odmítnout nebo odebrat (odstranit) jakýkoli reklamní odkaz.

Čerpáno tamtéž. Str. 111.

⁴⁷⁸ Tamtéž.

bezvýhradně a nikoli ke každému typu vyhledávání, resp. ve vztahu ke každé službě, kterou vyhledavače poskytují (viz např. služba Google News, AdWords apod).

K posuzování linkingu je možné přistupovat z mnoha různých úhlů. Může se jednat o službu přirozeného vyhledávání poskytovanou vyhledávači typu Google, kde je vyhledávání založeno na automatických procesech indexace, a to na základě zadaných klíčových slov uživatelem, ale může se také jednat o manuální zadávání linků či hyperlinků (deep linků, embedovaných linků apod.) uživateli, s cílem odkázat na konkrétní obsah.⁴⁷⁹ Navíc, jak je rozvedeno podrobněji výše, např. v případě Google vs. Louis Vuitton či Copiepresse vs. Google apod., vyhledavače poskytují také celou řadu dalších služeb. Používají tak např. komerční odkazy, které se uživateli při zadání určitých hledaných výrazů automaticky zobrazí s výsledkem přirozeného vyhledávání (klient vyhledavače si v takovém případě zaplatí reklamu, která se zobrazí při vyhledání určitých klíčových slov, jež si klient zvolí, tento typ služby se nazývá *commercial links*, který např. Google poskytuje pod názvem AdWords),⁴⁸⁰ nebo poskytují služby tzv. agregátorů seskupujících různé typy obsahu (např. zpravodajství jako je služba Google News, Yahoo News apod.). V neposlední řadě je linking příznačný též pro různé sociální platformy jako je Facebook nebo Instagram, kde uživatelé, většinou prostřednictvím inline linků, či embedovaných linků (viz níže) odkazují nejčastěji na fotky, videa, ale i jiný obsah.⁴⁸¹

Ve vztahu k linkingu se odborná obec nemůže shodnout, a to i přes rozhodnutí ESD v některých otázkách, v jakých případech je ten, který tuto službu poskytuje, odpovědný za případné porušení autorských práv k dílům, na něž je odkazováno. Rozdíly v přístupu k této otázce byly shledány nejen v závislosti na tom, zda se jedná o automatizovanou službu vykonávanou např. vyhledávači typu Google, či mechanicky tvořené odkazy

⁴⁷⁹ Viz Verbiest, Thibault (ULYS); Spindler, Gerald, Prof. Dr. (University of Gottingen); Riccio, Giovanni Maria (University of Salerno); Van der Perre, Aurélie (CRID). *Study on the Liability of Internet Intermediaries*. 2. listopadu 2007. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/study/liability/final_report_en.pdf. Str. 86.

⁴⁸⁰ Tamtéž.

⁴⁸¹ Viz Arezzo, Emanuela. *Hyperlinks and making available right in the European Union: What future for the Internet after Svensson?* 2014. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=2404250> nebo <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2404250>.

jednotlivými uživateli, ale také na tom, o jaký konkrétní typ odkazu se jedná (*surface link*, *deep link* nebo *framing*, popř. *embedded link - inline link*).

Hyperlinkovým odkazem (*hyperlink*) je technicky řečeno instrukce pro browser v jazyce HTML (*Hyper Text Markup Language*), aby zobrazil jiný dokument (*external link*) nebo jinou část stejného dokumentu (*internal link*). Viditelná část takového odkazu se nazývá „*pointer*“ a je často ve formě podrženého slova (často v jiné barvě než zbytek textu), ale může mít také formu obrázku apod. V okamžiku, kdy na pointer uživatel klikne myší, browser buď automaticky přejde na jinou webovou stránku, na kterou je odkazováno (v případě externího odkazu) nebo na příslušnou část stejného dokumentu (interní link). „Prostý“ hyperlink zpravidla vypadá následovně:

Zdroj: <http://www.cenaynailor.com/examples-embedded-links-hyperlinks/>.

Techniky tvorby jednotlivých hyperlinkových odkazů pak můžeme dále dělit na tzv. *surface links* (povrchové odkazy) a *deep links* (hluboké odkazy). Zatímco **deep link** je druh hypertextového odkazu, který směřuje přímo ke konkrétnímu obsahu „uvnitř“ webové stránky, aniž by uživatel musel projít přes domovskou stránku (*home page*) poskytovatele obsahu, referuje **surface link** k typu odkazu, který naopak směřuje na domovskou stránku poskytovatele obsahu.

Jinými slovy, většina webových stránek je organizována hierarchicky na vrcholu s tzv. domovskou stránkou (*home page*), kde je zobrazována většina reklamních vzkazů a prostřednicvím které se lze dostat k dalším stránkám obsaženým hlouběji (*deeper*) na daném webu. Je tedy přirozené, že podnikatelé provozující takové webové stránky chtějí, aby uživatelé jejich domovskou stránku při hledání obsahu na jejich webu navštívili,

jelikož tzv. prokliky na této stránce mají vliv na jejich příjmy z reklamy (čím více prokliků tím vyšší cena za reklamní vzkaz). Kliknutím na deep link se uživatelům nicméně zobrazí přímo požadovaný obsah uvnitř (*deep in*) webové stránky, tzn., že ten, kdo na něj klikne, se domovské stránce s reklamou úlně vyhne. Příkladem surface link je např.: <http://www.prf.cuni.cz/> a příkladem deep link: <http://www.prf.cuni.cz/doktorske-studium-ph-d-1404042074.html>.

Další způsobem tvorby odkazů je pak tzv. *framing*. **Framingem** (rámováním) se rozumí umístění dvou (nebo více) odlišných webových stránek vedle sebe na jedné webové stránce, většinou v separátním okně/rámu (*frame*) s navigačními elementy.⁴⁸² Jinými slovy, jedná se o zobrazení obsahu vzdálené webové stránky (na kterou je odkazováno) uvnitř webové stránky (která odkaz obsahuje). Framing je tak metoda prezentace webových stránek, která rozdělí obrazovku počítače na několik překrývajících se oken. Každé okno pak obsahuje zobrazení odlišného HTML souboru.

Inline link, či embedded link jsou druhy odkazů, které umísťují část obsahu vzdálené webové stránky (nejčastěji obrázky, ale také např. videa, MP3 soubory, reklamní bannery apod.) na webovou stránku s odkazem (někdy za využití metody framingu). V případě těchto druhů odkazů se tak z pohledu uživatele zdá, že se obsah, na který je odkazováno, nachází přímo na webové stránce s odkazem, i když tomu tak ve skutečnosti není. Inline linking je velmi často předmětem soudních sporů pro porušování autorských práv, i když jak v USA (viz např. Perfect 10, Inc. vs. Amazon.com výše), tak v EU (viz zejm. rozhodnutí ESD v případě Svensson, BestWater apod. viz níže) soudy rozhodly, byť za specifických okolností, že pokud je odkazováno na legálně zveřejněný obsah, o porušování autorských práv se nejedná. Judikatura jednotlivých členských států EU však ne vždy s argumentací ESD koresponduje, včetně českých soudů, např. v případě tzv. „libereckého piráta“ (viz níže).

Vzhledem k tomu, že Směrnice o elektronickém obchodu neobsahuje závazek vytvořit specifickou imunitu pro tento typ činnosti/funkce (*linking*), je právní úprava

⁴⁸² K tomu viz např. https://en.wikipedia.org/wiki/Copyright_aspects_of_hyperlinking_and_framing.

v jednotlivých členských státech v tomto ohledu nekonzistentní. Některé z členských států přijaly právní úpravu, která provozovatelům těchto služeb imunitu poskytuje, jako např. Maďarsko, Rakousko, Portugalsko nebo Španělsko,⁴⁸³ jiné nemají úpravu žádnou, např. Německo, či Francie. Na činnost ISP, kteří poskytují linkingové služby pak většinou vztahují na základě analogie bezpečný přístav (imunitu) pro jiný typ činnosti, nejčastěji *hosting*.⁴⁸⁴

Jak je uvedeno výše, tím, zda může být linkingem založena odpovědnost za porušení autorských práv k chráněnému obsahu, na který je odkazováno, resp. zda může být odkaz na autorskoprávně chráněný obsah považován za sdělování veřejnosti ve smyslu článku 3 odst. 1 Informační směrnice, posuzoval ESD v rámci rozhodování o předběžných otázkách (k činnosti a postavení ESD viz také níže), a to v několika případech. Konkrétně se jedná o rozsudek ESD C-466/12 z 13. února 2014 v případě Nils Svensson and Others vs. Retriever Sverige AB (dále jen „Svensson“)⁴⁸⁵, rozsudek C-348/1 z 24. října 2014 ve věci BestWater International GmbH vs. Michael Mebes, Stefan Potsch, (dále jen „BestWater“)⁴⁸⁶ a rozsudek C-279/13 z 26. března 2015 ve věci C More Entertainment AB vs. Linus Sandberg (dále jen „C More Entertainment“)⁴⁸⁷.

V případě Svensson posuzoval ESD předběžnou otázku, zda musí být článek 3 odst. 1 Informační směrnice vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že jsou na jedné internetové stránce uvedeny hypertextové odkazy na chráněná díla dostupná na jiné internetové stránce, přičemž na této jiné stránce jsou dotyčná díla volně přístupná,

⁴⁸³ Verbiest, Thibault (ULYS); Spindler, Gerald, Prof. Dr. (University of Göttingen); Riccio, Giovanni Maria (University of Salerno); Van der Perre, Aurélie (CRID). *Study on the Liability of Internet Intermediaries*. 2. listopadu 2007. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/study/liability/final_report_en.pdf. Str. 86.

⁴⁸⁴ Tamtéž.

⁴⁸⁵ Dostupné na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=147847&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=146543>.

⁴⁸⁶ Dostupné na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=159023&pageIndex=0&doclang=DE&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=64948>.

⁴⁸⁷ Dostupné na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=163250&pageIndex=0&doclang=C>.

představuje sdělování veřejnosti podle tohoto ustanovení. ESD v tomto případě dospěl k negativnímu závěru. Podle ESD majitel webové stránky může, bez svolení držitelů autorských práv, přesměrovat internetové uživatele prostřednictvím hyperlinků na chráněná díla, která jsou k dispozici na volně přístupné bázi na jiných stránkách. To platí dokonce i v případě, kdy má internetový uživatel dojem, že kliknutím na odkaz (*link*) se dílo zobrazí na stránce, které odkaz na dílo obsahovalo. Podle ESD navíc článek 3 odst. 1 Informační směrnice brání tomu, aby členský stát mohl poskytnout větší ochranu nositelům autorského práva tím, že stanoví, že pojem „sdělování veřejnosti“ zahrnuje více úkonů, než je v tomto ustanovení uvedeno.⁴⁸⁸

V případě BestWater se jednalo o to, že společnost BestWater International, která vyrábí vodní filtry, se rozhodla udělat reklamní kampaň a natočila zhruba dvouminutové propagační video s názvem „Realita“ (*Die Realität*) o vodním znečištění. Video se však posléze objevilo na YouTube. Společnost BestWater tvrdila, že o této skutečnosti neměla ponětí. Obviněnými v této kauze byli dva nezávislí obchodní zástupci jiné společnosti - přímého konkurenta BestWater. Každý z těchto zástupců provozoval své vlastní webové stránky s nabídkou zboží, které prodávali. V roce 2010 bylo návštěvníkům jejich webových stránek dostupné i propagační video společnosti BestWater. Společnost BestWater podala žalobu k německému soudu pro porušení jejich autorských práv k videu a požadovala odškodnění. Německé soudy sice odmítly, že by umístění hyperlinku na autorskoprávně chráněné dílo znamenalo sdílení veřejnosti, nicméně nebyly schopny rozhodnout, zda na této skutečnosti něco mění použití metody framingu, a proto zformulovaly v tomto duchu předběžné otázky, které předložily k posouzení ESD.

ESD v zásadě zopakoval argumenty z případu Svensson s tím, že pokud se dílo prostřednictvím embedovaného linku nestane přístupné tzv. „nové veřejnosti“ (*new public*), nejedná se o porušení autorských práv, a to i přesto, že bylo na chráněná díla odkázáno bez svolení držitelů autorských práv. O zpřístupnění nové veřejnosti se dle ESD nejedná v případě, kdy je dílo na stránkách, na které odkazuje embedovaný link volně přístupné jakémukoli internetovému uživateli. Veřejnost, která se k dílu dostane

⁴⁸⁸

Viz <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-02/cp140020en.pdf>.

přes embedovaný link, tak nepředstavuje novou veřejnost a odkaz na takové dílo nepředstavuje neautorizovaný zdroj.

V dosud posledním posuzovaném případě ESD – C More Entertainment šlo o posuzování trochu jiné otázky, a to zda je možné vložit na webovou stránku hypertextové odkazy, prostřednictvím kterých mají uživatelé Internetu přístup k přímému přenosu zápasů ledního hokeje na jiné webové stránce, na níž je však jejím provozovatelem přístup zpoplatněn. Vzhledem k tomu, že provozovatel této stránky neměl autorská práva ke streamovanému⁴⁸⁹ obsahu sportovních zápasů, jednalo se o to, zda tím, že někdo jiný vložil na své internetové stránky link, který umožnil obejít placení za zhlédnutí přímého přenosu zápasů, mohl porušit práva provozovatele stránek jako vysílatele.

ESD dospěl k závěru, že vysílatel zápasů v přímém přenosu se nekvalifikuje jako vysílatel (*broadcaster*) podle Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2003 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (*Official Journal* L 376, s. 28), která zrušila a nahradila Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 92/100/ES, jež nabyla platnosti v okamžiku přijetí Informační směrnice, protože neposkytuje službu, která je přístupná veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto vysíláním přístup z místa a v době, které si zvolí. ESD tak musel posoudit, zda mohou členské státy rozšířit ochranu i pro tento typ vysílatele, resp. posoudit, zda článek 3 odst. 2 písm. d) Informační směrnice musí být chápán tak, že brání tomu, aby členské státy přiznaly vysílacím organizacím výlučné právo ve vztahu k úkonům sdělování veřejnosti, které však nepředstavují úkony zpřístupnění záznamu jejich vysílání veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto vysíláním přístup z místa a v době, které si zvolí. ESD při rozhodování této otázky nakonec uzavřel, že členské státy mohou vysílacím organizacím přiznat výlučné právo udělit svolení nebo zakázat zpřístupnění jejich vysílání veřejnosti, zejména vysílání, ke kterým může mít každý jednotlivec ze strany veřejnosti přístup z místa, které si zvolí, přičemž ovšem takovým právem nesmí být nijak dotčena ochrana autorského práva.

⁴⁸⁹ Streamování (z anglického „*streaming*“) znamená, že tok dat přijímaný ze sítě není ukládán na pevný disk, ale je rovnou přehráván.

Problematika odkazování na cizí obsah a výklad odpovědnosti těch, kteří odkazy na svých stránkách umísťují, není - jak vyplývá z výše uvedených příkladů - jednoznačný a bez kontroverzí, a dá se předpokládat, že se bude i nadále judikatorně vyvíjet. Katalog autorských práv není totiž v jednotlivých státech EU zcela totožný, tzn., že i když např. ESD v případě BestWater rozhodl, že embedovaný odkaz nepředstavuje sdělování veřejnosti podle článku 3 odst. 1 Informační směrnice, neznamená to, že nemůže naplňovat znaky porušení jiného specifického práva nositele autorských práv obsaženého v některé z právních úprav členských států EU.⁴⁹⁰

3.4.3.4 „Notice and action“ procedury

„Notice and action“ je zastřešujícím termínem pro řadu mechanismů vytvořených k eliminaci nezákonného obsahu na Internetu.⁴⁹¹ Jeho součástí je také procedura NTD (*notice and takedown*) podle článku 14. odst. 1 písm. b) Směrnice o elektronickém obchodu, z níž vyplývá, že imunita svědčí poskytovateli hostingových služeb jen za předpokladu, že odstranil nezákonný obsah, jakmile se o tom dozvěděl. NTD je tak užším termínem než *notice and action*, který zahrnuje více možných postupů (*actions*) proti nezákonnému obsahu, jako např. *notice and notice*, či graduovanou odpověď.⁴⁹²

Níže bude popsána NTD procedura dle Směrnice o elektronickém obchodu a procedura graduované odpovědi, která je *notice and action* procedurou svého druhu, jež sice nevyklučuje NTD proceduru, resp. uplatňuje se vedle ní, nicméně svojí funkcí

⁴⁹⁰ K tomu také viz diskuze na Technology Law blogu Martina Husovce dostupném na: <http://www.husovec.eu/2014/11/what-does-bestwater-decision-mean-for.html>.

⁴⁹¹ K tomu viz Sdělení Komise z 11. ledna 2012 Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru pro regiony, nazvaném Ucelený rámec pro budování důvěry v Jednotný digitální trh pro elektronické obchodování a online služby (*A coherent Framework for Building Trust in the Digital Single Market for e-Commerce and Online Services*) – „Notice and action“ procedury jsou těmi, které dodržují ISP za účelem boje proti nezákonnému obsahu na základě přijetí oznámení. Takový ISP může např. stáhnout (*takedown*) nezákonný obsah, blokovat jej, nebo požadovat, aby byl dobrovolně stažen těmi, kteří jej tam vložili.“

Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/notice_and_action/index_en.htm a http://eur-lex.europa.eu/resource.HTML?uri=cellar:87375c7c-1bd0-445d-b251-60599af8c73b.0009.03/DOC_1&format=PDF.

⁴⁹² K tomu také viz Kuczerawy, Aleksandra. *Intermediary Liability & Freedom of Expression: Recent Developments in the EU Notice & Action Initiative*. ICRI Working Paper Series. Dostupné na: <https://www.law.kuleuven.be/be/icri/> a http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action-plan_en.pdf.

fakticky omezuje její efektivitu. V poslední části pak budou nastíněny kroky, jež EU podnikla ke zhodnocení vhodnosti a proporcionality NTD procedury v rámci úvah o revizi Směrnice o elektronickém obchodu.

(a) *Notice and Takedown (NTD)*

Jak je uvedeno výše, NTD procedura byla zavedena jak DMCA tak Směrnicí o elektronickém obchodu. Nicméně vzhledem k odlišnému charakteru DMCA a evropské Směrnice o elektronickém obchodu se liší také úprava NTD procedury obsažená v těchto předpisech. Zatímco DMCA obsahuje přesnou úpravu NTD procedury, Směrnice o elektronickém obchodu nechává členským státům při úpravě její konkrétní podoby volnou ruku. Právní úprava v jednotlivých členských státech není proto v tomto ohledu jednotná, což je z hlediska právní jistoty předmětem kritiky celého spektra informační společnosti a tématem k její případné revizi.

Základem procedury NTD podle článku 14 Směrnice o elektronickém obchodu je úprava odpovědnosti ISP při poskytování hostingových služeb. Tento článek uvádí, že ISP není odpovědný za hosting (ukládání informací na žádost příjemce), pokud:

- (i) nebyl účinně seznámen (nemá skutečnou vědomost)⁴⁹³ s protiprávní činností nebo informací a ani s ohledem na nárok na náhradu škody si nebyl vědom skutečností nebo okolností z nichž by protiprávnost činnosti nebo informace byla zjevná (nemá konstruktivní vědomost)⁴⁹⁴; nebo
- (ii) jakmile se o tom dozvěděl, jednal s cílem odstranit tyto informace nebo k nim znemožnit přístup.

Jak už je uvedeno výše (viz kapitola 3.4.3.3 (c)), oba dva typy vědomosti se podle ESD musí vykládat v tom smyslu, že se vztahují na jakoukoli situaci, kdy se ISP **dozví** o takových skutečnostech nebo okolnostech.⁴⁹⁵ ISP tak skutečnou či konstruktivní

⁴⁹³ „Does not have actual knowledge“.

⁴⁹⁴ „Is not aware of facts or circumstances from which the illegal activity or information is apparent“.

⁴⁹⁵ Viz bod 121 odůvodnění rozhodnutí ESD ve věci L'Oréal vs. eBay, kde ESD dovodil: „Kromě toho k tomu, aby pravidla uvedená v čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice 2000/31 nebyla zbavena svého

vědomost o protiprávnosti činnosti nebo informací může nabýt např. z rozhodnutí soudu, jiného orgánu veřejné moci apod., na základě přezkumu z vlastního podnětu nebo také na základě učiněného oznámení (*notice*).⁴⁹⁶ Pokud se tak stane, musí k zachování bezpečného přístavu takový obsah odstranit (*takedown*) nebo k němu znemožnit přístup.

Nejčastějším způsobem v praxi, který vede k získání skutečné vědomosti ISP o závadnosti činnosti nebo obsahu na jeho stránkách, je pak doručení oznámení (*notice*).⁴⁹⁷ Směrnice o elektronickém obchodu sice nestanoví žádné konkrétní podmínky, jak by takové oznámení mělo vypadat, ale z rozhodnutí ESD ve věci *L'Oréal vs. eBay* vyplývá, že musí být dostatečně přesné a podložené.⁴⁹⁸ Oznamovatelem může být nicméně každý (oznámení může být dokonce i anonymní) a může být vůči ISP teoreticky učiněno v jakékoli formě – telefonicky, formulářem, e-mailem i jinak (např. přidáním příspěvku na webovou stránku daného ISP).⁴⁹⁹

Zpravidla zašle oznamovatel ISP *notice* na základě kontaktních informací, které je ISP příjemcům služby povinen zprostředkovat v souladu s článkem 5 Směrnice o elektronickém obchodu. Oznámení musí označovat informaci, která je dle oznamovatele protiprávní, a odůvodnění, v čem protiprávnost informace spatřuje. Lze si však představit i takové situace, kdy bude protiprávnost informace zjevná bez odůvodnění, jako např. dětská pornografie, podněcování k národnostní, rasové a etnické nenávisti apod. V takových případech bude ISP k tomu, aby si udržel imunitu (zachoval bezpečný přístav) povinen stáhnout závadný obsah i bez odůvodnění.⁵⁰⁰ Oznámení, které neobsahuje

*užitečného účinku, musí být vykládána v tom smyslu, že se vztahují na každou situaci, kdy se dotýčný poskytovatel **tak či onak dozví** o takových skutečnostech nebo okolnostech.“*

⁴⁹⁶ Viz bod 122 odůvodnění rozhodnutí ESD ve věci *L'Oréal vs. eBay*, kde ESD dovodil: „Výše uvedená pravidla tak zahrnují zejména situaci, kdy provozovatel on-line tržiště po přezkumu provedeném z vlastního podnětu odhalí existenci protiprávní činnosti nebo informace, jakož i situaci, kdy je mu existence takové činnosti nebo takové informace oznámena. [...]“

⁴⁹⁷ Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 115.

⁴⁹⁸ Viz bod 122 odůvodnění rozhodnutí ESD ve věci *L'Oréal vs. eBay*, kde ESD dovodil: „[...] oznámení o údajně protiprávných činnostech nebo informacích se mohou ukázat jako nedostatečně přesná a nepodložená [...]“

⁴⁹⁹ Viz Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014. Str. 115.

⁵⁰⁰ Tamtéž. Str. 117.

odůvodnění nezákonnosti informace a její nezákonnost nelze bez dalšího dovodit, může být považováno za nekvalifikované ke stažení (*takedown*). Velmi často se však stává, že si ISP v tomto ohledu usnadňují práci a informaci odstraní i přes to, že její protiprávnost nebyla v oznámení dostatečně (kvalifikovaně) doložena. Pokud se tak stane, poskytovatel informace prakticky nemá šanci ISP donutit, aby informaci vrátil, což je systému NTD často vyčítáno.⁵⁰¹

Skutečnost, že ISP stahují i obsah, který je legální a často vůbec nezkoumají oprávněnost výzvy ke stažení, může vést k ohrožení svobody slova - tzv. privatizované cenzuře. Navíc Směrnice o elektronickém obchodu neukládá poskytovatelům internetových služeb (ISP) povinnost o stažení obsahu (*takedown*) jeho poskytovatele informovat. Nejen, že je tak relativně velké procento staženého obsahu odstraňováno zcela bezdůvodně, čímž je zasahováno do práv a oprávněných zájmů poskytovatelů takového obsahu, ale ani se o jeho stažení nemusí dozvědět. Tyto závěry podpořila řada studií a výzkumů na toto téma, včetně zjištění, že zhruba 1/3 výzev k *takedown* je zjevně neoprávněná a často dílem obchodní konkurence.⁵⁰²

Stále častěji se proto ozývají hlasy požadující, aby NTD procedura byla zrevidována, např. nastavena tak, že bude moci být uplatňována jen za intervence soudu, popř. jiné státní autority apod. Další často řešenou otázkou v rámci úvah o revizi evropského režimu NTD je ale také např. stanovení povinností ISP ve vztahu k již jednou staženému obsahu, který je uživatelem na stránce opětovně umístěn apod.

Vzhledem k tomu, že Směrnice o elektronickém obchodu nastavuje minimální standard právní úpravy, přistoupily už nyní některé členské státy jako např. Belgie k tomu,

⁵⁰¹ Tamtéž. Str. 115 - 120.

⁵⁰² Ve výzkumu prováděném Oxfordskou univerzitou známém pod názvem „Test - tajemný nákupčí“ („*Mystery Shopper*“ test) byly různé ISP vyzváni ke stažení obsahu díla, které už bylo po dlouhá léta dílem volným. Bez ohledu na tuto skutečnost většina z nich obsah bez dalšího odstranila, a to evidentně bez jakéhokoli zkoumání oprávněnosti výzvy k *takedown*. Podobných výzkumů byla provedena celá řada s obdobně znepokojivými výsledky.

Viz Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 11.

že podmínily odstranění obsahu souhlasem státního orgánu.⁵⁰³ Ve Francii byl pak sice NTD režim zákonnou úpravou - tzv. HADOPI zákonem (*Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits d'auteur sur Internet*) (dále jen „HADOPI“) zaveden, nicméně spolu s ním byl zaveden také systém tzv. graduované odpovědi (*graduated response*), který v podstatě postavil NTD zcela na vedlejší kolej a jeho užití je proto minimální (jedna studie uvádí, že byl od roku svého zavedení použit pouze dvakrát⁵⁰⁴).

Systém graduované odpovědi jako svébytný způsob úpravy odpovědnosti ISP s důrazem na postihování individuálních uživatelů sdílejících soubory prostřednictvím peer-to-peer (P2P) sítí byl posléze zaveden v různých obměnách i v jiných státech, a to nejen evropských.

(b) Graduovaná odpověď

Pionýrem režimu „*Notice and Disconnection*“, nebo-li graduované odpovědi (známém také pod pojmem „*three strikes*“ odvozeného z baseballového pravidla „*three strikes and you're out*“), je francouzská vláda, která v roce 2009 prosadila přijetí HADOPI zákona. HADOPI je také zkratkou vládní agentury - úřadu, který je mj. pověřen identifikovat uživatele spojené s porušováním autorských práv a uplatnit ve vztahu k nim proceduru graduované odpovědi (*viz níže*).

Systém graduované odpovědi uplatňovaný ve Francii se na rozdíl od jiných přístupů k vymáhání autorských práv (např. NTD) soustředí výrazně na individuální uživatele sdílející nelegální obsah prostřednictvím P2P sítí a spočívá zjednodušeně v tom, že uživatel, který porušuje autorská práva, je třikrát upozorněn na své nezákonné chování a poté následuje sankce. Sankce může spočívat např. v dočasném zpomalení Internetu (*throttling back*) až po dočasné odpojení od Internetu (*termination of access*). Od samého počátku budí systém graduované odpovědi velké emoce a právní pochybnosti, zejména ve vztahu k dodržování základních lidských práv a svobod (právo na soukromí, právo

⁵⁰³ Tamtéž. Např. v Belgii je k realizaci *takedown* potřeba souhlasu státního zástupce.

⁵⁰⁴ *Viz International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office. Únor 2015. Str. 48. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.*

na svobodu projevu apod.). Implementace graduované odpovědi vedla např. zpočátku k podávání žalob ze strany ISP, kdy soudy vyjasňovaly otázku, za kterých podmínek mohou ISP poskytovat informace o svých uživateli ve smyslu identifikace IP adresy s konkrétním uživatelem.

Dokonce i ve Francii prošla procedura graduované odpovědi od doby přijetí HADOPI zákona v důsledku masivních protestů určitým vývojem, který vedl v roce 2013 z rozhodnutí francouzského ministerstva kultury ke zrušení té části HADOPI zákona, která umožňovala dočasné odpojení rušitele autorského práva od Internetu. Ministerstvo kultury ve stejný okamžik deklarovalo, že se namísto uživatelů, jako fyzických osob, bude soustředit více na postihování společností (ISP), které porušují autorská práva v komerčním měřítku. Vzhledem však k tomu, že vše ostatní zůstalo beze změny, jedná se spíše o politickou proklamaci bez reálného dopadu.

Dle HADOPI mají primární odpovědnost za identifikaci porušování autorských práv online (na území Francie) držitelé autorských práv prostřednictvím kolektivních správců autorských práv, kteří porušování oznámí úřadu HADOPI.⁵⁰⁵ Úřad HADOPI po ověření přípustnosti a oprávněnosti právních nároků, které obdržel od kolektivních správců, zašle žádost o zjištění identifikace rušitele příslušnému ISP, který je povinen oznámit ji v zákonem stanovené lhůtě.⁵⁰⁶ Poté úřad HADOPI uplatní systém graduované odpovědi vůči danému uživateli, tzn. zašle mu první z upozornění a další při opakovaném porušení autorských práv (ve lhůtě šesti měsíců od prvního upozornění). Pokud ve lhůtě jednoho roku od druhého upozornění dojde k opětovnému porušení autorských práv a úřad HADOPI rozhodne, že pedagogický přístup uplatňovaný prostřednictvím zasílání oznámení selhal, resp. je neefektivní, postoupí konkrétní případ porušování francouzskému trestnímu soudu.⁵⁰⁷

⁵⁰⁵ Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Únor 2015. Str. 47. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

⁵⁰⁶ Tamtéž.

⁵⁰⁷ Tamtéž.

Za kontroverzní se považuje zejména to, že kolektivní správci mají oprávnění používat automatizovaný systém, který je schopen identifikovat porušování autorských práv v P2P sítích a zároveň s tím sbírat IP adresy rušitelů lokalizovaných ve Francii. Obecně jak pak HADOPI vyčítána neproporcionalita ve vztahu k ochraně základních lidských práv a svobod, zejm. svobodě projevu a v jejím rámci právu na informace (mezi které v širším kontextu mnozí řadí i právo na přístup k Internetu), ochraně soukromí a v neposlední řadě právu na spravedlivý proces. Je proto otázkou, zda je graduovaná odpověď přiměřeným prostředkem k zabránění sdílení nelegálního obsahu, i když státy, které ji uplatňují ve vztahu k pokročilým P2P technologiím vykazují její relativně slušnou efektivitu.⁵⁰⁸

Mezi další státy, které zavedly systém graduované odpovědi, resp. systémy obdobné graduované odpovědi, patří např. Nový Zéland⁵⁰⁹, Jižní Korea⁵¹⁰, či na dobrovolné bázi Irsko,⁵¹¹ USA⁵¹² nebo také Velká Británie, která se zaměřuje jak na individuální uživatele, kteří se podílejí na porušování autorských práv online tak na ty, kteří poskytují nezákonný obsah nebo k němu umožňují přístup. V rámci toho kombinuje

⁵⁰⁸ Např. úřad HADOPI publikuje měsíční přehledy počtu provedených úkonů v rámci graduované odpovědi. Podle jím uvedených údajů byl od května 2010 do května 2014 celkový počet zasláných prvních notifikací zhruba tři a čtvrt milionu, zatímco druhých notifikací bylo zasláno pouze přibližně 334 tisíc, což je jedna desetina z celkového počtu prvních notifikací a třetích notifikací bylo zasláno pouze tisíc tři sta, což je méně než jedno procento z objemu prvních notifikací.

Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Únor 2015. Str. 51. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

⁵⁰⁹ K tomu viz např. Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 31, nebo článek od Giblin, Rebecca. *On the (New) New Zealand Graduated Response Law (and Why It's Unlikely to Achieve Its Aims)*. 62(4) *Telecommunications Journal of Australia* 54.1-54.14. 2012. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2198116.

⁵¹⁰ V Jižní Koreji byl zaveden systém NTD a také „notice and desist“ vůči individuálním uživatelům, které byly implementovány jako proces graduované odpovědi, jenž se skládá ze třech stádií varování. Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Únor 2015. Str. 67. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

⁵¹¹ K tomu viz např. Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 31.

⁵¹² Viz *Copyright Alert System (CAS)* popsany výše v této práci.

(podobně jako USA) schéma založené na dobrovolné participaci a zákonnou úpravu.⁵¹³ Některé státy, jako např. Německo, se naopak proti systému graduované odpovědi od počátku striktně vymezovaly.⁵¹⁴

(c) Revize „notice and action“ procedur

Jak bylo uvedeno výše, článek 14 Směrnice o elektronickém obchodu poskytuje obecný základ k zavedení NTD procedury do vnitrostátních právních řádů členských států EU, přičemž konkrétní podoba NTD procedury je ponechána na samotných členských státech. Tento obecný (nedostatečný) způsob úpravy NTD procedury tak vedl k poměrně velkým odlišnostem mezi jednotlivými státy, které dle různých zájmových skupin (*stakeholders*) informační společnosti založily značnou právní nejistotu odporující principům jednotného digitálního trhu.

EU proto v roce 2010 vypsala veřejnou konzultaci (*Public Consultation on the Future of Electronic Commerce in the Internal Market and the Implementation of the*

⁵¹³ Dobrovolné schéma známé jako *Creative Content UK*, jež na smluvním základě sdružuje Britský fonografický průmysl (*British Phonographic Industry – BPI*), Filmovou asociaci (*Motion Picture Association – MPA*) a čtyři největší ISP – BT, Sky, TalkTalk a Virgin Media. Na základě tohoto schématu identifikují držitelé autorských práv uživatele, kteří porušují autorská práva P2P sdílením souborů a informují ISP, který zašle tomuto uživateli upozornění. Co se týká zákonné úpravy, držitelé autorských práv mají několik možností: (i) notifikovat provozovatele webové stránky, poskytovatele hostingu nebo registrátora domény o nezákonném obsahu a požadovat odstranění takového obsahu (tzv. *cease and desist request*); (ii) zaslat relevantnímu ISP, většinou se sídlem ve Velké Británii, žádost NTD dle Směrnice o elektronickém obchodu; (iii) pokud selžou předchozí kroky, požadovat soudní příkaz k blokování přístupu ke stránkám, což je využíváno zejména ve vztahu k obsahu na stránkách mimo VB; a (iv) obrátit se na speciální policejní jednotku – Police Intellectual Property Unit (PIPCU), která byla ustavena v roce 2013 s kompetencí potírat závažné organizované trestné činy související s porušováním práv duševního vlastnictví se zaměřením na online kriminalitu. PIPCA po ověření, že se na stránkách opravdu nachází nelegální obsah, informuje jejího provozovatele a vyžaduje spolupráci. Pokud ISP nespolupracuje, webová stránka je zařazena na tzv. *Infringing Website List (IWL)*, který je sdílen s největšími reklamními agenturami s žádostí ukončit na takových stránkách umístování reklamy. Při pokračování trestné činnosti zašle PIPCU další oznámení registrátorovi doménových jmen s nařízením suspendace doménového jména webové stránky s nelegálním obsahem do odvolání. Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Únor 2015. Str. 78. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

⁵¹⁴ K tomu viz Cheng, Jacquí. *Germany says “nein” to three-strikes infringement plan*. Arstechnica. 6. února 2009. Dostupné na: <http://arstechnica.com/tech-policy/2009/02/germany-walks-away-from-three-strikes-internet-policy/>. Viz Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 31.

Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC))⁵¹⁵ ke zhodnocení implementace Směrnice o elektronickém obchodu, která se mj. týkala také interpretace ustanovení o odpovědnosti ISP. Dle souhrnné zprávy o výsledcích veřejné konzultace (*Summary Report*)⁵¹⁶ se většina respondentů shodla na tom, že revize odpovědnosti ISP ve Směrnici o elektronickém obchodu sice není nezbytná, ale by bylo vhodné objasnění některých ustanovení. Respondenti se však jednoznačně vyjádřili pro harmonizaci NTD procedury v rámci celé EU, byť se neshodli v názorech na její konkrétní podobu.

Ve sdělení z 11. ledna 2012 Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru pro regiony, nazvaném Ucelený rámec pro budování důvěry v Jednotný digitální trh pro elektronické obchodování a online služby (*A Coherent Framework for Building Trust in the Digital Single Market for e-Commerce and Online Services*) – představila Komise novou „*notice and action*“ iniciativu, kde mj. uvedla, že: „*Mechanismus k zastavení zneužívání a nezákonných informací musí být efektivnější tak, aby garantoval právní jistotu, proporcionalitu předpisů upravujících obchodování za respektování základních práv.*“⁵¹⁷

Následně, 4. června 2012, vyhlásila Komise další veřejnou konzultaci - Čistý a otevřený Internet: veřejná konzultace k procedurám k oznamování a jednání ve vztahu k nelegálnímu obsahu hostovanému (*hosted*) ISP (*A clean and open Internet: Public consultation on procedures for notifying and acting on illegal content hosted by online*

⁵¹⁵ Viz *Public Consultation on the Future of Electronic Commerce in the Internal Market and the Implementation of the Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC)*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/e-commerce_en.htm.

⁵¹⁶ Viz *Summary of the Results of the Public Consultation on the Future of Electronic Commerce in the Internal Market and the Implementation of the Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC)*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/e-commerce/summary_report_en.pdf.

⁵¹⁷ Viz Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru pro regiony. Ucelený rámec pro budování důvěry v Jednotný digitální trh pro elektronické obchodování a online služby (*A coherent Framework for Building Trust in the Digital Single Market for e-Commerce and Online Services*). 11. ledna 2012. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/notice_and_action/index_en.htm a http://eur-lex.europa.eu/resource.HTML?uri=cellar:87375c7c-1bd0-445d-b251-60599af8c73b.0009.03/DOC_1&format=PDF.

intermediaries)⁵¹⁸, která byla ukončena 11. září 2012 a obsahovala řadu otázek týkajících se nejzávažnějších problémů s *notice and action* procedurami, jako je právní nejistota související s fragmentací právní úpravy, úprava časového horizontu, ve kterém musí ISP stáhnout nezákonný obsah, šikanózní oznámení, či možné zavedení protioznámení (*counter-notifications*) po vzoru DMCA k zajištění lepší ochrany svobody slova.

Shrnutí a hodnocení veřejné konzultace měla Evropská komise poskytnout v průběhu roku 2013. Namísto toho vydala v dubnu 2013 dokument - Akční plán pro elektronický obchod pro období 2012 – 2015 (*Staff Working Document „E-commerce Action Plan 2012 – 2015 – State of play 2013“*),⁵¹⁹ ve kterém zrekapitulovala kroky podniknuté k naplnění priorit definovaných ve Sdělení o elektronickém obchodu 2011 (*e-Commerce Communication 2011*). Tento dokument pak také shrnuje vývoj *notice and action* iniciativy, bohužel však neobsahuje žádné konkrétní plány do budoucna, pouze vágně uvádí, že Komise pracuje na hodnocení vlivu *notice and action* procedur.⁵²⁰

Zasvěcení však hovoří o tom, že se EU nedočká jen zpětné vazby ve vztahu k veřejné konzultaci, ale přímo návrhu nové směrnice - *Notice and Action Directive*.⁵²¹ Výhodou takové nové směrnice by bylo řešení veškerých sporných otázek s právní nejistotou ohledně *notice and action* procedur, a to navíc, aniž by musela být měněna celá Směrnice o elektronickém obchodu. Návrh směrnice však zatím nebyl zveřejněn a ani oficiální informace o tom, že se připravuje.⁵²² Uvidíme tedy, jakým směrem se konkrétní úprava EU nakonec vydá. Základem nové úpravy (ať už v rámci Směrnice o elektronickém obchodu, či nové směrnice) by však mělo být to, na čem se respondenti veřejných

⁵¹⁸ Viz *A clean and Open Internet: Public Consultation on Procedures for Notifying and Acting on Illegal Content Hosted by Online Intermediaries*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2012/clean-and-open-internet_en.htm.

⁵¹⁹ Viz *E-commerce Action Plan 2012 – 2015 – State of play 2013*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action-plan_en.pdf.

⁵²⁰ Viz Kuczerawy, Aleksandra. *Intermediary Liability & Freedom of Expression: Recent Developments in the EU Notice & Action Initiative*. ICRI Working Paper Series. Dostupné na: <https://www.law.kuleuven.be/be/icri/> a http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action-plan_en.pdf.

⁵²¹ Tamtéž.

⁵²² Tamtéž.

konzultací shodli, tzn. zejména objasnění relevantních pojmů, nejlépe však stanovení formálních podmínek pro oznámení (*notices*) tak, aby ISP věděli, která oznámení mají akceptovat a která ne, zvážení zavedení procedury protioznámení (*counter-notices*) po vzoru DMCA, zachování principů transparentnosti, proporcionality ve vztahu k základním právům, zejména svobody projevu a spravedlivého procesu, kde ISP nebudou fungovat jako tvůrci rychlé spravedlnosti bez možnosti se proti ní bránit atd.⁵²³

3.4.3.5 Rozsudky ESD

Chápání odpovědnosti ISP za cizí obsah se od doby přijetí Směrnice o elektronickém obchodu změnilo. K posunu ve vnímání došlo zejména v souvislosti s rozvojem Web 2.0 (UGC) a rozmachem sdílení souborů prostřednictvím peer-to-peer (P2P) sítí, kdy se ukázalo, že dosavadní nastavení imunit ISP je zjevně nedostačující.

ISP, kteří porušují autorská práva ve velkém a s cílem ekonomického prospěchu jsou velmi těžce postižitelní, a proto se stále častěji obrací pozornost držitelů autorských práv, ale i státních autorit, ke zvýšení odpovědnosti za porušování autorských práv těch ISP, kteří je sice sami neporušují, ale umožňují jejich porušování poskytováním svých služeb. Jedná se o ISP, kteří poskytují připojení k Internetu (IAP), vyhledavače, finanční zprostředkovatele zejm. online plateb, zadavatele reklamy apod.

Byť se tlak na zvýšení odpovědnosti ISP ve výše uvedeném smyslu zvyšuje, rozhodnutí soudů tomu ne vždy odpovídají. V některých oblastech se ISP zatím daří obhájit své pozice výjimek z odpovědnosti za cizí obsah (preventivní filtrace obsahu), nicméně v jiných pozice bezpečných přístavů ztrácejí. Nejlépe vývoj dokládají rozhodnutí ESD, jež jsou z hlediska výkladu evropských právních pravidel stěžejní.

ESD zajišťuje podle čl. 19 SZES dodržování práva při výkladu a provádění právních předpisů EU a zajišťuje jejich jednotné uplatňování ve všech státech EU. ESD poskytuje, mimo jiné, soudní ochranu fyzickým i právnickým osobám

⁵²³ Tamtéž.

prostřednictvím rozhodování o předběžných otázkách (viz čl. 267 SFEU⁵²⁴ a čl. 19 SZES) týkajících se výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty EU.

Dospěje-li vnitrostátní soud členského státu EU k závěru, že potřebuje osvětlit otázku výkladu práva EU (nikoli skutkovou), může se, a v některých případech dokonce musí (jedná-li se o řízení, v němž má být vydáno rozhodnutí, proti němuž nejsou přípustné řádné opravné prostředky), obrátit na ESD. Výklad ESD konkretizující ustanovení evropského práva je pak závazný. Jsou-li pochybnosti o relevanci v minulosti podaného výkladu ESD v rámci řízení o předběžné otázce, je třeba požádat o výklad nový, opět v řízení o předběžné otázce.

Níže viz proto vybraná nejzajímavější rozhodnutí ESD ve vztahu k odpovědnosti ISP za cizí obsah, jež porušuje autorská práva v oblastech, které budí největší kontroverze.

(a) Kolize autorských práv s dalšími základními právy a svobodami

Jak už je uvedeno výše, postavení ISP je v rámci kyberprostoru delikátní – na jedné straně jsou *de facto* zprostředkovateli mezi uživateli a oprávněnými držiteli práv k chráněným dílům a jako takoví jsou v ideální pozici regulovat tok informací, který cirkuluje v jejich síti, kdy mohou monitorovat a blokovat potenciálně nelegální aktivity, na straně druhé, nucená aktivní participace ISP v boji s porušováním autorských práv koliduje s řadou základních práv, ať už na podnikání ISP nebo na ochranu osobních dat nebo práva na informace uživatelů.⁵²⁵ Jaký je pro členské státy závazný pohled ESD na některé z těchto otázek je patrné z rozsudků ESD popsanych níže.

⁵²⁴ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) - konsolidované znění uveřejněné v Úředním věstníku EU (*Official Journal*) C 326, 26/10/2012 P. 0001 – 0390.

⁵²⁵ Rantou, Marianna. *The Growing Tension Between Copyright and Personal Data Protection on an Online Environment: The position of Internet Service Providers according to the European Court of Justice*. European Journal of Law and Technology. Vol 3, Issue 2. 2012.

Promusicae vs. Telefónica

V případě C-275/06 z 29. ledna 2008 ve věci *Productores de Música de España (Promusicae) vs. Telefónica de España SAU* (dále jen „**Promusicae vs. Telefónica**“)⁵²⁶, ESD posuzoval předběžnou otázku, zda právo EU - konkrétně Směrnice o elektronickém obchodu⁵²⁷, Informační směrnice⁵²⁸, Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví⁵²⁹ a Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích⁵³⁰ ve spojení s článkem 17, jakož i článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „**Listina EU**“) musí být vykládáno v tom smyslu, že ukládá členským státům, aby za účelem zajištění účinné ochrany autorského práva stanovily povinnost sdělit osobní údaje rušitelů v rámci občanskoprávního řízení.

ESD v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že základní právo na vlastnictví, jehož součástí jsou práva vlastnictví duševního, jako je autorské právo i základní právo na účinnou soudní ochranu, bezpochyby představují obecné zásady práva EU. Nicméně mezi základní práva chráněná Listinou EU patří také právo na ochranu osobních údajů, a tedy soukromí. Dle ESD musí výklad směrnic EU zajistit spravedlivou rovnováhu mezi jednotlivými základními právy chráněnými právním řádem EU při respektování zásady přiměřenosti. Dle ESD tak ochrana autorského práva nemůže působit újmu požadavkům týkajícím se ochrany osobních údajů.

Podle ESD je pravdou, že článek 8 odst. 1 Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví po členských státech požaduje zajistit, aby v souvislosti s řízením o porušení práva duševního vlastnictví mohly příslušné soudní orgány nařídit, aby byly poskytnuty

⁵²⁶ Viz <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=70107&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=243450>.

⁵²⁷ 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (Směrnice o elektronickém obchodu).

⁵²⁸ 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

⁵²⁹ 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

⁵³⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích).

informace o původu, jakož i distribučních sítích zboží a služeb, kterými je zasahováno do práva duševního vlastnictví. Nicméně z uvedených ustanovení, která musí být vykládána ve spojení s ustanoveními odstavce 3 písm. e) téhož článku nevyplývá, že by členským státům k zajištění účinné ochrany autorského práva ukládala, aby stanovily povinnost sdělit osobní údaje v rámci občanskoprávního řízení.

Scarlet Extended vs. SABAM

V případě C-70/10 z 24. listopadu 2011 - Scarlet Extended SA vs. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) (dále jen „**Scarlet Extended vs. SABAM**“)⁵³¹, jehož předmětem je odmítnutí prvně uvedené společnosti zavést systém filtrování elektronických sdělení zasílaných prostřednictvím P2P sítí za účelem zamezení sdílení souborů porušujících autorská práva, ESD v odůvodnění mj. uvedl, že podle čl. 8 odst. 3 Informační směrnice a čl. 11 třetí věty Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví⁵³² sice mohou majitelé práv duševního vlastnictví žádat o soudní zákaz ve vztahu k takovým ISP, jejichž služby jsou třetí stranou využívány k porušování jejich práv, nicméně tento soudní zákaz (podmínky jehož vydání spadají do vnitrostátního práva) musí dodržovat omezení vyplývající z dalších směrnic EU, zejm. pak Směrnice o elektronickém obchodu, která v článku 15 odst. 1 vnitrostátním orgánům zakazuje přijímat opatření, na jejichž základě by ISP měl obecnou povinnost filtrovat informace přenášené ve své síti.

Podle ESD je při posuzování slučitelnosti takového příkazu s unijním právem potřeba také zohlednit požadavky vyplývající z ochrany příslušných základních práv. Je sice pravdou, že čl. 17 odst. 2 Listiny EU zakotvuje ochranu práv duševního vlastnictví, ale z tohoto ustanovení ani z judikatury ESD neplyne, že by takové právo bylo nedotknutelné, a že by tudíž měla být zajištěna jeho absolutní ochrana. Jak totiž plyne z případu *Promusicae vs. Telefónica*, ochranu základního práva na vlastnictví, jehož součástí jsou také práva související s duševním vlastnictvím, je třeba poměřovat

⁵³¹ Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CJ0070:EN:HTML>.

⁵³² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

s ochranou jiných základních práv. Vnitrostátní orgány a soudy tak mají v rámci opatření přijímaných za účelem ochrany majitelů autorských práv povinnost zajistit spravedlivou rovnováhu mezi ochranou těchto práv a ochranou základních práv osob, které jsou takovými opatřeními dotčeny. To v posuzovaném případě znamená zajistit spravedlivou rovnováhu zejména mezi ochranou práv duševního vlastnictví, jíž požívají majitelé autorských práv, a ochranou svobody podnikání, jíž na základě článku 16 Listiny EU požívají ISP.

Podle ESD příkaz zavést systém filtrování obnáší v projednávaném případě časově neomezené sledování veškerých elektronických sdělení přenášených v síti dotyčného ISP v zájmu těchto majitelů, které se navíc vztahuje na veškeré budoucí porušování práv a předpokládá povinnost chránit nejen stávající díla, ale i díla budoucí - v okamžiku zavedení uvedeného systému ještě neexistující. Takový příkaz dle ESD vede k závažnému zásahu do svobody podnikání dotyčného ISP, neboť mu ukládá povinnost zavést na jeho vlastní náklady komplexní, nákladný a trvalý počítačový systém v rozporu s podmínkami stanovenými článkem 3 odst. 1 Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví, jenž vyžaduje, aby opatření potřebná k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví nebyla nadměrně složitá ani nákladná.

ESD uzavřel, že právo EU brání tomu, aby byla poskytovateli internetového připojení (ISP) uložena - výlučně na jeho náklady a bez časového omezení - preventivní povinnost zavést systém filtrování, který je použitelný vůči všem jeho zákazníkům bez rozdílu a je způsobilý identifikovat pohyb elektronických souborů obsahujících autorská díla za účelem zablokování přenosu souborů, jejichž sdílení porušuje autorská práva, a který se týká všech elektronických sdělení přenášených prostřednictvím jeho služeb, zejména prostřednictvím P2P sítí.

(b) Odpovědnost ISP a ochrana osobních údajů

ESD se ochranou osobních dat na Internetu zabýval z mnoha různých úhlů pohledu a v mnoha různých případech. Z hlediska odpovědnosti ISP za ochranu osobních dat je níže popsán jeden z posledních velmi medializovaných případů, jehož výsledek se dá považovat za potvrzení obecného trendu sílící kontroly ve vztahu k odpovědnosti ISP za cizí obsah i za posílení evropských principů ochrany osobních dat v globálním měřítku.

Proto, i když se netýká autorských práv, se autorka rozhodla závěry ESD níže v této práci stručně uvést.

Google vs. Gonzáles (právo být zapomenut – *right to be forgotten*)

V rozhodnutí ESD C – 131/12 ze dne 13. května 2014 ve věci Google Spain SL, Google Inc. vs. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González (dále také jen „**Google vs. Gonzáles**“)⁵³³, které získalo pro svoje závěry velkou popularitu, posuzoval ESD předběžnou otázku v rámci sporu mezi společnostmi Google Spain SL (dále jen „**Google Spain**“) a Google Inc. na jedné straně a Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) (Státní úřad pro ochranu údajů, dále jen „**AEPD**“) a M. Costeja Gonzálezem na straně druhé. Spor se týkal rozhodnutí AEPD, kterým vyhověl stížnosti podané M. Costeja Gonzálezem proti uvedeným dvěma společnostem a uložil společnosti Google Inc., aby přijala opatření nezbytná k odstranění osobních údajů týkajících se M. Costeja González ze svého indexu a zabránila přístupu k těmto údajům v budoucnosti.

Konkrétně se jednalo o to, že se po zadání jména M. Costeja González do internetového vyhledavače skupiny Google (dále jen „**Google Search**“) objevoval odkaz na dvě strany deníku La Vanguardia ze dne 19. ledna a 9. března 1998, na kterých je oznámení uvádějící jméno M. Costeja González v souvislosti s dražbou nemovitostí zabavených v důsledku dluhů na sociálním zabezpečení. Vzhledem k tomu, že byly dle tvrzení pana González pohledávky již několik let v plné výši uhrazeny, považuje zmínku o nich za zásah do jeho práva na ochranu osobních údajů.

Podle předkladatele by rozhodnutí ESD mělo objasnit, jaké povinnosti mají provozovatelé vyhledavačů za účelem ochrany osobních údajů osob, které si nepřejí, aby určité informace zveřejněné na webových stránkách třetích osob obsahující jejich osobní údaje byly neomezeně vyhledávány a indexovány uživateli Internetu.

⁵³³ Viz http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?doclang=EN&docid=152065.

ESD po posouzení veškerých předkladatelem specifikovaných otázek dospěl k následujícím závěrům, které znamenaly průlom v pohledu na odpovědnost vyhledavačů ve vztahu k obsahu, který indexují:

- (i) činnost vyhledavače spočívající ve vyhledávání informací zveřejněných nebo umístěných na Internetu třetími osobami v jejich automatickém indexování, dočasném ukládání a v jejich poskytování uživatelům Internetu v určitém preferenčním pořadí musí být kvalifikována jako „zpracování osobních údajů“ ve smyslu práva EU pokud uvedené informace obsahují osobní údaje; provozovatel uvedeného vyhledavače musí být v takovém případě považován za „správce“ odpovědného za dané zpracování osobních údajů;
- (ii) zpracování osobních údajů je prováděno v rámci činností provozovny správce na území členského státu, pokud provozovatel internetového vyhledavače zřídí v členském státě pobočku nebo dceřinou společnost určenou k podpoře prodeje a k prodeji reklamního prostoru nabízeného tímto vyhledavačem, která zaměřuje svou činnost na obyvatele tohoto členského státu;
- (iii) za účelem respektování práv na ochranu osobních údajů musí provozovatel vyhledavače vymazat ze zobrazeného seznamu výsledků vyhledávání provedeného na základě jména osoby odkazy na webové stránky zveřejněné třetími osobami a obsahující informace týkající se této osoby rovněž v případě, že toto jméno nebo tyto informace nebyly předtím nebo současně vymazány z uvedených webových stránek, a to případně i tehdy, jestliže je jejich zveřejnění na uvedených stránkách samo o sobě v souladu se zákonem; a
- (iv) v rámci posouzení podmínek pro uplatnění uvedených ustanovení je třeba zejména přezkoumat, zda má subjekt údajů právo na to, aby daná informace týkající se jeho osoby za současného stavu již nebyla nadále spojena s jeho jménem prostřednictvím zobrazeného seznamu výsledků vyhledávání provedeného na základě jeho jména, aniž přitom konstatování takového

práva předpokládá, že zahrnutí dotčené informace do uvedeného seznamu subjekt údajů poškozuje.

Vzhledem k tomu, že posledně uvedený subjekt může s ohledem na svá základní práva požadovat, aby dotčená informace již nebyla nadále poskytována široké veřejnosti na základě jejího zahrnutí do takového seznamu výsledků, převládají uvedená práva v zásadě nejen nad hospodářským zájmem provozovatele vyhledavače, ale rovněž nad zájmem veřejnosti nalézt uvedenou informaci při vyhledávání prováděném na základě jména subjektu údajů. Avšak nebylo by tomu tak v případě, kdy by se z konkrétních důvodů, jako je úloha subjektu údajů ve veřejném životě, jevílo, že zásah do jeho základních práv je odůvodněn převažujícím zájmem uvedené veřejnosti mít na základě tohoto zahrnutí k dotčené informaci přístup.

(c) **K povinnosti ISP preventivně filtrovat obsah**

Velmi diskutovaným tématem je v současné době možnost uložení povinnosti online zprostředkovatelům preventivně filtrovat nezákonný obsah, který porušuje autorská práva.⁵³⁴ Na rozdíl od DMCA obsahuje sice Směrnice o elektronickém obchodu v článku 15 odst. 1 ustanovení, že členské státy EU nesmí klást na poskytovatele služeb informační společnosti obecnou povinnost aktivně vyhledávat fakta či okolnosti indikující nezákonnost (povinnou preventivní filtraci obsahu)⁵³⁵, nicméně ani to nebrání oprávněným držitelům práv ve snahách toto pravidlo prolomit, a to zejména na základě článku 8 odst. 3 Informační směrnice, který členským státům ukládá zajistit, aby majitelé práv duševního vlastnictví mohli žádat o soudní zákaz ve vztahu k ISP, jejichž služby jsou třetí stranou

⁵³⁴ Judikatura v této oblasti se v jednotlivých státech stále vyvíjí, např. německé soudy v několika případech internetových dražeb dovodily, že provozovatel internetové dražby (ISP) měl povinnost učinit opatření, která by omezila opakovaný výskyt nahlášených padělaných výrobků. Soud přitom zdůraznil rozdíl mezi povinností monitorovat internetový obsah *ex ante*, tedy předtím než došlo k porušení práv, a *ex post*, přičemž filtraci *ex post* považoval za přípustnou.

⁵³⁵ Směrnice o elektronickém obchodu v článku 15 s názvem „*Neexistence obecné povinnosti dohledu*“ uvádí odstavci 1, že „Členské státy neukládají poskytovatelům služeb [mere conduit, caching, hosting] obecnou povinnost dohlížet na jimi přenášené nebo ukládané informace nebo obecnou povinnost aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní činnost.“

využívány k porušování jejich práv a článku 11 Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví, který členským státům ukládá zajistit, aby v případě vydání soudního rozhodnutí zjišťujícího porušení práva duševního vlastnictví mohly soudní orgány vydat vůči porušovateli práv soudní zákaz dalšího porušování. Článek 11 Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví členským státům dále ukládá zajistit, aniž je dotčen čl. 8 odst. 3 Informační směrnice, aby nositelé práv mohli požádat o vydání soudního zákazu vůči ISP, jejichž služby jsou užívány třetími osobami k porušování práva duševního vlastnictví.

Přestože tedy Směrnice o elektronickém obchodu vyjímá ISP za splnění určitých podmínek z právní odpovědnosti za závadný obsah třetích stran, tyto imunity se nevztahují na právo požadovat v určitých případech soudní intervenci. Podle ESD (viz rozsudky níže) z ustanovení článku 8 odst. 3 Informační směrnice ani článku 11 Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví však nelze dovodit jakýkoli nárok držitelů autorských práv vůči ISP, jejichž služby jsou třetími stranami využívány k porušování jejich práv, na preventivní filtraci obsahu na jejich stránkách. Navíc nařízení takového způsobu filtrace naráží na základní práva ISP garantovaná Listinou EU (viz výše).

Mezi nejvýznamnější případy, kterými se ESD v souvislosti s preventivní filtrací obsahu zabýval, pak patří *Scarlet Extended vs. SABAM* (viz kapitola 3.4.3.5 (a) výše), či:

SABAM vs. Netlog

V případě C-360/10 z 16. února 2012 - *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) vs. Netlog NV* (tzv. *SABAM vs. Netlog*) posuzoval ESD, zda je provozovatel platformy sociální sítě dostupné na Internetu povinen zavést systém filtrování informací ukládaných na jeho platformě za účelem zamezení zpřístupnění souborů, kterými jsou porušována autorská práva.

Podle ESD je nesporné, že provozovatel platformy sociální sítě dostupné na Internetu, jako je společnost Netlog, který ukládá na svých serverech informace dodávané uživateli této platformy vztahující se k jejich profilu, je poskytovatelem hostingových služeb ve smyslu článku 14 Směrnice o elektronickém obchodu. Zároveň ESD v odůvodnění uvedl, že podle čl. 8 odst. 3 Informační směrnice a čl. 11 třetí věty Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví mohou nositelé práv duševního

vlastnictví žádat o vydání soudního zákazu ve vztahu k takovým provozovatelům platform sociálních sítí dostupných na Internetu, kteří jednají jako zprostředkovatelé ve smyslu uvedených ustanovení vzhledem k tomu, že jejich služby mohou být uživateli takových platform využívány k porušování práv duševního vlastnictví. Mimoto z judikatury ESD vyplývá, že pravomoc přiznaná vnitrostátním soudům musí podle těchto ustanovení těmto soudům umožnit nařídít uvedeným zprostředkovatelům, aby přijali opatření, jejichž cílem je nejen ukončení porušování práv duševního vlastnictví, ke kterému již došlo prostřednictvím jejich služeb informační společnosti, ale také předcházení dalšímu porušování (viz bod 31. odůvodnění rozsudku *Scarlet Extended vs. SABAM*). Na druhou stranu musí být tatáž právní úprava v souladu, mimo jiné, s čl. 15 odst. 1 Směrnice o elektronickém obchodu, který vnitrostátním orgánům zakazuje přijímat opatření, na jejichž základě by poskytovatel hostingových služeb měl obecnou povinnost dohlížet na jím ukládané informace (viz obdobně bod 35. odůvodnění rozsudku *SABAM vs. Scarlet Extended*).

Z výše uvedených důvodů dospěl ESD stejně jako v *Scarlet Extended vs. SABAM* k závěru, že právní úprava EU (Směrnice o elektronickém obchodu, Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví i Informační směrnice) brání tomu, aby byl vnitrostátním soudem ve vztahu k poskytovateli hostingových služeb vydán příkaz zavést systém filtrování informací ukládaných na jeho serverech uživateli jeho služeb, který se vztahuje na všechny tyto uživatele bez rozdílu – preventivně, výlučně na vlastní náklady a bez časového omezení a je způsobilý identifikovat počítačové soubory obsahující hudební, filmová nebo audiovizuální díla, k nimž navrhovatel údajně vlastní práva duševního vlastnictví, za účelem blokování zpřístupňování uvedených děl veřejnosti, pokud je jím porušováno autorské právo.

(d) Streaming

TVCatchup

V rozsudku C-607/11 z 7. března 2013 - *ITV Broadcasting Ltd, ITV 2 Ltd, ITV Digital Channels Ltd, Channel 4 Television Corporation, 4 Ventures Ltd, Channel 5 Broadcasting Ltd a ITV Studios Ltd vs. TVCatchup Ltd* (dále také jen „**TVCatchup**“) posuzoval ESD několik předběžných otázek, mj. zda je „*streaming*“, tzn. vysílání pořadu

v reálném čase, sdělováním veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 Informační směrnice (2001/29/ES).

Žalobkyně v původním řízení poskytují komerční televizní vysílání a jsou podle vnitrostátních právních předpisů držitelkami autorských práv k samotnému televiznímu vysílání, jakož i k filmům a dalším položkám, které jsou součástí jejich vysílání, přičemž jsou financovány z reklamy zahrnuté do jejich vysílání.

TVCatchup poskytuje na Internetu služby spočívající v šíření televizního vysílání, které umožňují uživatelům přijímat „živě“ prostřednictvím Internetu bezplatné televizní vysílání, včetně televizního vysílání žalobkyň v původním řízení. Služby poskytované TVCatchup jsou financovány reklamou. Krátce před spuštěním video streamu dotčeného vysílání je zobrazena audiovizuální reklama. Reklamy obsažené v původním vysílání jsou ponechány beze změny a jsou přehrávány uživateli jako součást video streamu. Na počítači či jiném zařízení uživatele se také objevují reklamy, které jsou součástí okna prohlížeče („*in-skin*“).

Žalobkyně v původním řízení podaly proti společnosti TVCatchup žalobu (k High Court of Justice England & Wales, Chancery Division) pro porušení svých autorských práv ke svému vysílání a svým filmům, k němuž mělo docházet zejména sdělováním veřejnosti, které zakazuje vnitrostátní právní úprava, jakož i čl. 3 odst. 1 Informační směrnice.

ESD dospěl k závěru, že pojem „sdělování veřejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 Informační směrnice musí být vykládán tak, že se vztahuje i na další přenos děl zahrnutých v pozemním televizním vysílání, který provádí subjekt odlišný od původního poskytovatele vysílání, přes internetový streaming zpřístupněný předplatitelům tohoto subjektu, kteří mohou tento další přenos přijímat poté, co se připojí k jeho serveru. Na tuto skutečnost nemá vliv, že se tito předplatitelé nacházejí v určené oblasti příjmu pozemního televizního vysílání a mohou toto vysílání legálně přijímat na televizním přijímači, ani to, že takový další přenos má ziskovou povahu (je financován reklamou) a provádí jej subjekt, který je přímým konkurentem původního poskytovatele vysílání.

(e) Blokování přístupu

Blokování přístupu k webovým stránkám (zejména zahraničním), na kterých se nachází nelegální obsah, je stále běžnějším postupem, který soudy volí jak v USA dle DMCA, tak v rámci EU na základě Směrnice o elektronickém obchodu, i když diskuze na toto téma je jak v odborných kruzích, tak v rámci široké veřejnosti velmi vyhrocená. Na jedné straně se tak díky blokování webových stránek stává Internet fragmentovanější a na hraně toho, co ochrana základních práv dalších subjektů ještě unese, na straně druhé je to často jediná účinná cesta jak mohou státy vymoci své zákony ve vztahu k zahraničním poskytovatelům internetových služeb.⁵³⁶

Existuje několik různých technických způsobů, jak blokovat přístup k internetovým stránkám, přičemž mezi ty hlavní patří: blokování IP adresy, blokování doménového jména, blokování jednotného lokátoru zdrojů (tzv. URL), či tzv. „kontrola paketů“ (*packet inspection*).⁵³⁷ Výběr a implementace vhodných technických prostředků k ochraně držitelů práv je pak odpovědností ISP. V posledních pár letech bylo blokování webových stránek soudně nařízeno v celé řadě členských států EU,⁵³⁸ přičemž k legitimitě i legalnosti

⁵³⁶ Viz Feiler, Lukas. *Website Blocking Injunctions under EU and U.S. Copyright Law — Slow Death of the Global Internet or Emergence of the Rule of National Copyright Law?* Publikováno v rámci Stanford – Vienna Transatlantic Technology Law Forum (TTLF) Papers. 2012. Dostupné na: https://www.law.stanford.edu/sites/default/files/publication/203758/doc/slspublic/feiler_wp13.pdf.

⁵³⁷ Více viz např. Wang, Faye Fangfei, Dr. *Site-Blocking Orders in the EU: Justifications and Feasibility*. V rámci 14. ročníku konference IPSC (Intellectual Property Scholars Conference) na University of California, Berkeley, 7. - 8. srpna 2014. Dostupné na: https://www.law.berkeley.edu/files/Wang_Faye_Fangfei_IPSC_paper_2014.pdf.

⁵³⁸ Např. *IFPI Finland vs. Elisa Corp.* kdy Helsinský obvodní soud (District Court) uzavřel, že Elisa, jeden z největších poskytovatelů připojení k Internetu ve Finsku musí zablokovat webové stránky The Pirate Bay, a to odstraněním doménových jmen používaných The Pirate Bay z jeho DNS serverů a blokováním provozu na webové IP adresy - viz *Helsingin käräjäoikeus [Helsinki District Court]*, 26. října 2011, docket No. H 11/20937 (Finsko); nebo *VZW Belgian Anti-Piracy Federation vs. NV Telenet*, kdy Antwerpský odvolací soud vydal soudní příkaz proti dvěma největším poskytovatelům internetového připojení v Belgii k zablokování doménových jmen tak, aby jejich zákazníkům byl zabráněn přístup na 11 specifických domén, které hostovali webové The Pirate Bay - viz *Hof van Beroep [Court of Appeal] Antwerpen*, 26. září, 2011, docket No. 2011/8314 (Belgie). Dostupné na: http://nurpa.be/files/20111004_BAF-Belgacom-Telenet-DNS-blocking.pdf; nebo *Twentieth Century Fox Film Corp. vs. British Telecommunications PLC*, kdy britský vrchní soud (*High Court*) vydal soudní příkaz proti poskytovateli internetového připojení British Telecom, které mu nařizovalo blokovat přístup k webové stránce www.newzbin.com, která obsahovala odkazy na obsah porušující autorská práva za úplaty - viz *Twentieth Century Fox Film Corp. vs. British Telecommunications PLC*, [2011] EWHC 1981 (Ch.), 28. července 2011 (U.K.). Dostupné na: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2011/1981.HTML>.

tohoto způsobu se ve svém rozhodnutí vyjádřil také ESD v případě C-314/12 z 27. března 2014 - UPC Telekabel Wien GmbH vs. Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH (dále jen „**UPC Telekabel Wien**“) popsaném níže.

UPC Telekabel Wien

V případě UPC Telekabel Wien posuzoval ESD několik předběžných otázek, mj. zda je ISP (konkrétně IAP) zprostředkovatelem ve smyslu čl. 8 odst. 3 Informační směrnice, prostřednictvím kterého zpřístupňuje jiná osoba předměty ochrany bez souhlasu nositele práv a zda takovému ISP může být soudem zakázáno poskytovat zákazníkům přístup k webovým stránkám (blokovat stránky), na nichž jsou online zpřístupňovány předměty ochrany bez souhlasu nositelů práv.

Žádost o posouzení předběžných otázek byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi UPC Telekabel Wien GmbH (dále jen „**UPC Telekabel**“) na jedné straně a společnostmi Constantin Film Verleih GmbH (dále jen „**Constantin Film**“) a Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH (dále jen „**Wega**“) na straně druhé, jehož předmětem byla žaloba, prostřednictvím které se posledně uvedené společnosti domáhaly toho, aby bylo společnosti UPC Telekabel nařízeno zablokování přístupu jejich klientů k webovým stránkám zpřístupňujícím veřejnosti některé filmy těchto společností bez jejich souhlasu.

ESD dovedl, že ISP, který je poskytovatelem přístupu k Internetu a jako takový je nezbytným účastníkem jakéhokoli přenosu materiálu porušujícího právo na Internetu mezi jedním z jeho klientů a třetí stranou, je zprostředkovatelem, jehož služby jsou třetí stranou využívány k porušování autorského práva nebo práv s ním souvisejících ve smyslu čl. 8 odst. 3 Informační směrnice. Dle ESD Informační směrnice vyžaduje, aby opatření, která musí členské státy přijmout k dosažení souladu s touto směrnicí, měla za cíl nejen ukončení porušování autorského práva a práv s ním souvisejících, ale také předcházení dalším porušováním. Takový preventivní účinek přitom předpokládá, aby nositelé autorského práva nebo práva s ním souvisejícího mohli jednat bez nutnosti prokazovat, že zákazníci ISP (IAP) skutečně sledují předměty ochrany zpřístupňované bez souhlasu uvedených nositelů.

Co se týká otázky, zda takovému ISP může být soudem přikázáno blokovat stránky s nelegálním obsahem, ESD dovedl kolizi několika základních práv, a to: autorských práv jejich oprávněných držitelů chráněných na základě čl. 17 odst. 2 Listiny EU, svobody podnikání ISP chráněné na základě článku 16 Listiny EU a navíc práva uživatelů Internetu na informace, jejichž ochranu zaručuje článek 11 Listiny EU.

Po posouzení všech aspektů ESD uzavřel, že základní práva uznaná unijním právem nebrání tomu, aby bylo ISP (IAP) prostřednictvím soudního příkazu nařízeno blokovat přístup k webovým stránkám, na nichž jsou online zpřístupňovány předměty ochrany bez souhlasu nositelů práv. Soudní příkaz však nesmí upřesňovat, jaká opatření musí ISP přijmout, a zároveň, ISP musí mít možnost uniknout sankcím za porušení soudního příkazu, když prokáže, že již přijal všechna opatření, jež po něm lze rozumně požadovat. Přijatá opatření by neměla uživatele Internetu zbytečně zbavovat možnosti využít oprávněného přístupu k dostupným informacím a měla by vést k zabránění nebo alespoň ke ztížení neoprávněných prohlížení předmětů ochrany a ke skutečnému odrazování uživatelů Internetu, kteří využívají služeb adresáta tohoto soudního příkazu, od prohlížení předmětů, které byly zpřístupněny při porušení práva duševního vlastnictví. Tyto skutečnosti pak musí ověřit vnitrostátní orgány a soudy.

3.4.3.6 Rozsudky ESLP

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „**ESLP**“) se sídlem ve Štrasburku byl založen v roce 1959 a zabývá se individuálními nebo mezistátními stížnostmi namítajícími porušení občanských a politických práv zaručených Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „**EÚLP**“) (v platnosti od 3. září 1953), která je vícestrannou mezinárodní dohodou uzavřenou na půdě Rady Evropy.

Vztah EU k EÚLP a ESLP je složitý. EU se v Lisabonské smlouvě, která vstoupila v platnost 1. prosince 2009 a tvoří primární unijní právo zavázala, že přistoupí k EÚLP, avšak pouze za podmínky, že dohoda o přistoupení bude odrážet nezbytnost zachování specifických rysů EU a práva EU a zároveň bude zajišťovat, aby se přistoupení nedotklo jejích pravomocí ani pravomocí jejích orgánů. Komise se proto k posouzení slučitelnosti návrhu dohody o přistoupení EU k EÚLP s právem EU dne 4. července 2013 obrátila na ESD, a to na základě článku 218 odst. 11 SFEU. ESD následně v tiskové zprávě č. 180/14

z 18. prosince 2014 oznámil, že návrh dohody o přistoupení EU k EÚLP není s ustanoveními unijního práva slučitelný.⁵³⁹

Byť je tedy závazek přistoupení k EÚLP stále součástí primárního práva EU, není Evropská Unie, jako taková, ESLP podřízena. ESD však na rozsudky ESLP často odkazuje ve své judikatuře, i když je aplikuje nepřímo – jako obecné principy práva EU. Nicméně co se týká jednotlivých členských států, situace je odlišná. Všechny členské státy jsou signatáři EÚLP a jsou tím pádem podřízeny ESLP. ESLP tak může v konečném důsledku činit jednotlivé členské státy EU odpovědnými i za dopady práva EU (transponovaného v právních řádech členských států EU) pokud shledá, že na jeho základě došlo k porušení občanských a politických práv zaručených EÚLP.⁵⁴⁰

ESLP nemůže jednat z vlastní iniciativy. Je oprávněn rozhodovat o tvrzených porušení EÚLP, a to na základě individuálních nebo mezistátních stížností. Soud je složen ze soudců, jejichž počet odpovídá počtu smluvních států Úmluvy. Rozsudky jsou pro dotčené státy závazné a musí jimi být vykonány. Výbor ministrů RE monitoruje výkon rozsudků, zejména zajišťuje, aby finanční odškodnění přiznané ESLP za utrpěnou újmu bylo stěžovatelům vyplaceno.

(a) Svoboda projevu a odpovědnost ISP za cizí obsah – jiný pohled

Jedno z nejzásadnějších (dlouho očekávaných) rozhodnutí ESLP z hlediska tématu této práce - mediálně i odbornou obcí velmi diskutované a převážně kritizované – je bezpochyby rozhodnutí velkého senátu (*Grand Chamber*) ESLP v případě *Delfi AS vs. Estonsko* (No. 64569/09) z 16. června 2015. I přes to, že se nejedná o případ, který se týká porušování autorských práv na Internetu, zabývá se podrobně rozsahem odpovědnosti ISP za cizí obsah umístěný na jejich webových stránkách.

⁵³⁹ Viz <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-12/cp140180cs.pdf>.

⁵⁴⁰ K tomu viz např. *rozsudek ESLP Airways vs. Ireland* ze dne 30. června 2005, kde ESLP shledal, že signatářské státy EÚLP jsou odpovědné za porušení jejich ustanovení i v případě, kdy pouze provádí, či implementují legislativu EU. Viz http://www.echr.coe.int/Documents/UE_FAQ_ENG.pdf.

Vzhledem k tomu, jak je výše uvedeno, že všechny členské státy EU podléhají jako smluvní strany EÚLP soudní pravomoci ESLP, bude mít toto rozhodnutí bezpochyby vliv na jejich judikatorní praxi a dá se předpokládat, že i na judikatorní praxi ESD.

Delfi AS vs. ESTONIA

V případě Delfi AS vs. Estonsko se ESLP zabýval odpovědností za obsah komentářů zveřejněných na internetovém zpravodajském portálu. Subjektem, který podal k ESLP stížnost byla společnost Delfi AS, která je jedním z největších provozovatelů internetových zpravodajských portálů v Estonsku (publikuje zhruba 330 článků denně a mimo to působí také v Litvě a Lotyšsku). V lednu 2006 publikovala na svojí webové stránce článek o lodní společnosti a jejím rozhodnutí změnit trasy některých trajektů na ostrovy, čehož docílila tím, že nechala ledoborcem rozbít led mezi jednotlivými ostrovy, s názvem „*SLK zničila plánovanou ledovou cestu*“.

Uživatelé/čtenáři článku měli možnost vkládat pod článek svoje komentáře, a to i pod pseudonymem (a tedy bez možnosti jejich identifikace). Na celém portálu bylo nahráváno kolem 10ti tisíc uživatelských komentářů denně. Některé z komentářů pod článkem o lodní společnosti byly hanlivé a obsahovaly výhrůžky vůči lodní společnosti i jejímu vlastníkov. Delfi AS hanlivé komentáře na žádost majitele lodní společnosti sice odstranila, ale až šest týdnů po jejich zveřejnění. Lodní společnost proto Delfi AS u místních soudů zažalovala a dosáhla vydání rozsudku, podle kterého byla Delfi AS odpovědná za urážlivé komentáře a bylo jí rozsudkem nařízeno zaplatit lodní společnosti 5tis estonských korun (cca 320 EUR) na náhradě škody.

Delfi AS považovala rozsudek estonského soudu za zásah do svobody projevu, a proto se obrátila se stížností na ESLP. ESLP rozsudkem z 10. října 2013 nicméně konstatoval, že právo Delfi AS na svobodu projevu, chráněné článkem 10 EÚLP, rozhodnutím soudu porušeno nebylo. Vzhledem k tomu, že tento rozsudek vyvolal závažné otázky ohledně interpretace EÚLP, byl případ předložen k novému posouzení velkému senátu ESLP.

Velký senát ESLP ve svém rozhodnutí z 16. června 2015 zdůraznil, že i přes to, že je Internet bezprecedentní platformou umožňující uplatnění svobody slova, přináší také nebezpečí šíření nenávistných projevů (*hate speech*) a vyjádření nabádajících k násilí po

celém světě, které zůstávají přístupné neomezeně dlouho, a to i přes to, že zasahují do práv na ochranu osobnosti chráněných na základě článku 8 EÚLP.

Komentáře pod článkem o lodní společnosti shledal ESLP jako zjevně nezákonné – šlo podle něj o nenávistné, místy vulgární verbální útoky, přičemž některé z nich dokonce vybízely k násilí. Jak ESLP v této souvislosti uvedl, takovéto projevy nepožívají žádné ochrany, a proto ani jejich autorům v tomto ohledu nesvědčí právo na svobodu projevu.

Po konstatování nezákonnosti obsahu komentářů pod článkem bylo další otázkou, kterou se ESLP zabýval to, zda je Delfi AS jako provozovatel internetového portálu odpovědná za tato vyjádření třetích osob. ESLP v tomto ohledu posuzovala čtyři různé aspekty případu – kontext komentářů, možnost vyvození přímé odpovědnosti těch, kteří komentáře vkládali, kroky, kterými Delfi AS předcházela takto urážlivým komentářům a následky, které musela snášet na základě rozsudku vydaného estonským soudem.

Velký senát považoval za klíčový extrémní charakter komentářů a skutečnost, že je Delfi AS profesionálně spravovaný zpravodajský portál provozovaný na komerčním základě, který ekonomicky profituje v závislosti na množství komentářů. Úloha Delfi AS se tak dle ESLP nedá omezit na čistě technickou podporu, jelikož má nad obsahem portálu plnou kontrolu, přičemž sami diskutující neměli možnost stáhnout už jednou zveřejněné příspěvky. Delfi AS navíc umožňovala diskutovat pod články anonymně, bez povinnosti se registrovat a nezavedla ani žádný systém umožňující zpětnou identifikaci autora nenávistného projevu. Oběti takových projevů tak neměly žádnou možnost vyvodit jakoukoli přímou odpovědnost původců nenávistných vyjádření. Dle ESLP zavedla Delfi AS sice mechanismus filtrování verbálních útoků, který spočíval v automatickém systému vymazávání vulgarit, upozorňovala diskutující, že nesou plnou odpovědnost za obsah svých komentářů, a poskytovala možnost nahlášení nevhodných vyjádření správci webu, ale tato opatření nebyla efektivní, když nedokázala zabránit zveřejnění nenávistných projevů a výhrůžek vůči majiteli lodní společnosti, které zůstaly veřejně dostupné po celých šest týdnů. Co se týká následků, které musela Delfi AS snášet na základě rozsudku vydaného estonským soudem, nepovažoval je ESLP za nijak významné - pokuta byla nízká a činnost portálu zůstala zachována.

Velký senát ESLP tak uzavřel, že zásah do svobody projevu společnosti Delfi AS byl v demokratické společnosti nevyhnutelný k ochraně práv jiných osob, konkrétně na respektování soukromého života. Velký senát zároveň upozornil, že závěry případu se vztahují výlučně na provozování zpravodajských portálů, ne na ostatní internetová diskusní fóra, blogy a sociální sítě, kde diskutující sdílejí svoje vlastní názory bez toho, aby byly kontrolované/spravované provozovatelem fóra.⁵⁴¹

(b) Práva duševního vlastnictví a blokování přístupu

Případů, jejichž předmětem je posuzování práv duševního vlastnictví před ESLP není mnoho, a pokud se vyskytnou, zpravidla se přístup ESLP neliší od předchozích případů, které se netýkaly, či nezahrnovaly aspekt Internetu.⁵⁴²

Jako příklady případů, které ESLP rozhodoval a které zahrnovaly aspekt Internetu, lze uvést např. Rozhodnutí ESLP ze dne 8. dubna 2008 ve věci *Megadat.com SRL vs. Moldavsko* (No. 21151/04, § 63), kde soud posuzoval oprávněnost zneplatnění telekomunikačních licencí největšího Moldavského ISP (*Megadat.com SRL*) pro nesplnění informační povinnosti ohledně změny sídla vůči dozorujícímu státnímu orgánu a kde ESLP rozhodl ve prospěch *Megadat.com SRL*, či rozhodnutí ESLP z 18. prosince 2012 v případě *Ahmet Yildirim vs. Turecko* (No. 3111/10).⁵⁴³

V posledně uvedeném případě *Ahmet Yildirim vs. Turecko* se jednalo o to, že turecký student – doktorand - *Ahmet Yildirim* se obrátil na ESLP, aby protestoval proti nepřímé a plošné cenzuře informací přístupných prostřednictvím stránek Google v Turecku, ke kterým byl na základě rozhodnutí tureckého trestního soudu zablokován přístup v důsledku toho, že jedna z webových stránek, které Google indexoval a tím umožnil vyhledat, obsahovala, dle soudu, urážlivé informace o *Mustafovi Kemal Atatürkovi*, zakladateli Turecké republiky.⁵⁴⁴ Dle Tureckého ředitelství pro

⁵⁴¹ Viz [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-155105#{"itemid":\["001-155105"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-155105#{). Čerpáno ze slovenského překladu a shrnutí případu.

⁵⁴² Viz Research Division – Internet. *Case Law of the European Court of Human Rights*. Council of Europe/European Court of Human Rights. 2011. Dostupné na: www.echr.coe.int. Str. 20.

⁵⁴³ Tamtéž.

⁵⁴⁴ K tomu viz <http://merlin.obs.coe.int/iris/2013/2/article1.en.html>.

telekomunikace, které přístup ke Googlu v Turecku na základě rozhodnutí soudu zablokovalo, to byl jediný možný způsob jak zabránit přístupu k webové stránce, jež obsahovala nezákonné informace, jelikož její majitel žije mimo Turecko. Yildirim se snažil o nápravu situace v rámci Turecka, nicméně bezúspěšně, a proto se obrátil na ESLP.

ESLP dle očekávání přijal rozhodnutí, že blokováním přístupu ke stránkám Googlu se turecké úřady dopustily jednání, které porušuje článek 10 EÚLP, jenž zaručuje svobodu projevovat, obdržet i poskytovat informace a myšlenky bez ohledu na hranice. ESLP své rozhodnutí podrobně odůvodnil, přičemž v rámci tohoto odůvodnění Turecku mj. vyčetl, že blokování přístupu ke Googlu obecně kvůli jedné stránce, jejíž obsah byl z hlediska tureckého práva považován za závadný, nebylo přiměřené a nezohledňovalo oprávněné zájmy ostatních. V odůvodnění ESLP také explicitně podpořil právo individuálních uživatelů k přístupu na Internet, když prohlásil, že Internet se stal jedním z hlavních prostředků výkonu práva na svobodu projevu a v jejím rámci práva na informace.⁵⁴⁵

3.4.4 Úprava odpovědnosti ISP v České republice

V rámci České republiky došlo na základě Usnesení vlády České republiky č. 474 ze dne 19. května 2003, kterým vláda vzala na vědomí Bílou knihu o elektronickém obchodu a zároveň jako zákon transponující Směrnici o elektronickém obchodu a Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES, ze dne 12. července 2002, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací, k přijetí zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, v platném znění (dále jen „ZSIS“), který převzal vymezení poskytovatele služeb informační společnosti ze Směrnice o elektronickém obchodu.

§ 2 ZSIS rozumí službou informační společnosti jakoukoliv službu poskytovanou elektronickými prostředky zpravidla za úplatu, na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky. Služba je poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat.

⁵⁴⁵ Tamtéž.

Co se týká posouzení, zda konkrétní poskytovaná služba naplňuje znaky služby informační společnosti dle ZSIS, resp. Směrnice o elektronickém obchodu, lze odkázat na dosavadní judikaturu ESD, ze které české soudy při posuzování sporných případů vycházejí, zejména pak na rozsudek ESD ze dne 2. června 2005, ve věci C 89/04, *Mediakabel BV vs. Commissariaat voor de Media*, (I-489) (k tomu viz také kapitola 3.4.3.2 výše).⁵⁴⁶

Co se však týká vymezení imunit (bezpečných přístavů), úprava ZSIS se od úpravy ve Směrnici o elektronickém obchodu liší v několika aspektech. Mezi nejvýznamnější z nich patří odlišná dikce imunit v ZSIS a Směrnice o elektronickém obchodu. Zatímco Směrnice o elektronickém obchodu formuluje odpovědnost jako „*ISP není odpovědný, pokud*“⁵⁴⁷, ZSIS opačně - tj. „*ISP je odpovědný, pokud*“; odpovědnost ISP dle Směrnice o elektronickém obchodu je tak založena na principu stanovení podmínek, za nichž je vznik jeho odpovědnosti vyloučen. ZSIS naopak stanoví podmínky, jejichž naplnění odpovědnost ISP zakládá.

Např. tedy ISP, v případě poskytování hostingových služeb, kdy příjemce služby na server nebo stránky ISP uloží nezákonný obsah:

- (i) dle Směrnice o elektronickém obchodu (článek 14, odst. 1 písm. a) a b)) – **ISP nenese odpovědnost** za umístění takového nezákonného

⁵⁴⁶ K tomu viz např. argumentaci NSS ČR v případě sp. zn. 1 As 3/2007 ze dne 29. srpna 20, kterou, byť se netýká služby informační společnosti, je na ni možné přiměřeně aplikovat. V tomto případě NSS ČR konkrétně posuzoval, zda služba, prostřednictvím které žalobkyně nabízela svým zákazníkům s UMTS mobilními telefony různé služby včetně on-line (streamovaného) přenosu programu „Óčko“, splňuje charakteristiku převzatého vysílání dle § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 231/2001 Sb. nebo jde o zajišťování komunikačních služeb zaměřených na poskytování informací nebo jiných sdělení na základě individuálních požadavků, na které se zákon č. 231/2001 Sb. nevztahuje. NSS ČR v odůvodnění svého rozhodnutí mj. odkázal na závěry ESD v případě *Mediakabel BV vs. Commissariaat voor de Media*, když uvedl: „[...] může docházet k překrývání, tedy k případům, kdy je určitá služba regulována oběma směrnicemi. [...] Oddělením regulace přenosu od regulace obsahu nejsou dotčeny vazby, které mezi nimi existují, [...] Zákon o elektronických komunikacích tak výslovně předvidá, že sám upravuje především způsob dálkového přenosu dat, nikoliv však všechny obsahové otázky s přenosem dat související. Zákon tak reguluje způsob přenosu, nikoliv jeho obsah.“

⁵⁴⁷ § 14 odst. 1 Směrnice o elektronickém obchodu zní: „Členské státy zajistí, aby v případě služby informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytovaných příjemcem služby nebyl poskytovatel služby odpovědný za informace ukládané na žádost příjemce, pokud: [...]“ a § 5 odst. ZSIS: „Poskytovatel služby, jež spočívá v ukládání informací poskytnutých uživatelem, odpovídá za obsah informací uložených na žádost uživatele, jen: [pokud]“.

obsahu, **pokud:** (a) neměl skutečnou vědomost o protiprávní činnosti toho, kdo tam obsah uložil ani o nezákonnosti obsahu a ani z hlediska civilněprávní odpovědnosti za náhradu škody si není vědom skutečností nebo okolností, z nichž by protiprávnost činnosti poskytovatele obsahu nebo obsahu samotného byla zjevná, nebo (b) jakmile se o tom dozvěděl, jednal s cílem obsah odstranit nebo k němu znemožnit přístup.

Výkladem výše uvedeného ustanovení tak lze dovodit, že ISP obecně nese odpovědnost za nezákonný obsah a je z ní vyjmut jen za určitých, výše uvedených, podmínek. Takovýto výklad vyplývá i z bodu 46 odůvodnění Směrnice o elektronickém obchodu, který stanoví, že aby mohl ISP, který poskytuje hostingové služby „využívat omezení odpovědnosti, musí [...]“.

- (ii) dle ZSIS (§5 odst. 1 písm. a) a b)) – ISP **nese odpovědnost** za umístění nezákonného obsahu, **jen pokud:** (a) mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že je uložený obsah nebo jednání toho, kdo jej na jeho stránky uložil, protiprávní (tzn. měl konstruktivní vědomost), nebo (b) se prokazatelně o nezákonnosti uloženého obsahu nebo protiprávním jednání toho, kdo tam obsah uložil, dozvěděl (měl skutečnou vědomost) a neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, odstranění nebo znepřístupnění takového obsahu.

Dané ustanovení tak na rozdíl od Směrnice o elektronickém obchodu stanoví podmínky, za kterých bude ISP odpovídat, nikoli podmínky, za kterých mu bude svědčit bezpečný přístav (imunita).

Dikce ZSIS je dle autorky této práce nelogická. Je otázkou, proč český zákonodárce zvolil zrovna tuto právní konstrukci, kdy v rozporu s relevantními ustanoveními Směrnice o elektronickém obchodu, které poskytují výjimky z odpovědnosti ISP za splnění určitých podmínek, ZSIS za splnění určitých podmínek odpovědnost ISP zakládá. Dalo by se tak říci, že ustanovení ZSIS spíše stanoví, za jakých podmínek bude přístav pro ISP nebezpečný.

Dalším rozdílem je pak stanovení podmínky odstranit nebo znepřístupnit nezákonný obsah pro zachování imunity jen ve vztahu ke skutečné vědomosti ISP o

povaze obsahu nebo jednání toho, kdo tam obsah uložil (§ 5 odst. 1 písm. b)) na rozdíl od Směrnice o elektronickém obchodu, která tuto podmínku zachování bezpečného přístavu na ISP klade v obou případech – jak nabytí konstruktivní, tak skutečné vědomosti (článek 14 odst. 1 písm. b)).

Odlišná textace § 5 ZSIS a článku 14 Směrnice o elektronickém obchodu, resp. obecně bezpečných přístavů v důsledku chybného legislativního přístupu použitého při transpozici směrnice do českého právního řádu může vést k výkladovým nepřesnostem. Např. Výkladové stanovisko MPO ČR⁵⁴⁸ opakovaně referuje k neexistenci odpovědnosti ISP, ke které výklad ZSIS vybízí, i když se jedná o výjimky z odpovědnosti ISP, či omezení odpovědnosti ISP pro určitý typ činnosti ISP.⁵⁴⁹

Dopad tohoto rozdílu v pojetí odpovědnosti dle Směrnice o elektronickém obchodu a ZSIS na aplikační praxi by však neměl být významný, a to i vzhledem k rozsáhlé judikatuře ESD týkající se odpovědnosti ISP dle Směrnice o elektronickém obchodu, která je závazná také pro české soudy. Tomu nasvědčuje i ne příliš bohatá judikatura českých soudů, kde byly řešeny případy odpovědnosti ISP dle ZSIS, jako např. PROLUX Consulting (viz níže).

Pokud by pak v aplikační praxi mohl rozdíl ve výkladu, který vyplývá z odlišné dikce Směrnice o elektronickém obchodu a ZSIS, ovlivnit posouzení konkrétního případu soudem do té míry, že by nebylo dosaženo výsledku, kterého bylo směrnici zamýšleno, byl by soud povinen aplikovat přímo ustanovení Směrnice o elektronickém obchodu, a to na základě povinnosti vykládat vnitrostátní právo ve světle práva EU (tzv. „eurokonformní výklad“). Eurokonformní výklad umožňuje vnitrostátním soudům, aby zajistily plnou

⁵⁴⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky, resp. jeho Sekce digitální ekonomiky, Odbor poštovních služeb a služeb informační společnosti, podalo k problematice odpovědnosti ISP dne 12. září 2012 výkladové stanovisko, a to konkrétně k § 3 – 6 ZSIS, které se týkají odpovědnosti poskytovatelů hostingových služeb. Byť s výhradou, že právně závazný výklad může učinit pouze soud, MPO ČR opakovaně referuje k neexistenci odpovědnosti ISP, jež má zakládat Směrnice o elektronickém obchodu a která je omezena stanovením odpovědnosti ISP v některých případech.

⁵⁴⁹ K tomu viz např. bod 44 odůvodnění Směrnice o elektronickém obchodu – „[...] a nemůže tedy využívat výjimky z odpovědnosti stanovené pro tento typ činnosti.“ nebo bod 45 odůvodnění – „Omezení odpovědnosti zprostředkujících poskytovatelů služeb podle této směrnice se nedotýká možnosti podávání různých druhů žalob na zdržení se jednání. [...]“ Dostupné na: <http://www.mpo.cz/dokument107038.HTML>.

účinnost unijního práva v situaci, kdy se vnitrostátní právní norma nachází v působnosti unijní normy a obsahuje neurčitý právní pojem nebo jiným způsobem nejednoznačně upravuje práva a povinnosti svých adresátů. V případech, kdy není eurokonformní výklad možný se využije přímého účinku směrnice. Zásada přednosti a přímého účinku pak vyžaduje, „*aby správní nebo soudní orgán nepoužil neslučitelnou vnitrostátní normu, a aplikoval pouze unijní normu.*“⁵⁵⁰

PROLUX Consulting

V České republice je z veřejně dostupných zdrojů známo pouze minimum případů, které ve vztahu k odpovědnosti ISP dle ZSIS české soudy řešily. Mezi nejznámější a nejdiskutovanější z nich bezpochyby patří případ žalobce PROLUX Consulting Int., s. r. o. proti žalovanému Internet Info, s. r. o., který prošel všemi soudními instancemi, včetně dovolání – Městský soud v Praze (dále jen „**MS**“) rozhodl ve věci rozsudkem ze dne 17. března 2010, č. j. 10 Cm 47/2009 - 39, Vrchní soud v Praze (dále jen „**VS**“) rozsudkem č. j. 3 Cmo 197/2010 – 82 ze dne 2. března 2011 a Nejvyšší soud České republiky (dále jen „**NS ČR**“) rozsudkem č. j. 23 Cdo 2623/2011 ze dne 31. července 2013 (dále jen „**Prolux vs. Internet Info**“).

Rozhodnutí soudů ve výše uvedené věci je zajímavé z toho důvodu, že naznačuje směr, jakým se bude judikatura českých soudů v tomto ohledu zřejmě ubírat, zejména s ohledem na kritéria, podle kterých bude odpovědnost ISP za cizí obsah posuzována, a to

⁵⁵⁰ K přímému účinku směrnice viz rozhodnutí ESD v případě C - 41/74 ze dne 4. prosince 1974 – Van Duyn vs. Home Office, nebo C - 148/78 ze dne 5. dubna 1979 - Pretura di Milano – Italy (milánské státní zastupitelství v Itálii) vs. Tullio Ratti. V těchto případech ESD argumentoval zásadou “estoppel”, kterou ESD vymezil tak, že „[...] by nikdo, tedy ani stát, neměl mít prospěch z vlastního porušení práva. Pozdní, vadná, či neúplná implementace směrnice takovým porušením je. Členský stát proto musí nést důsledky za své protiprávní jednání, a porušil-li svou povinnost provést směrnici, musí jí aplikovat přímo, namísto chybějící či vadné vnitrostátní úpravy.“

Ještě před případnou přímou aplikací směrnice jsou však vnitrostátní soudy povinny se pokusit o eurokonformní výklad v rámci principu nazývaného „*Von Colson*“ dle rozhodnutí ESD C - 14/83 ze dne 10. dubna 1984 ve věci Sabine von Colson a Elisabeth Kamann vs. Land Nordrhein-Westfalen, kde ESD judikoval mj., že „[...] vnitrostátní soudy jsou součástí členského státu a mají povinnost vykládat vnitrostátní právo „ve světle“ práva EU.“ Tento princip ESD dále rozvedl v rozhodnutí C - 106/89 ze dne 13. listopadu 1990 - Marleasing SA vs. La Comercial Internacional de Alimentacion SA, kde judikoval, že „[...] pokud mohou vnitrostátní soudy interpretovat vnitrostátní právo různým způsobem, musí zvolit ten, který vede k výsledku odpovídajícímu znění a účelu unijní normy.“

i přes to, že se nejedná o rozhodnutí, které by se týkalo obsahu, jež porušuje autorská práva.

V případě Prolux vs. Internet Info šlo o to, že v červenci 2009 Prolux zjistil, že na webových stránkách provozovaných Internet Info (www.mesec.cz) se vyskytují komentáře uživatelů, které Prolux nemá možnost identifikovat, k diskusi, jež byla otevřena k článku „*Chcete prodat byt: Sám, nebo s realitní kanceláří?*“, jež poškozují jeho dobré jméno, neboť je v nich o Proluxu hovořeno jako o společnosti, která „*lže jako svine*“ či je v nich diskutováno o tom, jak Prolux „*zlikvidovat*“. Prolux proto vyzval Internet Info, aby tyto příspěvky odstranil. Internet Info Proluxu však nevyhověl s tím, že nelze mít za prokázané, že by jakékoliv údaje uvedené v diskusi byly nepravdivé. Prolux proto Internet Info zažaloval u MS a žalobou požadoval odstranění závadného stavu a zaplacení zadostiučinění v penězích za vzniklou nemajetkovou újmu. Prolux uplatnil žalobní nárok z titulu ochrany před neoprávněným zásahem do dobré pověsti právnické osoby ve smyslu ustanovení § 19b odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v relevantní době platném znění.

Internet Info se ve vyjádření k žalobě bránil tím, že diskusi pod článkem sám neřídí, nijak do ní nepřispívá a jeho činnost spočívá pouze v tom, že ukládá informace (komentáře uživatelů) poskytnuté uživateli na jejich žádost. Není proto od něj možné požadovat, aby kontroloval vyslovené názory a prověřoval jejich správnost. V souvislosti s tím se dovolával neodpovědnosti za uložený obsah na svých stránkách dle § 5 ZSIS. Internet Info deklaroval připravenost odstranit či znepřístupnit informace, ale pouze pokud bude prokázáno, že jsou protiprávní. Důkazní břemeno pak dle Internet Info leží na žalobci (Proluxu).

MS připustil, že se v tomto případě jedná o kolizi dvou práv, a to práva na svobodu projevu s právem na ochranu dobré pověsti nicméně nakonec vyhodnotil napadené příspěvky jako zasahující do dobré pověsti Proluxu tím, že se jednalo o nepřiměřenou kritiku spočívající v anonymní publikaci hodnotících úsudků o jiné osobě, které jsou expresivní a vulgární s cílem kritizovaný subjekt dehonestovat.

MS ve svém rozhodnutí konkrétně dovodil následující:

- Internet Info je provozovatelem webových stránek, které se zabývají hodnocením činnosti různých subjektů, kdy jde přímo o jeho podnikatelský záměr a výdělečnou činnost. Za této situace je odpovědný za úroveň diskuze;
- Internet Info si musí být vědom toho, že urážlivé a hanlivé výrazy, vyskytující se ve veřejné diskusi mohou poškodit dobrou pověst Proluxu, resp. Internet Info mohl, vzhledem k předmětu svojí činnosti, okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací uživatele je protiprávní (v rozporu s obecnými pravidly slušnosti) a neučinil žádné kroky k odstranění urážlivých a hanlivých výrazů směřujících proti žalobci, které nijak nepřispívají k úrovni diskuze.

MS tak uzavřel, že Internet Info je odpovědný za obsah informací uložených na žádost uživatele dle § 5 odst. 1 písm. a) a b) ZSIS a nařídil odstranění závadného stavu spočívající v odstranění celého diskusního vlákna, kde se nalézaly komentáře zasahující do dobré pověsti Proluxu. Nárok na přiznání zadostiučinění v penězích zamítl. Oba účastníci řízení se proti rozsudku MS odvolali.

VS svým rozsudkem změnil rozsudek MS tak že nařídil odstranit z diskusního vlákna pouze vulgární a hanlivé výrazy, a to „*jak svině*“. Ve zbytku žaloby, tj. odstranit celé diskusní vlákno, žalobu zamítl. Zároveň potvrdil rozsudek MS ve výroku, kterým MS zamítl nárok Proluxu na přiznání zadostiučinění v penězích.

VS vytkl MS zejména to, že se nezabýval námitkou žalovaného (Internet Info) o neexistenci dobré pověsti žalobce (Proluxu), protože kdyby se jí zabýval a shledal jí důvodnou, musel by žalobu zamítnout, aniž by se zabýval právním posouzením odpovědnosti žalovaného jako ISP dle ZSIS. Co se pak týká výkladu odpovědnosti ISP dle ZSIS obecně, VS uvedl následující:

- Není pochyb o tom, že je ISP v rámci své odpovědnosti dle §5 odst. 1 písm. a) ZSIS povinen zabránit páčání trestných činů, jako je šíření rasismu, dětské pornografie, atd. a bránit šíření těch příspěvků uživatelů, jež jsou zjevně protiprávní. Mezi takové obsahem zjevně

protiprávní informace je třeba zařadit i příspěvky, jež s cílem dehonestovat označeného jsou jen souhrnem vulgarit bez snahy o věcnou diskusi či kritiku. Za obsah takovýchto informací ISP plně odpovídá a odpovědnosti se může zprostit jen, prokáže-li, že o protiprávnosti obsahu informace vědět nemohl. I pokud by tomu tak však bylo, je povinen takovou informaci neprodleně odstranit či zneprístupnit, jinak se vystavuje opět odpovědnosti za její obsah za podmínky § 5 odst. 1 písm. b) ZSIS.

- Odpovědnost odstranit či zneprístupnit příspěvek podstatně širší a zahrnuje i ty případy (jdoucí mimo rámec zjevné protiprávnosti dle § 5 odst. 1 písm. a) ZSIS), kdy je protiprávnost obsahu určité informace postavena na jisto až rozhodnutím soudu (případy, kdy ISP neakceptuje doložení protiprávnosti obsahu toho, kdo žádá o stažení obsahu).
- Pokud nelze identifikovat autora informace a nelze tak proti němu uplatnit žalobou právem stanovené nároky, je zřejmé, že žaloba proti ISP může obsahovat i nároky další, např. na poskytnutí zadostiučinění za vzniklou újmu. V případě, že zákonné podmínky pro to budou splněny a ISP nejednal tak, aby vyloučil svou odpovědnost dle § 5 odst. 1 písm. b) ZSIS (neboť jen tak by za obsah informace neodpovídal), může být takovým nárokům vyhověno i v řízení proti ISP, byť teprve v něm bude protiprávnost informace rozhodnutím soudu deklarována.

Žalobce (Prolux) se proti rozhodnutí VS odvolal, nicméně NS ČR, jako soud dovolací, dovolání žalobce zamítl.

Vrchní soud v Praze vyložil v odůvodnění rozsudku ustanovení § 5 ZSIS odst. 1 písm. a) a b) v souladu s článkem 14 odst. 1 písm. a) a b) Směrnice o elektronickém obchodu, byť se odlišnostmi mezi nimi výslovně nezabýval. Vztáhnul tak povinnost odstranit či zneprístupnit příspěvek i na případy stanovené v § 5 odst. 1 písm. a) ZSIS, přičemž navíc stanovil, že se tato povinnost vztahuje i na případy, kdy je protiprávnost informace mezi tím, kdo žádá její odstranění a ISP, po kterém je odstranění žádáno, sporná, resp. kdy může být postavena na jisto až rozhodnutím soudu.

I přes to tedy, že se Vrchní soud v Praze vypořádal s odlišnostmi v ZSIS oproti Směrnici o elektronickém obchodu eurokonformně, demonstruje toto rozhodnutí skutečnost, která je Směrnici o elektronickém obchodu (potažmo ZSIS) často vyčítána s ohledem na neproporcionalitu ve vztahu ke svobodě slova. Tento výklad může vést totiž k tomu, že budou ISP preventivně odstraňovat veškerý obsah, který jim někdo nahlásí jako závadný, bez ohledu na relevanci a oprávněnost takového oznámení. V tomto ohledu by situaci vhodně řešilo zavedení procedury vrácení obsahu (*put back*) na základě zaslaného protioznámení (*counternotice*) po vzoru DMCA, a to do doby, než bude spor o protiprávnost vyřešen soudem. Za okamžik vzniku odpovědnosti ISP dle ZSIS (resp. ztráty imunity dle Směrnice o elektronickém obchodu) by byl pak považován až okamžik, kdy soud pravomocným rozsudkem stanoví, že informace je skutečně protiprávní. Až v tento okamžik by byl ISP povinen takový obsah odstranit.

Share-rapid.cz

Výsledek soudního sporu mezi BIOGRAF JAN SVĚRÁK s. r. o. (dále jen „Svěrák“) proti ShareRapid, a. s. (dále jen „ShareRapid“) jako provozovateli webových stránek share-rapid.cz a zároveň proti registrátorovi domény share-rapid.cz (ShareRapid, a. s. i registrátor domény dále spolu jen „žalovaní“), který v první instanci posuzoval Městský soud v Praze, je považován v České republice za průlomový, i když vzhledem k tomu, že se jedná o rozsudek pro uznání (viz níže) je nadšení z něj trochu nezasloužené.

V případě šlo o to, že ShareRapid nabízel prostřednictvím <http://www.share-rapid.cz>, který umožňuje ukládání souborů, audiovizuální dílo režiséra Svěráka s názvem „Kuky se vrací“. Dle Svěráka se tak oba žalovaní podíleli na porušování jeho majetkových práv tím, že neoprávněně umístili dílo Kuky se vrací na portál share-rapid.cz, kde bylo zpřístupňováno návštěvníkům portálu, kterým bylo zároveň umožněno jeho neoprávněné stahování. Stahování souborů bylo zpoplatněno. Ke dni 14. prosince 2010 bylo audiovizuální dílo Kuky se vrací staženo řádově v tisících kopií.

Před podáním žaloby Svěrák žalované písemně vyzval k zamezení protiprávního uložení díla na uvedeném portálu. Žalovaní však veškeré soubory obsahující v názvu slovo Kuky neodstranili a neznemožnili ukládání nových souborů a následné stahování těchto

souborů se Svěrákovým dílem. Stahování díla ustalo až poté, co bylo MS v Praze k návrhu Svěráka nařízeno předběžné opatření, tj. dne 25. února 2011. Žalobou se Svěrák domáhal, aby se žalovaní zdrželi neoprávněných zásahů do majetkových práv žalobkyně a aby vydali žalobkyni bezdůvodné obohacení ve výši dvojnásobku obvyklé odměny za získání licence k jednomu stažení předmětného díla, přičemž výše obvyklé odměny je stanovena dle obdobných licenčních smluv na částku 20,- Kč za jedno stažení (ke dni 14. prosince 2010 došlo k 13 397 stažením). Výše obvyklé odměny tak byla vypočtena na částku celkem 267 940,- Kč a výše bezdůvodného obohacení na částku 535 880,- Kč.

Vzhledem k tomu nicméně, že se žalovaní na výzvu soudu k žalobě nevyjádřili, rozhodl MS v Praze rozsudkem ze dne 2. prosince 2011, č. j. 31 C 72/2011-33 v jejich neprospěch rozsudkem pro uznání v souladu s § 153a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v tehdy platném znění.

Žalovaní proti rozsudku MS podali k Vrchnímu soudu v Praze sice odvolání, nicméně blanketní, které ani na výzvu soudu nedoplňovali, a proto bylo rozhodnutím ze dne 27. února 2013 odmítnuto.

Byť jde pocitově, z hlediska vnímání spravedlnosti, bezpochyby o rozhodnutí správné, mnohem zajímavější a pro judikaturní praxi významnější by bylo, kdyby soud nemusel rozhodnout rozsudkem pro uznání, resp. kdyby se žalovaní bránili a soud se s jejich argumentací musel vypořádat.

Případ tzv. „libereckého piráta“

Případ libereckého piráta se sice týká trestněprávní odpovědnosti fyzické osoby, nikoli posuzování odpovědnosti ISP ve smyslu ZSIS, nicméně za umístování embedovaných odkazů (*embedded links*) na autorskoprávně chráněná díla na svých webových stránkách (cinemaworld.biz) bez souhlasu nositelů práv, a proto je zajímavý i z hlediska tématu této práce.

Na úvod shrnutí této kauzy je potřeba doplnit a zdůraznit, že rozhodnutí českých soudů předcházelo rozhodnutí ESD v případě Svensson, popř. BestWater, ve kterém ESD judikoval, že embedované odkazy nepředstavují sdělování veřejnosti ve smyslu

čl. 3 odst. 1 Informační směrnice, pokud se nejedná o sdělování tzv. „nové veřejnosti“ (k tomu viz kapitola 3.4.3.3 (d) výše).

V uvedeném případě shledal Okresní soud v Liberci rozsudkem ze dne 24. listopadu 2011, č. j. 7 Tm 13/2011 – 553, nezletilého mladíka z Liberce vinným, že jako hlavní správce a administrátor internetových stránek s doménovým jménem cinemaworld.biz umožnil uživatelům Internetu prostřednictvím umístování embedovaných odkazů přístup k neoprávněným rozmnoženinám filmových a televizních děl (nejméně 2 470 autorskoprávně chráněných děl), čímž se měl dopustit spáchání provinění porušení autorského práva, práv souvisejících s autorským právem a práva k databázi dle ustanovení § 270 odst. 1 Trestního zákoníku. Okresní soud mu za to uložil trest odnětí svobody ve výměře 5 měsíců, jenž byl odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku, a trestní opatření propadnutí věci – osobního notebooku. Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci rozhodnutím ze dne 19. září 2012, č. j. 31 Tmo 5/2012 – 613, rozhodnutí soudu první instance zrušil, neboť dle jeho názoru musí být seznam neoprávněně zpřístupněných děl obsažen ve výroku odsuzujícího rozsudku. Jinak se však s názoru soudu nižší instance ztotožnil. Dovolání odsouzeného mladíka posléze Nejvyšší soud ČR rozhodnutím ze dne 27. února 2013, č. j. 8 Tdo 137/2013 – 43, jako zjevně neopodstatněné odmítl. Odmítnuta byla také jeho následná ústavní stížnost, a to usnesením Ústavního soudu ČR ze dne 10. září 2013, sp. zn. III. ÚS 1768/13.

Případ libereckého piráta je důležitý zejména s ohledem na to, jak soudy posuzovaly charakter embedovaného odkazu, kdy shledaly, na rozdíl od závěrů ESD v případě BestWater a Svensson, že představuje neoprávněné sdělování díla veřejnosti dle § 18 odst. 2 Autorského zákona. I když z rozhodnutí soudů není zcela zřejmé, zda byla autorská díla, na která liberecký pirát odkazoval, zpřístupněna na originální webové stránce se souhlasem nositelů práv, či nikoli, a zda byli uživatelé webových stránek, kam odkazy umisťoval, „novou veřejností“, což by mohlo i při zohlednění rozsudků ESD ovlivnit posouzení zákonnosti jeho jednání, paušální výklad českých soudů o charakteru embedovaných odkazů jako prostředků ke zpřístupňování díla veřejnosti, je v tomto případě vadný.

Případ serialycesky.cz

V další z trestních kauz postupovaly české soudy již s ohledem na rozhodnutí ESD, zejm. v případě Svensson (k tomu viz kapitola 3.4.3.3 (d) výše).

Konkrétně se jednalo o případ, kdy byla fyzická osoba - D.R., rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 27. února 2014 v trestní věci vedené pod sp. zn.: 9 T 310/2013 shledána vinnou přečinem porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1 Trestního zákoníku, kterého se měla dopustit zjednodušeně řečeno tím, že v období od 23. října 2010 do 15. ledna 2011, jako vlastníkem domény www.serialycesky.cz a její administrátor, bez souhlasu autorů nebo výrobců a v rozporu s ustanovením § 12, § 30 a § 80 Autorského zákona, sděloval veřejně na Internetu metodou embeddingu, audiovizuální záznamy epizod dvanácti seriálů konkrétně popsaných ve výroku o vině (včetně doby jejich vystavení a počtu zhlédnutí), aniž by k tomu měl souhlas nositelů práv, a jako vlastníkem uvedené domény získal mimo jiné majetkový prospěch, konkrétně příjem z reklamy prostřednictvím reklamního systému ETARGET a poškozeným společnostem (Bontonfilm, a. s., AQS, a. s., Disney Enterprises, Inc., Paramount Pictures Corp., Twentieth Century Fox Film Corporation a Warner Bros. Entertainment Inc.) zastoupeným Českou protipirátskou unií způsobil objektivně přesně nezjištěnou škodu. Za to byl obviněný odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 4 měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 20 měsíců.

Proti rozsudku Městského soudu v Brně podal D.R. odvolání, které Krajský soud v Brně usnesením ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 8 To 145/2014 zamítl. Proti rozhodnutí Krajského soudu v Brně se D.R. dovolal. Nejvyšší soud České Republiky, jako soud dovolací usnesením ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. 5 Tdo 1136/2014, dovolání odmítl.

Na rozdíl od libereckého piráta soudy v tomto případě již braly v potaz, zda díla, ke kterým referovaly embedované linky (na stránkách www.megaupload.com a www.megavideo.com) byla na těchto stránkách umístěna bez souhlasu nositelů autorských práv, či s jejich souhlasem, nicméně uzavřely, že se tak stalo bez jejich souhlasu, což bylo navíc obviněnému zřejmé.

Nejvyšší soud ČR konkrétně dovodil: „za této situace je nerozhodné, zda sdělování bylo určeno nové veřejnosti nebo stejnému okruhu internetových uživatelů, který oslovovaly již shora jmenované servery. Řešení otázky nové veřejnosti by přicházelo do úvahy jen tehdy, pokud by šlo o zpřístupnění chráněného díla, k jehož sdělení již nositelé autorského práva udělili svolení, a bylo by nutné pouze objasnit, jaký okruh veřejnosti přitom vlastně brali v potaz. Právě to bylo podstatou případu projednávaného Evropským soudním dvorem ve věci C-466/12 Nils Svensson [...]. Nils Svensson a další jednali ve vztahu k volně přístupnému dílu, které bylo za plného souhlasu nositele autorského práva šířeno veřejnosti internetovými stránkami, konkrétně šlo o novinové články umístěné na internetových stránkách Göteborgs-Posten. Evropský soudní dvůr konstatoval, že i uživatele jiných internetových stránek je třeba považovat za součást veřejnosti, kterou brali novináři v potaz již při udělení prvního svolení ke zveřejnění článků na internetových stránkách Göteborgs-Posten. Citované rozhodnutí Soudního dvora proto nelze vztáhnout na posuzovaný skutek obviněného způsobem, kterého se domáhá.“

Zatím se tedy zdá, že české právo ani česká judikатурní praxe, která není nijak bohatá - soudní případy ve vztahu k odpovědnosti ISP se vyskytují v českém právním prostředí zcela ojediněle - nevykazují ve srovnání např. se státy jako je Německo nebo Francie, které charakterizují výraznější specifika vnitrostátní právní úpravy odpovědnosti ISP, žádné závažnější výkladové odchylky.

“Hranice naleznete jejich překonáváním.”

Michael I. Posner⁵⁵¹

“One finds limits by pushing them.”

Michael I. Posner

4. LIMITY AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANY V KYBERPROSTORU

Na své limity narazila autorskoprávní ochrana ve vztahu k online šířeným dílům zejména s rozvojem peer-to-peer sítí (dále jen „P2P“) a později také tzv. *cyberlockers*, a jejich prostřednictvím mohutným sdílením souborů v komerčním měřítku bez souhlasu držitelů práv.

Podle různých studií, dlužno však dodat, že zpracovaných prakticky výlučně na objednávku organizací zastupujících držitele práv, je většina obsahu sdíleného prostřednictvím P2P sítí sdílána nelegálně. Např. podle studie vypracované Envisional v roce 2011 (z pověření NBC Universal)⁵⁵² porušovalo autorská práva zhruba 24 procent veškerého globálního internetového provozu (pornografie nebyla brána v potaz). Z toho sdílení souborů prostřednictvím P2P protokolu BitTorrent bez souhlasu držitelů práv dosáhlo téměř 18 procent veškerého internetového provozu a cyberlocker provoz (stahování nelegálního obsahu přes filehostingové stránky jako je např. MegaUpload nebo Rapidshare) byl odhadnut na 7 procent veškerého internetového provozu. Co se týká dalších typů P2P protokolů (jako např. eDonkey, Gnutella, či Usenet), dospěla zmíněná studie k závěru, že 86,4 procent veškerého obsahu sdíleného jejich prostřednictvím je sdíleno nelegálně.

⁵⁵¹ Posner, Michael I. *Foundations of Cognitive Science*. 1989. Massachusetts Institute of Technology. Str. 37.

⁵⁵² Envisional Ltd. *Technical Report: An Estimate of Infringing Use of the Internet*. Leden 2011. Dostupné na: http://documents.envisional.com/docs/Envisional-Internet_Usage-Jan2011.pdf.

Studii, které dovozují výši způsobených škod ekonomikám jednotlivých států nelegálním sdílením autorských děl prostřednictvím P2P sítí je také celá řada. Např. dle informací uvedených na stránkách RIAA (*Recording Industry Association of America*)⁵⁵³ způsobuje globální nelegální užívání hudebních autorských děl škody ve výši 12,5 miliard amerických dolarů (USD). Jak je však již několikrát zmíněno výše v této práci, ke statistikám tohoto druhu je potřeba přistupovat s určitou mírou rezervovanosti v důsledku konfliktu zájmu jejich zadavatelů (zpracovatelů), kteří na autorských právech ekonomicky profitují. Například škoda, kterou působí nelegálně sdílená hudba, audiovizuální díla apod. se počítá jako součet cen za legální stažení, přičemž ovšem ne každý, kdo nelegálně sdílí jakékoli autorské dílo, by si je ve skutečnosti koupil. Nezohledňují ale také celou řadu dalších aspektů jako např. „*try before you buy*“, kdy stažení písničky nebo jiného díla, může fungovat jako reklama, na základě které si následně uživatel legálně koupí celé album apod.⁵⁵⁴

Od počátku vývoje sdílení souborů přes P2P sítě, ale také prostřednictvím dalších novějších způsobů, jako např. *cyberlockers* (MegaUpload, Rapidshare, Hotfile.com, Hellshare.com, ale i např. ulozto.cz apod.), či stránek, které nelegálně streamují obsah, prošlo vymáhání autorských práv v tomto ohledu dramatickým vývojem, kde se spousta cest, kterými se státy vydaly pod tlakem silné lobby nositelů práv, ukázala jako lichá. V rámci tohoto vývoje se pak postupně posunuly (a stále posouvají) nejen názory těch, kteří nelegálně sdílejí, ale i těch, kteří jsou nelegálním sdílením poškozováni. Ukazuje se například, jak je podrobněji rozvedeno výše v této práci (viz zejm. kapitola 3.2.4), a začínají si to uvědomovat všechny strany názorového spektra, že důležitou motivací k nelegálnímu stahování či sdílení autorských děl online je širší nabídka, jejich snadná dostupnost a kvalita. Ve státech, kde se podařilo přiblížit legálními nabídkami těm

⁵⁵³ Viz <http://www.riaa.com/faq.php>. RIAA odkazuje na studii IPI (*Institute for Policy Innovation*). K tomu viz – Siwek, Stephen E. *The True Cost of Sound Recording Piracy to the U.S. Economy*. 21. srpna 2007. Dostupné na: http://www.ipi.org/ipi_issues/detail/the-true-cost-of-sound-recording-piracy-to-the-us-economy.

⁵⁵⁴ Viz Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 31.

nelegálním, např. prostřednictvím iTunes, Netflix apod., výrazně klesá porušování autorských práv online.

Porušování autorských práv online se nejdříve, v počátcích komerčního Internetu, týkalo prakticky výlučně hudby, což je odůvodněno tehdejšími technologickými možnostmi přenosu obsahu po Internetu, kdy na přenos audiovizuálních děl nestačila přenosová kapacita. Snadnost a rychle narůstající rozsah porušování autorských práv tehdy hudební průmysl naprosto zaskočil. První právní bitvy rozpoutaly technologickou „válku ve zbrojení“, kdy se ti, kteří nabízeli nelegální obsah, pohybovali vždy pár kroků před represivní mocí států. Státy, v té době především USA, kde Internet vznikl, poháněné velmi silnou oligopolní lobby, která ovládala distribuci hudby, šly od období snah potírat přímo zprostředkovatele sdílení nezákonného obsahu prostřednictvím P2P technologií, jako např. Napster, Aimster, KaZaA, Grokster atd. (se střídavými úspěchy viz níže), přes období represe uplatňované ve vztahu k uživatelům jako fyzickým osobám prostřednictvím tisíců podaných trestních oznámení (do června 2005 bylo podáno trestní oznámení na téměř dvanáct tisíc Američanů, přičemž držitelé práv požadovali náhrady ve stovkách tisíců dolarů, tedy více, než činily celoživotní úspory většiny obviněných⁵⁵⁵). Ani jedna z těchto cest se v konečném důsledku neukázala jako uspokojivá. Naopak. Žádná z nich nevedla k efektivnímu omezení porušování autorských práv online, ale zato významně zhoršila pověst a respekt k těm, jejichž jménem k represím docházelo.

Od té doby urazil Internet i státy ve vymáhání autorských práv online kus cesty. Jak je již uvedeno výše, státy především pochopily, že ne každé užití autorského díla bez souhlasu držitelů práv by se mělo považovat za online pirátství a také, že porušování autorských práv online je komplexním fenoménem, ke kterému přispívá mnoho faktorů, mezi nimi mj.:

- (i) způsob, jakým jsou autorská práva vymáhána v jiných jurisdikcích, jelikož, jak je uvedeno výše, obsah je na Internetu distribuován bez ohledu na hranice;

⁵⁵⁵ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006. Str. 140 a 141.

- (ii) kvalita internetové infrastruktury v daném regionu, jelikož, čím větší rychlost a pokrytí Internetem, tím rozsáhlejší využívání sítě nejen k legálním, ale i nelegálním účelům; a v neposlední řadě
- (iii) dostupnost (fyzická i finanční) služeb na Internetu, jelikož tam, kde jsou hudba, filmy, TV, knihy, hry či softwary stejně snadno (a za rozumnou cenu) legálně dostupné jako ty, které jsou předmětem nelegální nabídky, klesá procento těch, kteří porušují zákon (k tomu viz také výše kapitola 3.2).⁵⁵⁶

Níže budou přiblížena určitá specifika porušování autorských práv online v komerčním měřítku (online pirátství) i složité cesty, které státy k potírání tohoto typu kyberkriminality volí, včetně mezinárodní spolupráce a spolupráce se soukromým sektorem. Samostatná kapitola bude věnována vývoji porušování autorských práv formou sdílení souborů prostřednictvím P2P systémů a tzv. *cyberlockers*, vysvětlení jejich technické podstaty a nastínění jejich vývoje, který zpravidla reagoval na v relevantní době aktuální judikaturu, jež se týkala jejich činnosti.

4.1 Specifika online pirátství - hranice kyberprostoru a aplikace práva

Jak je blíže rozvedeno v první části této práce, která se věnovala technickým aspektům Internetu, v devadesátých letech mnozí věřili, že jednotlivé státy nebudou vůbec schopny kontrolovat lokální dopady nechtěné internetové komunikace, která má původ mimo jejich hranice, a tak nebudou schopny vymáhat národní právo. Posledních deset let však ukázalo, že národní vlády mají celé spektrum technik a prostředků, kterými mohou kontrolovat „*off-shore*“ internetovou komunikaci, a tudíž vymáhat právo v rámci svých hranic.⁵⁵⁷ Do jaké míry je využívají a jak efektivně jsou schopni je využívat, zejména s ohledem na páchaní velmi dynamické kyberkriminality, je samozřejmě jiná otázka.

⁵⁵⁶ K tomu viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office. Únor 2015. Str. 1-2. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci.*

⁵⁵⁷ Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World.* Oxford University Press. 2006.

Obecně není prosazování státní regulace na jednání na Internetu jen výsledkem jednostranného prosazování autority ze strany států, ale především výsledkem poptávky po stabilním prostředí ze strany uživatelské komunity i poskytovatelů služeb na Internetu. Je pravdou, že na nezbytnost vymáhání autorských práv na Internetu nepohlíží jednotliví členové informační společnosti zdaleka jednotně, na rozdíl od ostatních oblastí, jako je např. finanční kriminalita, pornografie apod., každopádně lze však tvrdit, že vývoj Internetu nedal za pravdu premise Barlowa, na kterém stojí jeho Deklarace nezávislosti kyberprostoru, o nelegitimitě státní autority na Internetu z důvodu neexistence společenské smlouvy jeho uživatelů (viz kapitola 2.3 výše).

I když mají státy v současné době řadu prostředků k tomu, jak v rámci svých hranic kontrolovat chování na Internetu, netýká se to bohužel organizované zločinnosti – kyberkriminality, která se děje v komerčním měřítku, sofistikovaně a s plným vědomím o nelegálnosti svého počínání těch, kteří tak činí. Z hlediska efektivních možností potírání kyberkriminality je neexistence hranic v kyberprostoru stále považována za jeden z nejzásadnějších problémů aplikace práva (státní regulace), a to nejen v důsledku teritoriality autorského práva, ale i teritoriality trestního práva. Bez mezinárodní spolupráce, ale také spolupráce se soukromým sektorem (zejm. ISP), se tak o eliminaci porušování online pirátství s úspěchem pokoušet nelze.

4.2 Mezinárodní spolupráce k vymáhání porušování autorského práva online

Vzhledem k tomu, že k online pirátství v komerčním měřítku dochází často tak, že pachatelé, či servery, ze kterých je šířen nezákonný obsah, se nalézají v jiném státě, než ve kterém jsou nelegálně šířená díla přístupná – z tzv. „*safe havens*“ (bezpečných rájů), tj. mimo jurisdikci, která pirátství vyšetřuje, či chce postihnout, je mezinárodní spolupráce naprosto stěžejní. V tomto ohledu patří mezi nejdůležitější oblasti mezinárodní spolupráce bezpochyby harmonizace vymezení skutkových podstat ve vztahu k porušování autorských práv, harmonizace procesních pravidel ve smyslu možnosti vyšetřování přeshraniční kyberkriminality, včetně zajištění a přípustnosti elektronických důkazů, zajištění dodržování základních práv a svobod, jako je např. právo na ochranu osobních údajů apod., ale i harmonizace odpovědnosti ISP.

Z hlediska závazku vymáhat autorská práva, včetně závazku k trestněprávnímu postihu za porušování autorských práv, je v offline světě stěžejní dohoda TRIPS. Zatímco RBÚ a WCT stanovily minimální standard ochrany autorských práv, TRIPS zavazuje smluvní státy k postihu za jejich porušování, kdy po svých signatářích mj. požaduje, aby trestné bylo přinejmenším úmyslné porušování autorských práv v komerčním měřítku. TRIPS je nicméně neúčinná ve vztahu k potírání online kriminality, jelikož neobsahuje žádné účinné nástroje (např. podmínky pro procesně-právní mezinárodní spolupráci), které by se byly schopny vyrovnat se specifiky neohraňovaného a extrémně dynamického kyberprostoru, kde jsou důkazy více než nestálé.

Skutečný průlom do efektivity vymáhání přeshraniční kriminality, a to i ve vztahu k autorskému právu, znamenalo až přijetí Úmluvy o počítačové kriminalitě (k tomu viz také kapitola 2.4.5.1 (d) výše).

Kromě toho, že Úmluva v článku čl. 10 ukládá smluvním stranám, aby přijaly taková legislativní a jiná opatření, která budou nezbytná k tomu, aby podle jejich vnitrostátních právních předpisů bylo trestným činem porušení: (i) autorského práva (vymezeného v souladu s RÚB, TRIPS a Smlouvou WIPO), s výjimkou osobnostních práv, a (ii) práv souvisejících s autorským právem (vymezených v souladu s Římskou úmlouvou, TRIPS a Smlouvy WIPO), s výjimkou osobnostních práv, pokud jsou tyto činy spáchány záměrně, v komerčním měřítku a prostřednictvím počítačového systému, ukládá smluvním stranám také přijmout opatření, která umožní přeshraniční vyšetřování kyberzločinu.

Odlišnost Úmluvy od ostatních mezinárodních nástrojů k vymáhání autorského práva spočívá zejména ve skutečnosti, že se neomezuje jen na oblast trestního práva hmotného, ale zavazuje státy přijmout opatření také v oblasti trestního práva procesního tak, aby byla umožněna spolupráce při vyšetřování, zajištění důkazů atd. I když má Úmluva omezenou platnost na území smluvních států, tzn., že nemůže postihnout všechny možnosti páchaní kyberzločinu globálního online světa, vyjadřuje dostatečně skutečnost, že si státy uvědomují, že nejsou schopni bojovat proti kyberkriminalitě osamoceně.

4.3 *Public-Private Partnerships*

Neméně důležité k potírání online pirátství, ale i jiných druhů kyberkriminality je bezpochyby také zapojení privátního sektoru, tedy ISP, kteří tvoří nezbytné prostředníky při potírání jakékoli trestné činnosti online, jako jsou např. zprostředkovatelé finančních služeb (plateb online), zadavatelé reklamy, vyhledavače, apod.

Různými studii bylo jednoznačně prokázáno, že tam, kde existuje dobrá úroveň spolupráce mezi ISP (kteří logicky vykazují v porovnání s možnostmi státu samotného daleko větší míru efektivity při vymáhání autorských práv) a držiteli autorských práv na základě dobrovolných smluvních závazků, může to významně zmírnit napětí, které je jinak při vymáhání autorských práv mezi ISP a represivními složkami státu značné.⁵⁵⁸ Bohužel oblast ochrany autorského práva online nepatří, na rozdíl např. od pedofilie či rasismu, mezi oblasti, kde by se ISP do synergie s veřejným (státním) sektorem často a dobrovolně zapojovali, jelikož v tomto ohledu neexistuje jednoznačná společenská objednávka. I přes to jde však o oblast, která se rychle, a snad i slibně, vyvíjí.

4.4 **P2P**

Používáním *peer-to-peer*⁵⁵⁹ (P2P) protokolů ke sdílení obsahu, jako např. BitTorrent, DC++ nebo LimeWire, apod. se mohou uživatelé odkudkoli na světě vzájemně spojit, aby vytvořili P2P síť, prostřednictvím které mohou sdílet hudbu, audiovizuální díla, softwary, hry apod. P2P protokoly jsou používány jak ke sdílení legálního, tak nelegálního obsahu. Vzhledem k technické podstatě P2P sdílení souborů je pro nositele autorských práv velmi těžké najít efektivní způsob nejen jak nelegálnímu sdílení souborů prostřednictvím P2P zabránit, ale i jak určit a postihovat ty, kteří jej umožňují. Ochrana autorského práva tak s ohledem na sdílení souborů prostřednictvím P2P sítí narazila na jeden z limitů, který je velmi těžké překonat.

⁵⁵⁸ Viz *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. The Intellectual Property Office*. Unor 2015. Str. 29. Dostupné na: www.ipo.gov.uk, nebo www.copyrightinformation.org/about-cci/.

⁵⁵⁹ Do českého jazyka by se „*peer-to-peer*“ dalo doslovně přeložit jako rovný s rovným.

Někteří akademici dovozují, že vývoj P2P systémů představuje úmyslné obcházení zákona, kdy se technologická elita (tvůrci kódu) rozhodla tímto způsobem bojovat proti legislativním rozhodnutím v digitální ekonomice, jež dle ní chrání výlučně zájmy soukromého sektoru, což má negativní vliv na veřejné hodnoty, jež jsou také inherentní právům duševního vlastnictví.⁵⁶⁰ Na druhé straně spektra stojí opozice akademiků, kteří se snaží o to stejné, nicméně nikoli obcházením, porušováním zákona, vybízením k porušování zákona, či umožňováním porušování zákona prostřednictvím kódu, ale vyvoláním veřejné diskuze a následnou změnou právních pravidel.⁵⁶¹

Následující část práce se bude věnovat popisu toho, jak se sdílení souborů prostřednictvím P2P vyvíjelo, jak funguje i jakou roli v tom sehrávají ISP. Poté bude stručně shrnuto, jak se jednotlivé státy snažily s protiprávní činností, kterou P2P sdílení souborů generuje bojovat, i jak se jejich snahy vyvíjejí v současné době.

4.4.1 Vývoj P2P sítí

Během posledních 15 let prošly P2P technologie ke sdílení souborů poměrně velkým vývojem, který by se dal zjednodušeně shrnout do 3 fází vymezených níže.

(i) P2P první generace (Napster)

První generace P2P technologií ke sdílení souborů byly vytvořeny doslova tak, aby umožnily uživatelům porušovat autorská práva jejich oprávněných držitelů (v té době zejm. k hudebním dílům, vzhledem ke kapacitním možnostem přenosu tehdejšího Internetu).⁵⁶² Mezi rozhodně nejznámější a nejslavnější z nich patří Napster.⁵⁶³

⁵⁶⁰ Reidenberg, Joel R. *The Rule of Intellectual Property Law in the Internet Economy*. 44 Hous. L. Rev. 1073. 2007 - 2008. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/37. Str. 1082.

⁵⁶¹ Tamtéž.

⁵⁶² Tamtéž. Str 1085.

⁵⁶³ Napster byl vytvořen programátory Shawnem Fanningem, Johnem Fanningem a Seanem Parkerem a spuštěn 1. června 1999. Ve své původní podobě fungoval do roku 2001.

Napster v době své největší slávy uváděl, že má 60 milionů registrovaných uživatelů, z toho více než 26 milionů aktivních, i když se tehdejší odhady lišily.⁵⁶⁴ V roce 2001 některé analýzy uváděly, že prostřednictvím sítě Napster je v jediném měsíci sdíleno téměř 3 miliardy písniček, což je ekvivalent zhruba 200 milionům CD.⁵⁶⁵ Statistiky, které odhadují ekonomický dopad sdílení hudby přes Napster se však liší (problémy statistik v tomto ohledu jsou diskutovány na několika místech v této práci). Některé uvádějí, že v tomto roce poklesl prodej singlů o 40 procent, jiné naopak, že Napster zájem o jejich koupi zvýšil.⁵⁶⁶ Ať tak, či onak, je nepochybné, že kód (v podobě P2P) prokázal jednoznačnou schopnost úspěšně atakovat stávající režim autorského práva a odhalit, jak je v online světě zranitelné.⁵⁶⁷

Architektura Napsteru byla v té době naprosto revoluční, přičemž byla úmyslně vystavěna tak, aby umožnila svým uživatelům porušovat autorská práva k chráněným dílům, a to tím, že je ponechávala na harddiscích samotných uživatelů. Napster se tak odlišoval od tradičních komerčních pirátských technik tím, že umožňoval výměnu (sdílení) hudby namísto toho, aby ji prodával, či sám distribuoval.⁵⁶⁸ Napster nicméně nebyl zcela decentralizovaný – obsahoval určité klient-server elementy, které umožňovaly uživatelům vyhledávat písničky v centrální databázi, jež byla na jeho stránkách. To se mu také stalo osudným.⁵⁶⁹

Napster zažalovala 6. prosince 1999 skupina 18 nahrávacích společností.⁵⁷⁰ Právníci žalobců vinili Napster z toho, že provozuje „ráj pro hudební pirátství“

⁵⁶⁴ Wu, Tim. *When Code Isn't Law*. Virginia Law Review. Vol. 89. červen 2003. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=41320. Str. 131.

⁵⁶⁵ Tamtéž, resp. Nicholson, Geoff. *Will the RIAA Pass Up Napster's \$1 Billion Offer?* Únor 2011. Dostupné na: <http://www.hitsquad.com/smm/news/708/>.

⁵⁶⁶ Tamtéž. Str 131.

⁵⁶⁷ Tamtéž. Str 132.

⁵⁶⁸ Tamtéž. Str 148.

⁵⁶⁹ Tamtéž. Str 149.

⁵⁷⁰ Tamtéž. Str 130; k tomu viz také *A&M Records, Inc. vs. Napster Inc.*, 239 F3d 1004 (9 Cir, 2001).

v *bezprecedentním měřítku*“ a „*online burzu pro nelegální obchod*“.⁵⁷¹ Napster se naopak bránil tím, že poskytuje pouze seznam hudby, ale že sám žádný nelegální obsah nedistribuuje ani nenabízí. V průběhu soudního řízení bylo nicméně prokázáno, že Napster je schopen kontrolovat a blokovat obsah, který je nelegální, z čehož byla dovozena jeho odpovědnost za porušování autorskoprávně chráněného obsahu na základě sekundární odpovědnosti (v právní doktríně USA tzv. *vicarious liability* a *contributory liability*), a to i přes to, že Napster sám žádný nelegální obsah neukládal, ani neposkytoval.⁵⁷² Rozsudek vedl sice k bankrotu Napsteru⁵⁷³, ale nikoli k zastavení vývoje P2P systémů sdílení souborů, resp. k dalším pokusům vytvořit kód, který bude schopen obejít systém autorských práv.

(ii) P2P druhé generace (Gnutella, FastTrack)

Druhá generace P2P technologií se snažila cíleně vyhnout tomu, co vedlo k neúspěchu Napsteru. Mezi nejznámější představitele této druhé generace P2P protokolů patří Gnutella a FastTrack (KaZaA), které se po zrušení Napsteru staly přirozenou volbou pro bývalé uživatele Napsteru. Jak je uvedeno výše, tvůrci druhé generace P2P protokolů (Gnutelly a FastTracku) se cíleně vyhnuli centralizovanému katalogu sdílených děl, čímž v zásadě dosti explicitně revoltovali proti právní autoritě a dali najevo, že se občanské neposlušnosti v tomto ohledu nehodlají vzdát.⁵⁷⁴ Např. programátoři Gnutelly cynicky prohlašovali, že je to „*technologie, nikoli nástroj pirátství*“, přičemž ovšem zároveň výslovně uváděli, že je to technologie, která má „*odolat...právníkům*“ a být „*absolutně*

⁵⁷¹ Tamtéž. Str 131, resp. Complaint at 2, *A & M Records vs. Napster, Inc.*, 114 F. Supp. 2d 896 (N.D. Cal. 2000) (No. C99-5183-MHP). Dostupné na: http://news.findlaw.com/cnn/docs/napster/riaa/napster_complaint.pdf.

⁵⁷² Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 20.

⁵⁷³ Obchodní značka „Napster“ byla prodána v rámci insolvenčního řízení a byla použita společností Roxio k rebrandingu služby Pressplay. V roce 2008 byl Napster koupen společností BestBuy a 1. prosince 2011 zřúzoval s Rhapsody.

⁵⁷⁴ K tomu viz více Reidenberg, Joel R. *The Rule of Intellectual Property Law in the Internet Economy*. 44 Hous. L. Rev. 1073. 2007-2008. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/37. Str. 1086.

nezastavitelná“.⁵⁷⁵ Každý z uživatelů těchto protokolů tak měl pouze index souborů, které byly uloženy na jeho vlastním počítači.

System fungoval tak, že uživatel, který hledal určitý soubor (např. písničku) poslal žádost, která byla předávána od uživatele k uživateli, dokud se nesečkala s pozitivní odezvou; poté byla stažena výlučně mezi uživatelem, který soubor požadoval a tím, který jej měl k dispozici.⁵⁷⁶ Jinými slovy, protokoly byly úmyslně designované tak, aby zprostředkovatelé P2P sítě neměli (nemohli mít) konkrétní znalost o porušování autorských práv, ke kterému docházelo mezi jednotlivými “peers“. Mezi nástupce Napsteru, kteří užívali druhou generaci protokolů P2P (Guntella, či FastTrack), patří např. Aimster, Grokster apod.⁵⁷⁷ Nevýhodou tohoto systému sdílení byla ovšem jeho nedostatečná rychlost.

I přes přijatá opatření programátorů v designu druhé generace P2P technologií čelili jejich zprostředkovatelé (Aimster, Grokster apod.) nátlaku nositelů práv s úspěšností, která závisela na jurisdikci, kde byla podána žaloba. Jak bylo uvedeno výše, Napster byl v USA shledán odpovědným za porušování autorských práv na základě tzv. sekundární odpovědnosti (v právní doktríně USA *vicarious liability* - odpovědnosti za jednání jiných, která v kontinentálním právu jako taková neexistuje a *contributory liability*, která by se dala přeložit jako spoluodpovědnost). Vzhledem k tomu, že druhá generace P2P technologií byla úmyslně designovaná s cílem se sekundární odpovědnosti vyhnout, nebylo ji možné u soudu ani dovodit.⁵⁷⁸ Nakonec však byli držitelé práv v USA proti zprostředkovatelům druhé generace P2P technologií také úspěšní.

Soudy USA nechtěly takovéto flagrantní obcházení zákona nechat bez postihu a dovodily novou doktrínu odpovědnosti za porušování autorských práv tzv. *inducement liability*. *Inducement liability* stojí na teorii, že pokud někdo distribuuje zařízení s cílem

⁵⁷⁵ Tamtéž. Str 1085.

⁵⁷⁶ Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 17.

⁵⁷⁷ Giblin, Rebecca. *The P2P Wars: How Code Beat Law*. IEEE Internet Computing 16.3 (2012): 92-94. Dostupné na: <http://works.bepress.com/giblin/17/>.

⁵⁷⁸ Tamtéž.

pobízet k porušování autorských práv, musí být za sám za takové jednání odpovědný.⁵⁷⁹ V souvislosti s tím soudy dovodily, že žalovaní (např. Aimster, Grokster, Morpheus apod.) se nemohou spoléhat na tzv. „*willful blindness*“ (úmyslnou slepotu) ve vztahu k porušování autorských práv prostřednictvím jejich sítí, resp. nemohou se dovolávat toho, že nenesou odpovědnost za porušování autorských práv, když jejich obchodní modely stály na porušování autorských práv, a navíc se tak sami propagovali.⁵⁸⁰

Ani jasné vítězství hudebního průmyslu ve výše uvedených případech však, nijak překvapivě, vývoj P2P systémů nezastavilo. Názorů na to, proč tomu tak je, existuje celá řada – od sociálně filozofických, přes ekonomické až po právní.

(iii) P2P třetí generace (BitTorrent)

P2P technologií třetí generace je BitTorrentový protokol, který byl vyvinut Bramem Cohenem v roce 2001. BitTorrentový protokol umožňuje rychlé sdílení, ale na rozdíl od předchozích generací P2P technologií pracuje efektivně jen pokud většina jeho uživatelů obsah jak stahuje (downloaduje), tak nahrává (uploaduje), přičemž základním nastavením zpravidla je, aby oba tyto úkony byly prováděny simultánně. Tato skutečnost pak může mít význam jak pro stanovení strategie pro vymáhání autorského práva, tak strategii obhajoby potenciálního rušitele, kdy je v mnoha státech užití díla pro osobní potřebu legální.⁵⁸¹

Dalším významným elementem, který znesnadňuje vymáhání autorských práv sdílených děl prostřednictvím BitTorrentového protokolu je skutečnost, že díla jsou sdílena po malých částech/kouscích a nikdy ne od jednoho uživatele, ale od mnoha současně (viz kapitola popisující technickou podstatu P2P sdílení níže). To z hlediska potenciální represe znamená, že je velmi složité najít nějaký centrální bod, o který je možné se opřít,

⁵⁷⁹ Giblin, Rebecca. *Rewinding Sony: An Inducement Theory of Secondary Liability*. European Intellectual Property Review. Vol. 27, No. 11, 428 - 436, 2005. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=1029580>.

⁵⁸⁰ Giblin, Rebecca. *The P2P Wars: How Code Beat Law*. IEEE Internet Computing 16.3 (2012): 92-94. Dostupné na: <http://works.bepress.com/giblin/17/>.

⁵⁸¹ Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 18.

jako to bylo v případě např. Napsteru s centrálním indexem sdílených děl.⁵⁸² Na rozdíl od Napsteru byl navíc BitTorrentový protokol vytvořen Bramem Cohenem jako „*open source*“ protokol, tzn., že k němu má každý přístup. Nové verze protokolu, různé klony a variace tak vznikají prakticky neustále a nelze tomu zabránit.⁵⁸³ V neposlední řadě se BitTorrentové síť může účastnit každý po celém světě, bez ohledu na hranice, tzn., že i kdyby např. držitelé práv uspěli v jednom nebo více státech, nemusí to mít nezbytně vliv na fungování zbytku sítě.⁵⁸⁴

Chroničtí rušitelé autorských práv, kteří autorská práva porušují z přesvědčení, jsou mimo to velice vynalézaví v nacházení způsobů unikání státní represí. Mezi současné metody patří např. různé kódování přenášeného obsahu, či různé metody ve skrývání IP adres (Tor software apod.). Na popularitě získávají ale také např. P2P systémy s omezeným přístupem, kde se propojují pouze uživatelé, kteří si navzájem důvěřují a tvoří spolu tzv. „*darknets*“ (temné sítě). Připojení do darknetu se nastavuje zpravidla manuálně a vyžaduje větší úsilí než do opennetu, nicméně svým uživatelům skýtá velmi dobrou ochranu před možným sledováním, či vystopováním, a tak i před možným právním postihem.⁵⁸⁵

Stejně tak jako zprostředkovatelé umožňující sdílení prostřednictvím protokolů P2P první a druhé generace se ani zprostředkovatelé umožňující sdílení přes BitTorrent protokol nevyhnuli žalobám od nositelů práv. Notoricky známým se pak stal případ The Pirate Bay, který byl posuzován švédskými soudy. Rozsudek byl vynesen v roce 2009, kdy švédské soudy shledaly majitele The Pirate Bay vinnými z porušení švédského autorského práva v trestněprávním měřítku a odsoudily je k odnětí svobody ve výši jednoho roku a vysoké peněžní pokutě (dále jen „**The Pirate Bay**“).⁵⁸⁶

⁵⁸² Tamtéž. Str 22.

⁵⁸³ Tamtéž.

⁵⁸⁴ Tamtéž.

⁵⁸⁵ Tamtéž. Str 19.

⁵⁸⁶ Tamtéž. Str 23. Neoficiální překlad rozsudku do anglického jazyka dostupný na: <http://www.ifpi.org/content/library/Pirate-Bay-verdict-English-translation.pdf>.

Spolu se snahami postihovat za porušování autorských práv zprostředkovatele sdílení přes P2P sítě šlo ruku v ruce také úsilí držitelů práv (reprezentovaných zejména zástupci hudebního a filmového průmyslu v USA – RIAA a MPAA) postihovat jednotlivé uživatele, kteří si stahovali díla bez souhlasu nositelů práv. Cílem bylo nejen odradit (zastrašit) uživatele od užívání P2P forem sdílení souborů, ale také je „poučit“ o tom, že i přes obecnou akceptaci této formy „užívání kultury“ je to nezákonné.⁵⁸⁷ V jiných státech, zejména pak v Evropě, byla naopak v podstatě od počátku považována trestní represe jednotlivých uživatelů jako málo efektivní a neúčelná. Na evropské úrovni se tento princip dokonce dočkal zřejmého uznání, když bylo v několika dokumentech explicitně prohlášeno, že se státní represe má ubírat směrem tzv. sledování peněz (*follow the money approach*) a nikoli postihováním jednotlivců.

Výše stručně popsany vývoj stále důmyslnějších způsobů jak sdílet autorskoprávně chráněný obsah bez souhlasu držitelů práv naznačuje, že je to z pohledu držitelů práv tak trochu boj s větrnými mlýny, i když očekávání, že bude vymáhání práva stoprocentní, není reálné a není jej možné dosáhnout ani v offline světě. Vzhledem ke komplexnosti důvodů současné neutěšené situace je proto optimálního stavu možné dosáhnout nikoli jen aplikací státní represe na základě tlaků silné lobby nositelů autorských práv, ale celkovým přístupem – zlepšením internetové infrastruktury tak, aby byla schopná poskytovat širokou a snadno dostupnou (*user friendly*) legální nabídku za rozumné ceny, změnou pohledu na autorská práva v kyberprostoru a jejich rekonstrukcí a motivací soukromého sektoru podnikatelského i uživatelského podílet se na eliminaci nežádoucího chování.

4.4.2 Technická podstata sdílení prostřednictvím P2P

P2P softwary jsou základem decentralizované síťové architektury, v rámci které jednotlivé síťové uzly (tzv. „nodes“⁵⁸⁸, či „peers“, protože to zpravidla nejsou servery, ale osobní počítače) fungují jako obojí „dodavatelé“ i „konzumenti“ zdrojů obsahu/souborů na rozdíl od klasického centralizovaného klient-server modelu. P2P architektura nevyužívá centrální servery a umožňuje uživatelům (síťovým uzlům)

⁵⁸⁷ Tamtéž. Str 25.

⁵⁸⁸ „Nodes“ – z latinského „nodus, tj. uzel.

navzájem konzumovat (ukládat a/nebo streamovat), ale zároveň i sdílet velké soubory (nejčastěji filmy a hudbu, ale také hry apod.), přičemž každý z uživatelů zároveň umožňuje ostatním uživatelům, aby využívali také část jeho zdrojů, jako je procesní síla, disková paměť nebo síťová frekvence, a to, jak je výše uvedeno, přímo, bez potřeby centralizované koordinace serverem/servery.

Většina P2P systémů funguje na malých lokálních sítích (tzv. LAN⁵⁸⁹), zejména domácích, školních či firemních, které byly k tomuto účelu konfigurovány. Většina z nich tak nefunguje jako čistě P2P, ale jako hybridní P2P a klient-server modely. Z hlediska ochrany autorských práv jsou však lokální P2P systémy (fungující v rámci domácích, školních či firemních sítí), na rozdíl od P2P systémů využívajících Internet, marginálním problémem.

Co se týká typu architektury P2P sítí, rozlišujeme dva základní, a to nestrukturovaný a strukturovaný typ sítě. Nestrukturované P2P sítě jsou tvořeny síťovými uzly, které se mezi sebou navzájem spojují náhodně. Mezi nejznámější z nich patří např. Gnutella, či FastTrack (viz P2P druhé generace výše)⁵⁹⁰. Tento model P2P sítě lze vytvořit relativně snadno, nicméně jeho největší problém je neschopnost zajistit vyhledání požadovaných dat v krátkém čase, jelikož každý požadavek na vyhledávání provádějí najednou všichni účastníci (všechny uzly) v síti, což ji zahlcuje a zpomaluje.

Strukturované P2P sítě (viz P2P třetí generace výše) pro usnadnění vyhledávání nejčastěji implementují DHT (distribuované hashovací tabulky), které poskytují rychlé algoritmy umožňující nalezení požadovaného záznamu.⁵⁹¹ Pojem „hashování“ pochází

⁵⁸⁹ „LAN“ je zkratkou pro Local Area Network.

⁵⁹⁰ Viz <http://en.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer>.

⁵⁹¹ Jaroslav Haken ve své studentské práci na Českém vysokém učení technickém, Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské k tomu ve své práci s názvem Principy a využití technologie DHT (*Distributed Hash Tables*), uvádí: „Jestliže máme určitý objem dat uložený např. v databázi a chceme v něm efektivně vyhledávat, tak musíme mít záznamy nějakým způsobem uspořádány. Jeden ze způsobů je uspořádat záznamy sekvenčně a poté je také sekvenčně prohledávat tzn. postupně procházet. Druhý způsob je znát předem index požadovaného záznamu a tím se dostat k záznamu bez jakéhokoli vyhledávání. Sekvenční vyhledávání ovšem vyžaduje při velkém objemu dat velké množství času a přímý přístup zase velké množství paměti. A proto vznikl kompromis mezi těmito dvěma způsoby - tzv. hashování.“

z anglického „*hashing*“ (česky „rozsekat na kousky“ nebo „rozptylovat“) a je to označení pro transformaci vstupních dat pomocí tzv. hashovací funkce.⁵⁹²

Každý uživatel (*peer*), který se chce připojit do P2P sítě a sdílet jeho prostřednictvím soubory, si musí do svého počítače stáhnout speciální software ke sdílení souborů. V současné době je nejpopulárnější zřejmě BitTorrent protokol, který je k dispozici ke stažení zdarma na mnoha webových stránkách.⁵⁹³

BitTorrentový protokol rozdělí hashováním soubory, jako jsou filmy nebo písničky někdy nazývané jako cílové soubory (*target files*) na malé kousky a každému kousku přidělí číslo, tzv. „*hash*“ číslo. BitTorrentový protokol také vytváří tzv. torrentový soubor, který obsahuje specifikaci počtu kousků, na něž byl cílový soubor rozdělen a jejich lokaci; neobsahuje však žádnou informaci o obsahu cílového souboru.⁵⁹⁴ Jedinou funkcí torrentového souboru je propojit (*link*) uživatele se správným kouskem cílového souboru tak, aby všechny kousky cílového souboru (filmu nebo písničky) mohly být takovým uživatelem „posbírány“. K tomu, aby mohl být cílový soubor sdílen prostřednictvím P2P sítě, musí torrentový soubor obsahovat také adresu jednoho (nebo více) „trackeru“ – tedy serveru, který asistuje při komunikaci mezi „peers“. Tracker pak upozorňuje ostatní uživatele na to, kdo další na síti sdílí cílový soubor, který uživatel hledá, resp. tracker identifikuje lokaci uživatelů, kteří ukládají (uplowdují) nebo stahují (downlowdují) cílový soubor a postupuje tuto informaci na další uživatele.⁵⁹⁵

K tomu, aby mohl uživatel sdílet nějaké dílo (film, hudbu) prostřednictvím P2P sítě, pro ně musí nejprve vytvořit torrentový soubor za použití BitTorrentového protokolu. Většinou jej nazve stejně, jako se jmenuje cílový soubor, tzn. po názvu filmu nebo písničky. V okamžiku, kdy je torrentový soubor vytvořen, obdrží ten, kdo jej vytvořil – často se mu říká „*seeder*“, informaci o tom, na kolik kousků byl cílový soubor rozložen,

⁵⁹² Tamtéž.

⁵⁹³ Svanberg, Annika. *A Unique Approach to the Liability of P2P Intermediaries: a Comparative Study of Copyright Liability of Providers of Peer-To-Peer File Sharing Services in Canada and Sweden*. Disertační práce ke získání titulu Master of Laws. Faculty of Graduate Studies at the University of British Columbia. Duben 2013. Str. 65.

⁵⁹⁴ Tamtéž. Str 65.

⁵⁹⁵ Popis funkce BitTorrentového protokolu v tomto odstavci čerpán tamtéž.

včetně hashovacího čísla cílového souboru. Seeder může poté nahrát (uploadovat) torrentový soubor na jakoukoli webovou stránku, která podporuje BitTorrentový protokol, ke sdílení. Když je torrentový soubor nahrán a uložen na takové webové stránce, stane se dohledatelným a k dispozici pro ostatní uživatele. Cílový soubor tak zůstává na počítači seedra, odkud může být po kouskách stahován ostatními uživateli, se kterými počítač uživatele tvoří P2P síť.⁵⁹⁶

Když uživatel najde torrentový soubor, který hledá, potřebuje, aby jej BitTorrentový protokol otevřel. Po otevření souboru je kontaktován tracker, jenž informuje uživatele o tom, kdo další cílový soubor stahuje. Následně, po tzv. podání rukou (*hand shaking*), se může uživatel připojit do „hejna“ (*swarm*) uživatelů stahujících ten stejný cílový soubor. V okamžiku, kdy si jeden uživatel z hejna úspěšně stáhne kousek cílového souboru, je tento kousek automaticky k dispozici ostatním uživatelům v hejnu. Tímto shromažďováním malých kousků cílového souboru a současným stahováním od uživatelů, kteří si jej už stáhli, se významně zvyšuje přenosová rychlost.⁵⁹⁷

Uživatelé tak v podstatě mohou navzájem sdílet soubory v zásadě donekonečna (dokud nebudou např. přinuceni verzi torrentového softwaru updatovat, v rámci čehož bude např. vyfiltrován závadný obsah). Z hlediska případného postihu nelegálního sdílení prostřednictvím P2P sítí je problematická také skutečnost, že torrentové soubory se mohou nacházet na serverech kdekoli na světě, tj. i mimo jurisdikci nositelů práv, což jim velmi často ztěžuje, či přímo znemožňuje, se svých práv úspěšně domoci.

4.4.3 Role ISP při P2P sdílení

Role ISP při sdílení souborů prostřednictvím P2P sítí je typicky provoz webových stránek, které obsahují databázi torrentových souborů – tedy stránek, kam může seeder nahrávat a ukládat torrentové soubory, které vytvořil (viz výše). ISP tak sehrávají roli jakýchsi zprostředkovatelů P2P sítě (dále v této kapitole také jen „**P2P zprostředkovatelé**“). P2P zprostředkovatelé poskytují na stránkách, které provozují, často

⁵⁹⁶ Popis funkce BitTorrentového protokolu v tomto odstavci čerpán tamtéž. Str 66.

⁵⁹⁷ Popis funkce BitTorrentového protokolu v tomto odstavci čerpán tamtéž. Str 67.

také vyhledávací funkci, aby uživatelé mohli snadno najít torrentové soubory a tracker, který sdílení souborů mezi nimi koordinuje.⁵⁹⁸ Svoji činností tak naplňují znaky služby informační společnosti v souladu se Směrnicí o elektronickém obchodu, jelikož jde o službu poskytovanou na dálku, elektronicky, na individuální žádost příjemce a zpravidla za odměnu, kdy odměnou je rozuměna hospodářská činnost v širokém chápání toho slova (k tomu také viz výše).⁵⁹⁹

Vzhledem k tomu, že se P2P zprostředkovatelé kvalifikují jako poskytovatelé služeb informační společnosti, vyvstává přirozeně otázka, zda se na jejich činnost vztahuje imunita (bezpečný přístav) v souladu s DMCA, popř. Směrnicí o elektronickém obchodu. Vzhledem k tomu, že primární činností P2P zprostředkovatelů je ukládání informací poskytovaných uživateli, připadá v úvahu bezpečný přístav, který se vztahuje na provozovatele hostingových služeb dle § 512 (c) DMCA, či článku 14. Směrnice o elektronickém obchodu, resp. §5 ZSIS.⁶⁰⁰ Ani aplikace bezpečného přístavu pro hosting není však bez výkladových obtíží, jelikož se týká obsahu, který je na stránky takových provozovatelů ukládán, přičemž na stránky P2P zprostředkovatelů není ukládán žádný závadný obsah, pouze obsah (funkce), který umožňuje/usnadňuje uživatelům porušování autorských práv. K přístupu soudů k P2P zprostředkovatelům ve vybraných případech viz kapitola 4.6.1 a 4.6.2 níže).

4.5 Cyberlockers

Pojem „*cyberlockers*“ se používá jako označení pro webové filehostingové stránky, tj. webová úložiště souborů ukládaných na žádost uživatelů (ulozto.cz, slavný Rapidshare.com, Hotfile.com, či Putlocker.com apod.). Pokud si do vyhledavače zadáte např. název jakéhokoli filmu a přidáte k tomu „*download*“ nemusíte ani zadávat „*free*“. Během několika málo okamžiků se zobrazí celá řada odkazů na požadovaný film

⁵⁹⁸ Tamtéž. Str 67.

⁵⁹⁹ K tomu viz také Google vs. Louis Vuitton.

⁶⁰⁰ V tomto ohledu je zajímavé zmínit, že se někteří autoři ve vztahu k P2P zprostředkovatelům snažili dovodit imunitu, která se vztahuje na prostý přenos (*mere conduit*). K tomu viz více Svanberg, Annika. *A Unique Approach to the Liability of P2P Intermediaries: a Comparative Study of Copyright Liability of Providers of Peer-To-Peer File Sharing Services in Canada and Sweden*. Disertační práce ke získání titulu Master of Laws. Faculty of Graduate Studies at the University of British Columbia. Duben 2013. Str. 95.

s možností si jej okamžitě a zadarmo stáhnout.⁶⁰¹ Tato skutečnost demonstruje, že se *cyberlockers* stávají velmi populární službou k užívání autorskoprávně chráněného obsahu bez souhlasu nositelů práv, která se rychle přibližuje nelegálnímu sdílení prostřednictvím P2P sítí.

Obecně poskytuje tzv. „*cloud storage*“ (tj. služba, na které *cyberlockers* stojí) výhody jak pro její uživatele, tak poskytovatele.⁶⁰² Uživatel má možnost služby využít v podstatě odkudkoli na světě, kde je internetové spojení, a na jakémkoli přístroji – pevném počítači, tabletu, chytrém telefonu apod., aniž by k tomu potřeboval cokoli instalovat; na druhé straně poskytovatel služby, pokud má na své *cloud storage* stránce dostatečný provoz, může vydělávat nejen např. na zpoplatnění členství, ale i na reklamě.⁶⁰³

V souvislosti s porušováním autorských práv v masivním a komerčním měřítku hovoříme o *cyberlockers* v případě, kdy obchodní model jejich provozovatelů stojí na porušování autorských práv, tj. pobízí k ukládání obsahu porušujícího autorská práva, na kterém profituje.

Provozovatel filehostingové služby, jak už z vymezení této služby vyplývá, je poskytovatelem služby informační společnosti v souladu se Směrnicí o elektronickém obchodu (popř. DMCA), jelikož jde o službu poskytovanou na dálku, elektronicky, na individuální žádost příjemce a zpravidla za odměnu (k tomu také viz výše). Ovšem posouzení otázky, zda se na něj vztahuje bezpečný přístav pro hosting dle Směrnice o elektronickém obchodu, popř. DMCA, záleží na posouzení konkrétního případu, tzn. na tom, zda kromě faktického vymezení podstaty jeho služby, její provozovatel splňuje i další podmínky, které je nezbytné dodržet pro udržení bezpečného přístavu (viz níže kapitola 4.6).

⁶⁰¹ K tomu viz Drath, Ross. *Hotfile, Megaupload, and the Future of Copyright on the Internet, What can Cyberlockers Tell us About DMCA Reform?* 12 John Marshall Review of Intellectual Property Law. 205. 2012. Str. 206.

⁶⁰² Tamtéž.

⁶⁰³ Tamtéž.

4.6 Přístup států k boji proti nelegálnímu sdílení

Přístup států k boji proti nelegálnímu P2P sdílení autorských děl je nastíněn výše v rámci popisu vývoje P2P systémů – jejich jednotlivých generací. Níže bude proto shrnuto úsilí států v boji zejména proti současné podobě P2P sdílení, tj. sdílení prostřednictvím P2P protokolů třetí generace, ale také sdílení nelegálního obsahu prostřednictvím provozovatelů online úložišť (*cyberlockers*).

Zjednodušeně by se dalo říci, že zatímco v rámci členských států EU není přístup k nelegálnímu sdílení autorskoprávně chráněných děl bez souhlasu nositelů práv prostřednictvím P2P sítí zdaleka tak jednoznačný, v USA soudy vůči P2P zprostředkovatelům postupují jednotněji a důsledněji, kdy jejich odpovědnost dovozují zpravidla na základě sekundární odpovědnosti (tedy *contributory*, *vicarious* nebo *inducement liability* k tomu také viz výše). Ze stejných důvodů, které je vedou ke stanovení odpovědnosti za porušování autorských práv, pak zpravidla odmítají obranu zprostředkovatelů P2P, že by se na ně měl vztahovat bezpečný přístav nejčastěji pro *hosting* (výjimečně pro *mere conduit*).

Nositelé práv, ať už v USA nebo v rámci EU, ale také stále častěji volí strategii podávání žalob nikoli proti zprostředkovatelům P2P, či provozovatelům *cyberlockers*, ale proti zprostředkovatelům přístupu k síti (IAP), přičemž požadují, aby k webovým stránkám s nelegálním obsahem blokovali přístup. Blokace přístupu, kterou soudy stále častěji nařizují, se ukazuje jako v celku efektivní strategie, zejména proti webovým stránkám provozovaným ze zahraničí, i když ani ona není, z hlediska souladu a proporcionality ve vztahu k základním právům a svobodám, bez kontroverzí (k tomu také viz kapitola 3.4.3.5 (e) výše).

4.6.1 Přístup soudů k P2P zprostředkovatelům a *cyberlockers* v USA

Typickou obranou stíhaných rušitelů autorských práv - zprostředkovatelů P2P, či provozovatelů *cyberlockers*, je dovozování neodpovědnosti z důvodu aplikace jednoho z bezpečných přístavů (nejčastěji pro *hosting*, méně často pro *mere conduit*) dle DMCA v USA a Směrnice o elektronickém obchodu, resp. vnitrostátních transpozicí této směrnice, v členských státech EU.

Co se týká USA, obranu bezpečného přístavu výslovně odmítl např. soud v Kalifornii v případě *Columbia Pictures Industries, Inc. vs. Fung*⁶⁰⁴, kde shledal P2P zprostředkovatele (který provozoval BitTorrent trackingovou stránku) odpovědným za porušení autorských práv na základě tzv. *inducement liability*, přičemž v tomto ohledu dovodil, že *inducement liability* je založena na „aktivním jednání ve zlé víře“, s cílem „propagovat porušování autorských práv“, zatímco bezpečné přístavy dle DMCA jsou založeny na „pasivním jednání v dobré víře“, s cílem „legitimně podnikat na Internetu.“⁶⁰⁵

Podobně rozhodl soud také v případě *Perfect 10 vs. Megaupload*⁶⁰⁶, kdy byl Megaupload, který provozoval online úložiště shledán soudem odpovědným za porušování autorských práv k fotografiím Perfect 10, a to na základě tzv. *contributory liability*, jelikož si byl dle soudu vědom - a pokud si nebyl vědom, tak byl k této skutečnosti vědomě slepý (*willfully blind*) - mohutného porušování autorských práv na jím provozovaných webových stránkách a nepodnikl žádné kroky k nápravě.⁶⁰⁷

Na druhou stranu byla americkými soudy do určité míry přiznána ochrana bezpečného přístavu provozovateli podobného online úložiště MP3tunes.com a s ním související vyhledávací službě sideload.com v případě *Capitol Records vs. MP3tunes*⁶⁰⁸,

⁶⁰⁴ *Columbia Pictures Industries, Inc. vs. Fung*, No. 06 Civ. 5578, 2009 U. S. Dist. LEXIS 122661 (C. D. 21. prosince 2009).

⁶⁰⁵ K tomu více viz Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transalantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 140.

⁶⁰⁶ *Perfect 10 vs. Megaupload*. No. 11 cv 0191 – IEG (BLM) (SD Cal., 26. června 2011).

⁶⁰⁷ 19. ledna 2012 byl Megaupload zavřen Ministerstvem spravedlnosti USA a sedm osob, včetně zakladatele tohoto webu (německého občana Kima Dotcoma – rodným jménem Kima Schmitze, který má mj. občanství Nového Zélandu) je USA stíháno pro různé trestné činy. Kim Dotcom a další osoby, které jsou v souvislosti s nelegální činností Megauploadu stíhány byly v roce 2012 zatčeny na Novém Zélandu a v současné době probíhá extradiční řízení, které se však neustále protahuje.

K tomu více viz Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transalantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 140 – 141. Popř. také: <http://arstechnica.com/tech-policy/2015/01/why-kim-dotcom-hasnt-been-extradited-3-years-after-the-us-smashed-megaupload/> atd.

⁶⁰⁸ *Capitol Records Inc at al. vs. MP3tunes LLC et al.*, 07-cv-9931 (S.D.N.Y. 22. srpna 2011 a 25. října 2011).

který rozhodoval soud v New Yorku. Vzhledem k tomu, že bylo prokázáno, že provozovatel MP3tunes měl zavedenou proceduru ke stahování obsahu na základě upozornění (NTD) a také pravidla pro jednání s opakovanými rušiteli autorských práv, přiznal mu soud ochranu bezpečného přístavu pro hosting, byť jen částečně. Vzhledem k tomu, že neodstraňoval nelegální obsah z osobních souborů svých uživatelů, tzv. lockers, shledal jej v tomto rozsahu odpovědným za porušování autorských práv na základě tzv. *contributory liability*.

Vývoj státní represe a soudní ochrany proti masivnímu porušování autorských práv na Internetu, zejm. P2P zprostředkovatelům a provozovatelům *cyberlockers* v USA, prošel, jak z výše uvedeného výkladu vyplývá, velkým vývojem. Od počátku komerčního Internetu je v USA patrná snaha najít odpovídající kombinaci způsobů a prostředků k potlačení nelegálního sdílení autorskoprávně chráněného obsahu na Internetu. USA byly, jak už bylo popsáno v úvodu této práce a zmíněno na několika dalších místech, prvním státem, který byl vystaven masivnímu náporu nelegálního sdílení souborů (zpočátku hudebních) a byl nucen hledat cesty, jak se proti němu vymezit - od nepřiliš úspěšného, či lépe řečeno – vždy jen dočasně úspěšného, postihování zprostředkovatelů P2P (Napster, Grokster a další) spolu s uplatňovanou trestní represí vůči individuálním uživatelům (v různé intenzitě), přes snahu prosadit přísnou zákonnou úpravu namířenou zejm. proti webovým stránkám registrovaným mimo USA (tzv. PIPA, SOPA⁶⁰⁹), která však pro odpor veřejnosti neprošla, vzhledem k tomu, že byla netransparentní a neproporciální k základním právům a svobodám jednotlivce, až po současnou kombinaci státní represe a dobrovolné participace ISP ve vymáhání autorských práv online na základě CAS (k tomu viz kapitola 3.4.2 výše).

⁶⁰⁹ PIPA je zkratkou pro *Protect Intellectual Property Act* a SOPA pro *Stop Online Piracy Act*. Oba návrhy zákonů jsou z roku 2011 a v době svého předložení se staly předmětem bezprecedentní veřejné kritiky, a to nejen v rámci USA, ale i zahraniční. K tomu viz např. CDT (*Center for Democracy and Technology*). *The Stop Online Piracy Act, Summary, Problems and Implications*. 2011. Dostupné na: <https://cdt.org/insight/the-stop-online-piracy-act-summary-problems-and-implications-1/>. Popř. Zittrain, Jonathan; Albert, Kendra; Solow – Niederman, Alicia. *A Close Look at SOPA*. Publikováno na blogu - Future of the Internet. Prosinec 2011. Dostupné na: <http://futureoftheinternet.org/2011/12/>. K tomu více viz také Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transatlantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 153.

Hodnocení toho, zda kroky, které USA v posledních letech podnikly k eliminaci nelegálního sdílení autorskoprávního obsahu na Internetu, mohou být považovány za optimální, resp. vyvážené ve vztahu k zájmům jednotlivých účastníků informační společnosti, se přirozeně liší v závislosti na tom, kdo hodnotí. Nositelé práv je budou zřejmě považovat i nadále za nedostatečné a uživatelé naopak za nepřiměřené a nerespektující jejich základní práva a svobody. Je pravdou, že počet uživatelů v USA, kteří nelegálně sdílejí, dle všech dostupných statistik klesá. Nicméně je těžké určit, co konkrétně to způsobilo - zda se tak děje v důsledku přijatých zákonných opatření, ingerence soukromého sektoru (CAS), zvýšení kvality, dostupnosti a složení legální nabídky autorských děl online, nebo všech těchto aspektů dohromady.

4.6.2 Přístup soudů k P2P zprostředkovatelům a *cyberlockers* v EU

Jak je již uvedeno výše, v jednotlivých členských státech EU není přístup soudů vůči P2P zprostředkovatelům a *cyberlockers* tak jednotný a tím i přehledný. Jedním z důvodů tohoto stavu je bezpochyby obecný charakter Směrnice o elektronickém obchodu, která dává v mnoha ohledech jednotlivým členským státům volnou ruku při stanovení konkrétní právní úpravy (např. u stanovení podoby NTD procedury, či zavedení potencionálních dalších bezpečných přístavů apod.). I přes to si však, podobně jako USA, většina členských států EU uvědomuje, že bez zapojení soukromého sektoru (ISP), bude boj s P2P nelegálním sdílením autorskoprávně chráněných děl věčným bojem s větrnými mlýny. Proto řada států EU zavedla různě kombinované systémy státní represe za dobrovolné i nedobrovolné ingerence ISP (systémy *notice and action*, nejčastěji - graduované odpovědi, různých variant NTD procedury apod.). Nevýhodou opět zůstává nejednotnost právní úpravy v jednotlivých státech, která s sebou nese právní nejistotu a brání tak dosažení plného potenciálu jednotného digitálního trhu.

Např. domáhání se imunity (bezpečného přístavu) podle Směrnice o elektronickém obchodu bylo jedním z argumentů obviněných v případě The Pirate Bay, který posuzovaly švédské soudy. Majitelé/provozovatelé The Pirate Bay na svoji obranu tvrdili, že poskytují pouze odkazy na nelegální obsah a přirovnali svoji činnost k činnosti jiných vyhledavačů jako např. Google. Švédské soudy tuto argumentaci nicméně odmítly. Konkrétně švédský soud uvedl, že: „[...] všichni žalovaní si byli vědomi, že značný počet uživatelů jejich webové stránky byl zapleten do nezákonného poskytování souborů chráněných autorským

*právem. Tím, že poskytovali webovou stránku s pokročilou vyhledávací funkcí a funkcemi jednoduchého nahrávání a stahování a také tím, že dávali dohromady individuální uživatele prostřednictvím trackerů, které byly s jejich stránkou propojeny, provozování stránek The Pirate Bay, dle názoru osudu, usnadnilo a napomáhalo páčání těchto trestných činů.*⁶¹⁰

Navíc, i kdyby tomu tak podle soudu nebylo, The Pirate Bay by imunitu (bezpečný přístav) ztratil, jelikož i přes zaslání výzev ke stažení závadného obsahu ze strany nositelů práv na základě NTD procedury, provozovatelé The Pirate Bay namísto toho, aby odkazy na nelegální obsah stáhli, vyvěsili výzvy držitelů práv na své webové stránky, aby je zesměšlili. Provozovatelé The Pirate Bay tak nebyli v pozici, kdy by mohli tvrdit, že o nezávadném obsahu sdíleném prostřednictvím The Pirate Bay nevěděli.⁶¹¹ Naopak, celý obchodní model The Pirate Bay byl na porušování autorských práv založen. Tuto skutečnost švédské soudy prokázaly mj. tak, že doložily zisk majitelů The Pirate Bay z reklamy ve výši minimálně 1,2 milionu švédských korun.

Ne v každé evropské jurisdikci se ovšem se zprostředkovateli torrentových stránek vyrovnali stejně. Například v Dánsku v roce 2009 soud postupoval obdobně proti jedné z prominentních torrentových stránek Miniova⁶¹² založené pěti dánskými studenty a lokalizované v Holandsku, a nařídil jejím provozovatelům stáhnout veškeré torrenty, které odkazovaly na nezákonný obsah (což bylo více než 99 procent torrentů). V jiném případě potvrdil Nejvyšší dánský soud nařízení soudu nižší instance zavazující jednoho z největších dánských ISP k blokaci stránek The Pirate Bay. Pro zajímavost, o blokování

⁶¹⁰ Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str. 24.

⁶¹¹ Tamtéž.

⁶¹² K tomu viz více např. Ernesto. *Miniova and the Brain Clash in Court*. 2. června 2009. Dostupné na: <https://torrentfreak.com/miniova-and-brein-clash-in-court-090602/>.

The Pirate Bay bylo soudy rozhodnuto v dalších více než 25 státech⁶¹³, přičemž například norský soud tak zatím odmítl učinit.⁶¹⁴

Španělský soud v případě *Sociedad General de Autoresy Editores vs. D. J. G. C.*⁶¹⁵ pro změnu odmítl stanovit odpovědnost provozovatelům torrentové stránky *elrincondejesus.com*, která umožňovala uživatelům sdílet autorskoprávně chráněný obsah bez souhlasu nositelů práv, a to na základě uplatnění bezpečného přístavu pro *mere conduit*. Ke stejnému závěru, ale na základě odlišného odůvodnění, dospěl německý soud v případě *Atari Europe S.A.S.U. vs. Rapidshare AG*⁶¹⁶, když zbavil provozovatele Rapidshare veškeré odpovědnosti s tím, že dodržoval proceduru NTD a neposkytoval vyhledávací funkce ve vztahu k nelegálnímu obsahu. Soud také konstatoval, že většina uživatelů používá Rapidshare k legálním účelům.⁶¹⁷

Některé státy EU také přistoupily, v závislosti na možnostech vnitrostátní právní úpravy, k vymáhání autorských práv online proti individuálním uživatelům.⁶¹⁸ Obecnou strategií EU však zůstává postihování porušování autorských práv v komerčním měřítku (*follow the money approach viz výše*).

Dalo by se tedy shrnout, že se sice určitá část uživatelské komunity v důsledku různých důvodů, jako např. zlepšování infrastruktury a s tím legální nabídky autorských děl

⁶¹³ Viz země, které nařídili blokaci webových stránek The Pirate Bay Dostupné na: https://en.wikipedia.org/wiki/Countries_blocking_access_to_The_Pirate_Bay.

⁶¹⁴ Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839. Str 23.

⁶¹⁵ Viz Rozhodnutí Obchodního soudu v Barceloně (Juzgado Mercantil) ve věci *Sociedad General de Autoresy Editores vs. D. J. G. C.* (*elrincondejesus.com*). Čerpáno z Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transalantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 143.

⁶¹⁶ Viz OLG (Oberlandesgericht) v Düsseldorfu, rozsudek ze dne 22. března 2010, Az I-20 U 166/09.

⁶¹⁷ K tomu více viz Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transalantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 143.

⁶¹⁸ Např. ve Španělsku je sdílení souborů legální pro osobní potřebu, v Itálii je trestněprávně postihnutelné jen sdílení v komerčním měřítku apod. K tomu viz tamtéž. Str. 144.

atd., přestává podílet na sdílení obsahu, který porušuje autorská práva jejich nositelů, nicméně jiná část uživatelské komunity - chronických rušitelů autorských práv, která tak činí z principu, si naopak osvojuje stále nové způsoby, jak systémy k nelegálnímu sdílení vylepšovat a zdokonalovat. Ani státy už však nejsou bezbranné, jako byly v počátcích Internetu a vytvářejí stále nové modely k vymáhání autorských práv online.

Státy zejména pochopily, že je porušování autorských práv komplexním problémem, při jehož řešení si jen s represí nevystačí. Nové přístupy, které začaly k vymáhání autorských práv uplatňovat se tak skládají nejen ze soudního vymáhání autorských práv, včetně trestněprávní represe, ale také čím dál více z mimosoudních způsobů vymáhání, či kombinací obou (NTD procedury, systém graduované odpovědi, notice and notice procedury apod.). Státy ale také usilovně pracují na přehodnocení systému autorských práv tak, aby byl lépe funkční v kyberprostoru, a v neposlední řadě se zaměřují na edukaci celého spektra informační společnosti a také na zvýšení motivace ISP dobrovolně spolupracovat při nastavení právních pravidel v kyberprostoru i jejich vymáhání.

“Overregulation stifles creativity. It smothers innovation. It gives dinosaurs a veto over the future. It wastes the extraordinary opportunity for a democratic creativity that digital technology enables.”

Lawrence Lessig⁶¹⁹

„Přílišná regulace potlačuje kreativitu. Dusí inovace. Dává dinosaurům právo veta ohledně budoucnosti. Marní výjimečnou příležitost k demokratické kreativitě, kterou umožňuje technologie.“

Lawrence Lessig

5. REFORMA AUTORSKÉHO PRÁVA A ÚVAHY DE LEGE FERENDA

Když si koupíte knihu (ve fyzické kopii), můžete si s ní dělat, co Vás napadne – můžete si ji přečíst jednou, nebo stokrát, můžete ji půjčit kamarádovi, můžete si ofotit stránky, nebo ji celou naskenovat do Vašeho počítače. Můžete ji ale také spálit, použít jako těžátko, prodat ji nebo uložit do poličky a už jí nikdy neotevřít.⁶²⁰ Některé z těchto věcí přitom můžete udělat, protože Vám to umožňuje zákon - např. knihu můžete přeprodat, protože prvním prodejem nebo jiným prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla v hmotné podobě, který byl uskutečněn autorem nebo s jeho souhlasem, je právo autora na rozšiřování vyčerpáno (konzumováno).⁶²¹ Samotný systém autorského práva nebyl totiž nikdy míněn tak, aby autorům poskytoval absolutní ochranu,

⁶¹⁹ Lessig, Lawrence. *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. Publikované online a také jako brožovaná kniha pod názvem – *Free Culture: The Nature and Future of Creativity*. The Pinguin Press. 2004. Dostupné online pod licencí Creative Commons <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/1.0/>.

⁶²⁰ Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Str. 177.

⁶²¹ Z hlediska mezinárodního práva k tomu viz článek 6 TRIPS, který zaručuje právo smluvních stran na vlastní úpravu pravidel vyčerpání (*exhaustion*) práv k duševnímu vlastnictví a článek 6 a 7 WCT, které obsahují komplexní úpravu tohoto práva, přičemž toto právo omezuje pouze na trvalé rozmnoženiny, které lze uvádět do oběhu jako hmotné předměty.

Právní úprava EU obsahuje komplexní úpravu práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla v článku 4. Informační směrnice, včetně zakotvení režimu vyčerpání tohoto práva.

V českém právním řádu je vyčerpání práva (konzumace) na rozšiřování originálu či rozmnoženiny díla upraveno v §14 odst. 2 Autorského zákona.

resp. aby jim umožnil kontrolu jakéhokoli a každého užití jejich děl. Hlavním nástrojem k určení toho, na jaké jednání se autorské právo vztahuje a na jaké ne se v průběhu vývoje autorského práva stal systém výjimek a omezení autorského práva⁶²², který by měl zaručit, aby zájmy autorů, držitelů práv, soutěžitelů i koncových uživatelů byly v rovnováze.

Internet, který umožňuje prakticky beznákladově šířit autorská díla v dokonalé digitální kopii, ale zároveň neumožňuje, v důsledku svého technického charakteru (vymezeného *lex informatica*/kódem) v praxi zohlednit celou řadu výjimek z autorského práva (*fair use* v common law právní tradici, či volné užití v kontinentální právní tradici), způsobil naprostou revoluci ve smýšlení o vhodnosti, či dostatečnosti stávajícího autorského práva analogového světa pro použití v kyberprostoru.

Pro drtivou většinu globální informační společnosti se stalo neoddiskutovatelným, že současný systém autorského práva, resp. výjimek a omezení autorského práva, je neudržitelný, jelikož není schopen zajistit rovnováhu uplatňování práv a zájmů všech členů globální informační společnosti. Nicméně názory na to, jak autorské právo zreformovat, rozdělují nejen majitele, či držitele práv, kteří na autorských právech ekonomicky profitují a uživatelé, kteří se často necítí motivováni za užití chráněných autorských děl online platit, ale i odbornou právní veřejnost a v neposlední řadě tvůrce legislativy.

Jak řekl příznačně Laurence Lessig, bezpochyby jedna z největších světových autorit práva na Internetu: „*Vývoj technologie nejsme schopni zabrzdit. Nemůžeme zastavit kreativitu mladých, pouze ji nasměrovat do undergroundu. Nemůžeme docílit, aby naše*

⁶²² Dreier, Thomas. *Limitations: The Centerpiece of Copyright in Distress*. Journal of International Property, Information Technology, and Electronic Commerce Law. Volume 1. 2010. Str. 50 – 54. K tomu viz také Andruško, Alena. *Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi*. Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014.

*děti byly pasivní, můžeme z nich pouze udělat piráty.*⁶²³ Lessig tak nevidí problém v generaci, která není schopna respektovat pravidla (zákon), ale v designu samotného systému autorského práva.⁶²⁴

Podobně jako Lessig se také vyjádřil Charlie McCreevy, komisař EU pro vnitřní trh⁶²⁵, či Viviane Redig, komisařka pro telekomunikace a média, která komentovala údaje Eurostatu zveřejněné v červenci 2010, podle nichž si 60 procent tzv. „*digital natives*“ (tj. generace, která je schopná aplikovat inovace jako Web 2.0 při svém podnikání i veřejném životě, jako např. blogeri, uživatelé sociálních sítí či majitelé webových stránek) stáhlo v posledních měsících audiovizuální obsah na Internetu, za který nezaplatilo. Dle Reding: *„Tato čísla odhalují vážné nedostatky současného systému. Je nezbytné trestat ty, kteří porušují právo. Existuje ale opravdu dost atraktivních a uživatelsky schůdných (consumer-friendly) právních nabídek na trhu? Dosahuje současný právní systém očekávání internetové generace? Zvážili jsme alternativní možnosti k represii? Opravdu jsme se na problematiku podívali očima šestnáctiletého uživatele? Nebo jen prismatem profesorů, kteří vyrostli v „Gutenbergově éře“? Dle mého názoru je narůstající internetové pirátství hlasem, který vyjadřuje nedůvěru v existující obchodní modely a právní řešení. Měl by to být „wake-up call“ pro tvůrce pravidel.*⁶²⁶

Trend přehodnocení funkce a účelu systému autorského práva tak, aby byl lépe použitelný v kyberprostoru je celosvětový, bez ohledu na právní tradici v pojetí autorských práv (kontinentální, *common law*). Zatímco v USA se těžištěm diskuze stal zejména výklad

⁶²³ Viz Mara, Kaitlin. *Lessig Calls For WIPO To Lead Overhaul Of Copyright System*. Intellectual Property Watch. 5. listopadu 2011. Dostupné na: <http://www.ip-watch.org/2010/11/05/lessig-calls-for-wipo-to-lead-overhaul-of-copyright-system/>. Totožnou citaci použila autorka této práce také v článku *Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi*. Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014.

⁶²⁴ Tamtéž.

⁶²⁵ Viz *Charlie McCREEVY speaks to the European Parliament JURI Committee*. 21. listopad 2006. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-720_en.htm.

⁶²⁶ Viz Viviane Reding, EU Commissioner for Telecoms and Media Speech. 9. červenec 2009. Dostupné na: www.europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-09-336_en.htm?locale=FR. Totožnou citaci použila autorka v práci na téma: „Srovnání různých přístupů k porušování autorského práva na Internetu“ v rámci VIII. ročníku studentské vědecké odborné činnosti, 2015.

pojmu „*fair use*“⁶²⁷, snaží se Evropa díky odlišným principům, na kterých kontinentální autorské právo stojí, zatím dobrat k tomu, revize kterých z taxativně vymezených výjimek a omezení autorského práva by zajistila prosazení rovnováhy kolidujících práv autorů na kontrolování užití jejich děl s právy uživatelů dílo užít, což je vzhledem k rozdílnosti právních úprav a teritoriálnímu charakteru autorského práva více než složité.

Nová architektura autorského práva, ať už je jakákoli, by však každopádně měla být jednoduchá a přehledná, protože „*bude regulovat 15-leté a měla by proto být taková, aby ji 15-letí byli schopni pochopit*“, měla by být cílená, jelikož regulace má smysl jen v některých oblastech, ale ne v jiných, jako např. ve vztahu k amatérské kultuře (remixy stávajících děl atd.), a v neposlední řadě by měla být efektivní a realistická, tj. taková, která bude vycházet z aktuálního lidského chování.⁶²⁸ Tento realistický přístup zahrnuje primárně určení (poznání) toho, co se od vynálezu Internetu změnilo, a co ne.⁶²⁹

5.1 Kroky USA k revizi autorského práva

Jak USA, tak EU se shodnou na cílech, které by měly být výsledkem revize autorského práva, tj. podpořit robustní rozvoj elektronického obchodování stejně jako služeb informační společnosti a zároveň intenzivně a globálně bojovat s porušováním

⁶²⁷ Byť mezinárodní právo autorské omezení autorského práva výslovně neupravuje, jedná se o přípustné omezení autorského práva ve smyslu článku 9 odst. 2 RÚB, článku 13 TRIPS a článku 10 WCT.

Komunitární právo umožňuje členským státům v článku 5 odst. 2 písm. b) Informační směrnice zavést omezení autorského práva k pořízování takových rozmnoženin, které jsou pořízeny fyzickou osobou pro její soukromé žití a pro účely, které nejsou ani nepřímo komerční, a to za podmínky, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu.

Autorský zákon upravuje volná užití autorských děl a zákonné licence v § 30.

⁶²⁸ Mara, Kaitlin. *Lessig Calls For WIPO To Lead Overhaul Of Copyright System*. Intellectual Property Watch. 5. listopadu 2011. Dostupné na: <http://www.ip-watch.org/2010/11/05/lessig-calls-for-wipo-to-lead-overhaul-of-copyright-system/>. K tomu viz také článek autorky této práce: Reforma autorského práva na poli EU, uveřejněno v publikaci Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi, Jan Kříž a kol., Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014.

⁶²⁹ Tamtéž.

autorských práv online zejména v komerčním měřítku, které má celospolečenský negativní dopad (vede ke ztrátě pracovních míst, snížení výběru daní a zisku obecně apod.).⁶³⁰

To, co je mezi jednotlivými zájmovými skupinami informační společnosti kontroverzní je názor na to, jak k tomu dospět. Při posuzování v zásadě nekoordinovaných a nepopulárních návrhů na legislativní reformy posledních pár let v USA je v celku zjevné, čí hlasy jsou v diskusi o revizi autorského práva nejvíce slyšet, resp. čí hlasy bývají v rámci legislativních iniciativ nejčastěji vyslyšeny, a jsou to, nikoli překvapivě, hlasy zástupců silného lobby zábavního (hudebního a audiovizuálního) průmyslu. Dlužno ovšem dodat, že také hlasy velké části akademické obce a většiny uživatelské komunity se postaraly o to, aby nebyly přeslechnuty, což v USA souvisí se skutečností, že občané jsou zvyklí starat se o svoje práva a zároveň ví, že mohou mít na správu věcí veřejných vliv, a to na rozdíl od Evropy, kde jsou lidé v tomto ohledu více „odevzdaní“.

Jako příklad úspěšného tlaku lobby zástupců nositelů práv lze uvést např. předložení návrhů nepopulárních zákonů SOPA (*Stop Online Piracy Act*) a PIPA (*Protect Intellectual Property Act*), jež byly nicméně pro obrovský odpor veřejnosti staženy. Kritice byl podroben zejm. legislativní proces, kterému bylo vyčítáno nedostatek transparentnosti, negativní dopad zákonů (v případě jejich přijetí) na internetovou bezpečnost, jejich potencionální negativní dopad na inovace a investice do internetového průmyslu a v neposlední řadě omezení svobody projevu uživatelů Internetu.⁶³¹

Naopak jako pozitivní kroky v reformě autorského práva v USA lze vnímat různé iniciativy zaštitěné akademickými kruhy, které působí faktickou reformu autorských práv bez nutnosti změny zákona, jako např. *Creative Commons* iniciativu, která rychle získává podporu prakticky po celém světě.

Projekt *Creative Commons* je specifickým příkladem akademické iniciativy o nastolení lepší rovnováhy mezi zájmy jednotlivých účastníků informační společnosti

⁶³⁰ Viz Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transatlantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>. Str. 149.

⁶³¹ Tamtéž. Str 153.

z pohledu práv duševního vlastnictví. Tento projekt byl zahájen Berkmanovým centrem pro Internet a společnost při Harvardově univerzitě a Centrem pro Internet a společnost při Stanford Law School a jeho podstatou je usnadnění zpřístupňování autorských děl na Internetu posílením pozice autora při rozhodování, za jakých podmínek bude dílo veřejně zpřístupněno. Projekt *Creative Commons* je velmi úspěšným pokusem jak redefinovat sociální normy za respektování stávajících právních pravidel, a to i přes to, že jej ke globální aplikovatelnosti čeká vzhledem k teritorialitě autorského práva ještě dlouhá cesta.⁶³²

Diskuze ohledně nezbytnosti reformy autorského práva však i přes neúspěchy s PIPA a SOPA neustávají ani na vládní úrovni. Naopak. V současné době je v centru pozornosti např. změna způsobu licencování hudby, či nezbytnost přehodnocení konceptu *fair use* v digitálním světě, apod.

5.2 Kroky EU k revizi autorského práva⁶³³

O nezbytnosti reformy autorského práva na poli EU existuje mezi odbornou i širokou veřejností shoda. Jak prohlásil Charlie McCreevy, komisař EU pro vnitřní trh: „*Ochrana duševního a průmyslového vlastnictví – autorských práv, patentů, ochranných známek nebo vzorů – je základním kamenem ekonomiky založené na znalostech a ústředním faktorem pro zvýšení konkurenceschopnosti Evropy. Reforma v této oblasti musí vycházet v první řadě ze solidních ekonomických základů, a nikoli pouze z právních konceptů, a musí se soustředit na řešení, jež podporují inovace a konkrétní, reálné investice*“.⁶³⁴

⁶³² K tomu také viz: <http://creativecommons.org/>, či <http://www.creativecommons.cz/>.

⁶³³ Tato kapitola práce byla použita také v článku autorky této práce *Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi*. Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014.

⁶³⁴ K tomu viz *Charlie McCREEVY speaks to the European Parliament JURI Committee*. 21. listopad 2006. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-720_en.htm.

V rámci EU byla od roku 2008, kdy Komise vydala Sdělení o kreativním obsahu online na jednotném trhu⁶³⁵ podniknuta řada aktivit. V říjnu 2009 Komise prezentovala diskusní dokument o jednotném evropském digitálním trhu a zahájila tak veřejnou konzultaci, v jejímž rámci hledala nové myšlenky pro oživení trhu pro internetové šíření tvůrčího obsahu. Dokument zdůrazňuje význam ochrany autorského práva jako základu pro tvořivost v evropském kulturním dědictví.⁶³⁶

Ve stejném roce Komise vytvořila platformu pro spolupráci tzv. „*Content Online Platform*“, která sdružila 77 vysoce erudovaných expertů zastupujících zájmy všech zúčastněných stran: tvůrců, držitelů práv, poskytovatelů obsahu, uživatelů, poskytovatelů internetových služeb (ISP), zástupců vysílatelů i telekomunikačního průmyslu. Finální zpráva byla publikována 12. května 2009.⁶³⁷ Zpráva shrnuje diskusi o nových obchodních modelech, právních návrzích, pirátství, managementu autorských práv online, ochraně minorit a kulturní diverzitě.⁶³⁸

Komise poukázala na to, že pro vytvoření opravdového jednotného trhu pro tvůrčí obsah na Internetu je třeba zavést zvláštní pravidla, která budou vstřícná ke spotřebitelům a povzbudí hospodářskou soutěž.⁶³⁹ V této souvislosti uvedla tři oblasti, kde jsou legislativní opatření nutná⁶⁴⁰:

⁶³⁵ Viz *Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Creative Content Online in the Single Market*. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0836:FIN:EN:PDF>.

⁶³⁶ K tomu viz Tisková zpráva zastoupení Evropské komise v České republice. 22. října 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/091563_cs.htm.

⁶³⁷ Viz *Final Report on the Content Online Platform*. Květen 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/docs/other_actions/col_platform_report.pdf.

⁶³⁸ K tomu viz také dokument *Creative Content in a European Digital Single Market: Challenges for the Future*. 29. října 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/docs/other_actions/col_2009/reflection_paper.pdf, str. 8.

⁶³⁹ K tomu viz Tisková zpráva zastoupení Evropské komise v České republice. 22. října 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/091563_cs.htm.

⁶⁴⁰ Tamtéž.

- (i) zajistit, aby se tvořivost odměňovala, a aby se tudíž v digitálním prostředí mohlo dařit tvůrcům, držitelům práv i kulturní rozmanitosti Evropy;
- (ii) dát spotřebitelům cenově transparentní a legální prostředky přístupu k široké škále obsahů pomocí digitálních sítí, a to kdekoli a kdykoli; a
- (iii) podporovat rovné rámcové podmínky pro nové obchodní modely a novátorská řešení pro šíření tvůrčího obsahu po celé EU.

V roce 2010 Komise v dokumentu *Digitální agenda pro Evropu*⁶⁴¹, zaměřeném na vytvoření jednotného digitálního trhu, stanovila v oblasti autorského práva řadu opatření a v roce 2011 ve své strategii v oblasti duševního vlastnictví nazvané „Jednotný trh práv duševního vlastnictví“⁶⁴² uznala strategický význam autorského práva pro rozvoj jednotného digitálního trhu. Cílem Komise se v tomto ohledu stalo vypracování řešení k odstranění specifických překážek, a to pomocí nejvhodnějších dostupných nástrojů, ať už obchodních, smluvních či technických řešení, nebo legislativním zásahem.⁶⁴³

V této souvislosti již Komise přijala řadu opatření, včetně nových právních předpisů o kolektivní správě autorských práv⁶⁴⁴, osiřelých dílech⁶⁴⁵ a smluvního řešení v podobě memorand o porozumění (*Memorandum of Understanding*) týkajících se již

⁶⁴¹ Viz Tisková zpráva Evropské komise: *Digitální agenda pro Evropu: klíčové iniciativy*. MEMO/10/200. 19. května 2010. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-200_cs.htm.

⁶⁴² Viz Tisková zpráva Evropské komise: Komise vypracovala koncepci práv duševního vlastnictví s cílem posílit tvořivost a inovace. IP/11/630. 24. května 2011. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-630_cs.htm.

⁶⁴³ Viz Sdělení Komise o obsahu na jednotném digitálním trhu ze dne 18. prosince 2012. Dostupné na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/;ELX_SESSIONID=WDbvJxgPnyqbWFqxGfhWczQ1yfrpJPzGtgldg1sv7GS8WPhph0Ln!-1442889026?uri=CELEX:52012DC0789.

⁶⁴⁴ Viz Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu (*Official Journal* L 84/72, 20/3/2014).

⁶⁴⁵ Viz Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl (*Official Journal* L 299/5, 27/10/2012).

nevydávaných knih a přístupu k dílům v případě osob se zrakovým postižením a podpory vývoje technických řešení.⁶⁴⁶

Vytvoření jednotného digitálního trhu je též logicky jednou z deseti prezentovaných priorit stávajícího prezidenta Komise Jeana-Clauda Juckera v průběhu jeho mandátu v letech 2014 – 2019. Vytvořením jednotného digitálního trhu by Komise ráda docílila opětovného evropského růstu, který by dle očekávání měl vést k vytvoření stovky tisíc nových pracovních pozic, zejm. pro mladé lidi.⁶⁴⁷

Ve Sdělení Komise o obsahu na jednotném digitálním trhu z 18. prosince 2012⁶⁴⁸ popsala Komise návrhy, které by měly řešit problémy s autorským právem v rámci jednotného digitálního trhu, přičemž své úsilí rozdělila do dvou paralelních cílů:

- (i) implementovat program nazvaný „Licence pro Evropu“ spoluprací se zájmovými skupinami, které by měly vést k praktickým obchodním řešením; a
- (ii) ukončit trvající snahy o legislativní reformy na poli autorského práva.

5.2.1 Licence pro Evropu

Dle Sdělení komise o jednotném digitálním trhu měl proces pod názvem „Udělování licencí Evropě“ za úkol prozkoumat možnosti a pokusit se využít potenciál

⁶⁴⁶ Např. Evropská síť důvěryhodných zprostředkovatelů (*European Trusted Intermediaries Network - ETIN*) vzniklá na základě memoranda o porozumění mezi zástupci nositelů práv (vydavatelů, autorů, ochranných organizací) a zainteresovanými subjekty jako jsou sdružení nevidomých a dyslektiků. K tomu více viz např. na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/initiatives/access/index_en.htm.

Také viz projekt TIGAR (Celosvětově dostupné zdroje pod správou důvěryhodných zprostředkovatelů) pod hlavičkou WIPO. K tomu více viz na: <http://www.visionip.org/portal/en/>.

Co se týká již nevydávaných knih, tzv. *out-of-commerce-works*, viz například memorandum o porozumění - *Key Principles on the Digitisation and Making Available of Out-of-Commerce Works* z 20. září 2011. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-infso/20110920-mou_en.pdf.

⁶⁴⁷ Viz Tisková zpráva Evropské komise: *Copyright – Commission launches public consultation*. 5. prosince 2013. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1213_en.htm?locale=en.

Digitální agendu EU má pak na starosti pro stejné funkční období Günther Oettinger.

⁶⁴⁸ Sdělení Komise o obsahu na jednotném digitálním trhu. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0789&from=EN>.

inovačních řešení v oblasti udělování licencí, které autorské právo EU (a jeho praxi) vhodně přizpůsobí digitálnímu věku.

Cílem tohoto procesu, jehož se účastnili jak přímí zástupci držitelů práv, tak zástupci subjektů udělujících licence, ale i zástupci komerčních a nekomerčních uživatelů chráněného obsahu a koncoví uživatelé Internetu, bylo připravit návrhy účinných tržních řešení, která by nepředjímalá nutnost přijmout veřejně politická opatření.

V rámci tohoto procesu formálně zahájeného na prvním plenárním zasedání dne 4. února 2013 byly vytvořeny pracovní skupiny, které sledovaly čtyři paralelní pracovní linie se zaměřením na následující otázky:⁶⁴⁹

- přeshraniční přístup a přenositelnost služeb, tzn. geo-blocking včetně přeshraničního právního přístupu k obsahu a službám uloženým prostřednictvím technologie „cloud“, přičemž cílem mělo být vytvoření nabídky praktických řešení podporujících přístup pro více území;
- obsah vytvářený uživatelem a udělování licencí drobným uživatelům (jako např. malé společnosti, které chtějí na svých internetových stránkách používat některé obrázky nebo hudbu, ale je pro ně obtížné zjistit, jak získat licence na takového okrajové používání chráněného obsahu) s cílem zajistit, aby koncoví uživatelé měli jednodušší přístup k chráněnému obsahu a jasnější představu o jeho oprávněném a neoprávněném užití (např. tzv. „one-click“ licence, či volné užití);
- audiovizuální odvětví a organizace pro ochranu kulturního dědictví s cílem usnadnit ukládání a přístupnost filmů online v EU jak pro komerční účely, tak pro účely nekomerční (kulturně-vzdělávací); tato pracovní linie měla najít řešení úspěšné spolupráce, jež by zlepšila možnosti vyhledávání audiovizuálních děl a jejich zpřístupňování online, zejména těch, která již nejsou dobrovolně distribuována a zároveň měla vypracovat doporučení,

⁶⁴⁹ Viz *Licenses for Europe. Structured Stakeholder Dialogue 2013*. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/licences-for-europe-dialogue/en>.

na jejichž základě by členské státy ponechávaly organizacím pro ochranu kulturního dědictví přiměřený prostor k „reprodukcí“ nebo „změně formátu“ archivovaného materiálu za účelem jeho digitalizace pro potřeby uchování; a

- vytěžování textů a dat (*text and data mining*) s cílem zjistit míru poptávky po přístupu k možnosti vytěžování textů vědeckých publikací a jejich podpůrných dat pro vědecké účely na úrovni EU a stanovit vhodné prostředky pro vyhovění této poptávce.

Kromě těchto otázek se v roce 2012 hovořilo i o poplatcích za pořizování kopií pro soukromé účely, jež se staly předmětem mediačního řízení se zástupci průmyslu, které podporovala Komise v čele s bývalým komisařem Antóniem Vitorinem.⁶⁵⁰

Dialog „Licence pro Evropu“ byl formálně ukončen na prvním plenárním zasedání 13. listopadu 2013⁶⁵¹, přičemž jednotlivé zájmové skupiny tohoto dialogu dospěly k řadě závazků v rámci obecného cíle „přinést více obsahu online“, mezi které např. patří: i nadále vyvíjet úsilí k přeshraniční přenosnosti online služeb, zlepšit přeshraniční dostupnost e-knih, snadnější licencování hudby, snadnější licencování tisku a obrázků, možnost identifikace děl a práv online, snadnější vytěžování textu a dat apod.⁶⁵²

5.2.2 Reforma autorského práva

Co se týká cíle zrevidovat autorské právo EU, Komise 5. prosince 2013 zahájila veřejnou konzultaci o revizi a modernizaci evropského autorského práva, která byla ukončena 5. března 2014 (dále také jen „**veřejná konzultace**“).⁶⁵³ Veřejné konzultace se zúčastnili jak uživatelé, tak nositelé práv, zástupci průmyslu, kolektivní správci a zástupci vlády. Komise obdržela více než 9 500 odpovědí přímo v konzultačním

⁶⁵⁰ Tamtéž.

⁶⁵¹ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/licensing-europe/index_en.htm.

⁶⁵² K tomu více a podrobněji dokument Komise - *Licences for Europe stakeholder dialogue – Frequently Asked Questions*. 13. listopadu 2013. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-986_en.htm?locale=en.

⁶⁵³ Viz *Public Consultation on the review of the EU copyright rules*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

dokumentu a dalších více než 11 000 e-mailových zpráv, které také obsahovaly otázky a komentáře k tématu.⁶⁵⁴

Témata veřejné konzultace byla vymezena ve Sdělení Komise o obsahu na jednotném digitálním trhu⁶⁵⁵, a to následovně:

- teritorialita v rámci vnitřního trhu;
- harmonizace;
- omezení a výjimky autorského práva v digitálním věku;
- fragmentace evropského trhu s autorskými právy; a
- způsob, jak zlepšit efektivitu a účinnost prosazování autorského práva a zároveň posílit jeho legitimitu v širším kontextu reformy autorského práva.

Shrnutí názorů účastníků veřejné diskuze bylo Komisí prezentováno v červenci 2014 ve „Zprávě o odpovědích poskytnutých v rámci veřejné konzultace o revizi autorskoprávních pravidel EU“ (*Report on the Responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Works*)⁶⁵⁶, i když vyhodnocení odpovědí a závěry veřejné konzultace spolu s návrhy na legislativní řešení by Komise měla prezentovat až v průběhu roku 2015.

⁶⁵⁴ Tamtéž.

⁶⁵⁵ Viz Sdělení Komise o obsahu na jednotném digitálním trhu ze dne 18. prosince 2012. Dostupné na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/;ELX_SESSIONID=WDbvJxgPnyqbWFqxGfhWczQ1yfrpJPzGtg1dg1sv7GS8WPhp h0Ln!-1442889026?uri=CELEX:52012DC0789.

⁶⁵⁶ *Report on the Responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Works*. Červenec 2014. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf.

Konzultace staví na předchozích pracích na toto téma⁶⁵⁷, zejména „Zelené knize o autorském právu ve znalostní ekonomice“⁶⁵⁸, „Zelené knize o online distribuci audiovizuálních děl“⁶⁵⁹ a výsledcích jiné veřejné konzultace k „Obsahu online“, která byla ukončena 5. ledna 2010⁶⁶⁰.

Cílem veřejné konzultace je pak dle Komise zajistit, aby autorskoprávní regulační rámec EU zůstal vhodným i pro účely digitálního prostředí a aby podporoval kreativitu, inovaci a nárůst investic v naší ekonomice, začal využívat plného potenciálu jednotného trhu a zároveň prosazoval kulturní diverzitu.⁶⁶¹ Jak bylo v této souvislosti zdůrazněno v závěrech Evropské rady v říjnu 2013 – „*Poskytování digitálních služeb a obsahu v rámci jednotného trhu vyžaduje, aby byl zaveden systém autorských práv odpovídající digitálnímu věku. Evropský systém autorských práv je důležité modernizovat a stejně tak i usnadnit poskytování licencí, avšak současně je třeba zajistit vysokou úroveň ochrany práv duševního vlastnictví a zohledňovat kulturní rozmanitost.*“⁶⁶²

Veřejná konzultace byla rozdělena do několika tematických oblastí, a to ve vztahu k pravidlům fungování jednotného digitálního trhu:⁶⁶³

(i) Přeshraniční přístup k online obsahu

⁶⁵⁷ K tomu viz Veřejná konzultace k revizi pravidel autorského práva v EU. Str. 3. Dostupné na: http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/Consultation-document_cesky_1.pdf, popř. na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

⁶⁵⁸ Zelená kniha. Autorské právo ve znalostní ekonomice. 16. července 2008. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/CS/1-2008-466-CS-F1-1.Pdf>.

⁶⁵⁹ Zelené kniha o on-line distribuci audiovizuálních děl v Evropské unii: příležitosti a výzvy při tvorbě jednotného digitálního trhu. 13. července 2011. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0427:FIN:CS:PDF>.

⁶⁶⁰ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2009/content_online_en.htm.

⁶⁶¹ *Report on the Responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Works*. Str. 2. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf.

⁶⁶² Viz http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/139212.pdf.

⁶⁶³ Veškeré informace v této části jsou čerpány z dokumentu Veřejná konzultace k revizi pravidel autorského práva v EU. Dostupné na: http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/Consultation-document_cesky_1.pdf.

Kdo šíří po internetu obsah chráněný autorským právem (například provozovatelé streamovací služby nebo internetoví prodejci knih), ten ke své činnosti v zásadě potřebuje povolení pro každé státní území, na kterém předává (komunikuje) obsah veřejnosti. Nositelé práv samozřejmě mají možnost udělit multiteritoriální nebo panevropskou licenci, podle které lze obsahové služby poskytovat v několika členských státech EU a přes hranice, přičemž pro snazší udělování multiteritoriálních licencí byla na úrovni EU učiněna celá řada kroků včetně trhem iniciovaných snah, jako např. iniciativy „*Linked Content Coalition*13“, která usiluje o snazší určování nositelů práv, nicméně i tak značné problémy s přeshraničním poskytováním služeb a s přístupem k těmto službám nadále přetrvávají. Nejzřetelněji se dle Komise tyto problémy projevují u spotřebitelů, kteří chtějí využívat služby poskytované v jiných členských státech, než kde mají bydliště. Ne všechny online služby jsou k dispozici ve všech členských státech, a spotřebitelé, kteří chtějí takových služeb užívat před hranice, narážejí na problémy, a to i tehdy, když je „tatáž“ služba k dispozici ve všech členských státech – spotřebitel má přístup jen ke své „národní“ službě, a když se pokusí o přístup k „téže“ službě v jiném členském státě, je přesměrován na službu určenou pro jeho domovský stát.⁶⁶⁴

Částečnou příčinou této situace může být dle Komise být teritorialita práv a také obtíže spojené s vypořádáním (clearingem) práv v různých teritoriích, či ujednání licenčních smluv mezi nositeli práv a distributory a/nebo mezi distributory a koncovými uživateli.

Komise se tak otázkami v rámci konzultace snaží dobrat odpovědi, zda je třeba ve střednědobém výhledu přijmout na evropské úrovni opatření (legislativní i nelegislativní, včetně řešení iniciovaných trhem) ke zvýšení přeshraniční dostupnosti obsahových služeb na jednotném trhu při současném zajištění náležité ochrany nositelů práv.

⁶⁶⁴ Celý odstavec tamtéž. Str. 7 a 8.

- (ii) Relevantní práva ve vztahu k digitálnímu přenosu, zejm. právo na rozmnožování a právo na sdělování děl veřejnosti a právo na zpřístupnění jiných předmětů ochrany veřejnosti

Směrnice 2001/29/ES nespécifikuje, co je kryto právem na sdělování děl veřejnosti a právem na zpřístupnění jiných předmětů ochrany veřejnosti (společně dále jen „**zpřístupnění**“), ani kde k aktu zpřístupnění dochází. Tato skutečnost nevyvolává žádné otázky, dokud je akt zpřístupnění omezen na jedno určité teritorium. Otázky dle Komise ale vzniknou, když digitální přenos pokrývá více teritorií a je nutné vypořádat příslušná práva. Dochází k aktu zpřístupnění pouze v zemi, kde bylo provedeno nahrávání, nebo v každé ze zemí, kde je obsah potenciálně přístupný, nebo v každé ze zemí, kde se konkrétně uskutečňuje přístup k dílu? Z nejnovější judikatury Evropského soudního dvora vyplývá, že zásadním kritériem k posouzení výše uvedené otázky je vymezení toho, v jakém členském státě služba na uživatele cílila (například prostřednictvím inzerce, propagace, použitého jazyku nebo měny).⁶⁶⁵

Komise se snaží získat názory zainteresovaných zájmových skupin na jasnost a srozumitelnost rozsahu práva na zpřístupnění v přeshraničních situacích i to, zda by vyjasnění teritoriálního rozsahu práva na zpřístupnění mohlo mít vliv na uznání jejich práv.

- (iii) Linking a browsing

Jak je podrobně rozvedeno výše v této práci, Evropská směrnice o elektronickém obchodu poskytuje ISP ve svých člancích 12 - 15 imunitu (bezpečné přístavy) z právní odpovědnosti, a to ve vztahu k funkcím, které plní, jako je *mere conduit*, *hosting* a *caching*. Nicméně na rozdíl např. od právní úpravy v USA (DMCA) však neobsahuje výslovnou imunitu pro online zprostředkovatele poskytující hyperlinkové (popř. linking) služby (např. vyhledavače, online agregátory etc.), byť většina soudů napříč Evropou při svém rozhodování na provozovatele

⁶⁶⁵ Celý odstavec tamtéž. Str. 10 a 11.

hyperlinkových služeb imunitu (týkající se hostingových služeb) vztahuje, a to většinou na základě různých analogií s existujícími imunitami (bezpečnými přístavy)⁶⁶⁶. Vzhledem k tomu však, že Evropská směrnice o elektronickém obchodu poskytuje pouze minimální standard imunit, nebrání členským státům, aby pro určité typy služeb zavedly zvláštní imunitu, což je mimo jiné případ Rakouska, Portugalska, Maďarska, či Španělska, které nad rámec směrnice zavedly imunitu z odpovědnosti také pro linking po vzoru DMCA.

Otázky Komise směřují zejména k tomu, zda by používání odkazů (*linking/hyperlinking*) a prohlížení Internetu (*browsing*) mělo ve větší míře podléhat autorizaci nositelů práv.

- (iv) Měl by mít nabyvatel vlastnictví k digitálnímu online dílu stejná práva jako nabyvatel fyzického nosiče díla v analogovém světě?

V souvislosti s postupováním (dalším přenosem) řádně nabytého vlastnictví k digitálně zaznamenanému dílu (např. literárnímu) na Internetu vyvstává otázka, zda je uživatelé mohou dále přeprodat, či darovat, stejně tak jako mohou činit s řádně nabytou fyzickou kopií v analogovém světě.

Při odpovědi na výše uvedenou otázku je dle Komise potřeba zvážit praktické uplatnění takového přístupu v online světě, kde je těžké zabránit tomu, aby si překupník po dalším prodeji kopii díla ponechal a dál ji užíval a kde se na rozdíl od trhu s použitým fyzickým zbožím obchoduje s kopiemi dokonalé kvality, které se neznehodnocují.

- (v) Možnost zavedení registračního systému autorských děl v EU

Tyto otázky mají za cíl zjistit pohled respondentů na možné vytvoření registračního systému autorských děl na úrovni EU. Respondenti byli v této souvislosti též tázáni

⁶⁶⁶ Viz také judikatura např. *Metropolitan vs. Design Technica*, *Bunt vs. Tilley*, *Google vs. Louis Vuitton* atd.

na možné výhody a nevýhody takového systému a na motivaci držitelů práv jej zavést.⁶⁶⁷

(vi) Zlepšení užití a interoperability identifikátorů

Existuje řada soukromých databází děl a jiných předmětů ochrany. Pracují s nimi producenti, organizace kolektivní správy, jakož i instituce typu knihoven, a jsou založeny na užití více či méně interoperabilních mezinárodně dohodnutých identifikátorů⁶⁶⁸. Identifikátory lze přirovnat k referenčním číslům vloženým do díla. Jsou specifické pro sektor, pro který byly vytvořeny, a různým způsobem označují samotné dílo, autora či spoluautora díla nebo jiný předmět ochrany. Existuje řada dobrých příkladů, kdy byly či jsou v tom či onom odvětví činěny kroky ke zlepšení interoperability identifikátorů a databází. Dobrým nápadem, který nicméně nebyl dotažen do úspěšného konce, bylo například zařídit databázi světového repertoáru, která měla být v celosvětovém měřítku jednotným zdrojem informací o vlastnictví hudebních děl a o regulaci nakládání s nimi.⁶⁶⁹ Dalším z příkladů může být zřízení veřejně dostupné online databáze k registraci osiřelých děl na základě článku 3.6 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl při Úřadě pro harmonizaci na vnitřním trhu (OHIM).

Bez významu ale také není globální iniciativa ke zlepšení managementu a komunikace autorského práva online *Linked Content Coalition*⁶⁷⁰, která zahrnuje i vývoj referenčního modelu RRM (*Rights Reference Model*), což je komplexní

⁶⁶⁷ Viz *Report on the Responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Works*. Str. 22. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf.

⁶⁶⁸ Např. mezinárodní standardní kód nahrávky (ISRC) se používá k identifikaci nahrávek, mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN) se používá k identifikaci knih.

⁶⁶⁹ Viz The Performing Right Society (PRS for Music). *Statement on the GRD*. 9. července 2014. Dostupné na: <http://www.prsformusic.com/aboutus/press/latestpressreleases/Pages/statement-on-the-grd.aspx>. Nebo Resnikov, Paul. *Global Repertoire Database Declared a Global Failure*. 9. července 2014. Dostupné na: <http://www.digitalmusicnews.com/2014/07/10/global-repertoire-database-declared-global-failure/>.

⁶⁷⁰ Viz <http://www.linkedcontentcoalition.org/>.

datový model pro všechny typy práv ke všem typům obsahu. Britská iniciativa *Copyright Hub*⁶⁷¹ si pro změnu vytkla za cíl posunout takový identifikační systém o krok dále a vytvořit propojenou platformu, která umožní automatické udělování licencí napříč různými sektory.⁶⁷²

Ve výše uvedené souvislosti se Komise respondentů táže, jakou roli by měla hrát EU v propagaci zavádění identifikátorů v odvětvích, kde se pracuje s obsahem a při podporování rozvoje a interoperability databází nositelů práv a udělených svolení.

(vii) Přiměřenost doby ochrany autorských děl

Komise se snaží jistit, zda současné lhůty ochrany autorského práva jsou vyhovující pro zúčastněné strany informační společnosti také v digitálním prostředí.

V samostatné kapitole se pak konzultace zabývá revizí výjimek a omezení autorského práva a jejich účelností v online světě. Katalog omezení a výjimek obsažených v legislativě EU je kompletní a vyčerpávající (což znamená, že výjimky nelze na úrovni EU rozšiřovat), avšak omezení a výjimky vyplývající pro členské státy z pro ně závazných mezinárodních dokumentů jsou často volitelné. Navíc jsou formulace některých omezení a výjimek natolik obecné, že členským státům ponechávají značnou volnost co do způsobu a rozsahu jejich realizace (jestliže se k jejich realizaci rozhodnou).⁶⁷³

Má-li pak definice práv teritoriální charakter, má teritoriální charakter i definice omezení a výjimek z těchto práv. Stojí také za zmínku, že ne všechna omezení a výjimky zařazené do unijního právního rámce pro autorské právo jsou významově na stejné úrovni z hlediska politiky i z hlediska potenciálního vlivu na fungování jednotného trhu.⁶⁷⁴

Dle Komise souvisí s přeshraniční účinností omezení a výjimek také otázka přiměřených náhrad pro nositele práv. V některých případech jsou členské státy dle

⁶⁷¹ Viz <http://www.copyrighthub.co.uk/>.

⁶⁷² Veškeré informace jsou převzaty z dokumentu Veřejná konzultace k revizi pravidel autorského práva v EU. Str. 14 a 15. Dostupné na: http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/Consultation-document_cesky_1.pdf.

⁶⁷³ Viz Celé tamtéž. Str. 16.

⁶⁷⁴ Tamtéž.

Komise povinny vynahradit nositelům práv újmu, kterou utrpěli v důsledku výjimek ze svých práv nebo v důsledku jejich omezení. V jiných případech členské státy sice takovou povinnost nemají, ale mohou se pro podobnou kompenzaci samy rozhodnout. Kdyby omezení nebo výjimka, která vyvolá mechanismus přiměřené náhrady, měla získat přeshraniční platnost (například při užití knih pro ilustraci v rámci internetového kurzu vedeného univerzitou v členském státě „A“ se studenty v členském státě „B“), pak by také bylo nutno objasnit, podle které národní legislativy se má stanovit výše této náhrady a kdo náhradu zaplatí.⁶⁷⁵

Vyvstává tak otázka flexibility a adaptability – tedy jakým nejvhodnějším mechanismem zajistit (bude-li to nutné), aby byl odpovídajícím způsobem upraven předpisový rámec v EU a v členských státech (buď abychom měli jistotu, že určité způsoby užití jsou pokryty výjimkou, nebo abychom měli jistotu, že pro určité způsoby užití budeme potřebovat svolení). Hlavní otázkou tak dle Komise je, zda je možné zavést do předpisového rámce EU a členských států větší flexibilitu a přitom zároveň zajistit požadovanou úroveň právní jistoty včetně fungování jednotného trhu a respektování mezinárodních závazků EU.⁶⁷⁶

Otázky, které ve výše uvedené souvislosti Komise kladla respondentům, se týkaly omezení a výjimek z autorského práva ve vztahu k: (i) přístupu k obsahu v knihovnách a archivech - uchovávání a archivace děl, přístupu ke knihovním fondům z míst mimo knihovnu, e-půjčování a masové digitalizace, (ii) používání materiálů k ilustraci v rámci nekomerční výuky, (iii) pro účely vědeckého výzkumu, (iv) pro osoby s postižením; (v) tzv. „*text and data mining*“ (vytěžování textu a dat), kterým se zjednodušeně řečeno rozumí analýza textu pomocí softwaru či použití jiných automatických procesů; a konečně (vi) UGC (uživatelsky generovaného obsahu).

Konzultace však nevynechala ani otázky týkající se soukromého kopírování a reprografie, spravedlivé odměny pro autory a výkonné umělce i toho, zda nynější občanskoprávní rámec pro vymáhání práva dokáže zajistit a udržet správnou rovnováhu

⁶⁷⁵ Celé tamtéž.

⁶⁷⁶ Celé tamtéž. Str. 19.

mezi právy autorů a výkonných umělců na respektování jejich autorských práv a právem ostatních subjektů například na ochranu soukromí a osobních dat.

Komise na závěr požádala respondenty o názor na zavedení jednotné unijní ochrany autorských děl, přičemž nechala prostor respondentům adresovat i otázky, které nebyly součástí dotazníku.

Na základě výsledků veřejné konzultace by měla Komise vyprodukovat dlouho očekávanou Bílou knihu, jež by měla stanovit oblasti autorského práva, které bude nezbytné zrevidovat. Teprve na základě Bílé knihy budou následně předkládány konkrétní legislativní návrhy. Vzhledem k tomu však, že publikace Bílé knihy byla už několikrát v průběhu roku 2014 odložena, nezavdává to příliš mnoho optimismu k brzké změně.

Nezbytnost reformy znovu zdůraznil téměř rok poté, co byla ze strany Komise očekávána prezentace konkrétních reformních návrhů, také Evropský parlament. 9. července 2015 zveřejnil Evropský parlament tiskovou zprávu⁶⁷⁷, kde zdůraznil, že návrhy na reformu autorského práva v rámci EU budou muset zaručit spravedlivou rovnováhu mezi právy a oprávněnými zájmy jak tvůrců, tak uživatelů, přičemž vyzval ke zlepšení přístupu k online obsahu napříč hranicemi států, zejména s ohledem na televizní a filmovou produkci, a to i za respektování významu teritoriálních licencí. Parlament navíc uvedl, že Komise by měla zrevidovat stávající systém výjimek autorského práva tak, aby byl lépe adaptovatelný v digitálním prostředí a také zvážit aplikaci minimálního standardu ochrany. Parlament nicméně také požaduje zajištění spravedlivé a odpovídající odměny pro všechny kategorie nositelů práv, a to s ohledem na digitální distribuci jejich děl a zároveň zlepšení kontraktní pozice autorů a výkonných umělců ve vztahu k ostatním nositelům práv a zprostředkovatelům. Parlament také zdůraznil, že chce, aby Komise prozkoumala potenciální dopad jednotného Evropského autorskoprávního titulu (*Single European Copyright Title*), který by pokrýl celé území EU.

⁶⁷⁷ Viz Tisková zpráva Evropského parlamentu - *Copyright reform: promote cultural diversity and ensure access to it, say MEPs*. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20150703IPR73903/html/Copyright-reform-promote-cultural-diversity-and-ensure-access-to-it-say-MEPs>.

Výše uvedenou zprávu vydal Parlament v souvislosti s diskusí o návrzích na reformu autorského práva, který mj., dle poslankyně Evropského parlamentu Julie Rady, „nezvratně odmítl“ hojně mediálně diskutovaný návrh na omezení práva volně (bez omezení) fotografovat veřejná místa, budovy a jiná veřejně přístupná autorská díla.⁶⁷⁸ Konkrétně je ve zveřejněné zprávě Parlamentu uvedeno, že: „*Ohledně práva vytvořit a publikovat obrazy a fotografie veřejných budov a uměleckých děl, poslanci upřednostňují zachování současného stavu a proto odmítají návrh rozhodnutí, že komerční užití takových obrázků by mělo vyžadovat autorizaci od nositelů práv. V souladu se současným autorským právem EU, mohou, ale nemusí, členské státy vložit do své legislativy tzv. „klauzuli svobody panoramatu“ (freedom of panorama clause).*“⁶⁷⁹ Dle Parlamentu by nyní mělo následovat předložení komplexního návrhu k modernizaci autorského práva Komisí.

Další z kontroverzních návrhů, který je poslední dobou předmětem mediálních diskusí a může se také objevit v návrzích Komise na reformu autorského práva, je tzv. „*Google tax*“, jelikož jej, dle svého vlastního vyjádření, podporuje i Günther Oettinger, komisař pro digitální ekonomiku a společnost.⁶⁸⁰ „*Google tax*“ se používá jako zkratka ve vztahu k nově vytvořenému autorskému právu pro vydavatele zpravodajství (news), jenž ukládá vyhledavačům (zejm. tedy Google, ale i např. Yahoo) povinnost platit autorské honoráře za užití zpravodajských článků ve formě zobrazování úryvků z nich (v rámci služby jako např. Google News) nositelům takového nového autorského práva.⁶⁸¹

Reakce Googlu na tento zákon, který Španělsko přijalo v říjnu minulého roku, byla rychlá a razantní, a to zrušení poskytování služby Google News ve Španělsku. Španělsko

⁶⁷⁸ Tamtéž.

⁶⁷⁹ Tamtéž.

⁶⁸⁰ Viz *Copyright reform: Oettinger open to Spanish 'Google tax' model*. Euroactive.com. 15. července 2015. Dostupné na: <http://www.euractiv.com/sections/infosociety/copyright-reform-oettinger-open-spanish-google-tax-model-316314>.

⁶⁸¹ Viz např. Rushe, Dominic. *Google News Spain to close in response to story links 'tax'*. The Guardian. 11. prosinec 2014. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/technology/2014/dec/11/google-news-spain-to-close-in-response-to-tax-on-story-links>.

však není jediné, které v poslední době přijalo obdobný zákon. Další zemí je Německo⁶⁸², kde však poté, co v reakci na nový zákon Google odstranil veškeré německé internetové zpravodajství z Google News, v důsledku čehož prudce poklesl provoz na jejich stránkách (na něž jsou vázány výnosy z reklamy), vydavatelé zpanikařili, což vedlo nakonec k tomu, že VG Media – německý kolektivní správce, který vybírá poplatky za užití děl, poskytl Googlu (specificky jen Googlu) bezplatnou licenci k publikování úryvků novinových článků.⁶⁸³

Jak z výše uvedeného vyplývá, názorů na to, co představuje ideální reformu autorských práv pro digitální věk je mnoho, a velmi se liší. Zatímco by se vzhledem k předmětu převážně akademických diskusí dalo očekávat, že by reforma měla jít zmírněním restrikcí ve vymáhání autorských práv a otevřením autorských práv k širšímu užití děl bez rizika postihu, realita je, zdá se, odlišná. Z prozatímních návrhů zatím vyplývá, že spíše převažují tendence k rozšíření autorského práva, a to, obrazně řečeno, do všech stran. Bude tak velmi zajímavé sledovat kudy a ve prospěch jaké části spektra

⁶⁸² Tzv. „*Leistungsschutzrecht für Presseverleger*“ se stalo součástí německého autorského zákona (87f, 87g and 87h) a konkrétně stanoví nové výlučné autorské právo pro vydavatele tisku týkající se komerčního užití jejich děl v trvání jednoho roku, které tím pádem brání vyhledavačům, aby tato díla, nebo jejich části, po tuto dobu zobrazovaly bez zaplacení za jejich užití. Více viz např. Rosati, Eleonora. *The German 'Google Tax' Law: Groovy or Greedy?* The Weblog of the *Journal of Intellectual Property Law and Practice*. 26. června 2013. Dostupné na: <http://jiplp.blogspot.cz/2013/06/the-german-google-tax-law-groovy-or.html>, či https://en.wikipedia.org/wiki/Ancillary_copyright_for_press_publishers.

Federace německých vydavatelů tisku vydala v této souvislosti prohlášení, že „[...] v digitálním věku je takovéto právo zásadní k ochraně společných snah novinářů a vydavatelů“. Na druhou stranu mluvčí Googlu oponoval, že: „Nemáme žádné pochopení pro takové plány, jelikož dodatečné autorské právo postrádá faktický, ekonomický i právní základ. A v tomto názoru nejsme sami. Federace německého průmyslu ale i dalších asociací vehementně oponuje dodatečnému autorskému právu pro vydavatele. Dokonce i německý parlament není v názoru jednotný a to z dobrého důvodu. Dodatečné autorské právo by znamenalo masivní škody pro německou ekonomiku. Je to ohrožení práva na informace. [...]“ Viz Schwartz, Mathew J. *Germany Wants To Charge Google For News Snippets*. 21. srpna 2012. Informationweek.com. Dostupné na: <http://www.informationweek.com/regulations/germany-wants-to-charge-google-for-news-snippets/d/d-id/1105901?>

⁶⁸³ K tomu viz Baker, Jennifer. *Spanish 'Google tax' could end up like Germany's everyone-BUT-Google tax*. The Register. 4. listopad 2014. Dostupné na: http://www.theregister.co.uk/2014/11/04/so_called_spanish_google_tax_could_end_up_like_germanys_everyone_but_google_tax. Viz také Masnick, Mike. *German Publishers Grant Google A 'Free License' Google Never Needed To Post News Snippets*. Techdirt.com. 23. říjen 2014. Dostupné na: <https://www.techdirt.com/articles/20141023/06145528919/german-publishers-grant-google-free-license-google-never-needed-to-post-news-snippets.shtml>.

informační společnosti se nakonec reforma autorského práva bude globálně ubírat a v jakém časovém horizontu.

5.3 Úvahy *de lege ferenda*

Přestože je reforma autorského práva k docílení jednotného digitálního trhu už po několik let jednou z hlavních priorit USA, EU, ale i zbytku vyspělého světa, nedají se s ohledem na značnou polaritu názorů účastníků informační společnosti s nejrůznějšími ekonomickými zájmy, ale také na složitost celé věci, v dohledné době očekávat převratná řešení stávající nevyhovující situace. Jak se totiž ukazuje, autorské právo je pouze malou součástí komplexního a komplikovaného právního, ekonomického a technického systému pravidel, kde každá změna může být příčinou řetězce událostí, jež se mohou v konečném důsledku ukázat jako kontraproduktivní i pro ty, kteří se změn domáhali (*viz* např. případ „Google tax“). Dosud je tedy reforma autorského práva v online světě přítomna spíše v obecných proklamacích bez jakéhokoli reálného dopadu (*viz* ať už vývoj v USA, či EU).

Jak je nastíněno výše, tvorba práva informačních technologií, kam v širším pojetí patří i autorské právo, nenaráží jen na specifické problémy ve vztahu k aplikovatelnosti a vymahatelnosti práva vzhledem k fyzické neomezenosti kyberprostoru, ale také ve vztahu k vlastní normotvorbě, kdy vzhledem k charakteru tohoto oboru práva, který se zabývá pravidly užívání různých technologií, existuje značný tlak na technické fakticity, který zvyšuje nebezpečí konfliktu deontických právních a aletických (technických) pravidel.⁶⁸⁴

Proto co se týká jakýchkoli legislativních pokusů tvorby práva informačních technologií nebo interpretace soudních orgánů při tvorbě judikatury, mělo by se tak dít při pochopení charakteru celosvětové informační sítě, která je založena na informační svobodě a informačním sebeurčení uživatelů⁶⁸⁵, což však bohužel velmi často není ten případ. Jakékoli potlačení nebo omezení těchto základních a zásadních předpokladů samotné existence informační společnosti ať už v rámci tvorby, aplikace či vymáhání práva může

⁶⁸⁴ Polčák, R. *Internet a proměny práva*. Auditorium s.r.o. Praha 2012. Str. 56.

⁶⁸⁵ Tamtéž. Str. 58. Resp. Wilhelm, A. G. *Digital Nation – Toward an Inclusive Information Society*. Cambridge. MIT Press, 2004. Str. 37 a násl.

vést k destrukci informační společnosti, či destrukci řady kriticky důležitých společenských funkcionalit Internetu.⁶⁸⁶

Není to ale jen sociologicko-spoolečenský rozměr Internetu, faktická složitost tvorby právních pravidel v digitálním světě a nepochopení podstaty tohoto světa těmi, kteří tato pravidla tvoří. Je to také (logická) ovlivnitelnost, a není dokonce třeba se ani bát slova úplatnost těch, kteří z určité podoby právního řádu ekonomicky těží. To je také důvodem, proč jsou politici i legislativci v zásadě schopni správně pojmenovat to, co informační společnost a digitální trh pálí a brzdí v rozvoji, ale jen do té doby, dokud se jedná o nezávaznou diskusi.

Jako příklad lze uvést EU, kde, jak je výše v této kapitole detailně popsáno, probíhají v posledních letech intenzivní diskuse o nutnosti zrevidovat systém autorských práv v digitálním věku, a to jeho zjednodušením a otevřením (*viz* výše). Tyto snahy vyústily mj. do vypsání veřejné konzultace, která obsahovala relevantní otázky, jejichž řešení by mohlo znamenat významný posun v cestě k jednotnému digitálnímu trhu. I přestože byly výsledky konzultace známy už v první polovině července 2014, vyhodnocení konzultace jsme se nedočkali dodnes a otázkou je, zda se jich dočkáme alespoň do konce roku 2015.

Namísto toho, aby se orgány EU zabývaly otázkami, které byly předmětem veřejné konzultace, projednával Evropský parlament v rámci plenárního zasedání v červenci 2015 naprosto nesouvisející návrhy typu omezení „svobody panoramatu“, kdy by k pořízení fotografie, obrazu, či videa apod. jakékoli veřejné budovy, sochy, či jiného veřejně přístupného autorského díla bylo potřeba souhlasu nositelů práv, či možné zakotvení tzv. „Google tax“, jako zcela nového výlučného autorského práva pro vydavatele tisku (*viz* výše), pro celou EU, tedy v podstatě návrhy na další zbytnění autorského práva, namísto návrhů na jeho zjednodušení a uvolnění.

Tento nesoulad mezi vyjádřeními politiků ohledně nutnosti autorské právo zjednodušit pro použití v kyberprostoru a jejich činy, které spočívají v předkládání návrhů,

⁶⁸⁶ Tamtéž.

jež autorské právo naopak komplikuje, je však pouze pokračováním dlouhodobého trendu „nafukování“ autorského práva, ke kterému v posledních letech dochází. Jak bylo v jakémsi odborném článku trefně podotknuto, autorské právo v poslední době zažívá nebývalé přírůstky ochrany, a to jak do „výšky“ (prodloužení doby ochrany), „šířky“ (rozsah práv), tak „hloubky“ (rozsah jeho prosazování). Názor na to, komu takové návrhy zákonů, pokud by byly přijaty, slouží, necht' si každý učiní sám, ale ke spravedlivému vyvážení práv členů informační společnosti ani k jednotě digitálního trhu to rozhodně nepřispívá.

Proto, vzhledem ke všemu výše uvedenému, jsou jakékoli úvahy *de lege ferenda* o tom, jak by měl ideálně systém autorského práva v globálním digitálním světě vypadat, potřeba konfrontovat s tím, co je reálně možné uskutečnit. Do úvah o tom, co je v rámci možného, je pak nepochybně potřeba zahrnout i ekonomické realie, tzn. např. sílu a moc telekomunikační lobby (síťová neutralita), sílu a moc hudebního průmyslu, který světově ovládají společnosti, jejichž počet je nižší než počet prstů na jedné ruce⁶⁸⁷, či audiovizuálního průmyslu pro změnu ovládaného Hollywoodskými filmovými studii apod.⁶⁸⁸

5.3.1 Jednotné evropské autorské právo

Z hlediska autorského práva v rámci EU a plánu docílit vybudování jednotného digitálního trhu by bezpochyby bylo ideální vytvořit a zavést jednotné autorské právo, které by vytvořilo jednotné podmínky jak ochrany, tak vymáhání autorského práva v celé EU.

Jedna z významných organizací, která také prosazuje zavedení jednotného evropského práva je European Copyright Society (dále jen „ECS“), jejímiž členy jsou

⁶⁸⁷ Např. hudební průmysl ovládají v současné době tři společnosti, a to: Universal Music Group (<http://www.universalmusic.com/>), Sony Music Entertainment (www.sonymusic.com) a Warner Music Group (<http://www.wmg.com/>).

⁶⁸⁸ Zatímco v USA je z hlediska těchto realii situace obdobná, na rozdíl od Evropy jsou tam lidé zvyklí se ve věcech veřejných angažovat. Jako příklad lze uvést veřejný odpor proti návrhu zákona FCC na omezení síťové neutrality, či odpor veřejnosti i akademické obce, který se vzedmul proti návrhům zákonů SOPA a PIPA.

přední evropští vědci a akademici zabývající se autorským právem.⁶⁸⁹ V dopise, který na konci roku 2014 adresovali Güntherovi Oettingerovi, komisaři pro digitální ekonomiku a společnost, doslova píše: „*Rádi bychom postoupili ještě o krok dál a zdůraznili potřebu reformy autorského práva v EU, která bude hledět dále do budoucnosti a bude mít větší dosah, a to ve formě unifikace autorského práva (nikoli další harmonizace). Členové Evropské společnosti pro autorské právo [ECS] jsou přesvědčeni, že dozrál čas k tomu, aby se začalo pracovat na evropském autorském právu, které by bylo přímo a jednotně aplikovatelné v rámci celé Unie.*“⁶⁹⁰ Dopis dále uvádí, že ani 25leté úsilí vložené do harmonizace autorského práva nezměnilo jeho statut jako zásadně národního práva. „*Každý členský stát má stále své autorské právo a práva související s autorským právem, která jsou aplikovatelná výlučně v rámci hranic jednotlivých členských států.*“⁶⁹¹ Tato teritorialita dle ECS vedla k fragmentaci trhů, která rozhodujícím způsobem brání vytvoření jednotného digitálního trhu pro kreativní obsah a podkopává mezinárodní konkurenceschopnost EU.⁶⁹² ECS v této souvislosti také v dopise uvedla, že předchozí snaha Komise překonat fragmentaci prosazením multiteritoriální nebo pan-evropské kolektivní licence může pomoci, nicméně „*otevřela nové smluvní a právní problémy (např. oslabením existujících modelů blanketního licencování na národní úrovni), přičemž stávající problémy fragmentace trhu přetrvávají.*“⁶⁹³

K myšlence jednotného autorského práva akademici předvídají určitou rezistenci jako na příliš drastické opatření, na druhou však uvádí, že je to „*jediná možnost, jak může být dosaženo jednotného digitálního trhu pro zboží a služby založené na autorském právu.*“⁶⁹⁴ K podpoře svých argumentů vyjmenovávají seznam výhod takové unifikace, mezi které patří např. nahrazení nesrozumitelných a vzájemně si odporujících pravidel,

⁶⁸⁹ Viz New, William. *Top European Copyright Experts Urge Reform, Unification Of Copyright*. Intellectual Property Watch. 5. ledna 2015. Dostupné na: <http://www.ip-watch.org/2015/01/05/top-european-copyright-experts-urge-reform-unification-of-copyright/>.

⁶⁹⁰ Citace dopisu viz tamtéž.

⁶⁹¹ Tamtéž.

⁶⁹² Tamtéž.

⁶⁹³ Tamtéž.

⁶⁹⁴ Tamtéž.

což by zvýšilo právní bezpečnost a transparentnost, a na druhé straně snížilo transakční náklady a náklady na vymáhání autorských práv apod., což by evropské legislativě umožnilo „vybudovat si pozici globálního lídra v nastavování autorskoprávních pravidel.“⁶⁹⁵ Jak si však i členové ECS sami uvědomují, jedná se o velmi ambiciózní plán, který není uskutečnitelný ve střednědobém ani dlouhodobějším horizontu.⁶⁹⁶

Vzhledem k nemožnosti dosáhnout ideálu jednotného autorského práva v rámci EU by však neměly být vzdány snahy o prosazení a uskutečnění alespoň parciálních změn, které jsou v současné době hojně diskutovanými v rámci orgánů EU, zejm. Komise a Parlamentu. K některým otázkám, které se těchto potencionálních dílčích změn autorského práva týkají, se mj. vyjadřovala i široká laická a odborná veřejnost napříč EU v rámci veřejné konzultace ukončené v loňském roce (viz výše), což je potencionálně pozitivní ve vztahu k jejich případné realizaci. Jedná se zejména o následující možné změny:

- zavedení jednotného evropského autorskoprávního titulu (*Single European Copyright Title*);
- odstranění tzv. geo-blockingu;
- harmonizace výjimek a omezení autorského práva v členských státech EU (při zavedení nových výjimek např. pro e-půjčování, používání literárních autorských děl pro ilustrativní účely v rámci nekomerční výuky a vědeckého výzkumu, text a data mining atd.);
- uvolnění pravidel pro tzv. lidovou kreativitu; či
- harmonizace NTD procedury se zavedením tzv. put-back po vzoru DMCA, apod.

⁶⁹⁵ Tamtéž.

⁶⁹⁶ Tamtéž.

5.3.2 Jednotný evropský autorskoprávní titul

K jednotnému evropskému autorskoprávnímu titulu se měli možnost vyjádřit respondenti z celého spektra informační společnosti v rámci veřejné konzultace. Komise v konzultačním dokumentu jednak přímo požádala respondenty o názor na zavedení jednotné unijní ochrany autorských děl, přičemž jim nechala prostor adresovat i otázky, které nebyly součástí dotazníku a jednak se přímo v jedné z otázek respondentů dotázala na to, zda by bylo vhodné zavést v rámci EU registrační systém autorských děl (viz kapitola 5.1.2.2 výše).

I když zavedení jednotného titulu a registrace děl spolu nemusí nezbytně souviset, lze si představit, že formalizování vzniku autorského práva jako podmínky možnosti jeho registrace v rámci EU (jež by tím pádem představoval jednotný titul), by mohlo být považováno mnohými za výhodné. Na druhou stranu jde takové řešení proti kontinentálnímu pojetí autorského práva zakotveného mj. ve stávajících mezinárodních závazcích, což činí velmi málo pravděpodobným, že by takové řešení bylo možné uskutečnit.

Formalizace autorských práv zavedením jednotného evropského autorskoprávního titulu je i přes výše uvedený rozpor s tradičním evropským pojetím autorského práva tématem, které se v odborných diskusích poměrně často opakuje. Jako „nejčistější řešení“ fragmentace autorských práv v EU je vidí např. také Julia Rada, europoslankyně za Pirátskou stranu Německa a místopředsedkyně frakce Zelení/EFA v Evropském parlamentu, která se domnívá, že úprava jednotného evropského autorskoprávního titulu by mohla vypadat obdobně jako úprava evropského patentu nebo evropské ochranné známky.⁶⁹⁷ Podle Rady by z takového řešení profitovali jak nositelé práv, kteří by měli jednotnou platformu úpravy svých práv, tak uživatelé, kteří by měli větší právní jistotu ohledně přeshraničního užití děl. Navíc by takové řešení snížilo transakční náklady a náklady na vypořádání práv.⁶⁹⁸

⁶⁹⁷ K tomu viz <https://juliarada.eu/copyright-evaluation-report-explained/>.

⁶⁹⁸ Tamtéž.

5.3.3 Odstranění geo-blockingu

Také odstranění geo-blockingu, tzn. restrikcí ve vztahu k obsahu v rámci EU, bylo předmětem dotazů v rámci veřejné konzultace (viz kapitola 5.1.2.2 výše), ale řešilo se také v rámci dialogu „Licence pro Evropu“ (viz kapitola 5.1.2.1 výše).

Geo-blocking, kterého je docíleno poskytováním teritoriálních licencí, je pod palbou kritiky zejména ve vztahu k audiovizuálnímu obsahu, ale nejen k němu. Vzhledem k různorodosti obsahu (veškerý autorskoprávní obsah), který geo-blockingu podléhá, je nicméně těžké si představit jednoduché řešení, které by předpokládalo dosažení shody všech zainteresovaných stran ve vztahu ke každému typu obsahu.

Více by v tomto ohledu mohla osvětlit separátní veřejná konzultace, kterou Komise ve vztahu k neodůvodněnému geo-blockingu vypsala v srpnu 2015 a jejíž otázky by měly být známy ve druhé polovině září stejného roku.⁶⁹⁹

5.3.4 Harmonizace výjimek a omezení autorského práva

Jak už uvedeno výše v této práci, ochrana autorského práva nebyla nikdy absolutní. Systém výjimek a omezení autorského práva je pak tím zásadním elementem autorského práva, který by měl zajistit rovnováhu na jedné straně mezi autory a nositeli práv a na straně druhé mezi soutěžiteli a uživateli autorských děl (kultury). Harmonizace systému výjimek a omezení z autorského práva by byla výhodná pro všechny strany zájmového spektra. Nejen že by umožnila snadnější legální šíření děl napříč hranicemi, ale také uživatelé by měli právní jistotu o tom, jaké užití děl je legální, a jaké nikoli.⁷⁰⁰

Na druhou stranu by harmonizace, či ideálně unifikace výjimek a omezení autorských práv v EU měla umožňovat určitou míru flexibility tak, aby se autorskoprávní systém ochrany byl schopen přizpůsobit konkrétním okolnostem a sociálním potřebám,

⁶⁹⁹ Viz <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-me/consultations>.

⁷⁰⁰ K tomu viz ECS (European Copyright Society). *Limitations And Exceptions As Key Elements Of The Legal Framework For Copyright In The European Union – Opinion On The Judgment Of The CJEU In Case C-201/13 Deckmyn*. 12. listopadu 2014. Dostupné na: <http://www.ip-watch.org/2014/11/12/limitations-and-exceptions-as-key-elements-of-the-legal-framework-for-copyright-in-the-european-union-opinion-on-the-judgment-of-the-cjeu-in-case-c-20113-deckmyn/>.

k čemuž by však mohla dobře sloužit stávající úprava tříkrokového testu.⁷⁰¹ Tříkrokový test by tak neměl být chápán jako další omezení, ale naopak, jako ustanovení, které umožňuje uplatnění výjimky, či omezení – tedy jako „*opening clause*“.⁷⁰²

5.3.5 Uvolnění pravidel pro lidovou tvořivost/amatérskou kulturu

S nástupem UGC (*User Generated Content*) se změnila realita užívání kultury. Z tzv. „*read-only*“ kultury, jak jí nazývá Lessig⁷⁰³, tj. kultury, která nás provázela většinu 20. století a která je charakterizovaná tím, že jí uživatelé pouze konzumují, se ve 21. století, díky UGC, stala tzv. „*read & write*“ kulturou.⁷⁰⁴ „*Read & write*“ kultura, či amatérská kultura (lidová tvořivost), se vyznačuje nikoli jen prostou konzumací autorských děl, ale naopak tím, že uživatelé Internetu vytvářejí ze stávajících děl svoje vlastní díla.⁷⁰⁵ Tento typ kultury dříve zůstal zcela mimo zájem autorského práva, ale to se s nástupem Internetu a UGC změnilo. Vzhledem k tomu pak, že zejm. mladá generace „žije“ prakticky výlučně online, dostává se velmi často, resp. pokaždé, když se této kreativní činnosti účastní, do sporu s autorským právem, což je nežádoucí.

Autorské právo by proto mělo tento typ nekomerčního užití děl umožňovat, ať už změnou podmínek pro volné užití díla, či změnou podmínek licencování, ideálně pak s platností pro celé území EU, i když tato problematika není jednoduchá, jak by se mohlo na první pohled zdát (vymezení toho, co je nekomerční užití apod.).

5.3.6 Harmonizace NTD procedury

Jak je uvedeno výše v této práci, NTD procedura byla zavedena Směrnicí o elektronickém obchodu jako podmínka uplatnění imunity pro ISP, kteří poskytují hostingové služby, nicméně nestanovila její konkrétní podobu. Právní úprava

⁷⁰¹ Tamtéž.

⁷⁰² Tamtéž.

⁷⁰³ K tomu viz např. přednáška prof. Laurence Lessiga v rámci TED Conferences. Dostupné na: http://www.ted.com/talks/larry_lessig_says_the_law_is_strangling_creativity. K tomu také <https://lwn.net/Articles/199877/>, popř. <http://us.aving.net/news/view.php?articleId=17613>.

⁷⁰⁴ Tamtéž.

⁷⁰⁵ Tamtéž.

v jednotlivých členských státech se proto v tomto ohledu liší, což je z hlediska právní jistoty předmětem kritiky celého spektra informační společnosti.

EU proto v roce 2010 vypsal veřejnou konzultaci (*Public consultation on the future of electronic commerce in the internal market and the implementation of the Directive on electronic commerce (2000/31/EC)*)⁷⁰⁶ ke zhodnocení implementace Směrnice o elektronickém obchodu, která se mj. týkala také interpretace ustanovení o odpovědnosti ISP. Dle souhrnné zprávy o výsledcích veřejné konzultace (*Summary Report*)⁷⁰⁷ se respondenti mj. jednoznačně vyjádřili pro harmonizaci NTD procedury v rámci celé EU, byť se neshodli v názorech na její konkrétní podobě.

Ve sdělení z 11. ledna 2012 Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru pro regiony, nazvaném Ucelený rámec pro budování důvěry v Jednotný digitální trh pro elektronické obchodování a online služby pak Komise představila novou „*notice and action*“ iniciativu.⁷⁰⁸ Poté, 4. června 2012 vyhlásila další veřejnou konzultaci - Čistý a otevřený Internet: veřejná konzultace k procedurám k oznamování a jednání ve vztahu k nelegálnímu obsahu hostovaném (*hosted*) na stránkách ISP⁷⁰⁹, která byla ukončena 11. září 2012 a obsahovala řadu otázek týkajících se nejzávažnějších problémů s *notice and action* procedurami, jako je právní nejistota související s fragmentací právní úpravy, úprava časového horizontu, ve kterém musí ISP stáhnout nezákonný obsah, šikanózní oznámení, či možné zavedení protioznámení (*counter-notifications*) po vzoru DMCA k zajištění lepší ochrany svobody slova.

Shrnutí a hodnocení veřejné konzultace měla Evropská komise poskytnout v průběhu roku 2013. V dubnu 2013, Komise vydala pracovní dokument útvarů Komise

⁷⁰⁶ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/e-commerce_en.htm.

⁷⁰⁷ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/e-commerce/summary_report_en.pdf.

⁷⁰⁸ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/notice_and_action/index_en.htm a http://eur-lex.europa.eu/resource.HTML?uri=cellar:87375c7c-1bd0-445d-b251-60599af8c73b.0009.03/DOC_1&format=PDF.

⁷⁰⁹ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2012/clean-and-open-internet_en.htm.

Akční plán pro elektronický obchod pro období 2012 – 2015.⁷¹⁰ Dokument také shrnuje kroky, které byly podniknuty v rámci *notice and action* iniciativy, bohužel však neobsahuje žádné konkrétní plány do budoucna, pouze vágně uvádí, že Komise pracuje na hodnocení vlivu *notice and action* procedur.⁷¹¹ V souvislosti s případnou revizí NTD procedury se ale také hovoří o návrhu nové směrnice - *Notice and action Directive*.⁷¹² Návrh směrnice však zatím nebyl zveřejněn a ani oficiální informace o tom, že se připravuje.⁷¹³ Uvidíme tedy, jakým směrem se konkrétní úprava EU nakonec vydá.

Základem nové úpravy (ať už v rámci Směrnice o elektronickém obchodu, či nové směrnice) by však mělo být to, na čem se respondenti veřejných konzultací shodli, tzn. zejména objasnění relevantních pojmů, nejlépe však stanovení formálních podmínek pro oznámení (*notices*) tak, aby ISP věděli, která oznámení mají akceptovat a která ne, zvážení zavedení procedury protioznámení (*counter-notices*) po vzoru DMCA, zachování principů transparentnosti, proporcionality ve vztahu k základním právům, zejména svobody projevu a spravedlivého procesu, kde ISP nebudou fungovat jako tvůrci rychlé spravedlnosti bez možnosti se proti ní bránit apod.⁷¹⁴

⁷¹⁰ Viz http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action-plan_en.pdf.

⁷¹¹ Viz Kuczerawy, Aleksandra. *Intermediary Liability & Freedom of Expression: Recent Developments in the EU Notice & Action Initiative*. ICRI Working Paper Series. Dostupné na: <https://www.law.kuleuven.be/be/icri/> a http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action-plan_en.pdf.

⁷¹² Tamtéž.

⁷¹³ Tamtéž.

⁷¹⁴ Tamtéž.

„*Changes and progress very rarely are gifts from above.
They come out of struggles from below.
The answer to what's next depends on people like you.
Nobody else can answer it. It's not predictable.*”

Noam Chomsky⁷¹⁵

“*Změny a pokrok jsou jen výjimečně dary shora.
Jsou výsledkem nezměrného úsilí zdola.
Odpověď na to, co bude dál, záleží na lidech jako jste vy.
Nikdo jiný na to nedokáže odpovědět. Není to předvídatelné.*”

Noam Chomsky

6. ZÁVĚR

Autorské právo je jedním z těch právních odvětví, které se v souvislosti s rozvojem Internetu dostalo do popředí zájmu celé globální informační společnosti - jak právních teoretiků a legislativců tak uživatelů, ISP, ale i těch, kteří mají úmysl využít specifika kyberprostoru k vlastnímu nelegálnímu obohacení. Autorské právo (ale i trestní právo hmotné a procesní) je striktně teritoriální, což značně komplikuje nalezení schůdných řešení k jeho ochraně a vymáhání v globálním informačním světě.

Nicméně k tomu, abychom pochopili, jak probíhá komunikace na Internetu, jak se v kyberprostoru utvářejí právní vztahy i jakým způsobem může být např. realizována kriminalita v kyberprostoru, včetně porušování autorských práv, musíme nejprve pochopit technickou podstatu fungování Internetu. Jinými slovy, znalost technického fungování Internetu a jeho vývoje nám umožňuje pochopit, jak jednotlivé státy prosazují svoji autoritu v kyberprostoru, legitimitu jejího uplatňování i způsoby, kterými tak činí. Umožní nám ale také pochopit, ve kterých oblastech uplatňování státní moci naráží na svoje limity, ať už se jedná o boj s kyberkriminalitou, omezení některými stávajícími mezinárodními

⁷¹⁵ Chomsky, Noam. *What Next? The Elections, the Economy, and the World*. Video. 24. listopadu 2008. Dostupné na: http://www.democracynow.org/2008/11/24/noam_chomsky_what_next_the_elections.

závazky, či nezbytnost respektovat „globální zákon“, jenž představují pravidla pro přidělování jmen a adres na Internetu a technická specifikace internetových protokolů.

Teprve po seznámení se s technickou podstatou Internetu a tím, kdo jej kontroluje a rozhoduje o pravidlech, kterými se řídí, seznámení se s původním hodnotovým systémem kyberprostoru, který do něj vtělili jeho tvůrci a důvody, které vedly k jeho postupné změně, a seznámením se s vývojem prosazování autority státu v kyberprostoru a způsobech a mezích jejího uplatňování, je teprve možné zkoumat a analyzovat, jak se v kyberprostoru vyvíjelo a jak a čím je limitováno autorské právo.

Pokud pak hovoříme o odpovědnosti za porušování autorských práv na Internetu, hovoříme především o odpovědnosti poskytovatelů internetových služeb (tzv. ISP z anglického *Internet Service Providers*), bez kterých se na Internetu neobejde žádná interakce. Vzhledem k tomu, že se ISP nacházejí v nejlepším faktickém postavení, které jim umožňuje zamezit online porušování autorských práv, stali se z hlediska odpovědnosti za porušování autorských práv, a to už od dob komerčního rozvoje Internetu, nejvíce atakovanou skupinou nejen držitelů autorských práv, ale také státní mocí. Jako nejdůležitějším účastníkům kyberprostoru, bez kterých se neobejde žádná online interakce, se jim však podařilo vyvinout dostatečný tlak na odpovědné státní autority k tomu, aby pro ně bylo vytvořeno takové právní prostředí, které jim umožní podnikat bez nepřiměřených rizik odpovědnosti za cizí obsah. Princip imunit (bezpečných přístavů) ve vztahu k cizímu obsahu našel právní zakotvení ve většině vyspělých států, tzn. také v právním řádu USA i EU, tj. ve dvou nevýznamnějších právních blocích, kterými se tato práce zabývá.

Efektivita ochrany autorského práva se přitom stala obtížně řešitelným problémem zejména s rozvojem Web 2.0 a s ním uživatelsky generovaného obsahu a s rozvojem sdílení souborů prostřednictvím tzv. P2P sítí a *cyberlockers*. V tomto ohledu prošlo vymáhání autorských práv dramatickým vývojem, kde státy dosud hledají tu správnou kombinaci legislativních a dalších opatření včetně spolupráce se soukromým sektorem a rozvíjení mezinárodní spolupráce, která by vedla k uspokojivému výsledku. V rámci tohoto vývoje se pak postupně mění nejen názory těch, kteří nelegálně sdílejí, ale i těch, kteří jsou nelegálním sdílením poškozováni. Ukazuje se například, a začínají si to uvědomovat všechny strany názorového spektra informační společnosti, že důležitou

motivací k nelegálnímu stahování či sdílení autorských děl online nejsou jen právní aspekty, ale také např. úroveň technologického vývoje nebo širší nabídky, jejich snadná dostupnost a kvalita. Bylo mnohokrát statisticky doloženo, že ve státech, kde se podařilo přiblížit legálními nabídkami těm nelegálním, výrazně kleslo porušování autorských práv online.

Vývoj a limity autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti je tedy tématem komplexním, ke kterému přispívá mnoho velmi různorodých faktorů. Pouze ucelená znalost celé problematiky umožňuje porozumět tomu, že stávající neutěšená situace s ohledem na porušování autorských práv online není jen výsledkem neschopnosti států najít ideální kombinaci vhodných opatření ve výše uvedeném smyslu, ale že je také důsledkem nevyhovujícího systému autorského práva, který jednoduše není schopen zajistit rovnováhu uplatňování práv a zájmů všech členů globální informační společnosti v digitálním věku.

SHRNUTÍ

Téma této disertační práce – vývoj a limity autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti, je poměrně široké a komplexní, přičemž zahrnuje celou řadu podtémat. Jak je uvedeno v úvodu práce, dnešní globální informační společnost je determinována vznikem a vývojem Internetu, který zcela změnil způsoby sociální interakce mezi lidmi, předefinoval veškerá tradiční komunikační média, vytvořil nové typy podnikání i podnikatelských příležitostí, pohání světovou ekonomiku a podílí se také zásadním způsobem na ekonomikách jednotlivých států (s konstantně vzrůstající tendencí). Vzhledem k tomu pak, že je v kyberprostoru všechno kopií, zasáhl Internet do světa autorů, resp. do jejich obchodních modelů, naprosto bezprecedentním způsobem, před padesáti lety nepředstavitelným.

Ochrana autorských práv online se stala obtížně řešitelným problémem zejména s rozvojem „Web 2.0“, někdy také nazývaného „participativní web“ a s ním uživatelsky generovaného obsahu (*user generated content* – UGC), s rozvojem *peer-to-peer* (P2P) sdílení souborů a v nedávné době také tzv. *cyberlockers*. Porušování autorských práv online je nicméně komplexním fenoménem, ke kterému přispívá celá řada rozličných faktorů. Pouze úplná znalost celé problematiky, včetně znalosti historie, vývoje a technického fungování Internetu, umožňuje vidět ucelený obraz a také nakonec odhalit, proč je nezbytná globální revize a reforma současného systému autorského práva.

Tato práce se snaží ucelený obraz celé problematiky, tj. vývoje a limitů autorskoprávní ochrany v globální informační společnosti, zprostředkovat. Kromě stručné anotace, úvodu, závěru a tohoto stručného shrnutí práce, je práce rozdělena na čtyři hlavní obsahové části s názvy: Globální informační společnost, Vývoj autorskoprávní ochrany v kyberprostoru, Limity autorskoprávní ochrany v kyberprostoru a Reforma autorského práva a úvahy *de lege ferenda*.

Druhá část práce s názvem Globální informační společnost, která následuje po úvodu, se věnuje vymezení globální informační společnosti a tomu, co ji determinuje. V rámci této části práce se nachází popis vzniku, vývoje a správy Internetu, norem globální informační společnosti i hodnotového systému, na kterém stojí, včetně vymezení autority státu v kyberprostoru a způsobů a mezí jejího prosazování.

Třetí část práce s názvem Vývoj autorskoprávní ochrany v kyberprostoru pak podrobně popisuje, jak se v kyberprostoru vyvíjela ochrana autorského práva. Věnuje se popisu ekosystému porušování autorských práv včetně vymezení hlavních hráčů, kteří se porušování autorských práv účastní, nastínění různých přístupů k vymáhání autorských práv online a nakonec podrobnému legislativnímu vymezení odpovědnosti ISP, a to v USA, Evropské unii a České republice. Na závěr této části jsou shrnuty některé zásadní rozsudky Soudního dvora Evropské unie (dříve Evropského soudního dvora) a Evropského soudu pro lidská práva, které mají vliv na výklad relevantních právních ustanovení.

Čtvrtá část práce s názvem se zabývá limity autorskoprávní ochrany v kyberprostoru, kterými jsou míněny především páchaní přeshraniční kyberkriminality, a to zejména prostřednictvím P2P sítí a tzv. *cyberlockers*. Tato část práce nastiňuje specifika online pirátství a zdůrazňuje nezbytnost mezinárodní spolupráce a spolupráce se soukromým sektorem při jeho potírání. Zprostředkovává ale také vhled do vývoje P2P sítí i *cyberlockers*, odhaluje technické pozadí jejich fungování a popisuje přístup soudů k nelegálnímu sdílení autorských děl jejich prostřednictvím, a to zejména v USA a v rámci EU.

Pátá část práce, obsahově poslední, s názvem Reforma autorského práva a úvahy *de lege ferenda*, se věnuje chystané reformě autorského práva, která se stala prioritou napříč státy i kontinenty, se zvláštním zaměřením na aktuální kroky přijaté v rámci EU. Na závěr této části práce jsou uvedeny úvahy *de lege ferenda*.

Za závěrem disertační práce následuje toto stručné shrnutí, přičemž práce je uzavřena seznamem vybraných právních předpisů a použité judikatury.

SUMMARY

The subject of this thesis, titled “The Evolution and the Limits of the Copyright Protection in the Global Information Society”, is rather broad and complex, including a number of different sub-subjects. As is stated in the introduction, today’s global information society is determined by the birth and evolution of the Internet, which has transformed the methods of social interaction, re-defined the traditional communication media, created new types of business as well as business opportunities. The Internet has become an important driving force in the global economy and also a fundamental part of individual state economies, with a tendency towards constant growth. Since in cyberspace everything is a copy, the Internet has also affected the world of authors – or their business models – in an unprecedented way that would have been absolutely inconceivable fifty years ago.

The effectiveness of the protection of copyright online has become a problem where solutions can be found only with difficulty, particularly with the evolution of “Web 2.0”, sometimes called the “Participative Web”, represented by user-generated content (UGC), and also with the evolution of peer-to-peer (P2P) file sharing and, more recently, cyberlockers. However, online copyright infringement is a complex phenomenon with a multiplicity of contributing factors. Only a complete knowledge and understanding of the whole issue, including the history, evolution and technical background of the Internet, enables one to see the full picture and ultimately reveals why the current copyright system sorely needs global review and reform.

This dissertation aims to present the full picture in this area regarding the evolution of the Internet and the limits of copyright protection in the global information society. Besides the abstract, introduction, conclusion and this brief summary, the work is divided into four main parts titled as follows: The Global Information Society, The Evolution of Copyright Protection in Cyberspace, The Limits of Copyright Protection in Cyberspace and Copyright Law Reform and Considerations for *De Lege Ferenda*.

The second part of the dissertation, following the Introduction and titled The Global Information Society, focuses on defining the global information society and aspects that are determining it. This part of the thesis covers the description of the birth, history and

governance of the Internet, the norms of the global information society and the value system that is inherent to it and also includes specification of the state authority in cyberspace and the methods and limitations of its enforcement.

The third part of this work, titled *The Evolution of Copyright Protection in Cyberspace*, describes in detail how copyright protection in cyberspace evolved. It outlines the online ecosystem in which online infringement takes place, introduces the main players taking part in online copyright infringement as well as different approaches to online copyright enforcement and, lastly, comprehensively defines the legal liability of ISPs in the USA, EU and the Czech Republic. The conclusion of this section summarizes some of the essential judgments of the Court of Justice of the European Union (European Court of Justice) and of the European Court of Human Rights.

The fourth part of this thesis addresses the limits of copyright protection in cyberspace, meaning, for the purpose of this thesis, cross-border cybercriminality by way of, in particular, *peer-to-peer* (P2P) file sharing *networks* and cyberlockers. This chapter outlines the specifics of online piracy, emphasizing the necessity of international cooperation and cooperation with the private sector in combating cybercrime. It also provides insight into the development of the P2P networks and cyberlockers, uncovers the technical background of how they work and describes the judicial approaches to the illegal file sharing of copyrighted works through these systems, particularly in the USA and the EU.

The fifth part of this work, titled *Copyright Law Reform and Considerations for De Lege Ferenda*, deals with the planned reform of copyright rules that has become a priority across the states and continents, with a special focus on the recent actions taken within the EU. The closing part of this chapter presents some considerations of the author of this thesis for *de lege ferenda*.

The Conclusion of this thesis is followed by this brief summary, the bibliography and the list of case law.

VYBRANÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

(i) Mezinárodní úmluvy a smlouvy a regionální dohody

- **Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl** (*Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*) z roku 1886, doplněná v Paříži dne 4. Května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. Listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. Března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. Června 1928, v Bruselu dne 26. Června 1948, ve Stockholmu dne 14. Července 1967 a v Paříži dne 24. Července 1971.

Vyhláška ministra zahraničních věcí ČR č. 133/1980 Sb.

(definovaná v této práci jako „RÚB“).

- **Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví** (*The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS*), která je přílohou 1C Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (*The World Trade Organization – WTO*) podepsané v Marrákeši dne 15. Dubna 1994.

Sdělení MZV ČR č. 191/1995 Sb.

(definovaná v této práci jako „TRIPS“).

- **Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském** (*World Intellectual Property Organization Copyright Treaty – WIPO*).

Sdělení MZV ČR č. 33/2002 Sb. m. s.

(definovaná v této práci jako „WCT“).

- **Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech** (*WIPO Performances and Phonograms Treaty*).

Sdělení MZV ČR č. 48/2002 Sb. Sb. m. s.

(definovaná v této práci jako „WPPT“).

- **Pekingská smlouva o ochraně uměleckých výkonů v audiovizi** (*The Beijing Treaty on Audiovisual Performances*) z 24. Června 2012, podepsaná ČR 29. Dubna 2013 a EU 19. Června 2013 (dosud není v platnosti).

- **Marrákešská smlouva o usnadnění přístupu nevidomých k autorskoprávně chráněným dílům** (*Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled*) z 27. Června 2013, podepsaná ČR 24. Června 2014 a EU 30. Dubna 2014 (dosud není v platnosti).

- **Smlouva o založení Evropského společenství**, resp. o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k EU z 16. Dubna 2003.

Sdělení MZV č. 44/2004 Sb. m. s.
(definovaná v této práci jako „SZES“).

- **Smlouva o fungování Evropské unie** – konsolidované znění (*Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*) (*Official Journal – C 326, 26.10.2012, p. 47–390*) z 26. Října 2012.

(definovaná v této práci jako „SFEU“).

- **Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství** (*Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community*) z 13. Prosince 2007 (*Official Journal – C 306, 17.12.2007, p. 1–271*).

Sdělení MZV č. 111/2009 Sb. m. s.

- **Úmluva Rady Evropy o počítačové kriminalitě** z 23. Dubna 2001.

Sdělení MZV č. 104/2014 Sb.
(definovaná v této práci jako „Úmluva o počítačové kriminalitě“).

- **Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě** ze 7. Listopadu 2002.

Sdělení MZV č. 9/2015 Sb.
(definovaný v této práci jako „Protokol“).

- **Úmluva RE o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání** z roku 2007 – v květnu 2015 dal Parlament České republiky doporučení k ratifikaci.

- **Agreement on Cooperation in Combating Offences related to Computer Information** (2001) – v rámci Společenství nezávislých států (*Commonwealth of Independent States*, zkráceně CIS).
 - **Computer and Computer Related Crimes Bill** (2002) a Model Law on Electronic Evidence (2002) – v rámci Zemí Commonwealthu.
 - **Agreement on Cooperation in the Field of International Information Security (2010)** – v rámci Šanghajské organizace pro spolupráci (*The Shanghai Cooperation Organization*, zkráceně SCO).
 - **Cybersecurity Draft Model Bill** (2011) – v rámci Společného trhu pro východní a jižní Afriku (*Common Market for Eastern and Southern Africa*, zkráceně COMESA).
 - **Draft Directive on Fighting Cybercrime within ECOWAS** (2009) – v rámci Hospodářského společenství západoafrických států (*Economic Community of West African States*, zkráceně ECOWAS).
 - **Draft Convention on the Establishment of a Legal Framework Conducive to Cybersecurity in Africa** (2012) – v rámci Africké unie (*African Union*).
 - **Arab Convention on Combating Information Technology Offences** (2010) – v rámci Ligy arabských států (*League of Arab States*).
 - **Model Legislative Texts on Cybercrime/e-Crimes and Electronic Evidence** (2010) – v rámci ITU/*Caribbean Community* (CARICOM)/*Caribbean Telecommunications Union* (CTU).
 - **Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie** (2000) – v rámci OSN; sdělením MZV – 74/2013 Sb.m.s..
- (ii) **Právní předpisy Evropské Unie**
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1301/2013 ze dne 17. prosince 2013 **o Evropském fondu pro regionální rozvoj, o zvláštních ustanoveních týkajících se cíle Investice pro růst a zaměstnanost** a o zrušení nařízení ES č. 1080/2006.
(*Official Journal* L 347, 20.12.2013, p. 289–302).

- Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví **opatření týkající se jednotného evropského trhu elektronických komunikací a vytvoření propojeného kontinentu** a kterým se mění směrnice 2002/20/ES, 2002/21/ES a 2002/22/ES a nařízení (ES) č. 1211/2009 a (EU) č. 531/2012.

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. Února 2014 o **kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu.**
(*Official Journal* L 84/72, 20/3/2014).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. Října 2012 o **některých povolených způsobech užití osiřelých děl.**
(*Official Journal* L 299/5, 27/10/2012).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. Prosince 2006 o **době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících** (kodifikované znění směrnice 93/98/EHS).
(*Official Journal* L 372/12, 27/12/2006).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. Září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o **době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.**
(*Official Journal* L 265/1, 11/10/2011).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. Dubna 2009 o **právní ochraně počítačových programů** (kodifikované znění směrnice 91/520/EHS).
(*Official Journal* L 111/16, 5/5/2009).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. Března 1996 o **právní ochraně databází.**
(*Official Journal* L 077, 27/03/1996 p. 20 – 28).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. Května 2001 o **harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.**

(*Official Journal* L 167, 22/06/2001 p. 10 – 19).

(definovaná v této práci jako „Informační směrnice“).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. Dubna 2004 **o dodržování práv duševního vlastnictví.**

(*Official Journal* L 157, 30.4.2004).

(definovaná v této práci jako „Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví“).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. Června 2000 **o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu.**

(*Official Journal* L 178, 17/07/2000 S. 1 – 16).

(definovaná v této práci jako „Směrnice o elektronickém obchodu“).

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. Července 2007 **o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy.**

(*Official Journal* L 199, 31.7.2007, p. 40–49).

(definované v této práci jako „Řím II“).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. Prosince 2011 **o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii**, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV

(*Official Journal* L 335, 17.12.2011).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. Března 2006 **o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí** a o změně směrnice 2002/58/ES

(*Official Journal* L 105, 13.4.2006).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU ze dne 12. Srpna 2013 **o útocích proti informačním systémům**, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2005/222/JHA ze dne 24. Února 2005.

(*Official Journal* L 218, 14.8.2013, p. 8–14).

- Návrh směrnice **o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně bezpečnosti sítí a informací v Unii** (COM/2013/0048).
 - Rámcové rozhodnutí Rady 2001/413/JHA ze dne 28. Května 2001 **o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků.**
(*Official Journal* L 149, 2.6.2001, p. 1–4).
 - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. Prosince 2003 **o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem.**
(*Official Journal* L 376, 27.12.2006, p. 28–35).
 - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. Října 1995 **o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.**
(*Official Journal* L 281, 23.11.1995, p. 31–50).
 - Směrnice Evropského parlamentu a rady č. 98/34/ES ze dne 22. Června 1998, ve znění směrnice 98/48/ES, **o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů a pravidel pro služby informační společnosti.**
(*Official Journal* L 217, 5.8.1998, p. 18–26).
- (iii) **České právní předpisy**
- Zákon č. **121/2000 Sb.**, o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.
(definovaný v této práci jako „Autorský zákon“).
 - Zákon č. **418/2011 Sb.**, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim v platném znění.
 - Zákon č. **40/2009 Sb.**, trestní zákoník v platném znění.
 - Zákon č. **181/2014 Sb.**, o kybernetické bezpečnosti v platném znění.
 - Vyhláška č. **316/2014 Sb.**, o kybernetické bezpečnosti v platném znění.

- Vyhláška č. 317/2014 Sb., o významných informačních systémech a jejich určujících kritériích v platném znění.
- Nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury v platném znění.
- Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti v platném znění.

(definovaný v této práci jako „ZSIS“).

- Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích) v platném znění.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

(definovaný v této práci jako „NOZ“).

(iv) Jiné předpisy

- **Statement of Policy, Management of Internet Names and Addresses**, 63 Fed. Reg. 31741(1998) z 5. Června 1998, známý jako “*White Paper*”.
- **Affirmation of Commitment of the United States Department of Commerce and the Internet Association for Assigned Names and Numbers** (Potvrzení závazku Ministerstva obchodu USA a ICANN) z 30. Zář 2009.
- **Federal Wire Act** (Public Law 87-216; 13. Zář 1961).
- **Travel Act** (18 U.S.C. § 1952).
- **Illegal Gambling Business Act** (18 U.S.C. §1955).
- **Digital Millenium Copyright Act (DMCA)** (17 U.S.C.).
- **Online Copyright Infringement Liability Limitation Act (OCILLA)** (17 U.S.C. § 512).
- **Communication Decency Act (CDA)** (47 U.S.C.).

- **HADOPI** (*Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits d'auteur sur Internet*) zákon č. 2009-669 z 12. Června 2009.
- **SOPA** – Stop Online Piracy Act, Bill 3261 nebo H.R. 3261. Nebyl schválen.
- **PIPA** – Protect Intellectual Property Act, celým názvem Preventing Real Online Threats to Economic Creativity and Theft of Intellectual Property Act of 2011, taktéž známý jako Senate Bill 968 či S. 968. Nebyl schválen.

PŘEHLED JUDIKATURY

(i) Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (ESD)

- **C-236/08 až C-238/08** ze 3. března 2010, Google France SARL, Google Inc. vs. Louis Vuitton Malletier SA (C-236/08), a Google France SARL vs. Viaticum SA, Luteciel SARL (C-237/08), a Google France SARL vs. Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL, Pierre-Alexis Thonetovi, Bruno Raboinovi, Tiger SARL (C-238/08).
(definovaný v této práci jako „Google vs. Louis Vuitton“).
- **C-89/04** ze dne 2. června 2005, Mediakabel BV vs. Commissariaat voor de Media, (I-489).
- **C-324/09** ze 12. července 2011, L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC, Laboratoire Garnier & Cie, L'Oréal (UK) Ltd vs. eBay International AG, eBay Europe SARL, eBay (UK) Ltd, Stephenu Pottsovi, Tracy Ratchford, Marii Ormsby, Jamesovi Clarkovi, Joanně Clarke, Glenovi Foxovi, Rukhsaně Bi.
(definovaný v této práci jako „L'Oréal vs. eBay“).
- **C-466/12** ze 13. února 2014, Nils Svensson and Others vs. Retriever Sverige AB
(definovaný v této práci jako „Svensson“).
- **C-348/1** z 24. října 2014, BestWater International GmbH vs. Michael Mebes, Sefan Potsch.
(definovaný v této práci jako „BestWater“).
- **C-279/13** z 26. března 2015 ve věci C More Entertainment AB vs. Linus Sandberg.
(definovaný v této práci jako „C More Entertainment“)
- **C-275/06** z 29. ledna 2008, Productores de Música de España (Promusicae) vs. Telefónica de España SAU.
(definovaný v této práci jako „Promusicae vs. Telefónica“).
- **C-314/12** ze 27. března 2014, UPC Telekabel Wien GmbH vs. Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH.

(definovaný v této práci jako „UPC Telekabel Wien“).

- **C-70/10** z 24. Listopadu 2011, *Scarlet Extended SA vs. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*.

(definovaný v této práci jako „Scarlet Extended vs. SABAM“).

- **C-360/10** z 16. Února 2012, *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) vs. Netlog NV*.

(definovaný v této práci jako „Scarlet Extended vs. Netlog“).

- **C-607/11** ze 7. Března 2013 v případě *ITV Broadcasting Ltd, ITV 2 Ltd, ITV Digital Channels Ltd, Channel 4 Television Corporation, 4 Ventures Ltd, Channel 5 Broadcasting Ltd a ITV Studios Ltd vs. TVCatchup Ltd*.

(definovaný v této práci jako „TVCatchup“).

- **C-131/12** ze 13. Května 2014 – *Google Spain SL, Google Inc. vs. La Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*.

(definovaný v této práci jako „Google vs. González“).

- **C-41/74** ze 4. Prosince 1974 – *Yvonne van Duyn vs. Home Office*.

- **C-148/78** z 5. Dubna 1979 – *Pretura di Milano – Italy (milánské státní zastupitelství v Itálii) vs. Tullio Ratti*.

- **C-14/83** z 10. Dubna 1984 – *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann vs. Land Nordrhein-Westfalen*.

- **C-106/89** z 13. Listopadu 1990 – *Marleasing SA vs. La Comercial Internacional de Alimentacion SA*.

(ii) **Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“)**

- **Delfi AS vs. Estonsko** z 16. Června 2015, velký senát (*Grand Chamber*) ESLP, No. 64569/09.

- **Megadat.com SRL vs. Moldavsko** z 8. Dubna 2008, No. 21151/04.

- **Ahmet Yildirim vs. Turecko** z 18. Prosince 2012, No. 3111/10.

(iii) Rozhodnutí českých soudů

- **PROLUX Consulting Int., s. r. o. vs. Internet Info, s. r. o.**, rozhodnutí Městského soudu v Praze č. j. 10 Cm 47/2009 – 39 ze dne 17. Března 2010, Vrchního soudu v Praze č. j. 3 Cmo 197/2010 – 82 ze dne 2. Března 2011 a Nejvyššího soudu České republiky č. j. 23 Cdo 2623/2011 ze dne 31. Července 2013.

(definovaný v této práci jako „Prolux vs. Internet Info“).

- **BIOGRAF JAN SVĚRÁK s. r. o. vs. ShareRapid, a. s.**, rozhodnutí Městského soudu v Praze z 2. Prosince 2011, č.j. 31 C 72/2011-33 a Vrchního soudu v Praze ze dne 27. Února 2013 o odmítnutí odvolání.
- **Případ „Libereckého piráta“** – rozhodnutí Okresního soudu v Liberci č. j. 7 Tm 13/2011-553 ze dne 24. Listopadu 2011, Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 31 Tmo 5/2012-613 ze dne 19. Zář 2012 a Nejvyššího soudu České republiky č. j. 8 Tdo 137/2013-43 ze dne 27. Února 2013 a Ústavního soudu České republiky sp. zn. III. ÚS 1768/13 ze dne 10. Zář 2013.
- **Případ „Seriál český“** – rozhodnutí Městského soudu v Brně sp. zn. 9 T 310/2013 ze dne 27. Února 2014, Krajského soudu v Brně sp. zn. 8 To 145/2014 ze dne 29. Dubna 2014 a Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 Tdo 1136/2014 ze dne 12. Listopadu 2014.

(iv) Jiná rozhodnutí

- **LICRA vs. Yahoo** – LICRA – Ligy proti rasismu a antisemitismu a Unie židovských francouzských studentů (Ligue contre le racisme et l'antisémitisme a Union des étudiants juifs de France) se Société Yahoo! France – rozhodnutí francouzského soudu (*Tribunal de grand instance*) v roce 2000.
- **Dow Jones & Co. Inc. vs. Gutnick** – rozhodnutí australského soudu (*High Court of Australia*) z roku 2002.
- **Perfect 10, Inc. vs. Amazon.com, Inc., et al.** – rozhodnutí soudu USA – 487 F.3d 701, č. 06 – 55405 (9th Cir., 5. Květen 2007).

- **Cobrason vs. Google France et Inc., Home Cine Solutions** – rozhodnutí francouzského odvolacího soudu z 11. Května 2011.
- **Olivier Martinez vs. Google a Prisma Presse** – rozhodnutí francouzského soudu (*Tribunal de grand instance*) z 3. Listopadu 2011.
- **Metropolitan vs. Designtecnica** – Metropolitan International Schools Limited (T/A Skillstrain And/Or Train2game) vs. Designtecnica Corporation (T/A Digital Trends), Google Uk Limited a Google Ind, rozhodnutí britského soudu (High Court of Justice, Queen’s Bench Division) z 1. Října 2010 – [2010] EWHC 2411 (QB).
- **Bunt vs. Tilley & Others** – John Bunt vs. David Tilley, Paul Hancox, Christopher Stevens, AOL UK Ltd, Tiscali UK Ltd a British Telecommunications plc, rozhodnutí britského soudu (High Court of Justice, Queen’s Bench Division) z 10. Března 2006 – [2006] EWHC 407 (QB); [2007] 1 WLR 1243; [2006] 3 All ER 336; [2006] EMLR 523).
- **Copiepresse vs. Google** Copiepresse SCRL & alii vs. Google Inc., rozhodnutí belgického soudu z 5. Května 2011.
- **IFPI Finland vs. Elisa Corp.** – rozhodnutí finských soudů – obvodního soudu v Helsinkách z 26. Října 2011, č. 41552, (*Helsingin käräjäoikeuden päätös, 26/10/2011, No 41552*), odvolacího soudu v Helsinkách z 15. Června 2012, č. 1687 (*Helsingin hovioikeuden päätös, 15/06/2012, No 1687*) a nejvyššího soudu z 29. Října 2012, č. 2187 (*Korkeimman oikeuden päätös, 29/10/2012, No 2187*).
- **VZW Belgian Anti-Piracy Federation vs. NV Telenet** – rozhodnutí belgického odvolacího soudu v Antverpách (*Hof van Beroep*) z 26. Zář 2011, č. 2010/AR/2541 VZW Belgian Anti-Piracy Federation v NV Telenet, m.nt. Van Eecke & Fierens, Larcier RABG 2011/18 pp. 1269-1287.
- **Twentieth Century Fox Film Corp. vs. British Telecommunications PLC** – rozhodnutí britských soudů (*Royal Courts of Justice, High Court of Justice, Chancery Division*), z 28. Července 2011.
- **A&M Records, Inc. vs. Napster, Inc.**, rozhodnutí soudů USA z 12. Února 2001 – 239 F.3d 1004 (2001).
- **In re Aimster Copyright Litigation** – rozhodnutí soudů USA ze 30. Června 2003 – 334 F.3d 643 (7th Cir. 2003).

- **Columbia Pictures Industries, Inc. vs. Fung**, rozhodnutí soudů USA – No. 06 Civ. 5578, 2009 U. S. Dist. LEXIS 122661 (C. D. 21. Prosince 2009).
- **Perfect 10 vs. Megaupload**, rozhodnutí soudů USA – No. 11 cv 0191 – IEG (BLM) (SD Cal., 26. Června 2011)
- **Capitol Records Inc at al. Vs. MP3tunes LLC et al.**, rozhodnutí soudů USA – 07-cv-9931 (S.D.N.Y. 22. Srpna 2011 a 25. Října 2011).
- **Sociedad General de Autoresy Editores vs. D. J. G. C. (elrincondejesus.com)** – rozhodnutí španělských soudů (Juzgado Mercantil) (N° 401/09 E, AUTO N° 138/09, 2. Července 2009).
- **Atari Europe S.A.S.U. vs. Rapidshare AG** – rozhodnutí německých soudů (OLG (*Oberlandesgericht*) v Düsseldorfu), 22. Března 2010, Az I-20 U 166/09.
- **U.S. vs. American Library Association**, rozhodnutí soudů USA – 123 S. Ct. 2297 (2003).
- **American Library Association vs. Pataki**, rozhodnutí soudů USA – 969 F. Supp. 160 (S.D.N.Y.).

SEZNAM LITERATURY

(i) Knižní literatura

- Deibert, R.; Palfrey, J.; Rohozinski R.; Zittrain J., *Access Controlled: The Shaping of Power, Rights, and Rule in Cyberspace*. Massachusetts Institute of Technology. 2010.
- Goldsmith, Jack; Wu, Tim. Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2008. *Who Controls the Internet?: Illusions of a Borderless World*. Oxford University Press. 2006.
- Hafner, Katie; Lyon, Matthew. *Where Wizards Stay Up Late: The Origins of the Internet*; Simon & Schuster Paperback. 2006.
- Hansen, Hugh, C. *Intellectual Property Law and Policy*. Vol. 12. Hart Publishing. Oxford and Portland, Oregon. 2013.
- Husovec, Martin. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. CZ.NIC, z. s. p. o. 2014.
- Lessig, Lawrence. *Code: Version 2.0*. 2006; CC Attribution-ShareAlike. Dostupná také online pod licencí creative commons <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.
- Lessig, Lawrence. *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. Publikované online a také jako brožovaná kniha pod názvem – *Free Culture: The Nature and Future of Creativity*. The Pinguin Press. 2004. Dostupné online pod licencí Creative Commons <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/1.0/>.
- Polčák, R. *Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP*. Praha: Computer Press. 2007.
- Polčák, R. *Internet a proměny práva*. Auditorium s.r.o. Praha 2012.
- Telec, I.; Tůma P. *Autorský zákon. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2007.
- Tichý, L.; Arnold, R.; Zemánek, J.; Král R.; Dumbrovský, T. *Evropské právo*. 5. Přerpracované vydání. Praha: C. H. Beck. 2014.

- Van Schewick, Barbara. *Internet Architecture and Innovation*. First MIT Press paperback. 2012.
- Webster, F. *Theories of the Information Society*. 3. Vydání. New York: Routledge. 2006.
- Wilhelm, A.G. *Digital Nation – Toward an Inclusive Information Society*. Cambridge: MIT Press. 2004.
- Wu, Tim. *The Master Switch: the Rise and Fall of Information of the Information Empires*. Alfred A. Knopf, divize Random House, Inc. New York. 2010.
- Zittrain, Jonathan. *The Future of the Internet and How To Stop It*. Yale University Press 2008. Dostupné též pod licencí Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 License.

(ii) Odborné články

- Andruško, Alena. Reforma autorského práva na poli EU. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi. Jan Kříž a kol. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2014.
- Arezo, Emanuela. *Hyperlinks and making available right in the European Union: What future for the Internet after Svensson?*. 2014. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=2404250> nebo <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2404250>.
- Ballon, Ian C. *Third-Party Liability Limitations Available to Service Providers Under the Digital Millennium Copyright Act*. (kapitola 4 – *Copyright Protection in Cyberspace*, 2. edice publikace *E-Commerce and Internet Law: A Legal Treatise With Forms*, Thomson/West Publishing. 2015.); uveřejněno v rámci konference na Stanford Law School v červnu 2015 –*The 12th Annual Stanford eCommerce Best Practices Conference*. Dostupné na: <https://conferences.law.stanford.edu/bestpractice2015/wp-content/uploads/sites/45/2015/05/2015-06-08-12thAnnualE-CommerceBestPracticesConf-Materials-DMCA.pdf>.
- Bently, Lionel, prof. *Creativity and the Internet: Are We Building a Sustainable EcoSystem?* Publikováno v Hansen, Hugh, C. *Intellectual Property Law and*

- Policy*. Vol. 12. Hart Publishing. Oxford and Portland, Oregon. 2013. Kapitola V. Autorské právo. část E.
- Coffman K. G., Odlyzko A. M. *Growth of the Internet*. AT&T Labs. Preliminary version. Červenec 2001.
 - Cotter, Thomas F. *Some Observations on the Law and Economics of Intermediaries*. Legal Studies Research Paper Series, Accepted Paper No. 2005 – 14, October 2005. Washington and Lee University School of Law. Michigan State Law Review Vol 2005:1. Dostupné na poseidon01.ssrn.com.
 - De Beer, Jeremy; Clemmer, Christopher D. *Global Trends in Online Copyright Enforcement: A Non-Neutral Role for Network Intermediaries?* 49 *Jurimetrics J.* 375 – 409. 2009. Dostupné na: http://www.researchgate.net/publication/228189173_Global_Trends_in_Online_Copyright_Enforcement_A_Non-Neutral_Role_for_Network_Intermediaries.
 - Drath, Ross. *Hotfile, Megaupload, and the Future of Copyright on the Internet, What can Cyberlockers Tell us About DMCA Reform?* 12 *John Marshall Review of Intellectual Property Law*. 205. 2012.
 - Dreier, Thomas. *Limitations: The Centerpiece of Copyright in Distress*. *Journal of International Property, Information Technology, and Electronic Commerce Law*. Volume 1. 2010.
 - Farano, Béatrice Martinet. *Internet Intermediaries' Liability for Copyright and Trademark Infringement: Reconciling the EU and U.S. Approaches*. TTLF Working Paper No. 14. 2012. Dostupné na: <http://www.law.stanford.edu/organizations/programs-and-centers/transatlantic-technology-law-forum/ttlf-working-paper-series>.
 - Feiler, Lukas. *Website Blocking Injunctions under EU and U.S. Copyright Law — Slow Death of the Global Internet or Emergence of the Rule of National Copyright Law?* Publikováno v rámci Stanford – Vienna Transatlantic Technology Law Forum (TTLF) Papers. 2012. Dostupné na: https://www.law.stanford.edu/sites/default/files/publication/203758/doc/slspublic/feiler_wp13.pdf.
 - Giblin, Rebecca. *On the (New) New Zealand Graduated Response Law (and Why It's Unlikely to Achieve Its Aims)*. 62(4) *Telecommunications Journal of Australia*

- 54.1-54.14. 2012. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2198116.
- Giblin, Rebecca. *The P2P Wars: How Code Beat Law*. IEEE Internet Computing 16.3 (2012): 92-94. Dostupné na: <http://works.bepress.com/giblin/17/>.
 - Giblin, Rebecca. *Rewinding Sony: An Inducement Theory of Secondary Liability*. European Intellectual Property Review. Vol. 27, No. 11, 428 - 436, 2005. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=1029580>.
 - Gromov, Gregory. *Roads and Crossroads of the Internet History*. 1995. Dostupné na: http://www.netvalley.com/cgi-bin/intval/net_history.pl?chapter=1.
 - Charry, Steven. *The Net Effect*. Spectrum Online. Dostupné na: <http://www.spectrum.ieee.org/jun05/1219>.
 - Kuczerawy, Aleksandra. *Intermediary Liability & Freedom of Expression: Recent Developments in the EU Notice & Action Initiative*. ICRI Working Paper Series. Dostupné na: <https://www.law.kuleuven.be/be/icri/> a http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action-plan_en.pdf.
 - Peguera, Miquel. *The DMCA Safe Harbors and Their European Counterparts: a Comparative Analysis of Some Common Problems*. Columbia Journal of Law & the Arts. Vol. 32. 2009. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1468433##.
 - Petillion, Flip. *Copiepresse news: a Pyrrhic victory?* Dostupné na: <https://www.crowell.com/files/Copiepresse-news-a-Pyrrhic-victory-By-Flip-Petillion.pdf>.
 - Pužmanová, Rita, Ing., CSc., MBA. Věčné téma: přepojování okruhů či paketů (1). dostupné na: <http://www.svetsiti.cz/clanek.asp?cid=Vecne-tema-prepojovani-okruhu-ci-paketu-1-1842006>.
 - Rantou, Marianna. *The Growing Tension Between Copyright and Personal Data Protection on an Online Environment: The position of Internet Service Providers according to the European Court of Justice*. European Journal of Law and Technology. Vol 3, Issue 2. 2012.

- Reidenberg, Joel R. *Governing Networks and Rule-Making in Cyberspace*. 45 Emory L.J. 911. 1996. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/29.
- Reidenberg, Joel R. *Lex Informatica. The Formulation of Information Policy Rules through Technology*. 76 Texas Law Review. 1997-1998. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/42.
- Reidenberg, Joel R. *States and Internet Enforcement*. 2003. Dostupné na <http://www.poseidon01.ssrn.com>.
- Reidenberg, Joel R. *The Rule of Intellectual Property Law in the Internet Economy*. 44 Hous. L. Rev. 1073. 2007-2008. Dostupné na: http://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/37.
- Salzer, Jerom H.; Clark, David, D.; Reedem, David P. *End-to-End Arguments in System Design*. M.I.T. Laboratory for Computer Science. 1981. dostupné na: <http://web.mit.edu/Saltzer/www/publications/endtoend/endtoend.pdf>.
- Wang, Faye Fangfei, Dr. *Site-Blocking Orders in the EU: Justifications and Feasibility*. V rámci 14. ročníku konference IPSC (Intellectual Property Scholars Conference) na University of California, Berkeley, 7. - 8. srpna 2014. Dostupné na: https://www.law.berkeley.edu/files/Wang_Faye_Fangfei_IPSC_paper_2014.pdf.
- Wilhelm, A. G. *Digital Nation – Toward an Inclusive Information Society*. Cambridge. MIT Press, 2004.
- Wu, Tim. *Network Neutrality, Broadband Discrimination*, *Journal of Telecommunications and High Technology Law*. Vol. 2, p. 141. 2003. dostupná na papers.ssrn.com.
- Wu, Tim. *When Code Isn't Law*. Virginia Law Review. Vol. 89. červen 2003. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=41320.
- Zittrain, Jonathan; Albert, Kendra; Solow – Niederman, Alicia. *A Close Look at SOPA*. Publikováno na blogu - Future of the Internet. Prosinec 2011. Dostupné na: <http://futureoftheinternet.org/2011/12/>.
- ECS (European Copyright Society). *Limitations And Exceptions As Key Elements Of The Legal Framework For Copyright In The European Union – Opinion On The Judgment Of The CJEU In Case C-201/13 Deckmyn*. 12. listopadu 2014. Dostupné

na: <http://www.ip-watch.org/2014/11/12/limitations-and-exceptions-as-key-elements-of-the-legal-framework-for-copyright-in-the-european-union-opinion-on-the-judgment-of-the-cjeu-in-case-c-20113-deckmyn/>.

(iii) Další odborná literatura

- Andruško, Alena. Srovnání různých přístupů k porušování autorského práva na Internetu. VIII. ročník studentské vědecké odborné činnosti (SVOČ). 2015.
- Edwards, Lilian. Professor of E-Governance, University of Strathclyde. *Role and Responsibility of Internet Intermediaries in the Field of Copyright and Related Rights*. Dostupné na: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=170839.
- Haken, Jaroslav. Principy a využití technologie DHT (*Distributed Hash Tables*). Studentská práce. České vysoké učení technické, Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Sekce digitální ekonomiky. Odbor poštovních služeb a služeb informační společnosti. Výkladové stanovisko k § 3 – 6 ZSIS. 12. září 2012.
- Národní bezpečnostní úřad. Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky pro období let 2015 – 2020. Dostupné na: https://ccdcoe.org/sites/default/files/strategy/CZE_NCSS_cz.pdf.
- Postel, J. *The General Plan. NCP/TCP transition plan*. 1981. Dostupné na: <https://tools.ietf.org/html/rfc801>.
- Pravda, Ivan, Ing. Bc. Metody multiplexování, přenosové systémy PDH a SDH dostupné na: http://fel.jahho.cz/5.semestr/pts/X32PTS-slidy/p%FDedn%A0%E7ka_03%20-%20Metody%20multiplexov%A0n%A1,%20p%FDenosov%82%20syst%82my%20PDH%20a%20SDH.pdf.
- Research Division – Internet. *Case Law of the European Court of Human Rights*. Council of Europe/European Court of Human Rights. 2011. Dostupné na: www.echr.coe.int.

- Svanberg, Annika. *A Unique Approach to the Liability of P2P Intermediaries: a Comparative Study of Copyright Liability of Providers of Peer-To-Peer File Sharing Services in Canada and Sweden*. Disertační práce ke získání titulu Master of Laws. Faculty of Graduate Studies at the University of British Columbia. Duben 2013.
- Torlak, Murat, prof. *Switching & Transmission*. Dostupné na: <https://www.utdallas.edu/~torlak/courses/ee4367/lectures/packet.pdf>.

(iv) Dokumenty EU

- *Recommendations of the European Council: Europe and the Global Information Society*“ (tzv. Bangemannova zpráva). Dostupné např. na: http://cordis.europa.eu/news/rcn/2730_en.html.
- *Final Report on the Content Online Platform*. Květen 2009. http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/docs/other_actions/col_platform_report.pdf.
- Veřejná konzultace k revizi pravidel autorského práva v EU. Dostupné na: http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/Consultation-document_cesky_1.pdf a http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.
- *Report on the Responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf.
- *Creative Content in a European Digital Single Market: Challenges for the Future*. 29. října 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/docs/other_actions/col_2009/reflection_paper.pdf.
- *Public Consultation on the Future of Electronic Commerce in the Internal Market and the Implementation of the Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC)*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/e-commerce_en.htm.

- *Summary of the Results of the Public Consultation on the Future of Electronic Commerce in the Internal Market and the Implementation of the Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC).* Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/e-commerce/summary_report_en.pdf.
- *Consultation on Content Online.* Říjen 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2009/content_online_en.htm.
- *Notice and action Procedures.* Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/notice_and_action/.
- *A clean and open Internet: Public consultation on procedures for notifying and acting on illegal content hosted by online intermediaries.* Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2012/clean-and-open-internet_en.htm.
- *E-commerce Action Plan 2012 – 2015 – State of play 2013.* Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action-plan_en.pdf.
- *Communication on e-commerce and other online services (2012). Commission staff working document “Report on the implementation of the e-commerce action plan” – 23/04/2013.* Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/communications/2012/index_en.htm.
- *Lisbon Strategy for Growth and Jobs.* Dostupné na: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/.
- *EU. External Action. Fact Sheet. EU-US cooperation on cyber security and cyberspace.* Brusel. 26. března 2014. Dostupné na: http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140326_01_en.pdf.
- *eEurope 2002.* Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:l24226a>.
- *eEurope 2005.* Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l24226>.
- *i2010 eGovernment Action Plan.* Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l24226j>.

- Evropa 2020. Dostupné na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/flagship-initiatives/index_cs.htm.
- Evropská komise zahajuje debatu o jednotném digitálním trhu pro tvůrčí obsah distribuovaný online. 22. října 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/091563_cs.htm.
- Otevřené a budoucí konzultace – přehled. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-me/consultations>.
- Právní aspekty elektronického obchodu („směrnice o elektronickém obchodu“) Dostupné na: http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/other_policies/l24204_cs.htm.
- *Reda Report draft – explained*. Dostupné na: <https://juliareda.eu/copyright-evaluation-report-explained/>.
- *EU Single Market Documents*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/documents/index_en.htm#maincontentSec3.
- *Licenses for Europe*. Viz <http://ec.europa.eu/licences-for-europe-dialogue/en> a http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/licensing-europe/index_en.htm.
- *Licences for Europe stakeholder dialogue – Frequently Asked Questions*. 13. listopadu 2013. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-986_en.htm?locale=en.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru pro regiony o kreativním obsahu online na jednotném trhu. *Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Creative Content Online in the Single Market*. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0836:FIN:EN:PDF>.
- Sdělení Komise. Evropa 2020. Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. 3. března 2010. KOM(2010) 2020 v konečném znění. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:CS:PDF>.

- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru pro regiony. Ucelený rámec pro budování důvěry v Jednotný digitální trh pro elektronické obchodování a online služby (*A coherent Framework for Building Trust in the Digital Single Market for e-Commerce and Online Services*). 11. ledna 2012. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/notice_and_action/index_en.htm a http://eur-lex.europa.eu/resource.HTML?uri=cellar:87375c7c-1bd0-445d-b251-60599af8c73b.0009.03/DOC_1&format=PDF.
- Sdělení Komise o obsahu na jednotném digitálním trhu. 18. prosince 2012. COM/2012/0789 final. Dostupné na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/;ELX_SESSIONID=WDbvJxgPnyqbWFqxGfhWczQ1yfrpJPzGtgdg1sv7GS8WPhph0Ln!-1442889026?uri=CELEX:52012DC0789.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru. Obchod, růst a duševní vlastnictví – strategie ochrany a prosazování práv duševního vlastnictví ve třetích zemích. 2014. COM/2014/0389 final/. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52014DC0389>.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Otevřená a bezpečná Evropa: cesta k realizaci. 11. března 2014. Dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/an_open_and_secure_europe_-_making_it_happen_cs.pdf.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru. Cesta k obnovenému konsensu o prosazování práv duševního vlastnictví: akční plán EU. 1. července 2014. COM(2014)392. Dostupné na: [www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0392/_com_com\(2014\)0392_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0392/_com_com(2014)0392_cs.pdf).
- Závěry Evropské rady (24. a 25. října 2013). Dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/139212.pdf.
- Zelená kniha. Autorské právo ve znalostní ekonomice. 16. července 2008. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/CS/1-2008-466-CS-F1-1.Pdf>.

- Zelená kniha o online distribuci audiovizuálních děl v Evropské unii: příležitosti a výzvy při tvorbě jednotného digitálního trhu. 13. července 2011. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0427:FIN:CS:PDF>.
 - *European Parliament Press Release: Copyright reform: promote cultural diversity and ensure access to it, say MEPs.* 9. července 2015. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20150703IPR73903/html/Copyright-reform-promote-cultural-diversity-and-ensure-access-to-it-say-MEPs>.
 - Tisková zpráva Evropské komise: *Digitální agenda pro Evropu: klíčové iniciativy.* MEMO/10/200. 19. května 2010. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-200_cs.htm.
 - Tisková zpráva Evropské komise: Komise vypracovala koncepci práv duševního vlastnictví s cílem posílit tvořivost a inovace. IP/11/630. 24. května 2011. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-630_cs.htm.
 - Tisková zpráva Evropské komise: *Copyright –Commission launches public consultation.* 5. prosince 2013. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1213_en.htm?locale=en.
 - *EU Stakeholders Dialogue Memorandum of Understanding (MOU) on access to works by people with print disabilities.* 15. září 2009. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-info/2010/20100914_mou_en.pdf.
 - *Memorandum of Understanding (MOU) - Key Principles on the Digitisation and Making Available of Out-of-Commerce Works* z 20. září 2011. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-info/20110920-mou_en.pdf.
- (v) **Studie, dotazníky, výroční zprávy, statistiky**
- Asociace pro mezinárodní otázky, nezisková organizace (spolek.) *Briefing Paper 3/2014 – The Impact of Cyber Attacks on the Private Sector.* Srpen 2014. Dostupné na: <http://www.amo.cz/publikace/the-impact-of-cyber-attacks-on-the-private-sector.HTML#.VAGkGCzlrIW>.

- CCI (Center for Copyright Information) 1. výroční zpráva: *The Copyright Alert System Phase One and Beyond*. 28. května 2014. Dostupné na: http://www.copyrightinformation.org/wp-content/uploads/2014/05/Phase-One-And_Beyond.pdf.
- CDT (Center for Democracy and Technology). *The Stop Online Piracy Act, Summary, Problems and Implications*. 2011. Dostupné na: <https://cdt.org/insight/the-stop-online-piracy-act-summary-problems-and-implications-1/>.
- Copenhagen Economics pro Evropskou asociaci digitálních médií (EDiMA). *Online Intermediaries: Assessing the Economic Impact of the EU's Online Liability Regime*. Leden 2012. Dostupné na: <http://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/9/189/0/1253-01%20Edima%20Online%20Intermediaries%20Report%20FINAL%2010JAN2012.pdf>.
- Envisional Ltd. *Technical Report: An Estimate of Infringing Use of the Internet*. Leden 2011. Dostupné na http://documents.envisional.com/docs/Envisional-Internet_Usage-Jan2011.pdf.
- EUROPOL (European Police Office). *The Internet Organised Crime Threat Assessment (iOCTA)*. 2014. Dostupné na: www.europol.europa.eu.
- Evropská komise. *Global Alliance against Child Sexual Abuse Online Report – December 2013*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/global-alliance-against-child-abuse/docs/global_alliance_report_201312_en.pdf.
- IFPI. *Facts and Stats*. Dostupné na: <http://www.ifpi.org/facts-and-stats.php>.
- Fafinski, Stefan; Dutton, William H., Margetts, Helen. *Mapping and Measuring Cybercrime*. Oxford Internet Institute University of Oxford June 2010. Dostupné na: www.sfu.ca/icrc/content/oxford.forum.cybercrime.pdf.
- Hoorens, Stijn; Hunt, Priscillia; Malchiodi, Alessandro; Pacula, Rosalie Liccardo; Kadiyala, Srikanth; Rabinovich, Lila; Irving, Barrie. *Measuring IPR Infringements in the Internal Market. Development of a New Approach to Estimating the Impact of Infringements on Sales*. European Union. 2012. Dostupné na:

www.ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/ipr_infringement-report_en.pdf.

- *Digital Music Report 2015 – Charting the Path to Sustainable Growth*. IFPI. 2015. Dostupné na: <http://www.ifpi.org/news/Global-digital-music-revenues-match-physical-format-sales-for-first-time>.
- IPI (Institute for Policy Innovation). Siwek, Stephen E. *The True Cost of Sound Recording Piracy to the U.S. Economy*. 21. srpna 2007. Dostupné na: http://www.ipi.org/ipi_issues/detail/the-true-cost-of-sound-recording-piracy-to-the-us-economy.
- Kantar Media pro Ofcom. *Online Copyright Infringement Tracker Wave 4* (Covering period Mar 13 – May 13). Overview and key findings. Dostupné na: http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/telecoms-research/online-copyright/w4/OCI_MAIN_REPORT_W4_FINAL.pdf.
- McAfee, Inc. *Net Losses: Estimating the Global Cost of Cybercrime. Economic impact of cybercrime II. Report Summary*. 2014. Dostupné na http://csis.org/files/attachments/140609_McAfee_PDF.pdf.
- McKinsey Global Institute. *Na Internetu záleží, všeobecný vliv sítě na růst práce a prosperity (The Internet matters, the net's sweeping impact on growth, jobs, and prosperity)*. McKinsey&Company. 2011. Dostupné na: http://www.mckinsey.com/insights/high_tech_telecoms_internet/internet_matters.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). *Participative Web: User-Created Content*. 2007. Dostupné na: <http://www.oecd.org/general/olis.htm>.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). *The Economic and Social Role of Internet Intermediaries*. 2010. Dostupné na: <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/44949023.pdf>.
- Office for Harmonization in the Internal Market. *Intellectual Property Rights Intensive Industries: Contribution to Economic Performance and Employment in the European Union*. Industry-Level Analysis Report, September 2013. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/intellectual-property/docs/joint-report-epo-ohim-final-version_en.pdf.
- RIAA. *For Students Doing Reports*. Dostupné na: <http://www.riaa.com/faq.php>.

- SABIP (Strategic Advisory Board for Intellectual Property Policy). *Changing Attitudes and Behavior in the “Non-Internet” Digital World and Their Implications for Intellectual Property*. 2010. Dostupné na: <http://bufvc.ac.uk/copyright-guidance/mlr/index.php/site/255>.
 - Symantec Corporation. *Internet Security Threat Report*. 2014. Dostupné na: http://www.symantec.com/content/en/us/enterprise/other_resources/b-istr_main_report_v19_21291018.en-us.pdf.
 - The Intellectual Property Office. *International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report*. Únor 2015. Dostupné na: www.ipo.gov.uk.
 - Threat Report. Websense, Inc. 2013. Dostupné na: <http://www.websense.com/assets/reports/websense-2013-threat-report.pdf>.
 - UNDOC (United Nations Office on Drugs and Crime). *Comprehensive Study on Cybercrime. Draft—February 2013*. Dostupné na: www.unodc.org/documents/organized-crime/UNODC_CCPCJ_EG.4_2013/CYBERCRIME_STUDY_210213.pdf.
 - Verbiest, Thibault (ULYS); Spindler, Gerald, Prof. Dr. (University of Gottingen); Riccio, Giovanni Maria (University of Salerno); Van der Perre, Aurélie (CRID). *Study on the Liability of Internet Intermediaries*. 2. listopadu 2007. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/study/liability/final_report_en.pdf.
- (vi) Jiná literatura**
- Baker, Jennifer. *Spanish 'Google tax' could end up like Germany's everyone-BUT-Google tax*. The Register. 4. listopad 2014. Dostupné na: http://www.theregister.co.uk/2014/11/04/so_called_spanish_google_tax_could_end_up_like_germanys_everyone_but_google_tax.
 - Baralow, J. P. *A Declaration of the Independence of Cyberspace*. Publikovaná online ze švýcarského Davosu. 8. února 1996. Dostupné na: <https://projects.eff.org/~barlow/Declaration-Final.HTML>

- *Copyright reform: Oettinger open to Spanish 'Google tax' model.* Euroactive.com. 15. července 2015. Dostupné na: <http://www.euractiv.com/sections/infosociety/copyright-reform-oettinger-open-spanish-google-tax-model-316314>.
- Dillon, Michael. *Jon Postel's Legacy: A Keeper of Lists, An Internet Arbitrator.* *Internet World*, 26. říjen 1998. Dostupné na: <http://business.highbeam.com/546/article-1G1-55361121/jon-postel-legacy-keeper-lists-internet-arbitrator>.
- Ernesto. *Mininova and the Brain Clash in Court.* 2. června 2009. Dostupné na: <https://torrentfreak.com/mininova-and-brein-clash-in-court-090602/>.
- Cheng, Jacqui. *Germany says "nein" to three-strikes infringement plan.* Arstechnica. 6. února 2009. Dostupné na: <http://arstechnica.com/tech-policy/2009/02/germany-walks-away-from-three-strikes-internet-policy/>.
- Kasík, Pavel. *Český internet slaví 20. narozeniny, vzpomíná na skromné začátky.* 13. únor 2012. Dostupné na: http://technet.idnes.cz/cesky-internet-slavi-20-narozeniny-vzpomina-na-skromne-zacatky-p7u-sw_internet.aspx?c=A120213_000221_sw_internet_pka atd.
- Lessig, Laurence. *Přednáška v rámci TED Conferences.* Dostupné na: http://www.ted.com/talks/larry_lessig_says_the_law_is_strangling_creativity, nebo též <https://lwn.net/Articles/199877/>, popř. <http://us.aving.net/news/view.php?articleId=17613>.
- Lowrey, Annie. *Caribbean Nation Gets an International Go-Ahead to Break U.S. Copyright Laws.* *The New York Times*. 28. leden 2013. Dostupné na: http://www.nytimes.com/2013/01/29/business/global/dispute-with-antigua-and-barbuda-threatens-us-copyrights.HTML?_r=0.
- Mara, Kaitlin. *Lessig Calls For WIPO To Lead Overhaul Of Copyright System.* *Intellectual Property Watch*. 5. listopad 2011. Dostupné na: <http://www.ip-watch.org/2010/11/05/lessig-calls-for-wipo-to-lead-overhaul-of-copyright-system/>.
- Masnick, Mike. *German Publishers Grant Google A 'Free License' Google Never Needed To Post News Snippets.* *Techdirt.com*. 23. říjen 2014. Dostupné na: <https://www.techdirt.com/articles/20141023/06145528919/german-publishers-grant-google-free-license-google-never-needed-to-post-news-snippets.shtml>.

- McCREEVY, Ch. *Charlie McCREEVY speaks to the European Parliament JURI Committee*. 21. listopad 2006. Dostupné na http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-720_en.htm.
- New, William. *Top European Copyright Experts Urge Reform, Unification Of Copyright*. Intellectual Property Watch. 5. leden 2015. Dostupné na: <http://www.ip-watch.org/2015/01/05/top-european-copyright-experts-urge-reform-unification-of-copyright/>.
- Nicholson, Geoff. *Will the RIAA Pass Up Napster's \$1 Billion Offer?* Únor 2011. Dostupné na: <http://www.hitsquad.com/smm/news/708/>.
- Projekt FESnet - první verze projektu celorepublikové akademické sítě v ČR, předchůdce pozdějšího CESNETu. 31. červenec 1991. Muzeuminternetu.com. Dostupné na: <http://www.muzeuminternetu.cz/doc>.
- Reding, V. *Viviane Reding, EU Commissioner for Telecoms and Media Speech*. 9. červenec 2009. Dostupné na: www.europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-09-336_en.htm?locale=FR.
- Rosati, Eleonora. *The German 'Google Tax' Law: Groovy or Greedy?* The Weblog of the *Journal of Intellectual Property Law and Practice*. 26. červen 2013. Dostupné na: <http://jiplp.blogspot.cz/2013/06/the-german-google-tax-law-groovy-or.html>.
- Rushe, Dominic. *Google News Spain to close in response to story links 'tax'*. The Guardian. 11. prosinec 2014. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/technology/2014/dec/11/google-news-spain-to-close-in-response-to-tax-on-story-links>.
- Schwartz, Mathew J. *Germany Wants To Charge Google For News Snippets*. 21. srpen 2012. Informationweek.com. Dostupné na: <http://www.informationweek.com/regulations/germany-wants-to-charge-google-for-news-snippets/d/d-id/1105901>.
- Sweney, Mark. *Google - the Copiepresse fallout*. The Guardian. 14. únor 2007. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/media/2007/feb/14/digitalmedia.comment>.
- Williams, Lauren C. *The Battle Rages On: Internet Providers Sue FCC In Hopes Of Killing Net Neutrality*. 14. dubna 2015. Thinkprogress.com. Dostupné na:

<http://thinkprogress.org/justice/2015/04/14/3646996/battle-rages-internet-providers-sue-fcc-hopes-killing-net-neutrality>.

- 2013 Address by the Director General WIPO. Assemblies – September 23 to October 2, 2013. Dostupné na: http://www.wipo.int/about-wipo/en/dgo/speeches/a_51_dg_speech.HTML.
- The Performing Right Society (PRS for Music). *Statement on the GRD*. 9. července 2014. Dostupné na: <http://www.prsformusic.com/aboutus/press/latestpressreleases/Pages/statement-on-the-grd.aspx>.
- Resnikov, Paul. *Global Repertoire Database Declared a Global Failure...9*. července 2014. Dostupné na: <http://www.digitalmusicnews.com/2014/07/10/global-repertoire-database-declared-global-failure/>.